

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการ
พิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

DEVELOPMENT OF AN ALTERNATIVE EDUCATIONAL PROVISION MODEL TO IMPROVE
QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS: A CASE STUDY OF HEARING
IMPAIRED CHILDREN

Mr. Sopon Chaiwatthanakunwanit

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Development Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
โดย	นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชื่นชนก ไควินทร์)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติติก)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.จิตประภา ศรีอ่อน)

โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช : การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. (DEVELOPMENT OF AN ALTERNATIVE EDUCATIONAL PROVISION MODEL TO IMPROVE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS: A CASE STUDY OF HEARING IMPAIRED CHILDREN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: อ. ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม, 222 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก มี 4 รูปแบบ คือสถานศึกษารูปแบบพิเศษ นวัตกรรมการศึกษา การจัดโปรแกรมพิเศษ และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ด้านหลักสูตร มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาการ การสร้างทักษะ และการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการบำบัดรักษา ด้านหลักการสำคัญ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง การสร้างการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การกระจายโอกาสทางการศึกษา การร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 2) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก ประกอบด้วย สภาพการจัดการศึกษา 7 ประการ ดังนี้ 1.การบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการระดับประเทศและระดับหน่วยงาน 2.การสนับสนุนในด้านนโยบายวิชาการและทรัพยากร 3.นวัตกรรมการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ 4.การฝึกอบรมครูที่เป็นระบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5.เครือข่ายการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วม 6.การนิเทศกำกับและติดตามที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการนิเทศแบบ Mentoring และ 7.การวิจัยประเมินผลมีการวิจัยประเมินผลทุกระยะทั้งระดับโรงเรียน ระดับโครงการและมีการเผยแพร่ผลงานวิจัย และสภาพปัญหา อัตรากำลังครูและงบประมาณดำเนินงานมีไม่เพียงพอ ความรู้และความสามารถของครูยังไม่พอ และนักเรียนมีความพิการซ้ำซ้อน 3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า AVS Model ประกอบด้วย แนวการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระและมีการบูรณาการเนื้อหา 3 ส่วนเข้าด้วยกันดังนี้ ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยมีบริการสนับสนุน 6 บริการ ได้แก่ 1.การให้คำปรึกษา 2.การสนับสนุนการเรียนรู้ 3.การสอนและการเรียนรู้ 4.เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 5.การบริการพิเศษ และ 6.การนิเทศ กำกับและติดตาม ทั้งนี้ต้องมีทัศนคติที่ดีและได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความรู้ ความเข้มแข็ง ความร่วมมือและความชัดเจน

ภาควิชา	นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง	ลายมือชื่อนิสิต
	การศึกษา	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
ปีการศึกษา	2556	

5384278727 : MAJOR DEVELOPMENT EDUCATION

KEYWORDS: ALTERNATIVE EDUCATION / QUALITY OF LIFE / SPECIAL NEEDS / HEARING IMPAIRED / PROVISION MODEL

SOPON CHAIWATTHANAKUNWANIT: DEVELOPMENT OF AN ALTERNATIVE EDUCATIONAL PROVISION MODEL TO IMPROVE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS: A CASE STUDY OF HEARING IMPAIRED CHILDREN. ADVISOR: ASSOC. PROF. CHANITA RUKSPOLLMUANG, Ph.D., CO-ADVISOR: CHANISA TANTIXALERM, Ph.D., 222 pp.

This research was a qualitative research using a documentary research and participatory action research or PAR with the aim 1) to analyze the models for alternative educational provisions to improve the quality of life for children with special needs, and, 2) to study the conditions and problems of alternative educational provision for children with special need in Thailand. This research employs a case study on the development of a model for alternative educational provisions to improve the quality of life of children hearing impairment.

The results are as follow:

(1) Models for alternative educational provisions to improve quality of life of children with special needs were categorized into 4 types: special schools, educational innovation, special programs, and communication technology. The course content focuses on academic contents, skill building and diverse learning, and treatment therapies. The important principle also emphasizes students centered and individual student development to the maximum capacity. Moreover, instructional management that provided students with self-awareness and self-esteem, focused on creating a systematic change in the learner, the distribution of educational opportunities and collaborative partnership networks, both in public, private and civil society.

(2) The condition and management issues in alternative education had seven management conditions were 1) management in form of national and institute committee. 2) support in policies, academic, and resources. 3) Bilingual Waldorf inspired Education for the Deaf. 4) Training for teachers' improvement must be consistently. 5) networks operating in the form of participation. 6) systematic supervision and monitoring conducted regularly and continuously by visiting classes and mentoring. 7) evaluation research and assessment in every levels; schools, projects, published research, staffing problems and operating budgets were inadequate, knowledge and competence of the teachers were not enough, moreover, the students were multiple disabilities.

(3) Developed model was called the AVS Model consisted of flexible learning characteristics which were independent and integrating three contents into academic skill, professional skill and social skill and had six services support were 1) consulting support 2) learning support 3) teaching and learning support 4) technology support 5) service delivery support and 6) monitoring and evaluation support. Most importantly, they had to have a positive attitude and the cooperation from the networks: private sector, civil society also a fundamental knowledge of their knowledge, strength, collaboration also the clarity.

Department: Educational Policy, Management, 222 Student's Signature

Leadership Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

Field of Study: Development Education

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม และกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นชนก โควินท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติลก และอาจารย์ ดร.จิตประภา ศรีอ่อน ที่ให้เกียรติเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ช่วยเติมเต็มให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบร่างรูปแบบและข้อเสนอเชิงนโยบาย ตลอดจนผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในทุกขั้นตอน รวมทั้งผู้สนับสนุนในการประสานงานและให้ข้อมูลต่อผู้วิจัยทุกท่านที่มีได้เอื้อนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของผู้มีพระคุณทุกท่าน

กราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความ เป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ถ่ายทอด ความรู้ ประสบการณ์และวิทยาการอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและการดำเนินชีวิต และ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกัลยาณมิตรทุกคนที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนให้งานวิจัยนี้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณผู้บริหาร วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดลและผู้บริหาร คณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่มีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าทาง วิชาการ เพื่อการพัฒนาองค์กร ได้กรุณาสนับสนุนเอื้อเพื่อเวลาในการทำงานวิจัยจนบรรลุเป้าหมาย การศึกษาในครั้งนี้

สุดท้ายนี้กราบขอบพระคุณ คุณตาบัวลา คุณยายทองสระ ล้นเหลือ คุณพ่อสุด คุณแม่เนวล เอง ชัยวัฒนกุลวานิชที่ให้การอบรมเลี้ยงดู ความรัก ความห่วงใย เป็นกำลังใจและสนับสนุนทุกอย่าง ในชีวิตของผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณ คุณฉวีมาศ เด็กหญิงธีรจุฑา เด็กหญิงทีปกา ชัยวัฒนกุลวานิช ครอบครัวที่ให้ความรัก ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ครอบครัวล้นเหลือ ครอบครัวสุวรรณ และครอบครัวสนิพันธ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีพระคุณคอยให้ความห่วงใย เป็นกำลังใจ และ สนับสนุนทุกอย่างตลอดชีวิตของผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....	10
ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	11
2.1 การดำเนินการวิจัย.....	11
2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	14
2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	15
2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล.....	16
ตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	17
บทที่ 3 การจัดการศึกษาในปัจจุบัน.....	21
3.1 ความหมายหรือนิยาม การศึกษา.....	21

3.2 ระบบการศึกษา.....	21
3.3 การจัดการศึกษา	24
3.4 บทสรุป.....	26
บทที่ 4 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....	27
ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....	27
4.1.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....	27
4.1.2 ความหมายของคนพิการ.....	27
4.1.3 ประเภทของคนพิการ	28
4.1.4 แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ.....	29
4.1.5 วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ.....	30
4.1.6 การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	31
4.1.7 รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	31
4.1.8 หน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	35
4.1.9 สถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในปัจจุบัน.....	36
ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	42
4.2.1 ประวัติความเป็นมา	42
4.2.2 วิวัฒนาการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	43
4.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของเด็กหูหนวก.....	45
4.2.4 วิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	45
4.2.5 ปรัชญาการศึกษา	45
4.2.6 ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน.....	45
4.2.7 หลักสูตร.....	46
4.2.8 การวัดผลและประเมินผล	46
4.2.9 ปัญหาที่พบจากการจัดการศึกษา.....	46
4.2.10 บทสรุป.....	47
บทที่ 5 การศึกษาทางเลือก.....	48
5.1 ความหมายของการศึกษาทางเลือก	48

5.2 รูปแบบการศึกษาทางเลือก.....	53
5.3 องค์ประกอบการศึกษาทางเลือก	56
5.4 แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางเลือก	58
5.5 การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	60
5.5.1 ฟินแลนด์	66
5.5.2 เนเธอร์แลนด์	68
5.5.4 ออสเตรเลีย	73
5.5.5 นิวซีแลนด์	78
5.5.6 เกาหลีใต้.....	80
5.5.7 ไทย	82
5.6 บทสรุป.....	86
บทที่ 6 กรณีศึกษา.....	88
6.1 กรณีศึกษา.....	88
6.2 รูปแบบการจัดการศึกษา	88
6.3 การริเริ่มและผู้ริเริ่ม	88
6.4 ความเป็นมา	88
6.5 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน	89
6.6 วิธีดำเนินงาน	91
6.7 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	110
6.8 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษาที่ 1.....	111
6.9 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษาที่ 2.....	113
6.10 การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	115
6.11 การวิพากษ์.....	119
6.12 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	121
6.13 บทสรุป.....	127
บทที่ 7 การนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก และข้อเสนอเชิงนโยบาย.....	128
ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญ.....	128

ส่วนที่ 2 นิยามศัพท์ที่ใช้ในรูปแบบ.....	131
ส่วนที่ 3 การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	131
ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย.....	141
ส่วนที่ 5 การอธิบายรูปแบบฯ ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม.....	143
บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	151
8.1 สรุปผลการวิจัย.....	151
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	151
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	153
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	154
8.2 อภิปรายผล	155
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	155
ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	157
ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	158
8.3 ข้อเสนอแนะ.....	159
รายการอ้างอิง.....	162
ภาคผนวก.....	167
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	168
ตัวอย่างจดหมายขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	170
และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย	170
แบบสัมภาษณ์การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	177
แบบบันทึกเอกสาร.....	186

แบบสังเกตสภาพแวดล้อม.....	188
แบบประเมินคุณภาพชีวิต.....	191
แบบประเมินการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	194
รายงานผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion).....	203
โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี.....	203
รายงานผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้แทนจากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัด นครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี.....	205
รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	207
รายงานนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการที่ให้สัมภาษณ์.....	208
รายงานผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกรณีศึกษา.....	211
ตัวอย่างภาพถ่ายการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย.....	214
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ประเภทสถานศึกษาจำนวนโรงเรียนและนักเรียนพิการของสำนักบริหารงานคณะกรรมการ	38
ตารางที่ 2 วิวัฒนาการการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	43
ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดความหมายของการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย.....	51
ตารางที่ 4 การจัดแบ่งประเภทการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย	55
ตารางที่ 5 องค์ประกอบที่บอกลถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือก	56
ตารางที่ 6 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ	66

ตารางที่ 7 สรุปสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกจากกรณีศึกษา..... 106

ตารางที่ 8 แบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต..... 110

ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี..... 111

ตารางที่ 10 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
..... 113

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 117

ตารางที่ 12 วิเคราะห์ข้อดี และข้อด้อยของกรณีศึกษา..... 120

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงจำนวนคนพิการที่ไม่ได้รับบริการทางการศึกษา	3
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
ภาพที่ 3 โครงสร้างของระบบการศึกษา	23
ภาพที่ 4 การแสดงวิวัฒนาการการศึกษาพิเศษ	30
ภาพที่ 5 การแสดงรูปแบบการเรียนรู้ร่วม	33
ภาพที่ 6 การแสดงหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	36
ภาพที่ 7 การแสดงโครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ	37
ภาพที่ 8 แสดงการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	40
ภาพที่ 9 ปัจจัยสนับสนุนโครงการ	92
ภาพที่ 10 AVS Model	141

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์มาตั้งแต่อดีต ดังเช่นในสมัยก่อนคริสตศักราช ประมาณ 500 – 300 ปี นครรัฐเอเธนส์ได้ผลิตปรัชญาเมธีที่มีผลงานยอดเยี่ยม ผাগไว้เป็นมรดกทางปัญญาแก่ประชาคมโลก อย่างน้อย 3 ท่าน คือ โซเครตีส เพลโต และอริสโตเติล ในช่วงเวลาดังกล่าวนครรัฐเอเธนส์สูญเสียเอกราชให้แก่นครรัฐสปาร์ตา ซึ่งเป็นที่มาของภาวะวิกฤตทางการเมือง เรื่องการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ ปัญญาชนชาวเอเธนส์ทั้งหลายได้พยายามทุกวิถีทาง โดยเฉพาะเงื่อนไขหรือปัจจัยที่จะช่วยสร้างสรรค์และเสริมค่าให้ได้คนที่มีศักยภาพสูง เพื่อกอบกู้เอกราช และศักดิ์ศรีของชาวนครรัฐเอเธนส์คืนมา แต่ปรัชญาที่โดดเด่นและแหลมคมก็คือ ทศนะที่ว่าด้วย คนเก่งและคนดี ที่เพลโตเสนอ มีชื่อเรียกว่า “ราชาปราชญ์” (philosopher king) ด้วยการศึกษาที่รัฐจัดให้ (รุสนีย์ การิอุมา, 2546) ซึ่งแนวคิดของนักปราชญ์ดังกล่าวกลายเป็นรากฐานวิทยาการหรือภูมิปัญญาตะวันตกตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับแนวคิดของนักปราชญ์ทางการศึกษาตะวันออกขงจื้อ (551-479 ปีก่อนคริสตศักราช) เป็นนักปรัชญาและนักการศึกษาชาวจีน ซึ่งเป็นครูที่ได้รับการยอมรับจนถึงปัจจุบัน โดยขงจื้อได้ตั้งโรงเรียนเอกชนแห่งแรกของประเทศจีน ในสมัยนั้นคนรู้หนังสือจะมีอยู่เฉพาะในหมู่ขุนนางเท่านั้น คนธรรมดาอ่านหนังสือไม่ออก แต่นักเรียนของขงจื้อสามารถทำอะไรได้ทุกอย่าง ขงจื้อสอนลูกศิษย์ได้ประมาณ 3,000 คน มีอยู่ 72 คนบรรลุถึงความเป็นผู้มีชื่อเสียง บางคนยังได้เป็นขุนนางของประเทศด้วย (พันเอก ชูเกียรติ มุ่งมิตร แพล, 2545)

รพินทรนาถ ฐากูร (ค.ศ. 1861-1941) นักการศึกษาคนสำคัญของโลกชาวอินเดีย ผู้มองเห็นว่าระบบโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ลอกเลียนแบบมาจากแผ่นดินอังกฤษไม่สอดคล้องกับชาวอินเดียที่เป็นตะวันออก เพราะโรงเรียนไม่ใช่โรงงานอุตสาหกรรมที่ออกแบบสร้างขึ้นแบบเดียวกันแล้วใช้ได้ทุกแห่งทั่วโลก แต่ขณะเดียวกันก็เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาตะวันตกในแง่ความรู้ ท่านจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการจัดการศึกษาอย่างไร ให้แนวการศึกษาตะวันตกสอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมอินเดีย การศึกษาในความหมายของรพินทรนาถ คือ การพัฒนาคุณค่าในมนุษย์ (นันทิยา ตันศรีเจริญ, 2546)

สำหรับประเทศไทย การศึกษามีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ด้วยเชื่อว่าการศึกษาช่วยกำหนดทิศทางของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยประวัติความเป็นมาของการศึกษาไทยแบ่งเป็น 5 ช่วง ดังนี้ (ประไพ เอกอุ้น, 2542)

1. การศึกษาของไทยสมัยโบราณ (พ.ศ. 1781- พ.ศ. 2411)
 - 1.1 การศึกษาสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1781 – พ.ศ. 1921)
 - 1.2 การศึกษาสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893- พ.ศ. 2310)

1.3 การศึกษาสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2311- พ.ศ. 2411)

2. การศึกษาของไทยสมัยปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2412- พ.ศ. 2474)
3. การศึกษาของไทยสมัยการปกครองระบบรัฐธรรมนูญระยะแรก (พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2491)
4. การศึกษาไทยสมัยพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2492 - พ.ศ. 2534)
5. การศึกษาสมัยปัจจุบัน (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยก่อนคริสต์ศักราชจนถึงปัจจุบัน การศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมือง การปกครอง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนทุกชนชั้น และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ส่วนที่ 8 สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 15) และยังมี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

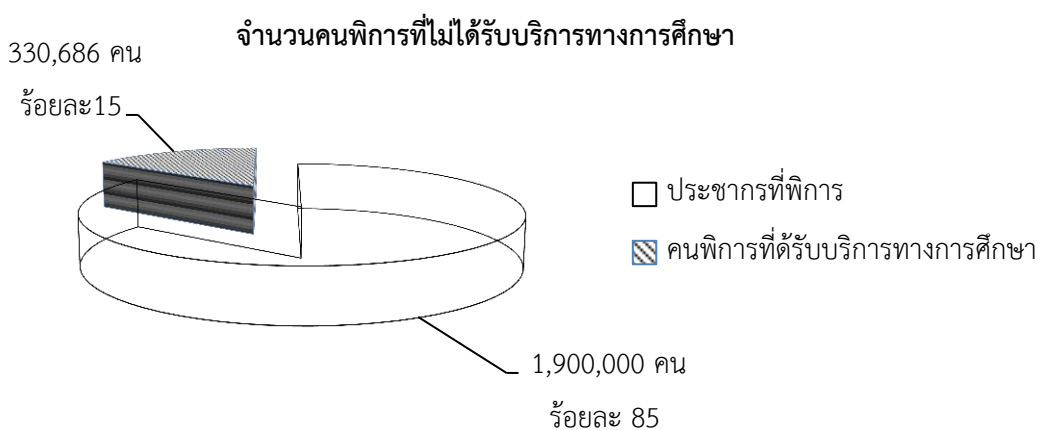
หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ทั้งนี้การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มี

ความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551: 15)

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้โอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอีกด้วย แต่ยังมีปัญหาด้านปริมาณคนพิการที่ยังไม่ได้รับบริการทางการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่ยังพบอยู่ในปัจจุบัน

จากรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สามารถจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ กลุ่มอายุ 0-24 ปี ใน 3 รูปแบบ คือ ในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย มีผลสำเร็จเชิงปริมาณ ในปี 2554 รวม 330,686 คน และยังมีคนพิการกลุ่มอายุ 0 - 24 ปี ที่ยังไม่ได้รับบริการทางการศึกษาจากสถานศึกษาของภาครัฐอีก 145,891 คนคิดเป็นร้อยละ 35.83 ของประชากรคนพิการวัยเรียน ซึ่งใกล้เคียงกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) พบว่า ประชากรคนพิการที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ประมาณ 1.9 ล้านคน มีประมาณหนึ่งในสี่หรือ (ร้อยละ 24.3) ที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งเมื่อนำข้อมูลจำนวนคนพิการทั้งประเทศมาเปรียบเทียบกับจำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษานำเสนอเป็นแผนภูมิวงกลมตามภาพที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนคนพิการที่ไม่ได้รับบริการทางการศึกษา

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจากจำนวนคนพิการทั้งประเทศไทยประมาณ 1.9 ล้านคน พบว่า ส่วนใหญ่มีคนที่ยังไม่ได้รับการบริการทางการศึกษาร้อยละ 85 และมีคนพิการเพียงร้อยละ 15 หรือ 330,686 คน ที่ได้รับการศึกษา จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนพิการยังเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานคือ สิทธิทางการศึกษา แม้การศึกษาสำหรับคนพิการพัฒนามาว่า 60 ปี แต่ยังไม่ประสบ

ผลสำเร็จเท่าที่ควรด้วยปัจจัยแวดล้อมหลายอย่างอีกทั้งกระแสการพัฒนาที่เปลี่ยนไป การจัดการศึกษาที่ผ่านมาแสดงผลให้เห็นในเชิงปริมาณแล้ว ส่วนผลในเชิงคุณภาพ พบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการหลายด้าน เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยด้านการศึกษามีข้อจำกัดด้านการจัดการเรียนร่วม คือ ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ ขาดแคลนงบประมาณ ขาดองค์ความรู้สอนเด็กพิเศษ ไม่มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน (เผือกคง, 2554) เหตุผลดังกล่าวถือว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญเร่งด่วน และท้าทายนักการศึกษาทางการศึกษาพิเศษจะต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จากการศึกษาข้อมูลจำแนกตามประเภทคนพิการในกลุ่มที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ไปได้เหมือนคนทั่วไป ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพจาก ทั้ง 3 กลุ่ม ด้านการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถอยู่ร่วมในสังคมทั่วไปได้ โดยมีจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป พบว่า ผู้ที่มีความพิการทางร่างกายมากที่สุด จำนวน 7,890 คน รองลงมา คือ ผู้ที่มีความพิการทางการเห็น มีจำนวน 3,980 คน และน้อยที่สุด คือ ผู้ที่มีความพิการทางการได้ยิน จำนวน 1,689 คน ตามลำดับ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) เมื่อพิจารณาเรื่องจำนวนโรงเรียนเฉพาะทาง พบว่า โรงเรียนโสตศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีจำนวนมากที่สุด คือ 20 โรงเรียน ส่วนเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย และเด็กที่มีความพิการทางการเห็นสามารถเรียนร่วมได้ในโรงเรียนทั่วไป นอกจากนี้สถิติข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย (2550) พบว่า จำนวนคนพิการวัยเรียนทั้งหมด มีจำนวนทั้งสิ้น 407,182 คน แต่มีจำนวนคนพิการวัยเรียนที่ได้รับการบริการมีจำนวน 276,147 คน และจำนวน 131,035 คนของคนพิการวัยเรียนที่ไม่ได้รับการบริการ คิดเป็นร้อยละ 32.18 โดยคนพิการทางการได้ยินไม่ได้รับการบริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.78 (จุไร ทัพวงษ์และคณะ, 2554)

การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 60 กว่าปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 เมื่อมีการก่อตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกแห่งแรกที่โรงเรียนเทศบาลวัดโสมนัส ทำให้มีการจัดตั้งโรงเรียนเฉพาะทางเพิ่มขึ้นอีกจนในปี พ.ศ. 2511 มีโรงเรียนอยู่ 20 แห่ง ผลจากการจัดการศึกษาของเด็กที่มีความพิการทางการได้ยินในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัด แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในปี พ.ศ. 2529 ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกต่ำกว่าเด็กที่มีการได้ยินทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาการใช้ภาษาและสังคมศึกษาอยู่ในเกณฑ์อ่อนมาก และปี 2543 วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล รายงานผลการทดสอบ พบว่า นักศึกษาหูหนวกที่สอบเข้าเรียนวิทยาลัยราชสุดารุ่นแรก มีผลการทดสอบ ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด โดยผ่านการทดสอบวิชาภาษาไทย ชั้นคุณภาพระดับพอใช้ ร้อยละ 9.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 90.2 สอบไม่ผ่าน วิชาสังคมศึกษา นักศึกษาผ่านการทดสอบชั้นคุณภาพระดับพอใช้ ร้อยละ 1.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 98.4 สอบไม่ผ่าน และในปี 2550 มีรายงานเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเมื่อเทียบกับนักเรียนที่มีการได้ยิน (ศรีอ่อน, 2550)

ในต่างประเทศงานวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริการายงานว่าถึงแม้ว่าจะมีความพยายามอย่างมากในการสอนภาษาให้กับเด็กหูหนวก ผลที่ได้รับกลับน้อยกว่าที่ควรจะเป็นผลการทดสอบด้านภาษา คณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในช่วงเวลากว่า 30 ปี พบว่า เด็กหูหนวกมีช่วงห่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับเด็กที่มีการได้ยินถึง 50% ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทดสอบไม่ได้ช่วยให้การพัฒนาความสามารถด้านภาษา คณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกดีขึ้น (Ross E. Mitchell, 2008, Marschark, 2006) นอกจากนี้ข้อมูลจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับรัฐยืนยันว่านักเรียนหูหนวกและหูตึงมีผลสัมฤทธิ์ต่ำในรัฐแคลิฟอร์เนีย นักเรียนหูหนวกเพียงร้อยละ 8 และนักเรียนที่หูตึงร้อยละ 15 ได้คะแนนขั้นสูงในการสอบ California Standards Test for English Language Arts และการสอบคณิตศาสตร์มีนักเรียนหูหนวกร้อยละ 10 และนักเรียนที่หูตึงได้ยินร้อยละ 18 ได้คะแนนขั้นสูง (California Department of Education, 2007) งานวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยรวมของผู้เรียนหูหนวกที่มีอายุ 17-18 ปี ต่ำกว่าผู้เรียนปกติประมาณ 6-7 ปี ผู้เรียนหูหนวกเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับผู้เรียนระดับเกรด 7 (มัธยมศึกษาปีที่ 1) หรือดีกว่านั้น (Moors, 2000) Schirmer กล่าวว่า ไม่ใช่เฉพาะปัญหาเรื่องการอ่านอย่างเดียว คนหูหนวกยังมีปัญหาเรื่องการเขียน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Schirmer, 2001) นอกจากนี้ Walter, M. and other ได้กล่าวถึงการอ่านของคนหูหนวกว่ามีคนหูหนวกจำนวนน้อยที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับคนทั่วไป คนหูหนวกที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เท่านั้น พบว่ามีเพียงร้อยละ 3 ของคนหูหนวกเท่านั้นที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับอายุจริงและมีกว่าร้อยละ 30 ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแบบไม่รู้หนังสือ (Walter, 2002)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยจากอดีตที่ผ่านมาก็มีสภาพคล้ายคลึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไป โดยรูปแบบที่ใช้มีเพียงรูปแบบเดียว คือ รูปแบบที่รัฐกำหนดหรือการศึกษาในกระแสหลัก โดยเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ตายตัวและไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นการศึกษาที่เน้นเรียนความรู้ (Content Base) โดยเอาวิชาหลักสูตรเป็นตัวตั้ง เน้นการท่องจำทำให้เกิดการครอบงำทางความคิด และเป็นการเรียนที่เน้นการแข่งขันทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว ทั้งนี้การศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เดิมเน้นการเตรียมคนเพื่อเข้าสู่ระบบการผลิตไม่สามารถช่วยให้คนไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมยุคใหม่ที่ต้องการคนที่มีคุณภาพโดยได้รับการพัฒนาทั้งด้านปัญญา และจิตใจ จากสภาพปัญหาและแรงขับเคลื่อนดังกล่าวจึงก่อให้เกิดทางออกของปัญหาเรื่องการจัดการศึกษา โดยมีการเกิดขึ้นของการศึกษาในกระแสรองหรือการศึกษาทางเลือกที่เน้นการเรียนรู้อิงปัญหา (Problem Base) การโต้แย้งการแก้ปัญหา กระบวนการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้งและความสัมพันธ์กับชีวิตจริง (สุชาติ จักรพิสุทธิ์ 2548)ซึ่งปรัชญาของการศึกษาทางเลือกไม่ได้อยู่ที่การเรียนหนังสือหรือรู้วิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ได้พยายามทำให้ชีวิตกับการศึกษาเรียนรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และใช้การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตในทุกๆด้านจากกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายตามศักยภาพที่แตกต่างของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างชีวิตที่ดีงาม ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกายและจิตวิญญาณ รวมถึงการปฏิบัติถึง “การศึกษาทางเลือกของประชาชน” ตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังมาตรา 49 วรรคสองที่กล่าวว่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

“...การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือองค์กรเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ...”

จากสภาพปัญหาและแนวทางดังกล่าวข้างต้น ได้มีนักการศึกษาพยายามหานวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตลอดมา เช่น การใช้การสอนแบบระบบรวม (Combined method) บนพื้นฐานของปรัชญา Total Communication (TC) การสอนแบบสองภาษา (Bilingual Education for The Deaf) และการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ เป็นต้น ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาด้านคนพิการ มีความสนใจเรื่องการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทั้งนี้เพราะสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินยังคงมีอยู่ จึงต้องการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นอย่างไร
2. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรมีรูปแบบอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

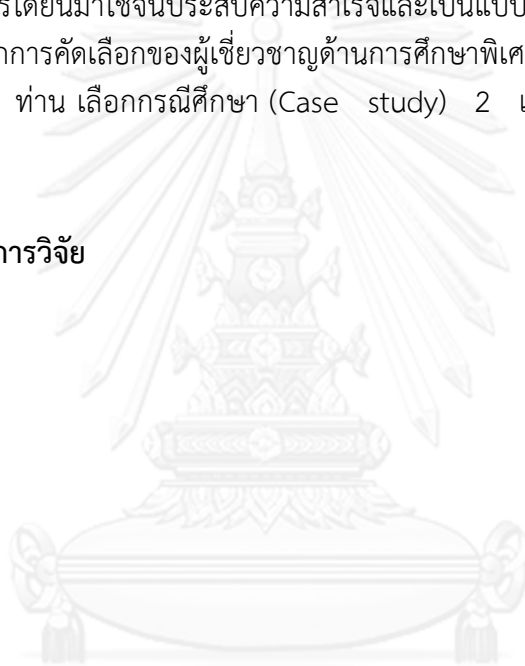
ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดย กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน : ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การสนับสนุน 3) นวัตกรรม 4) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร 5) การนิเทศ กำกับและติดตาม และ 6) การวิจัยประเมินผล

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเอกสารข้อมูลจากห้องสมุด ฐานข้อมูลออนไลน์ การสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการ การลงภาคสนามพื้นที่กรณีศึกษา (Case study) คือ กลุ่มสถานศึกษา (โรงเรียนโสตศึกษา) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่นำรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกมาจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาใช้จนประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) โดยรายชื่อโรงเรียนได้จากการคัดเลือกของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ หุหนวกศึกษาและการศึกษาทางเลือก จำนวน 5 ท่าน เลือกรณีศึกษา (Case study) 2 แห่ง เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1. พรบส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ . แห่งชาติ พ .ศ.2550 มาตรา 20)2(
 - กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นใดจากรัฐ ในเรื่องการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือสถานศึกษา นอกกระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

- การจัดการศึกษามีทั้งในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัย มีรูปแบบต่างๆ ดังนี้
1. การเรียนร่วม
 2. โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ
 3. การจัดแบบเรียนรวม
 4. การจัดโดยครอบครัว
 5. การจัดในสถานพยาบาล
 6. การจัดโดยชุมชน
 7. การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก

รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีและความเชื่อที่แตกต่างไปจากการศึกษาทั่วไปหรือกระแสหลัก เกิดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาโดยมีปรัชญาการจัดการศึกษาหลายรูปแบบ เช่น วอลดอร์ฟ มอนเตสซอรี ซัมเมอร์ฮิล นีโอฮิวแมนนิสต์ constructivism และพุทธธรรมประยุกต์ เป็นต้น

องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

- 1.ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย
- 2.หลักสูตร
- 3.บทบาทของผู้สอน

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างทางความคิด และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เพื่อให้ง่ายต่อการอธิบาย และการทำความเข้าใจ อาจแสดงด้วยภาพ การบรรยาย หรือแบบจำลอง

การจัดการศึกษาทางเลือก หมายถึง รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด ทฤษฎีและความเชื่อที่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาปกติทั่วไป เกิดเป็นนวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบ หลักสูตร และหลักการสำคัญ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็กทั่วไปโดยใช้วิธีการหรือแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมตรงกับความ ต้องการและตรงกับสภาพความแตกต่างทางด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ หรือความพิการหรือ ความบกพร่องประเภทต่าง ๆ

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกหรือความพึงพอใจในชีวิต ประเมินโดยแบบประเมินที่สร้าง โดยองค์การอนามัยโลกและพัฒนาเป็นภาษาไทยโดยสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุลและคณะ (2540) จำนวน 26 ข้อ 4 องค์ประกอบ คือ 1. ด้านสุขภาพกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4. ด้านสิ่งแวดล้อมและ 1 หมวด ได้แก่ หมวดคุณภาพและสุขภาพโดยรวม

การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การสร้าง ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโดยดำเนินการตาม องค์ประกอบหลัก ดังนี้ การสร้างรูปแบบ การตรวจสอบรูปแบบ การปรับปรุงและแก้ไขและนำเสนอ รูปแบบที่สมบูรณ์

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง เด็กหูหนวก และเด็กหูตึงที่เรียนอยู่ใน โรงเรียนโสตศึกษา

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ทางวิชาการ การวิจัยครั้งนี้ได้ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมสองประการ
 - ประการแรก รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกอันเป็นผลมาจากการพัฒนาโดยใช้องค์ความรู้ที่เป็นผลจากการเปรียบเทียบ หลักการ รูปแบบ วิธีการ และสภาพการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ
 - ประการที่สอง รายงานการวิจัยแสดงถึงวิถีวิทยาในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ ต่อนักวิชาการ ครูผู้สอน นักวิจัย นิสิตนักศึกษา หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และนำผลจากดำเนินงานวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานของตนต่อไป ด้านการเรียน ระดับบัณฑิตศึกษา การอ้างอิงทางวิชาการ และการสร้างเสริมองค์ความรู้ใหม่ในสาขาวิชาการศึกษา พิเศษ สาขาวิชาพัฒนศึกษาหรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป
2. ประโยชน์ในเชิงนโยบาย การวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญว่าด้วยการจัดการศึกษา ทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผลการวิจัยใช้เป็น แนวทางในการกำหนดนโยบายของประเทศไทยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้
3. ประโยชน์ในระดับปฏิบัติ เอกสารรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อันเป็นผลผลิตจากการวิจัยครั้งนี้ มี รายละเอียดของรูปแบบการจัดการศึกษา โดยเฉพาะส่วนที่เป็นตัวอย่างกิจกรรมในการจัดการศึกษา ทางเลือก ซึ่งผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง หรือนำไปประยุกต์ใช้เฉพาะบางส่วนได้

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต:กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) และใช้แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมด้านการศึกษาโดยวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การพัฒนาและก็นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน วิธีดำเนินการวิจัยเริ่มต้นจากการกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ผลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยผู้วิจัยมีการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากการรวบรวมหนังสือ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศและประเทศไทย เลือกรจากประเทศที่มีความโดดเด่นในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แยกเป็น 4 กลุ่มดังนี้ กลุ่มแรก คือ กลุ่มประเทศในทวีปยุโรป 2 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์และเนเธอร์แลนด์ กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มประเทศในทวีปอเมริกา 1 ประเทศ ได้แก่

สหรัฐอเมริกา กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มประเทศในทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย 2 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ และกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย 2 ประเทศ ได้แก่ เกาหลีใต้และไทย รวม 7 ประเทศ ศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่ กฎหมายหรือการปฏิรูป รูปแบบการศึกษา หลักสูตรหรือแนวการจัดการเรียนรู้ และหลักการสำคัญ เป็นต้น และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) จากกลุ่มนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการด้วยวิธีการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) (วีรัตน์ คำศรีจันทร์, 2554: 186) ในประเด็นเรื่อง ความหมายของการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีเชิงปริมาณ คือ การจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค หรือใจความที่ปรากฏอยู่ในเอกสารเป็นจำนวนที่วัดได้แล้วแจกแจงนับจำนวนของถ้อยคำ ประโยค หรือใจความเหล่านั้น วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบนี้ที่รู้จักกันดี คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่ง โดยปกติการวิเคราะห์เนื้อหาจะทำตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest content) ในเอกสาร มากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (Latent content) การวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสาร หมายถึงคำหรือข้อความ ที่มีอยู่ ไม่ใช่คำหรือข้อความที่ผู้วิจัยตีความได้ การตีความจะกระทำในอีกขั้นตอนหนึ่งภายหลังเมื่อผู้วิจัยจะสรุปข้อมูล ส่วน วิธีการเชิงคุณภาพ คือ การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากเอกสารดังกล่าว ประกอบกับเอกสารอื่น ๆ โดยอาจมีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสาร แล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ค้นหาและตีความหมายที่แฝงอยู่ในข้อความเหล่านั้นโดยอาศัยข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ด้วยวิธีการอื่นหรือข้อมูลภูมิหลังสภาพแวดล้อมอื่นๆ มาประกอบการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลในเอกสาร

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้ได้กรอบแนวคิด รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเครื่องมือในการวิจัยที่จะนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การวิจัยในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เรียกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากโรงเรียนโสตศึกษาที่ประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษารายละเอียดการดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การดำเนินการวิจัย

2.1.1 การคัดเลือกพื้นที่ (Field) กรณีศึกษา (Case study)

ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 2 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.1.1.1 การกำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ หูหนวกศึกษา และการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในเบื้องต้นเลือกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2.1.1.2 การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาดังนี้

2.1.1.2.1 เป็นโรงเรียนที่นำแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกมาปรับใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี

2.1.1.2.2 เป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.1.1.2.3 ผลการคัดเลือกกรณีศึกษาผู้วิจัยนำรายชื่อโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 1.2.1 และ 1.2.2 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ โดยดูจากคะแนนการคัดเลือกของผู้เชี่ยวชาญ เลือกคะแนนสูงสุด 2 ลำดับแรกเป็นกรณีศึกษา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเลือกกรณีศึกษา 5 ท่าน ประกอบด้วย

1	อาจารย์ ดร.มลิวัดย์ ธรรมแสง	ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2	อาจารย์ ดร.สุพิน นายอง	หัวหน้าภาควิชาหูหนวกศึกษา วิทยาลัยราชสุดามหาวิทยาลัยมหิดล
3	อาจารย์ ดร.สมพร หวานเสีจ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์
4	อาจารย์ ดร.พะโยม ชินวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
5	อาจารย์อภิสิทธิ์ จรัสชนะเพท	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก(โรงเรียนทางเลือก)

2.2 การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

ผู้วิจัยเตรียมตัวทำงานภาคสนามโดยการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียน เพื่อให้สามารถเข้าไปอยู่ในโรงเรียนได้อย่างกลมกลืนโดยมีกิจกรรมดังนี้

2.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแผนที่เส้นทางที่จะไปโรงเรียน แพลนผังสถานที่ต่างๆภายในโรงเรียนและผู้บริหาร เพื่อวางแผนการเดินทางรวมทั้งแผนผังเกี่ยวกับโรงเรียนในเบื้องต้นจากข้อมูลทางเว็บไซต์และสอบถามจากผู้รู้

2.2.2 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพจากเอกสาร ตำราต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการ

เก็บข้อมูลภาคสนามเมื่อลงไปปฏิบัติงานจริงในโรงเรียน พร้อมทั้งเข้าอบรมหลักสูตรการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 10 วันและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 5 วัน ช่วงเดือน เมษายน 2556

2.2.3 การกำหนดบทบาทของผู้วิจัยในโรงเรียน ในเบื้องต้นผู้วิจัยวางแผนที่จะแสดงบทบาท 2 บทบาท คือ การทำหน้าที่ครูสอนพิเศษให้กับนักเรียนเพื่อเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับครูและนักเรียน รวมทั้งเป็นการเปิดตัวให้กับผู้ปกครองและโรงเรียนรู้จักผู้วิจัยทางอ้อม โดยไม่ใช้การแนะนำตัว ส่วนอีกบทบาทหนึ่ง คือ การทำหน้าที่ของนักวิจัยที่จะเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของโรงเรียน ซึ่งบทบาทหลังผู้วิจัยต้องการให้โรงเรียนรับรู้ในภายหลัง

2.3 การทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียน

การเข้าสู่สนามในครั้งแรกหลังจากที่ส่งจดหมายไปอย่างเป็นทางการจดหมายลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2556 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลในพื้นที่กรณีศึกษา 2 แห่ง เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2556 จนถึง เดือนมกราคม 2557 โดยแบ่งเป็นช่วงเวลาดังนี้ กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี ช่วงที่ 1 (13-19 กรกฎาคม 2556) ช่วงที่ 2 (16-22 สิงหาคม 2556) ช่วงที่ 3 (15-22 พฤศจิกายน 2556) และช่วงที่ 4 (2-10 มกราคม 2557) กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงที่ 1 (26 กรกฎาคม- 1 สิงหาคม 2556) ช่วงที่ 2 (13-20 กันยายน 2556) ช่วงที่ 3 (1-8 พฤศจิกายน 2556) และช่วงที่ 4 (22-27 ธันวาคม 2556) ผู้วิจัยเลือกเข้าไปทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนเป็นลำดับแรกเวลาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับครูและนักเรียนสำหรับคนในพื้นที่จะยังไม่เข้าไปปฏิสัมพันธ์มากนัก เพราะการทำให้ผู้ปกครองและคนอื่นๆในโรงเรียนรู้จักผู้วิจัยในฐานะครูคนหนึ่งจะทำให้โรงเรียนเกิดความรู้สึกที่รู้จักในฐานะนักวิจัย นอกจากนี้การเข้ามาอยู่ในฐานะครูผู้หนึ่งที่ช่วยดูแลนักเรียนส่งผลต่อความสนิทสนมคุ้นเคยกับนักเรียน นักเรียนเองก็จะช่วยเป็นเครื่องมือที่ดีในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรู้จักผู้วิจัยในฐานะของครูคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผลดีต่อการมองภาพลักษณ์ของผู้วิจัยในสายตาของผู้ปกครองและโรงเรียนต่อไป ผลดีอีกประการหนึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนโดยสังเกตว่ามีใครบ้างที่เข้ามาติดต่อกับโรงเรียนและความสัมพันธ์กับครูและโรงเรียนเป็นอย่างไร

2.4 การถอดประสบการณ์การจัดการศึกษาทางเลือก

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยในสนาม (Field Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน เพื่อการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพและบริบทของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนย่อย 5 ขั้น ดังนี้

2.4.1 สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียน โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การพูดคุยกับสมาชิกในโรงเรียนที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาทางเลือก เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูผู้ปกครองและนักเรียน

2.4.2 พัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยให้ความรู้เบื้องต้น

เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แก่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองด้วยรูปแบบการสนทนากลุ่ม โดยชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.4.3 การเตรียมพัฒนาทีมงาน โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทางเลือกเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจน เสนอแนวความคิดพัฒนาทีมงาน โดยผู้วิจัยให้ความรู้ในลักษณะของการบรรยาย และมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้

2.4.4 การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก ในขั้นตอนนี้เมื่อ ทีมงานมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษอย่างชัดเจนแล้ว ทีมงานจะนำเสนอสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกที่เกิดขึ้นจริงภายในโรงเรียน

2.4.5 การสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรค รวมทั้งแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.5 การสรุปรายงานสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรค รวมทั้ง แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ผู้วิจัยนำข้อมูลผลจากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกภาคสนาม จากกรณีศึกษา 2 แห่งมาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก และยกร่าง (1) รูปแบบการจัด การศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ผู้แทน จากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งตรวจสอบให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการนำรูปแบบการศึกษาไป ประยุกต์ใช้ต่อไปในขั้นตอนที่ 3

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

การวิจัยในตอนนี้ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย โดยมีกลุ่มผู้บริหาร คณะครู นักเรียนและผู้ปกครอง เป็นผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้ (อยู่ใน ภาคผนวก ค หน้า 200)

1. แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับผู้บริหาร
2. แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับครู
3. แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับนักเรียน
4. แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับผู้ปกครอง
5. แบบสังเกตสภาพแวดล้อม
6. แบบบันทึกเอกสาร
7. แบบประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียน

การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวิมล ใจงาม

- อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกยูร วงศ์ก้อม
อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์า ขจรธรรม
อาจารย์ประจำภาควิชาฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
 5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเริญ สัมมุสสิกันนท์
อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นการศึกษากาสนามในลักษณะกรณีศึกษา (Case study) จำนวน 2 แห่ง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือก โดยวางตัวทั้งในฐานะนักวิจัยที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ และในฐานะผู้ให้ข้อมูล/กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยภาพรวมของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จึงเน้นที่วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ วิธีดังนี้

1. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมโดยแบ่งสถานที่สังเกตออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) สังเกตครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้บริหารในบริเวณโรงเรียน 2) สังเกตครูและนักเรียนในห้องเรียน รวมทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยอาศัยกรอบการสังเกตของ Lofland (1971 อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2540) 6 ประเด็น คือ

- 1.1 การกระทำ (Acts) คือ พฤติกรรมที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองแสดงออกเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อดูการแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมบุคคล

- 1.2 กิจกรรม (Activities) คือ พฤติกรรมการทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อดูแบบแผนพฤติกรรม ขั้นตอน กระบวนการของกลุ่ม

1.3 ความหมาย (Meanings) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองที่แสดงออกเป็นคำพูดหรือการกระทำเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก

1.4 การมีส่วนร่วม (Participatory) คือ การพิจารณาบทบาทของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในการจัดการศึกษาทางเลือก

1.5 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองในการจัดการศึกษาทางเลือก

1.6 สถานที่ (Setting) คือ สถานการณ์และสภาพที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล วัฒนธรรม เจตคติ ความเชื่อ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่ใช้การสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่ได้วางไว้โดยพยายามศึกษาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุด

3. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักเรียน

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในโรงเรียนกรณีศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารและครู จำนวน 10 คน

5. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาดูเอกสารของโรงเรียน ได้แก่ ธรรมนูญโรงเรียน รายงานประจำปี เอกสารการประเมินภายนอก และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน เป็นต้น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและจำแนกตามองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน และการกำกับ ติดตามและประเมินผล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจัดกระทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเขียนรายงานการวิจัย ดังรายละเอียดในแต่ละประเด็นต่อไปนี้

2.1 การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนาม (Field note) มาวิเคราะห์หลังหัวข้อที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เช่น การดำเนินกิจกรรม/โครงการ ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรค เป็นต้น

2.2 การตรวจสอบข้อมูล การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเน้นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบเอกสาร การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การตรวจสอบความตรงของข้อมูลได้ทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยข้อมูล (data triangulation) และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยสุภางค์ จันทวานิช (2553: 129-130) ได้เสนอรายละเอียดไว้ดังนี้

2.2.1 ด้านข้อมูล ใช้การรวบรวมข้อมูลเดียวกัน ตรวจสอบจากแหล่ง เวลา สถานที่ และผู้ให้ข้อมูลหลายคน โดยผู้วิจัยเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสอบถามข้อมูลที่ได้จากครูคนเดียวกันในช่วงเวลาสถานการณ์และบริบทที่แตกต่างกัน

2.2.2 ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ใช้การรวบรวมข้อมูลเดียวกันด้วยวิธีต่างกัน โดยผู้วิจัยนำเนื้อหาข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก และการสนทนาแบบกลุ่ม มาจำแนกประเด็น โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลของประเด็นเดียวกันมาตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องกัน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบความตรงของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลภาคสนาม (Field notes) ที่เก็บรวบรวมมาได้ วิเคราะห์หามองหาความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างในลักษณะของสมมติฐานย่อยๆ แล้วทดสอบสมมติฐานจนได้ข้อยืนยันที่ชัดเจนจากข้อสรุปย่อยไปสู่ข้อสรุปใหญ่

ตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดทำ (ร่าง) 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จากการศึกษาตอนที่ 1 ของการวิจัยในประเด็นการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน รวมทั้งข้อค้นพบในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีและนโยบายที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยมาตีความ (Interpret) ร่วมกับการศึกษาทฤษฎีและนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ออกมาเป็นประเด็นๆตามลำดับความสำคัญ

2. การตรวจสอบ (ร่าง 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง

2.1 ผู้วิจัยกำหนดผู้แทนเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้แทนจากกรณีศึกษา 2 แห่ง แห่งละ 5 คน จำนวน 10 คน (ตามรายชื่อในภาคผนวก ฅ หน้า 223)

ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยการคัดเลือกจากกรณีศึกษาเอง คัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นผู้แทนกรณีศึกษาแห่งละ 5 คน กำหนดเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 2 คนและผู้ที่มีการได้ยินปกติ 3 คน

2.2 การตรวจสอบ (ร่าง1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบบประเมินการตรวจสอบ (ร่าง 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบฯ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่มีต่อโครงสร้างองค์ประกอบของรูปแบบฯ ในภาพรวม ลักษณะคำถามในแต่ละด้านเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงทัศนะที่มีต่อ (ร่าง1) การให้ข้อมูลเชิงลึกในการนำมาประมวล สังเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2.1 การประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ที่เกี่ยวข้องมีเกณฑ์การประเมินค่าไว้ดังนี้

		ความเหมาะสม
5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
		ความเป็นไปได้
5	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อย
1	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องจากการประชุมระดมความคิดกลุ่มย่อย อธิบายหัวข้อเรื่องการทำวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย อธิบายขั้นตอนในการทำวิจัย ตอบข้อซักถาม รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในรายละเอียด และนำมาแก้ไขปรับปรุงและพัฒนารูปแบบฯ ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

2.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้เกณฑ์การแปลผล ดังนี้

		ความเหมาะสม
4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
		ความเป็นไปได้
4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.2.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้แทนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ต้องมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป จึงจะยอมรับองค์ประกอบของรูปแบบในด้านนั้นๆในการนำไปพัฒนาเป็น (ร่าง 2) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและข้อเสนอเชิงนโยบาย

3. การจัดทำ (ร่าง 2) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จากการตรวจสอบ (ร่าง 1) ประกอบกับการศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยมาตีความ (Interpret) ร่วมกับการศึกษาเอกสารกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ออกมาเป็นประเด็นๆตามลำดับความสำคัญ

4. การตรวจสอบ (ร่าง 2) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4.1 ผู้วิจัยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการศึกษา การศึกษาพิเศษ หุนนวกศึกษาและการศึกษาทางเลือก เพื่อผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อซักถาม พร้อม

ทั้งให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ (ร่าง2) และข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

รายชื่อทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบฯ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. อาจารย์ ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง
ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และประธานฝ่ายวิชาการ
มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก ในพระบรมราชินูปถัมภ์
2. อาจารย์ ดร.สมพร หวานเสร็จ
ผู้อำนวยการโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์
3. อาจารย์พจมาน พงษ์ไพบูลย์
ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส
(นักวิชาการศึกษาทรงคุณวุฒิ)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
4. อาจารย์ชูศักดิ์ จันทยานนท์
นายกสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม(ไทย)/ประธานมูลนิธิออทิสติกไทย
ประธานฝ่ายการศึกษา สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
5. นายแพทย์พร พันธุ์โอสถ
ผู้อำนวยการโรงเรียนปัญญาทึบ (โรงเรียนทางเลือก)

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการตรวจสอบ (ร่าง2) ประกอบกับการศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยมาตีความ (Interpret) ร่วมกับการศึกษาเอกสาร กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ออกมาเป็นประเด็นๆตามลำดับความสำคัญ

4.3 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไข (ร่าง2) และข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตามเนื้อหาสาระและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยปรึกษาร่วมกันกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สมบูรณ์

บทที่ 3

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย ความหมายหรือนิยาม การศึกษา ระบบการศึกษา โครงสร้างของระบบการศึกษา และการจัดการศึกษา ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายหรือนิยาม การศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมาย การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) นอกจากนี้ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการศึกษา (education) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เกิดจากประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและเทคโนโลยี การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การสั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัย การเลียนแบบ การปรับพฤติกรรม กระบวนการคิดและสร้างสรรค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและคุณธรรม ตามความสามารถของบุคคลทุกช่วงวัยตลอดชีวิต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

นอกจากนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้สาระสำคัญของการศึกษาว่า การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคน หรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวการพัฒนานั้นคือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาคุณสมบัติที่ดีที่มี ซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็กลายเป็นเครื่องมือของการพัฒนา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2542)

3.2 ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และ การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 นอกจากนี้ระบบการศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัย ในการจัดระบบการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะไม่แบ่งแยก การศึกษาในระบบโรงเรียนออกจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่จะถือว่าการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเพียงวิธีการเรียนการสอน หรือรูปแบบของการ

เรียนการสอน ฉะนั้น แนวทางใหม่ คือ สถานศึกษาสามารถจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ และให้มีระบบเทียบโอนการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาฯ มาตรา 15 กล่าวว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย คือ

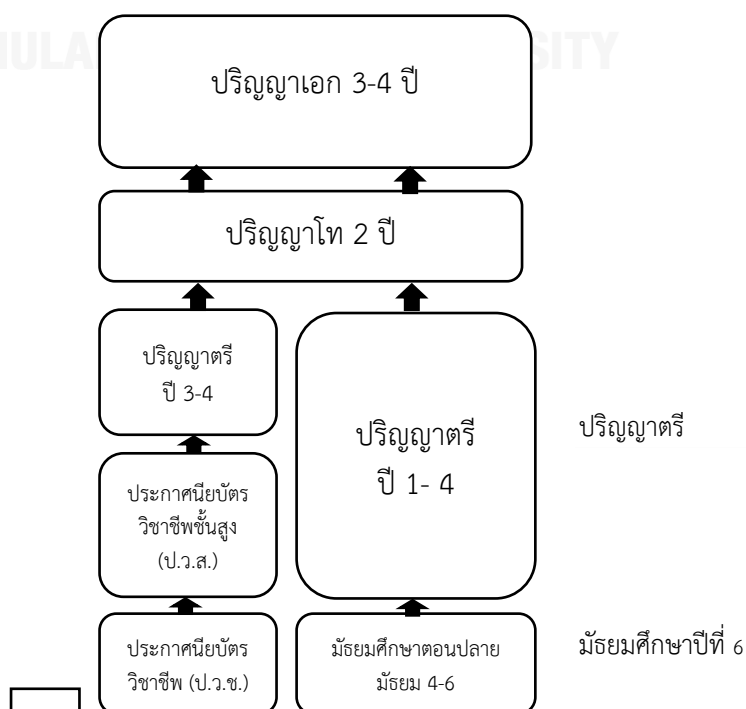
1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานการสอน และจะส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 3 โครงสร้างของระบบการศึกษา

ที่มา: http://www.australian.co.th/australian/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=54

โครงสร้างระบบการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็นสามระดับ

- 1.1 การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3 – 6 ปี
- 1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี
- 1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ ดังนี้
 - การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี
 - การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี แบ่งเป็นสอง

ประเภท ดังนี้

1. ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2. ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป

2. การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา การใช้คำว่า "อุดมศึกษา" แทนคำว่า "การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย" ก็เพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญาที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

ทั้งนี้การศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปีโดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.3 การจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ทั้งนี้มีการกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เป็นต้น อีกทั้งมีการกำหนดให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม

และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มีการกำหนดให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

หลักสูตรสาระมีทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม และสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ทั้งนี้ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

3.4 บทสรุป

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับ โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายหลักด้านการศึกษาของประเทศ กฎหมายดังกล่าวให้การรับรองทั้งรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อีกทั้งสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบอย่างเดียว โดยมีโครงสร้างระบบการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา 6 ปี (ป.1- ป.6) มัธยมต้น (ม.1 – ม.3) หลังจากนั้นแยกเป็น 2 สาย คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ สายวิชาชีพ (ป.ว.ช./ป.ว.ส.) ต่อจากนั้นสามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกต่อไป

บทที่ 4

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและฐานข้อมูลออนไลน์ เกี่ยวกับเนื้อหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหา 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และ ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4.1.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การให้ความหมายของ “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” (Children with Special Need) มีนักวิชาการด้านการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนตามปกติและไม่ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความบกพร่องหรือความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ และรวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษอีกด้วย (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2546) นอกจากนี้ยังมีการนิยามความต้องการพิเศษ Special Need เป็นความต้องการที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปในการที่จะทำกิจกรรมและการดำรงชีวิต (ชนิศา อภิชาติบุตร, 2553)

4.1.2 ความหมายของคนพิการ

ประเทศไทยมีการกำหนดความหมายของคนพิการไว้แตกต่างกัน สำหรับทางด้านกฎหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของกฎหมายแต่ละฉบับในการนำไปบังคับใช้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการงานหรือจัดบริการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการอื่นๆแก่คนพิการของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายนั้นๆ โดยในที่นี้จะกล่าวถึงความหมายของคนพิการในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการศึกษานั้น ได้แก่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคนพิการว่า คือ บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้ให้นิยามความหมายของคนพิการคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่ได้ให้ความหมายของคนพิการว่า คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคใน

ด้านต่างๆ และมีความต้องการพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

จากกฎหมายทั้งสามฉบับมีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคนพิการ โดยมุ่งไปที่ความบกพร่องหรือความพิการของบุคคล ซึ่งเป็น “ปัจจัยภายใน” เป็นหลัก แต่สำหรับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ให้ความสำคัญต่อ “ปัจจัยภายนอก” กล่าวคือ คนพิการหรือไม่พิการขึ้นอยู่กับปัจจัยสองอย่าง คือ ความบกพร่องของบุคคลและความพร้อมของสภาพแวดล้อม

4.1.3 ประเภทของคนพิการ

การกำหนดประเภทของความพิการในกฎหมายไทยนั้น มีหน่วยงานที่กำหนดประเภทของคนพิการไว้ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีการกำหนดไว้ 7 ประเภท และกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีการกำหนดไว้ 9 ประเภท ดังนี้

1. การจำแนกประเภทคนพิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จำแนกประเภทของคนพิการไว้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ออกประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ซึ่งจำแนกประเภทของคนพิการไว้ อันได้แก่ 1) ความพิการทางการเห็น 2) ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 3) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย 4) ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม 5) ความพิการทางสติปัญญา 6) ความพิการทางการเรียนรู้ และ 7) ความพิการทางออทิสติก

2. การจำแนกประเภทคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการได้จำแนกประเภทของคนพิการไว้ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 โดยออกเป็นประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 มี 9 ประเภทได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา 7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก และ 9) บุคคลพิการซ้อน

กล่าวโดยสรุป การจำแนกประเภทและการกำหนดหลักเกณฑ์ความพิการของทั้งสองกระทรวงนั้นมีความแตกต่างกันตามความมุ่งหมายในการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือการจำแนกประเภทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการจำแนก เพื่อการนำไปใช้ ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และการจัดสวัสดิการแก่คนพิการ ส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการจำแนกเพื่อส่งเสริม กระตุ้นพัฒนาการทางการศึกษา และนำไปใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งนี้ สังเกตที่ได้จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าการจำแนกประเภทคนพิการของทั้งสองกระทรวงนั้นยังเป็นจัดประเภทโดยอาศัยมุมมองทาง

การแพทย์ (Medical Model) โดยพิจารณาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางร่างกายของคนพิการเป็นหลัก

4.1.4 แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการนั้นมีความจำเป็นเนื่องจากคนพิการเป็นมนุษย์ที่มีความคิดมีความรู้สึกและความต้องการเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ซึ่งความพิการเพียงบางส่วนของร่างกายใช้ว่าจะทำให้ส่วนอื่นๆ พิการไปด้วย หรือไม่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง สังคมและประเทศชาติได้ หลายกรณีที่คนพิการใช้ความสามารถ และใช้ศักยภาพที่มีอยู่แสดงให้เห็นสังคมได้รับรู้จนเป็นที่ประจักษ์ และเป็นที่ยอมรับของสังคม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ระบุในมาตรา 43 ที่ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มาตรา 30 ระบุว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพร่างกายหรือสุขภาพจะกระทำมิได้” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุในมาตรา 10 ว่าการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาแก่คนเหล่านี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542) กล่าวว่าต้องให้มีความเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กบนพื้นฐาน ดังนี้

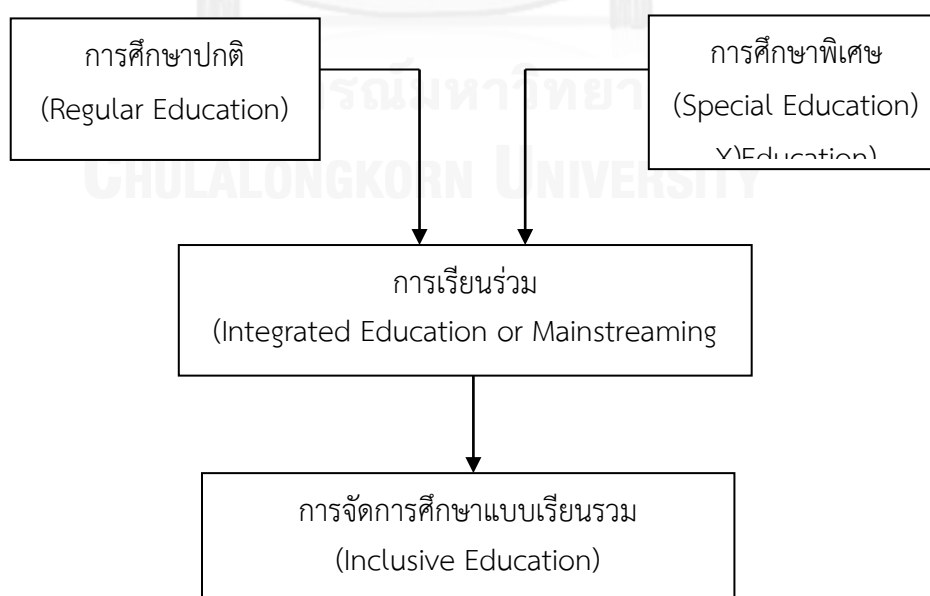
- 1) เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
- 2) เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกัน แต่ละคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้าหากันและให้ทันโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง
- 3) เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถอยู่ในตัวมากน้อยต่างกันการศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กปรากฏเด่นชัดขึ้น
- 4) ในสังคมนั้นย่อมมีทั้งคนปกติและคนพิการ ในเมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนพิการออกจากสังคมคนปกติได้ก็ไม่ควรแยกการให้การศึกษาแก่คนพิการ ควรให้คนพิการมีโอกาสเรียนร่วมกับคนปกติเท่าที่สามารถจะทำได้
- 5) เนื่องจากคนพิการมีความต้องการและความสามารถทางการศึกษาที่แตกต่างจากคนปกติ แม้ว่าความต้องการพื้นฐานไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาควรมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างจากคนปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ด้วยเหตุดังกล่าวคนพิการจึงควรได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับคนทั่วไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการร่วมกันพัฒนาประเทศต่อไป

4.1.5 วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ระบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการแต่เดิมจะจัดรูปแบบเดียว คือ การศึกษาปกติทั่วไป (regular education) ซึ่งไม่ได้มีผู้ใดคำนึงถึงเด็กพิการหรือเด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระบบปกติทั่วไป ต่อมาเมื่อมีกลุ่มเด็กพิการที่นักการศึกษาเห็นว่าสามารถให้การศึกษาได้จึงได้จัดเป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการให้กับกลุ่มเด็กพิการเหล่านั้น จึงได้กำเนิดการศึกษาพิเศษ (special education) ขึ้น เมื่อจัดการศึกษาพิเศษ ให้เป็นระยะเวลาหนึ่งกลุ่มนักการศึกษาได้พิจารณาเห็นว่าเด็กพิการกลุ่มหนึ่งสามารถพัฒนาได้ และได้มีการทดลองให้เด็กพิการเข้าไปเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป และเกิดวิธีการจัดศึกษาที่เรียกว่า การเรียนร่วม (integrated education หรือ mainstreaming)

หลังจากที่ได้มีการจัดการเรียนร่วมไปในระยะหนึ่ง ยังมีกลุ่มนักการศึกษาที่ได้ศึกษาและสนับสนุนสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคนโดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงได้เกิดมีปรัชญาและแนวทางทางการจัดการศึกษาในแนวใหม่ เรียกว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) ซึ่งมีหลักการว่าเด็กเลือกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนเลือกรับเด็กเหมือนอย่างเช่นการเรียนร่วม และเด็กทุกคนควรมีสิทธิ์ที่จะเรียนรวมกัน โดยทางโรงเรียนและครูจะต้องปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอน เพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนทุกคนเป็นเฉพาะบุคคลได้ (เบญญา ชลธาร์นนท์, 2545) ซึ่งการศึกษาพิเศษมีวิวัฒนาการสรุปได้ ดังภาพที่ 4

ที่มา: เบญญา ชลธาร์นนท์ (เบญญา ชลธาร์นนท์, 2545)

4.1.6 การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยนั้น การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการหรือที่มีความบกพร่องในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับประเทศอื่น (เบญจา ชลธาร์นนท์, 2548) กล่าวคือ ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากเดิมที่จัดให้เด็กและเยาวชนพิการเรียนในโรงเรียนเฉพาะ ความพิการเป็นนโยบายที่ให้เด็กเรียนร่วมกับเด็กและเยาวชนทั่วไป นอกจากนี้ประเทศไทยได้ดำเนินงานด้านคนพิการโดยยึดถือกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ ซึ่งพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (2546) นายกรัฐมนตรี (ในสมัยนั้น) ได้กล่าวในตอนหนึ่งของคำนำในหนังสือเกียรติคุณของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการ รางวัลนานาชาติ ด้านคนพิการ แฟรงคลิน เดลาโน โรสเวลท์ พุทธศักราช 2546 ว่า

“...การที่คนพิการจะช่วยเหลือตนเองได้จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและฟื้นฟูทุกด้าน เช่น การแพทย์ การศึกษา การสังคม และการอาชีพตลอดจนได้รับการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นๆซึ่งรัฐบาลหลายสมัยที่ผ่านมาได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อรับรองสิทธิและให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่คนพิการ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญที่เสริมสร้างให้คนพิการมีส่วนร่วมและมีความเสมอภาคกับคนทั่วไป และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 อันเป็นกฎหมายสูงสุดฉบับแรกของประเทศไทยที่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของคนพิการไว้ชัดเจนรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่คุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการและกฎระเบียบอื่นๆอีกมากมายรวมทั้ง ได้ดำเนินงานด้านคนพิการอย่างหลากหลาย...”

จากคำกล่าวข้างต้นเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการดำเนินงานด้านคนพิการของประเทศไทยมีพื้นฐาน มาจากความเข้าใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และความเสมอภาคของบุคคลที่ต้องได้รับการพัฒนาทำให้คนพิการไทยได้รับการพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีที่หลากหลายมีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตอิสระในสังคมทัดเทียมคนทั่วไป ตลอดจนแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ ทางสังคมให้กับคนพิการ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูลและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งการที่จะเป็นเช่นนั้นได้ส่วนหนึ่งคือคนพิการต้องได้รับการศึกษา โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลาย รวมถึงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดโดยตรงและร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

4.1.7 รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยนี้มีรูปแบบการจัดหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การเรียนร่วม การเรียนร่วมเป็นการจัดให้เด็กพิการเข้าไปในระบบการศึกษาปกติ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับเด็กทั่วไปโดยมีครูในชั้นเรียนปกติและ ครูการศึกษาพิเศษร่วมมือ และรับผิดชอบร่วมกัน (Collaboration) ซึ่งสามารถจัดได้ 6 รูปแบบ (เบญจมา ชลธารินทร์, 2545) ดังนี้

1.1 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน เด็กจะเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาและอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นโดยไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษ

1.2 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือ เด็กจะเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาและอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น และครูประจำชั้นจะได้รับคำแนะนำหรือ การบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญ เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา เป็นต้น

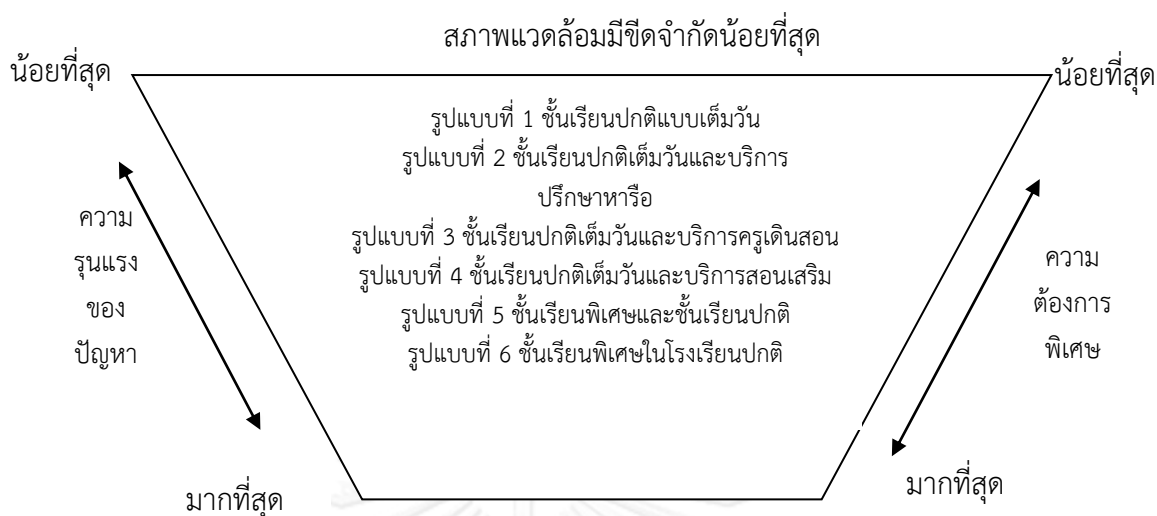
1.3 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอน เด็กจะเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาและอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่จะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากครูเดินสอนตามตารางที่กำหนดหรือมีความจำเป็น ซึ่งครูเดินสอนจะเดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่างๆรวมทั้งให้คำแนะนำแก่ครูปกติทั้งด้านการสอนและการปรับพฤติกรรม

1.4 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม เด็กจะเรียนในชั้นเรียนเต็มเวลาและอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นแต่ได้รับการสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษที่ประจำอยู่ในห้องสอนเสริมทั้งบางเวลาและบางวิชา หรือได้รับการฝึกทักษะที่เด็กมีความต้องการพิเศษ เช่น ทักษะการทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility: O&M) สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือการฝึกภาษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1.5 ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ เด็กจะเรียนในชั้นเรียนพิเศษด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา และศิลปะที่ต้องเข้าไปเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ

1.6 ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กจะเรียนในชั้นเรียนพิเศษกับครูประจำชั้นทุกวิชาและจะเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไปและครูในโรงเรียน เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ กีฬาสี วันไหว้ครู การรับประทานอาหาร เป็นต้น

จากการจัดการเรียนร่วมที่กล่าวมาสรุปได้ดังภาพที่ 5

สภาพแวดล้อมมีขีดจำกัดมากที่สุด

ที่มา : เบญจา ชลธารันนท์ (เบญจา ชลธารันนท์, 2545)

2. การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนทุกคน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียนกับนักเรียนทั่วไป โดยได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน บุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้การยอมรับ เอาใจใส่ ให้การช่วยเหลือสนับสนุนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ไม่มีการแบ่งแยก โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนในการเป็นสมาชิกของโรงเรียนอย่างเต็มที่ การออกแบบการสอนและการช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในบริบทของการจัดการศึกษาทั่วไป เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับระดับความสามารถด้วยการสนับสนุนด้านการสอนที่แตกต่างกัน และได้เรียนไปกับเพื่อนในสภาพแวดล้อม

3. โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภทโดยจัดในทุกระดับตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา มีทั้งสายสามัญและสายอาชีพ มีการปรับหลักสูตรเฉพาะแต่ละประเภทความพิการ ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละกลุ่ม มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีสหวิทยาการ รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ เทคโนโลยีและบริการต่างๆที่เพียงพอและมีคุณภาพ

4. การจัดโดยครอบครัว เป็นการให้สิทธิแก่บุคคลและครอบครัวที่มีเด็กพิการในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นทางเลือกสำหรับครอบครัวที่ต้องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในด้าน ค่านิยม ทัศนคติ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครอบครัว โดย เด็กลงทะเบียนกับโรงเรียนเพื่อรับสิทธิและการอุดหนุนต่างๆและจัดกลุ่มแบ่งชั้นเรียนหรือเรียนทางไกลหรือเรียนด้วยตนเองที่เหมาะสมตามสภาพความพิการ

5. การจัดในสถานพยาบาล เป็นการจัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสุขภาพและเจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งต้องได้รับการดูแลรักษาในสถานพยาบาลระยะหนึ่ง อาจจัดการศึกษาในสถานพยาบาลไปพร้อมๆกับการฟื้นฟูทางการแพทย์โดย 1) สอนเป็นรายบุคคลตามเตียงผู้ป่วย 2)

สอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 2-3 คน 3) จัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในสถานพยาบาล 4) แนะนำผู้ปกครอง ในการช่วยเหลือเด็กอย่างถูกต้องเมื่อเด็กกลับไปพักที่บ้าน

6. การจัดโดยชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรเอกชนหรือสถาบันทางสังคมมีสิทธิในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผล รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว เตรียมความพร้อมเด็กพิการก่อนวัยเรียนและผู้พิการภายหลังก่อนส่งไปเรียนร่วม รวมถึงการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

8. การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย การจัดการศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการ ระยะเวลา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาของเด็กพิการที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เนื้อหาหรือหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและสภาพความพิการ ส่วนการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดให้เด็กพิการได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาส รวมทั้งสำหรับผู้ที่ไม่อาจเรียนรู้หรือได้รับประโยชน์จากการเรียนด้วยวิธีการเรียนด้วยระบบอื่น

นอกจากนี้ยังมียังมีการพัฒนารูปการจัดการเรียนร่วมแบบร่วมพลังของ นางลักษณ์ วิรัชชัย (นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) โดยมีสาระสังเขปของรูปการจัดการเรียนร่วมแบบร่วมพลังดังนี้

ปรัชญาของ การจัดการเรียนร่วมแบบร่วมพลัง คือ “การศึกษาเป็นบริการที่รัฐต้องจัดให้กับทุกคน และดำเนินการโดยบุคคล หน่วยงาน องค์กรทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องในสังคมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนเน้นความสำคัญของผู้เรียน ยอมรับและใช้ประโยชน์จากความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และได้มีพัฒนาการ ทั้งด้านวิชาการ ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านอาชีพ เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน”

หลักการในการจัดการเรียนร่วมแบบร่วมพลัง ใช้หลักการจัดการเรียนแบบเรียนร่วมประเภทแบบเรียนร่วมชั้น (inclusion) หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน (community-based rehabilitation) หลักการเรียนการสอนตามบทบาทหน้าที่ และการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล (functional and individualized instruction) หลักการทำงานเป็นทีม การปรึกษาหารือ และการรวมพลังทำงาน (teamwork, consultation and collaboration) และหลักการในการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชน ของมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ

นโยบายในการจัดการเรียนร่วมแบบร่วมพลัง ประกอบด้วย นโยบายด้านการระดม กำลัง และทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม มาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กทั้งเด็กพิการและเด็กปกติ โดยให้เด็กพิการทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาทุกด้านอย่างเท่าเทียมกับเด็กปกติ นโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับเด็กเป็นรายบุคคล และนโยบายด้านการดำเนินงานแบบทีมงานผู้เกี่ยวข้อง ที่ทุกคนในทีมงานให้การยอมรับสถานภาพของแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อเด็กพิการ และพร้อมที่จะเรียนรู้จากกันและกัน

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยในปัจจุบันมี 8 รูปแบบ ดังนี้คือ 1) การเรียนร่วม 2) การเรียนรวม 3) โรงเรียนเฉพาะความพิการ 4) การจัดโดยครอบครัว 5)

จัดในสถานพยาบาล 6) การจัดโดยชุมชน 7) การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ และ 8) การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยการจัดการศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการ ระยะเวลา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาของเด็กพิการที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เนื้อหาหรือหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและสภาพความพิการ ส่วนการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดให้เด็กพิการได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาส รวมทั้งสำหรับผู้ที่ไม่อาจเรียนรู้หรือได้รับประโยชน์จากการเรียนด้วยวิธีการเรียนด้วยระบบอื่น

4.1.8 หน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหลายหน่วยงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การแสดงหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, (2548: 35-53)

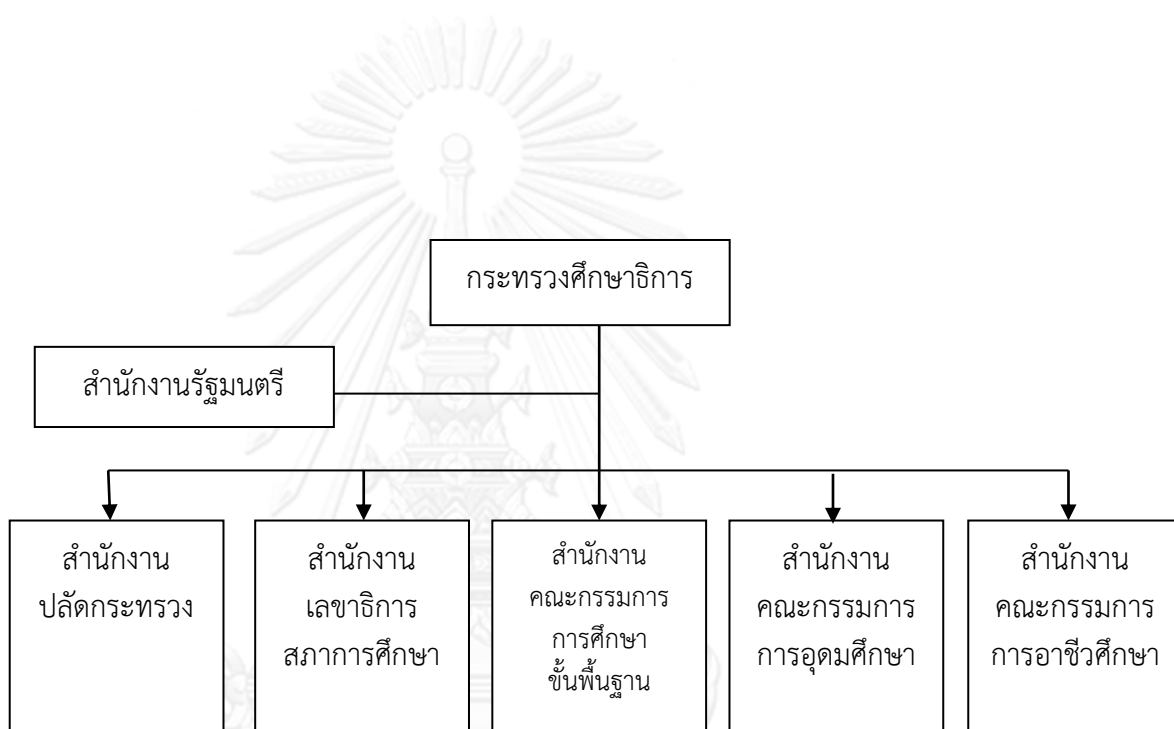
1. กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากรมีหน้าที่รับผิดชอบในการรับนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปจัดทำสื่อการสอนสำหรับเด็กพิการรวมทั้งจัดตั้งกองทุน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมสำหรับเด็กพิการ
2. กระทรวงมหาดไทย โดยสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นโดยรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนที่มีความพร้อมของโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา
3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมการพัฒนาสังคม และสวัสดิการได้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาแก่เด็กพิการในสถานสงเคราะห์
4. กระทรวงสาธารณสุข จัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องที่ต้องพักรักษาตัวเป็นเวลานาน โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการในการส่งครูมาสอน
5. กรุงเทพมหานคร โดยสำนักการศึกษาสำหรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วม รวมทั้ง มีการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จัดอบรมครูรวมทั้งจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้
6. กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในลักษณะโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ และการเรียนร่วมโดยมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้หน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจัดการศึกษา ในลักษณะเฉพาะความพิการ ส่วนสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะจัดการศึกษา ในลักษณะเรียนร่วม
7. องค์กรเอกชน จัดการศึกษาภายใต้การดูแลและสนับสนุนของมูลนิธิ ชมรม และ/ หรือสมาคม

จะเห็นได้ว่า มีหลายหน่วยงานในประเทศไทยที่เห็นความสำคัญของการศึกษาอันเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กพิการ โดยที่กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักโดยตรงในการจัดการศึกษาทั้งเด็กทั่วไปและเด็กพิการและจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานอื่นเป็นภาคีร่วมกันทำงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการด้วย

4.1.9 สถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้โครงสร้างส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วย 5 องค์กรหลักมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาคือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานปลัดกระทรวง โดยที่ส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคล

และเป็นกรม ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานของ
กระทรวงศึกษาธิการแสดงได้ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การแสดงโครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, (2549: 1)

จากการศึกษาโครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ คือ สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่กล่าวมาจัดการศึกษาสำหรับคนพิการดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2555)

1. สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 2 หน่วยงาน คือ

1.1 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการในระบบ 2 รูปแบบ โดยปี 2553 จัดบริการการศึกษาให้คนพิการรวมทั้งสิ้น 4,723 คน โดยแบ่งเป็น

1.1.1 โรงเรียนเฉพาะความพิการ 16 โรง ใน 11 จังหวัด ปี 2553
รับนักเรียนพิการแบบประจำ 13 โรง และแบบไป-กลับ 3 โรง รับนักเรียนได้ 2,021 คน

1.1.2 โรงเรียนเอกชนจัดการเรียนร่วม 644 โรง ใน 76 จังหวัด
ปี 2553 รับนักเรียนพิการเรียนร่วมได้ 2,702 คน

ตารางที่ 1 ประเภทสถานศึกษาจำนวนโรงเรียนและนักเรียนพิการของสำนักบริหารงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ประเภทสถานศึกษา	จำนวนโรงเรียน (โรง)	จำนวนนักเรียน (คน)
1. โรงเรียนเอกชนเฉพาะความพิการ	16	2,021
2. โรงเรียนเอกชนจัดการเรียนร่วม	644	2,702

1.2 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและมีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน
มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพ
ความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการ
เรียนรู้ตามศักยภาพที่มีมาตรฐานเพื่อรับรองคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ โดย
จำแนกเป็น

- 1.2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 ระดับ รวม 3,559 คน คือ
- 1) ระดับประถมศึกษา จำนวน 2,811 คน
 - 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 711 คน
 - 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 31 คน
- และเป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีก จำนวน 1,583 คน

1.2.2 การศึกษาต่อเนื่อง ได้จำแนกเป็น

1) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ให้มีความสำคัญกับการจัด
การศึกษาหลักสูตรระยะสั้นและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดย
มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย
และทันสมัยสามารถให้บริการได้อย่างกว้างขวาง จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับบริการใน
ปีงบประมาณ 2554 จำนวน 3,223 คน

2) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มุ่งจัดโดยใช้
รูปแบบการฝึกอบรม การเข้าค่าย การประชุมสัมมนา การศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรูปแบบอื่นๆที่
เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาสังคมชุมชน จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับบริการ
ในปีงบประมาณ 2554 จำนวน 2,051 คน

3) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มุ่งจัดให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถในการจัดการชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยเน้นกิจกรรมของสถานศึกษา 3D ได้แก่ การปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข(Democracy) มีคุณธรรมจริยธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (Decency) และมีภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free) รวมทั้งกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับบริการในปีงบประมาณ 2554 จำนวน 3,266 คน

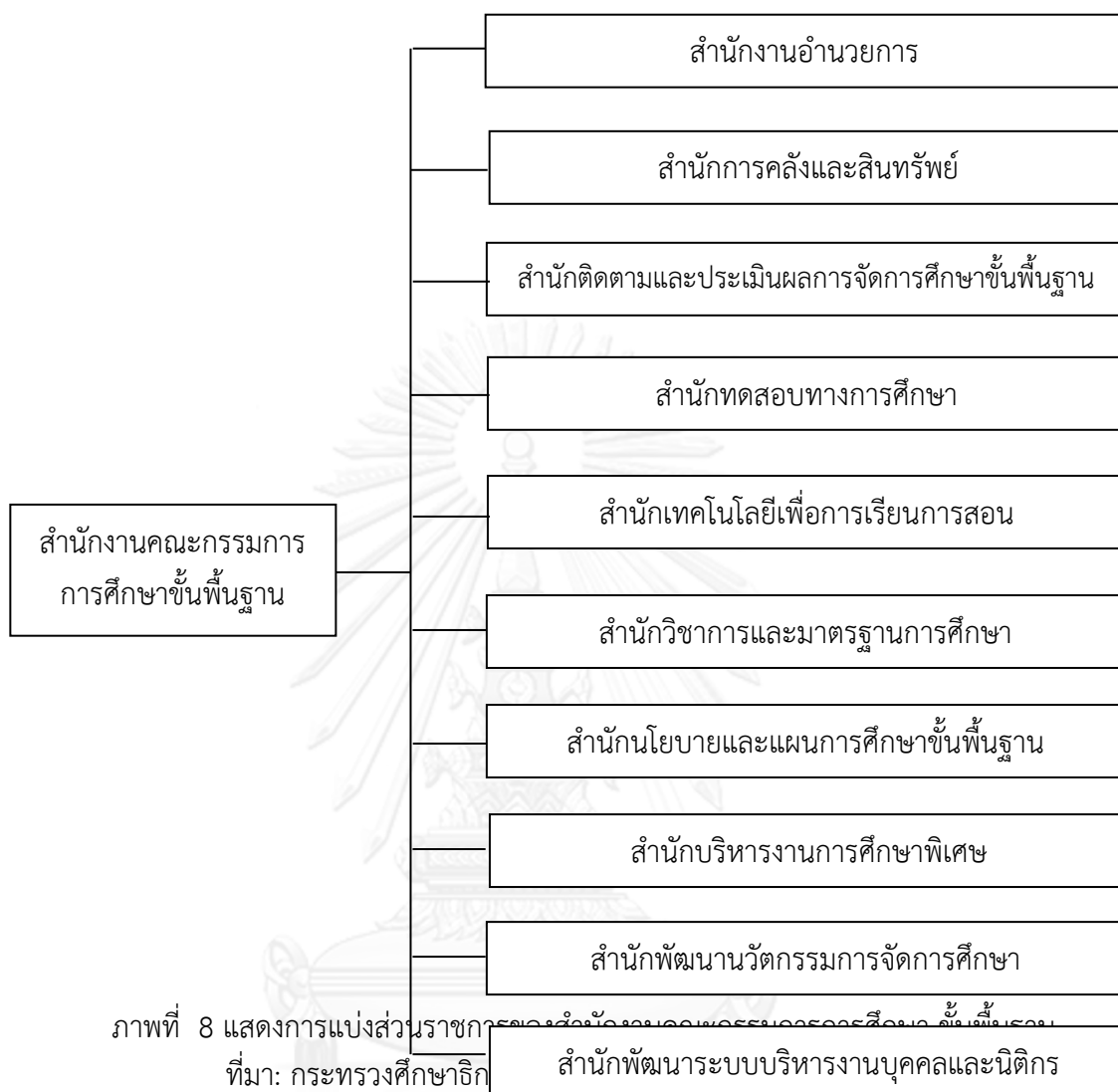
2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้บริการการศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบเรียนร่วมกับนักศึกษาทั่วไป ตั้งแต่ระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก โดยในปี 2553 สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 73 แห่ง จาก 169 แห่ง รับคนพิการเข้าเรียนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จนถึงระดับปริญญาเอก รวมจำนวนทั้งสิ้น 3,828 คน จำแนกเป็น

1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น	จำนวน	2,168	คน
2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	จำนวน	569	คน
3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	จำนวน	10	คน
4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ	จำนวน	91	คน
5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	จำนวน	267	คน
6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา	จำนวน	113	คน
7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	จำนวน	69	คน
8) บุคคลออทิสติก	จำนวน	73	คน
9) บุคคลพิการซ้อน	จำนวน	468	คน

3. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้การศึกษาสำหรับคนพิการ ในรูปแบบสถานศึกษาเรียนร่วม ในระดับอาชีวศึกษา โดยในปีการศึกษา 2553 สามารถจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการได้จำนวน 1,265 คน จากสถานศึกษาที่รับนักศึกษาเข้าเรียนร่วม จำนวน 260 แห่ง จากสถานศึกษาในสังกัดจำนวนทั้งหมด 415 แห่ง โดยแบ่งตามประเภทความพิการต่าง ๆ ดังนี้

1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น	จำนวน	204	คน
2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	จำนวน	384	คน
3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	จำนวน	47	คน
4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ	จำนวน	474	คน
5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	จำนวน	26	คน
6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา	จำนวน	54	คน
7) บุคคลออทิสติก	จำนวน	21	คน
8) บุคคลพิการซ้อน	จำนวน	55	คน

4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานเด็กและเยาวชนทั่วไปรวมถึงเด็กและเยาวชนพิการ ซึ่งการดำเนินงานนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งส่วนราชการ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แสดงการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้บริการการศึกษาในระบบ 3 รูปแบบ และมีข้อมูลของการให้บริการปี 2554 รวม 320,032 คน ดังนี้

1.1 โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ จำนวน 43 โรงเรียน ใน 35 จังหวัด รับนักเรียนพิการที่มีความพิการในระดับรุนแรงจากคนพิการในวัยเรียนทั่วประเทศ เข้าเรียนแบบประจำ ในทุกช่วงชั้น (ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย) แบ่งเป็น 4 ประเภทสถานศึกษา ซึ่งจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้จำนวนทั้งสิ้น 13,098 คน ได้แก่

1.1.1 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 20 โรงเรียน ใน 20 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 5,159 คน

1.1.2 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 19 โรงเรียน ใน 19 จังหวัดจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 7,139 คน

1.1.3 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 2 โรงเรียน ใน 2 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 317 คน

1.1.4 โรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ จำนวน 2 โรงเรียน ใน 2 จังหวัด จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพได้ จำนวน 489 คน

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 76 แห่ง ใน 76 จังหวัด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.2.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา จำนวน 13 แห่ง ใน 13 จังหวัด

1.2.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จำนวน 63 แห่ง ใน 63 จังหวัด โดยมีการให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการแบบหมุนเวียน (ประจำและไป-กลับ) ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) สำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ ด้วยการให้บริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษและการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ที่โรงเรียนทั่วไปที่จัดการเรียนร่วม และที่สถานพยาบาล (กรณีเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง) เพื่อเตรียมความพร้อมและประสานส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาตามลำดับ รวมทั้งการให้บริการองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยปีการศึกษา 2554 ศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้ 64,046 คน (ไม่รวมจำนวนนักเรียนพิการเรียนร่วมซึ่งศูนย์การศึกษาพิเศษให้บริการ และเนื่องจากเป็นข้อมูลในข้อที่ 1.3) จำแนกเป็น 9 ประเภทความพิการ ดังนี้

1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น	จำนวน	1,233	คน
2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	จำนวน	1,260	คน
3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	จำนวน	11,077	คน
4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ	จำนวน	11,533	คน
5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	จำนวน	26,748	คน
6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา	จำนวน	1,032	คน
7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	จำนวน	900	คน
8) บุคคลออทิสติก	จำนวน	4,961	คน
9) บุคคลพิการซ้อน	จำนวน	5,302	คน

1.3 การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ.2542 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เด็กพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน ดังนั้น จึงมีการรับนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป จำนวน 242,888 คน ใน 18,370 โรงเรียน จำแนกเป็น 9 ประเภทความพิการ ดังนี้

1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น	จำนวน	3,980	คน
2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	จำนวน	1,692	คน
3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	จำนวน	18,102	คน
4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ	จำนวน	7,890	คน

5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	จำนวน	183,398	คน
6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา	จำนวน	4,359	คน
7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	จำนวน	6,280	คน
8) บุคคลออทิสติก	จำนวน	3,863	คน
9) บุคคลพิการซ้อน	จำนวน	13,324	คน

สรุป ได้ว่าในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ ใน 3 รูปแบบข้างต้น มีผลสำเร็จเชิงปริมาณ ในปี 2554 มีคนพิการที่รับบริการทางการศึกษา จำนวน 320,032 คน

จะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ (กลุ่มอายุ 0-24 ปี) มีผลสำเร็จเชิงปริมาณ ในปี 2553 รวม 311,283 คน (ใน 3 รูปแบบข้างต้น) และยังมีคนพิการ (กลุ่มอายุ 0-24 ปี) ที่ยังไม่ได้รับบริการทางการศึกษาจากสถานศึกษาของภาครัฐอีก 145,891 คน คิดเป็นร้อยละ 35.83 ของประชากรคนพิการวัยเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ในการจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น หากเป็นการศึกษาเฉพาะความพิการจะอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ส่วนการเรียนร่วมเด็กพิการจะอยู่ในโรงเรียนทั่วไปซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ นอกจากนี้การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในประเทศไทย และในต่างประเทศมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันคือ เพื่อให้คนพิการได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยให้ได้รับการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเพื่อพัฒนาให้สามารถเข้ารับการศึกษได้เร็วที่สุด ซึ่งการจัดบริการการศึกษาจะจัดในรูปแบบต่างๆตามความต้องการพิเศษ และเหมาะสมกับสภาพความพิการ

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4.2.1 ประวัติความเป็นมา

การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2494 ที่หน่วยทดลองสอนเด็กหูหนวก โรงเรียนเทศบาลวัดโสมนัสสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยมี ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี ผู้สำเร็จการศึกษาคนหูหนวกคนแรกของประเทศไทย จากวิทยาลัย Gallaudet ประเทศสหรัฐอเมริกา การสอนใช้วิธีการสอนพูด (Oral method) ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 คุณหญิงกมลมา ไกรฤกษ์ สำเร็จการศึกษาคนที่สอง จากวิทยาลัย Gallaudet ได้กลับมาประเทศไทยพร้อมกับนำภาษามือมาเผยแพร่และใช้สอนในโรงเรียนสอนคนหูหนวกดุสิต (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนเศรษฐเสถียร) และได้คิดประดิษฐ์อักษรสะกดนิ้วมือไทยขึ้น โดยดัดแปลงจากอักษรสะกดนิ้วมืออเมริกัน ตั้งแต่นั้นมาโรงเรียนสอนคนหูหนวกได้ใช้วิธีสอนแบบรวม (Combined Method) (จิตประภา ศรีอ่อน และคณะ, 2547)

4.2.2 วิวัฒนาการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

วิวัฒนาการและเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 วิวัฒนาการการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนหูหนวก
2494 (ค.ศ. 1951)	ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกแห่งแรกของประเทศไทยที่โรงเรียนเทศบาลวัดโสมนัส
2495 (ค.ศ. 1952)	ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกดุสิต ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเศรษฐศาสตร์
2496 (ค.ศ. 1953)	มีการก่อตั้งหอพักหญิงขึ้นที่โรงเรียนเศรษฐศาสตร์
2504 (ค.ศ. 1961)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆและมีการก่อสร้างหอพักนักเรียนชาย
2509 (ค.ศ. 1966)	จัดพิมพ์หนังสือภาษามือเล่มแรกขึ้นในประเทศไทย
2511 (ค.ศ. 1968)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2515 (ค.ศ. 1972)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา
2516 (ค.ศ. 1973)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่
2519 (ค.ศ. 1976)	คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี เปิดสอนระดับปริญญาโทด้านความผิดปกติของการสื่อความหมาย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เปิดสอนระดับปริญญาโทด้านการศึกษาพิเศษ
2520 (ค.ศ. 1977)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชลบุรี(เดิมเปิดสอนคนหูตึง)
2523 (ค.ศ. 1980)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี
2526 (ค.ศ. 1983)	สมเด็จพระเทพรัตนฯ ได้ทรงเปิดหน่วยทดลองสอนเด็กหูหนวกปฐมวัยโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ สำหรับสอนและวิจัยระบบการเรียนการสอนคนหูหนวกก่อนวัยเรียน
2529 (ค.ศ. 1986)	คุณมาน้ำ สวรรณรัตน์ในนามสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทยได้จัดทำ

	ปทานุกรมภาษามือไทยเล่มแรกขึ้น โดยคำแนะนำของนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน
2530 (ค.ศ. 1987)	เปิดสอนระดับมัธยมปลายสำหรับคนหูหนวก เป็นครั้งแรกที่โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ
2533 (ค.ศ. 1990)	มีการปรับปรุงปทานุกรมภาษามือไทย ฉบับที่ 2
2534 (ค.ศ. 1991)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2536 (ค.ศ. 1993)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2536 (ค.ศ. 1993)	จัดตั้งวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
2538 (ค.ศ. 1990)	ก่อตั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนหูหนวก
2541 (ค.ศ. 1998)	เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนภาษามือไทยขึ้นเป็นครั้งแรกที่วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
2542 - 2545 (ค.ศ.1999– 2002)	โครงการห้องเรียนสาธิตการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม (โครงการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมกับวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล)
2543 (ค.ศ. 2000)	เปิดสอนระดับปริญญาตรีสำหรับคนหูหนวกเป็นครั้งแรกที่วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
2547 – 2551 (ค.ศ.2004– 2008)	โครงการโรงเรียนต้นแบบ: การทดลองสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวทางการศึกษาออลดอร์ฟ (โครงการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดลกับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)
2009 – ปัจจุบัน	โครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวทางการศึกษาออลดอร์ฟ

ที่มา: Branson, J. Don, M. and Sri-on, J. (2005) ปรับปรุงจาก ดร.จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557

จากตาราง พบว่า ประเทศไทยมีวิวัฒนาการการศึกษาสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2494 จนถึงปัจจุบัน 63 ปี โดยวิวัฒนาการด้านโอกาสทางการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนโสตศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 20 โรงเรียน กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เช่น ทางกายภาพบำบัดให้ความช่วยเหลือทางการได้ยิน และอุปกรณ์ช่วยการได้ยิน เป็นต้น ด้านภาษามือ มีการรวบรวม วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาษามือ และจัดทำปทานุกรม ภาษามือไทย และด้านนวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีการจัดทำโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของเด็กหูหนวก

1. โรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนโสตศึกษา
2. โครงการเรียนร่วม ระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ เช่น โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
3. โครงการเรียนรวม ระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ เช่น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
4. การศึกษานอกระบบ (กศน.) สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สำหรับสอนคนหูหนวกผู้ใหญ่ที่มีโอกาสทางการศึกษา

4.2.4 วิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. การสอนพูด (Oral Method)
2. การสอนแบบใช้ภาษามือ (Manual Method)
3. การสอนแบบรวม (Combined Method)
4. การสอนแบบระบบรวม (Total Communication หรือ T.C.)
5. การสอนแบบสองภาษา (Bilingual Education)
6. การสอนแบบสองภาษา สำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวัลดอร์ฟ (Bilingual Waldorf –inspired Education for the Deaf)

4.2.5 ประสิทธิภาพการศึกษา

ประสิทธิภาพการศึกษาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสอนคนหูหนวกในอดีตและยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน คือ ประสิทธิภาพการสอนระบบรวม (Total Communication) คือ ใช้การสอนวิธีใดก็ได้ เพื่อมุ่งหมายให้เด็กหูหนวกสามารถเรียนรู้ภาษาได้

4.2.6 ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน

โดยทั่วไปตามประสิทธิภาพการสอนระบบรวม (Total Communication) จึงใช้ภาษามือพร้อมกันไปกับภาษาพูดเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้การสื่อสารมีความต่อเนื่อง อาจใช้การสะกดนิ้วมือ การใช้ท่าแนะคำพูด รวมทั้งมีการนำการฝึกฟังและฝึกพูดมาใช้ในการเรียนการสอนด้วย

4.2.7 หลักสูตร

หลักสูตรที่นำมาใช้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโสตศึกษาเป็นหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมี สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 สาระการเรียนรู้ ดังนี้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การงานอาชีพ และเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา ภาษาต่างประเทศ และศิลปะ

4.2.8 การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลในกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนในโรงเรียนสอนคนหูหนวกส่วนใหญ่ จะใช้แบบทดสอบเป็นหลัก เพื่อเป็นการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน และประเมินผล เป็นรายภาค เรียน

4.2.9 ปัญหาที่พบจากการจัดการศึกษา

ผลจากการจัดการศึกษาของเด็กมีความพิการทางการได้ยินในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัด แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในปี พ.ศ. 2529 ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวก ต่ำกว่าเด็กที่มีการได้ยินทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาการใช้ภาษาและสังคมศึกษาอยู่ในเกณฑ์อ่อนมาก และ ปี 2543 วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล รายงานผลการทดสอบ พบว่า นักศึกษาหูหนวกที่สอบ เข้าเรียนวิทยาลัยราชสุดารุ่นแรก มีผลการทดสอบ ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด โดยผ่านการทดสอบ วิชาภาษาไทย ชั้นคุณภาพพระดับพอใช้ ร้อยละ 9.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 90.2 สอบไม่ผ่าน วิชาสังคม ศึกษา นักศึกษาผ่านการทดสอบชั้นคุณภาพพระดับพอใช้ ร้อยละ 1.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 98.4 สอบ ไม่ผ่าน และในปี 2550 มีรายงานเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่าน และการเขียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดเมื่อเทียบกับนักเรียนที่มีการได้ยิน (ศรีอ่อน, 2550)

ในต่างประเทศงานวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริการายงานว่า แม้ว่าจะมีความพยายามอย่าง มากในการสอนภาษาให้กับเด็กหูหนวก ผลที่ได้รับกลับน้อยกว่าที่ควรจะเป็นผลการทดสอบด้านภาษา คณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในช่วงเวลากว่า 30 ปี พบว่า เด็กหูหนวกมีช่วงห่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อเทียบกับเด็กที่มีการได้ยินถึงร้อยละ 50 ซึ่ง แสดงให้เห็นว่าการทดสอบไม่ได้ช่วยให้การพัฒนาความสามารถด้านภาษา คณิตศาสตร์ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกดีขึ้น (Marschark, 2006, Mitchell, 2008) นอกจากนี้ข้อมูล จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับรัฐยืนยันว่านักเรียนหูหนวกและหูตึงมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ในรัฐแคลิฟอร์เนีย นักเรียนหูหนวกเพียงร้อยละ 8 และนักเรียนที่หูตึงร้อยละ 15 ได้คะแนนสูงในการสอบ California Standards Test for English Language Arts และการสอบคณิตศาสตร์มี นักเรียนหูหนวกร้อยละ 10 และนักเรียนที่หูตึงได้ยินร้อยละ 18 ได้คะแนนสูง (California Department of Education, 2007)

Moors พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยรวมของผู้เรียนหูหนวกที่มีอายุ 17-18 ปี ต่ำกว่าผู้เรียนปกติประมาณ 6-7 ปี ผู้เรียนหูหนวกเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับผู้เรียนระดับเกรด 7 (มัธยมศึกษาปีที่ 1) หรือดีกว่านั้น (Moors, 2000) Schirmer กล่าวว่าไม่ใช่เฉพาะปัญหาเรื่องการอ่านอย่างเดียว คนหูหนวกยังมีปัญหาเรื่องการเขียน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Schirmer, 2001) นอกจากนี้ Walter, M. and other ได้กล่าวถึง การอ่านของคนหูหนวกว่ามีคนหูหนวกจำนวนน้อยที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับคนทั่วไป คนหูหนวกที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เท่านั้น พบว่า มีเพียงร้อยละ 3 ของคนหูหนวกเท่านั้นที่มีความสามารถในการอ่านเท่ากับอายุจริงและมีกว่า ร้อยละ 30 ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแบบไม่รู้หนังสือ (Walter, 2002)

4.2.10 บทสรุป

จากวิวัฒนาการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตั้งแต่การจัดการศึกษาปกติ การศึกษาพิเศษ การเรียนร่วม จนกระทั่งปัจจุบันเป็นการเรียนรวม เป็นรูปแบบการเรียนรวมที่ใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยในปัจจุบัน แต่ปัญหาการจัดการศึกษาดังกล่าวยังคงมีอยู่อีกมายไม่ว่าจะเป็นด้านการโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และด้านคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนประเด็นสำคัญ คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ส่วนใหญ่มีการนำปรัชญาการสอนระบบรวม (Total Communication) มาใช้ในการสอนในโรงเรียนสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน คือ ใช้ภาษามือพร้อมกับภาษาพูดเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลัก อาจใช้การสะกดนิ้วมือ การใช้ท่าแนะ คำพูด รวมทั้งการฝึกฟังและฝึกพูด หลักสูตร โดยใช้หลักสูตรเดียวกันกับเด็กทั่วไป คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยองค์ความรู้ใน 8 สาระการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลในกระบวนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะใช้แบบทดสอบเป็นหลักในการวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนและประเมินผลรายภาคเรียน

บทที่ 5

การศึกษาทางเลือก

จากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางเลือก ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาประกอบได้ด้วย ความหมายของการศึกษาทางเลือก รูปแบบการศึกษาทางเลือก องค์ประกอบ การศึกษาทางเลือก แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางเลือก การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในต่างประเทศและประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ความหมายของการศึกษาทางเลือก

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายการศึกษาทางเลือกในพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถานไว้ว่า Alternative education; alternative schooling การศึกษาทางเลือก หมายถึง รูปแบบของการจัดการศึกษาซึ่งแตกต่างไปจากที่รัฐ เอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้จัดให้ตามปกติมีหลักสูตรหรือวิธีสอนที่แตกต่างไปจากที่เป็นทางการ อาจจัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ เช่น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว และ Alternative school โรงเรียนทางเลือก : โรงเรียนในรูปแบบที่แตกต่างไปจากโรงเรียนในรูปแบบปกติ อาจจะเป็นของรัฐหรือเอกชน มีความยืดหยุ่น มีหลักสูตรที่สนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เช่น บ้านเรียน (home school) โรงเรียนการศึกษาพิเศษ โรงเรียนกีฬา เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555) นอกจากนี้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552) ได้ให้ความหมายของการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ว่าหมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่ไม่ประสงค์จะเรียนในระบบการศึกษาตามปกติ ซึ่งมีเหตุผลมาจากพื้นฐานของบุคคลตามปรัชญาความเชื่อทางการศึกษาและการเรียนรู้ หรือตามปรัชญาความเชื่อทางการเมือง ปรัชญาความเชื่อทางศาสนาและความศรัทธา หรือเป็นการสนองความต้องการส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะมิใช่การศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั่วไป หรือแม้แต่การสนองตอบของบุคคลที่จะปฏิเสธระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการศึกษาระบบปกติ จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างการจัดการศึกษาทางเลือกในปัจจุบันสามารถเห็นได้จากรูปแบบของโรงเรียนวิถีธรรมชาติ โรงเรียนวิถีธรรมชาติการสอนแบบ Home-based learning หรือ Home-school เป็นต้น ซึ่งมีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตร การจัดบรรยากาศให้เข้ากับวิถีของชุมชน และความเชื่อเป็นหลัก การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เป็นการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษากระแสหลักในระบบทั่วไป การศึกษาทางเลือกจัดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย การศึกษาทางเลือกจึงมีหลายรูปแบบ แต่ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา และจิตใจ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้นิยามของการศึกษาทางเลือกหรือ Alternative Education เอาไว้หลากหลายทัศนะ ได้แก่ พิภพ ธงไชย (พิภพ ธงไชย, 2543) กล่าวถึง การศึกษาทางเลือก ไว้ว่าเป็นระบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย บนรากฐานทางศาสนา ทางปรัชญา ทางจิตวิทยา เพื่อพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตตามศักยภาพในธรรมชาติของเด็ก โดยเน้นที่ความสุขและการอยู่ร่วมกันแบบสันติ รูปแบบการศึกษาทางเลือก จะเป็นรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ติดอยู่กับรูปแบบของระบบโรงเรียน จะเป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Morley (MORLEY, 1991) กล่าวว่า การศึกษาทางเลือกขึ้นอยู่กับหลักการ กระบวนการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน และกระบวนการจัดการศึกษาไม่ใช่มีเพียงกระบวนการที่ดีที่สุดเพียงกระบวนการเดียวเท่านั้น (Young, 1990) นอกจากนี้ Dictionary of Education ของประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายการศึกษาทางเลือกไว้ว่าเป็นการศึกษาเชิงอุดมคติเพื่อแสดงถึงคุณลักษณะของรูปแบบการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม มักจะถือว่าเป็นโรงเรียนอิสระ (Free School) หรือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีสถาบัน การศึกษา (Non-institutional) และยึดชุมชนเป็นหลัก (Community-base) ลดบทบาทของการจัดการศึกษา ในรูปแบบโรงเรียน และหากเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียน ก็จะเป็นการจัดการศึกษาแบบก้าวหน้า (สุชาติ จักรพิสุทธ์ 2548) การศึกษาทางเลือกยังมีความหมายรวมถึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ใจ วิญญาณ ไม่ใช่มองมนุษย์เป็นเพียงต้นทุนของระบบการผลิตเท่านั้น และมีการบูรณาการกระบวนการศึกษาเรียนรู้เป็นองค์รวมทั้งวิทยาการต่างๆ กับวิถีแห่งการดำรงชีวิต ไม่ใช่แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิต จะต้องบูรณาการกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน กล่าวคือ เป็นการบูรณาการองค์ความรู้กับตัวผู้เรียน (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2545) และสุชาติ จักรพิสุทธ์ (สุชาติ จักรพิสุทธ์ 2548) ได้ข้อสรุปของนิยาม “การศึกษาทางเลือก” จากการแบ่งกลุ่มย่อยตามภาค เนื่องจากเป้าหมายของงานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้มุ่งหวังที่จะสังเคราะห์นิยามความหมายการศึกษาทางเลือกให้เหลือเพียงนิยามเดียว ควรคงความแตกต่างที่สะท้อนถึงเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและปัญหาของแต่ละภูมิภาค โดยมีการให้นิยามการศึกษาทางเลือกตามภูมิภาคต่างๆ ไว้ดังนี้

ภาคเหนือ “การศึกษาทางเลือก คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมอิสระหลากหลาย สอดคล้องกับภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่นนำไปสู่ความสุข และความสำเร็จของบุคคลและชุมชน”

ภาคกลาง “การศึกษาทางเลือก คือ ทางออกจากวิกฤติการศึกษาเดิม เป็นการตั้งอยู่บนความหลากหลายของธรรมชาติและชีวิตจริง เกิดจากการมีส่วนร่วม นำไปสู่การพัฒนาคนที่สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ จิตวิญญาณ”

ภาคอีสาน “การศึกษาทางเลือก คือ การศึกษาที่ตอบสนองความต้องการและศักยภาพมนุษย์เป็นการเรียนรู้เพื่อศักยภาพของมนุษย์ และเป็นปฏิบัติการเชิงวิถีชีวิตชุมชน”

ภาคใต้ “การศึกษาทางเลือก คือ การศึกษาที่นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นจริงนำความสุข สู่ชุมชนและสังคมบนพื้นฐานวิถีไทย”

กลุ่มคณะภาค “การศึกษาทางเลือก คือ การเปิดทางเลือกทั้งผู้เรียน และผู้สอนเป็นการสร้างทักษะให้สอดคล้องกับธรรมชาติสังคม ชุมชน ทรัพยากร และคือการศึกษาที่เกิดการปฏิบัติจริงนำไปสู่การดำรงชีวิตที่มีพัฒนาการ” เมื่อนำมาประมวล และวิเคราะห์

รัชนี ธงไชย (รัชนี ธงไชย, 2553) กำหนดกรอบแนวคิดความหมายของการศึกษาทางเลือกในสังคมไทยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยให้ครอบคลุมตามบริบทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ในด้านหลักๆ ดังนี้

1. การศึกษาทางเลือกในฐานะคุณค่าและความหมายอันแท้จริงของการศึกษาเรียนรู้

1.1 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

1.2 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาที่มีความหลากหลายอันเป็นภาวะตามธรรมชาติ

1.3 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาที่สร้างสรรค์องค์ความรู้ที่สมดุลและผสมผสาน

1.4 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาที่สร้างสรรค์วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์

1.5 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาที่ช่วยให้ค้นพบตนเองและนำทางให้ประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตน

1.6 การศึกษาทางเลือกคือการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

2. การศึกษาทางเลือกในคุณค่า และความหมายทางปรัชญาการศึกษา

2.1 ในมิติของการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการ : การศึกษาทางเลือกคือการมาถึงของสิ่งใหม่ การริเริ่มสร้างความก้าวหน้าใหม่ๆ เพื่อนำเสนอทางออกจากวิกฤตการณ์ให้เกิดการพัฒนาในก้าวต่อไป อันเป็นไปตามกฎธรรมชาติที่จะต้องมียุคใหม่เข้ามาแทนที่สิ่งเก่าในลักษณะของวิวัฒนาการ เช่นเดียวกับแนวทางเลือกอื่นๆ เช่น เกษตรกรรมทางเลือก เศรษฐศาสตร์ทางเลือก เทคโนโลยีทางเลือก พลังงานทางเลือก การแพทย์ทางเลือก เป็นต้น

2.2 ในมิติของความแตกต่างหลากหลาย : การศึกษาทางเลือกมีความแตกต่างจากการศึกษากระแสหลักทั่วไป ทั้งในปรัชญา เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการ การมีอยู่ของศึกษาทางเลือกเป็นการยืนยันว่าการศึกษาไม่ใช่เส้นตรงเพียงเส้นเดียวเฉพาะการศึกษาในระบบกระแสหลัก แต่จะต้องมีทางเลือกของการศึกษาเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่ทำให้คนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติสามารถประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตน

2.3 ในมิติของสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน : การศึกษาทางเลือกคือความชอบธรรมในสิทธิเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน ซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน บุคคลและครอบครัวพึงมีสิทธิที่จะเลือกรับการศึกษาเรียนรู้ตามปรัชญาความเชื่อ ความต้องการและความจำเป็นตามวิถีแห่งชีวิตของตน ของครอบครัว และชุมชน トラบที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของสังคม

3. การศึกษาทางเลือกเมื่อเทียบกับรูปแบบการศึกษาตามกฎหมายของชาติคือลักษณะร่วมและแตกต่างของการศึกษาทางเลือกกับการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4. การศึกษาทางเลือกเมื่อพิจารณาจากจุดมุ่งหมายและสถานภาพทางกฎหมาย ซึ่งแบ่งการศึกษาทางเลือกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

4.1 สถานศึกษาทางเลือก หมายถึงการดำเนินงานจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในวัยเรียน โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องการให้มีวุฒิการศึกษารับรองผลสำเร็จของการศึกษา ปัจจุบันมีทั้งที่เป็นโรงเรียนทางเลือกทั้งของ

รัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขององค์กรชุมชน/องค์กรเอกชนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 18 วงเล็บสาม ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำไปสู่การแก้ไขปัญหาชีวิต/ชุมชนได้จริง หรือมุ่งฟื้นคืนภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงาม

4.2 แหล่งเรียนรู้ทางเลือก หมายถึงการดำเนินงานที่มุ่งให้ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่าจะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษา โดยที่ไม่ได้จัดตั้งและดำเนินการโดยรัฐ แต่เกิดขึ้นและดูแลโดยบุคคล ชุมชน องค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ

จากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้เห็นกรอบแนวคิดความหมายของการศึกษาทางเลือกในสังคมไทยที่ชัดเจนมากขึ้น จึงนำเสนอเป็นตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดความหมายของการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย

คุณค่าและความหมายของการศึกษาที่แท้จริง	คุณค่าและความหมายทางปรัชญาการศึกษา	เมื่อเทียบกับรูปแบบการศึกษาในกฎหมายการศึกษาของชาติ	เมื่อพิจารณาจากสถานภาพทางกฎหมาย
1. การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 2. การศึกษาที่มีความหลากหลายอันเป็นภาวะตามธรรมชาติ 3. การศึกษาที่สร้างสรรค์องค์ความรู้ที่สมดุลและผสมผสาน 4. การศึกษาที่สร้างสรรค์วิถีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์ 5. การศึกษาที่ช่วยให้ค้นพบตนเองและนำทางให้ประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตน 6. การศึกษาที่เป็นชุมชน	1. ในมิติของ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ คือ การเสนอทางออกจากวิกฤตการณ์เพื่อการก้าวหน้าต่อไป 2. ในมิติของความแตกต่างหลากหลาย คือ การศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษากระแสหลัก ทั้งในปรัชญา สาระ การเรียนรู้การประเมินผล และการบริหารจัดการ 3. ในมิติสิทธิทางการศึกษาของประชาชน คือ เสรีภาพ	1. การศึกษาทางเลือก ร่วมอยู่ใน การศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุม การเรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย 2. การศึกษาทางเลือก ร่วมอยู่ใน การศึกษาในระบบ ในลักษณะที่เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างจากแบบแผนเดิม 3. การศึกษาทางเลือก ร่วมอยู่ใน การศึกษานอกระบบ แต่ต่างจาก กศน. ตรงไม่จำกัด เฉพาะผู้พลาดหวังจาก	1. สถานศึกษา ทางเลือก/ที่มีแนวคิด/ปรัชญา นวัตกรรม การเรียนรู้ของคน ต่างจากแบบแผน ของ การศึกษาในระบบแบบเดิม 1.1 โรงเรียน ทางเลือก 1.2 ศูนย์การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน 1.3 ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. แหล่งเรียนรู้ ทางเลือกที่จัดตั้งและ ดำเนินการโดยบุคคล สถาบันทางสังคมต่างๆ

โดยชุมชน เพื่อชุมชน	ที่บุคคล / ครอบครัว สามารถที่จะเลือกรับ การศึกษาตามปรัชญา ความเชื่อ ความจำเป็น แห่งชีวิตของตนที่ราบที่ ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี งานของสังคม	การศึกษาในระบบ 4. การศึกษาทางเลือก ร่วมอยู่ในการศึกษา ตาม อธิบาย คัย ใน ลักษณะที่เป็นรูปแบบ หนึ่ง ของ การ จัด การศึกษาที่มีความเท่า เทียมกับรูปแบบอื่นๆ	
---------------------	--	--	--

ที่มา: ปรับปรุงจาก รัชณี ธงไชย (2553)

นอกจากนั้นปกป้อง จันวิทย์และสุนทร ตันมันทอง (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง, 2555) ได้นิยามการศึกษาทางเลือกโดยแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษากระแสหลัก ลักษณะร่วมพื้นฐานของการศึกษา ทางเลือกในประเทศต่างๆ คือ เป็นการนำเสนอแนวทางการศึกษาที่แตกต่างไปจากระบบการศึกษา แบบกระแสหลัก โดยที่ไม่ได้เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาภายใต้ระบบการศึกษาเดิม แต่เป็นการริ่หรือ โครงสร้างเดิม เพื่อนำเสนอสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น แนวทางการศึกษาทางเลือก มิได้นำเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ต้องการให้การศึกษาเรียนรู้ ออกนอกรูปแบบของโรงเรียน (De-schooling) ไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองภายในครอบครัว หรือภายใน ชุมชนตามที่อยู่เรียนต้องการ เป็นต้น

2. การศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ หลายประเทศนำการศึกษาทางเลือกไปใช้เพื่อ วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กลุ่มเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม กลุ่มเด็ก ที่เสี่ยงต่อการออกจากการเรียนกลางคัน และกลุ่มเด็กอัจฉริยะ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กเหล่านี้ไม่ สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ในระบบการศึกษาปกติ ทำให้รัฐหรือผู้ปกครองต้องหันไปใช้แนวทาง การศึกษาอื่นๆ ที่จะทำให้อีกกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเต็มที่ตามศักยภาพ อย่างไรก็ตาม การศึกษาทางเลือกที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการศึกษาทางเลือกเทียม (Pseudo-alternative education) เนื่องจากมิได้มาจากเจตนาารมณในการนำเสนอทางเลือกใน การศึกษาแต่เป็นเพียงแนวทางเลือกเท่านั้น

3. การศึกษาที่มีลักษณะหลากหลาย (Diversity) และตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียน เป็นหลักแนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางเลือกส่วนใหญ่มาจาก แนวคิดทางการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสมบูรณ์พร้อมในทุกๆ ด้าน (Wholeness) ฐานคิด ของแนวทางการศึกษาทางเลือกเริ่มต้นที่ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งต่างมีความต้องการเรียนรู้และ ศักยภาพเฉพาะตนที่ต่างกักัน การศึกษาเรียนรู้จึงต้องมีความหลากหลายและยึดเอาผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางตามไปด้วย ความหลากหลายของการศึกษาดังกล่าวเปิดพื้นที่ให้แนวทางการศึกษาทางเลือก สามารถผลิตนวัตกรรมการศึกษา (Innovation) ขึ้นมา ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบที่คุ้นชินในโรงเรียน ทั่วไปยกตัวอย่างเช่น การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงความรู้อกับชีวิต จริง การทำโครงการ (Project) เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือทำ และการศึกษาที่หล่อหลอม จริยธรรมไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ทางวิชาการ เป็นต้น

4. การศึกษาที่มีระดับความเป็นอิสระ (Autonomy) สูงในการจัดการศึกษา ความเป็นอิสระจากการกำกับดูแลของรัฐมีอิทธิพลสำคัญต่อการเกิดขึ้นและกระจายตัวของแนวทางการศึกษาทางเลือกเนื่องจากรักษาความหลากหลายทางการศึกษาที่แตกต่างจากระบบการศึกษากระแสหลักต้องการความเป็นอิสระหรือการยอมรับจากรัฐในการจัดการศึกษาตามแนวทางของตน สิ่งบ่งชี้ความเป็นอิสระในการจัดการศึกษา ได้แก่ สิทธิในการจัดการศึกษาและใช้หลักสูตรที่แตกต่างจากระบบการศึกษาทางการประเมินคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างตามลักษณะการเรียนการสอน เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสรุปความหมายของการศึกษาทางเลือก หมายถึง การศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษาตามแนวกระแสหลักในระบบโรงเรียน แนวคิดทางการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) การศึกษาที่มีลักษณะหลากหลาย (Diversity) และตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก จัดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นจึงมีการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยรูปแบบของการศึกษาทางเลือกจะไม่ยึดติดกับรูปแบบระบบโรงเรียน มีความยืดหยุ่นและหลากหลายให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้และธรรมชาติของผู้เรียน

5.2 รูปแบบการศึกษาทางเลือก

รูปแบบการศึกษาทางเลือกจากการศึกษาเอกสารพบว่า รูปแบบการศึกษาทางเลือกจะมีความยืดหยุ่น หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ สุขชาติ จักรพิสุทธิ์ (สุขชาติ จักรพิสุทธิ์ 2548) ได้จำแนกแนวทางของการศึกษาทางเลือกในประเทศไทยตามประเภทของฐานการเรียนรู้ไว้เป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

1. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว หรือ Home School คือการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองจัดขึ้นให้กับบุตรของตนเองแทนการส่งเข้าโรงเรียน
2. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ คือการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระบบ แต่มีระบบการเรียนการสอนในเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียน
3. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา คือการศึกษาเพื่อการถ่ายทอดสืบสานภูมิปัญญาของพ่อครูแม่ครู ปราชญ์ชาวบ้าน กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เกิดความสนใจได้เรียนรู้และสืบทอดองค์ความรู้ที่ท้องถิ่น มีอยู่
4. การศึกษาทางเลือกสายศาสนาและวิถีปฏิบัติธรรม คือการศึกษาที่ยึดหลักเนื้อหาทางศาสนธรรมแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละสำนักแต่ละแนวทาง จัดให้แก่นักบวชในศาสนา/นิกายของตน หรือแก่ฆราวาสประชาชนผู้สนใจ
5. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ คือการศึกษานอกระบบที่จัดให้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะของตน ส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนหรือเครือข่าย

6. การศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม คือการศึกษาเรียนรู้ของชาวบ้านที่เป็นแบบปฏิบัตินิยม มีความหลากหลายมากที่สุดทั้งในด้านการงานอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ

7. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ คือการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีระบบสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ รวมทั้งจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

นอกจากนี้รายงานการศึกษาวิจัยของนายแพทย์พร พันธุ์โอสถ (วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2545) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาทางเลือกโดยสถานศึกษารูปแบบต่าง ๆ” โดยจำแนกกลุ่มที่จัดการศึกษาทางเลือกออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มนวัตกรรมทางการศึกษา

เป็นกลุ่มที่นำแนวคิดทางการศึกษาใหม่ๆ มาสู่แวดวงสังคมไทยอย่างมาก จัดเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด มีการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง กระจุกกระจายตามที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ละแห่งจะมีแนวคิดและปรัชญาการศึกษาที่เป็นของตน อาทิเช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนสัมมาสิกขา โรงเรียนสัตยาไส นีโอฮิวมินิส แนวพุทธธรรมประยุกต์ การศึกษามอนเตสเซอร์รี กฤษณมูรติ การศึกษาออลดอร์ฟ โรงเรียนต้นไม้ กลุ่มเด็กกรักบ้าน และกลุ่มศิลปการแสดง

2. กลุ่มพ่อแม่ซึ่งจัดการศึกษาที่บ้าน หรือโฮมสกูล

2.1 กลุ่มที่จัดการศึกษาเฉพาะครอบครัว แต่ละครอบครัวจัดการศึกษาตามปรัชญาหรือแนวคิดที่ตนเองเชื่อและนำมาจัดการศึกษาให้บุตรของตน เช่น ครอบครัวพงษ์ไพบูลย์ ครอบครัวพึงอุดม ครอบครัวสมพงษ์

2.2 กลุ่มที่จัดการศึกษาหลายครอบครัวรวมกันมี 2 ลักษณะ คือ

2.2.1 กลุ่มที่ต้องการโรงเรียนทางเลือกตามแนวของตน เป็นการรวมกลุ่มคนที่ต้องการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเดียวกันขึ้นมา และค่อย ๆ พัฒนา จัดระบบบริหาร จนก้าวมาเป็นโรงเรียนแบบต่างประเทศในบั้นปลาย ตัวอย่างในกลุ่มนี้ได้แก่ มูลนิธิออลดอร์ฟปัญญาภัย

2.2.2 กลุ่มที่ไม่ได้มีแนวทางเฉพาะแต่ต้องการร่วมมือกันช่วยเหลือกัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มบ้านเรียนปัญญากร โดยมีการเกื้อหนุนทั้งในเชิงความรู้ทางวิชาการ ทางสังคม และกิจกรรมต่างๆ การเรียนการสอนบางส่วนอาจจะกระทำที่บ้าน หรือตามศูนย์ที่อยู่ใกล้บ้านตน โดยสอนตามแนวทางที่แต่ละคนเห็นสมควร

3. กลุ่มการศึกษาของชุมชน

เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่อยู่อาศัยตามชุมชนในเมืองและต่างจังหวัดเนื่องจากเล็งเห็นว่าชุมชนของตนไม่ได้รับการเหลียวแลจากภาครัฐ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาตนเอง และในที่สุดก็นำไปสู่การจัดตั้งเป็นศูนย์เด็ก หรือโรงเรียนในชุมชน อาทิเช่น

3.1 กลุ่มศูนย์เด็กเล็กในกรุงเทพมหานคร เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ที่อยู่ตามชุมชนสลัมต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครซึ่งเห็นว่าเด็ก ๆ ในสลัมถูกปล่อยปละละเลย เพราะพ่อแม่ต้องไปทำงาน เช่น กลุ่มนางร้อยสีหาพงษ์ กลุ่มก้าวสร้างสรรค์ มูลนิธิทองทศฯเพื่อการศึกษา เป็นต้น

3.2 กลุ่มโรงเรียนชุมชนในชนบทเป็นกลุ่มพึ่งตนเองที่เกิดขึ้นตามชุมชนต่างๆ ในชนบท เนื่องจากต้องพึ่งตนเองในเชิงเศรษฐกิจ และต้องการรื้อฟื้นภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีที่ดี

งามของชุมชนขึ้นมา ตัวอย่างของกลุ่มนี้ เช่น กลุ่มองค์กรชุมชน อำเภอภูซำ จังหวัดยโสธร กลุ่มครูสุรินทร์ กิตยชีวี

3.3 กลุ่มองค์กรเอกชนที่ทำงานกับเด็กด้อยโอกาส เช่น โครงการโรงเรียน-โรงงาน จังหวัดศรีสะเกษ บ้านทอฝัน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บ้านสวนเด็ก อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

4. กลุ่มเด็กที่ต้องการความดูแลพิเศษ

ในอดีตกลุ่มเด็กพิการหรือเด็กที่ต้องการความดูแลเป็นพิเศษ มักจะถูกกีดกันออกจากระบบ ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาอย่างน่าเสียดาย การก่อตั้งองค์กรทำงานสำหรับเด็กกลุ่มนี้จะทำให้สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น เช่น ชมรมผู้ปกครองเด็กออทิสติก กลุ่มที่สนใจการศึกษาบำบัด (Curative Education) อยู่บนพื้นฐานมานุษยปรัชญาของ ดร.รู돌์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) เป็นต้น

5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ตัวอย่างของกลุ่มนี้ เช่น

5.1 เสริมศึกษาลัย ซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้มีวิถีชีวิตแบบทางเลือก และเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญในการพัฒนาแนวคิดแบบทางเลือก

5.2 สถาบันพัฒนาวิชาชีพศิลปะ โดย ดร.สุชาติ สุทธิ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุนทรีย์และศิลปะ ในฐานะเป็นองค์ประกอบแห่งความเป็นมนุษย์ที่สำคัญ

5.3 สถาบันตริยากร ซึ่งจัดหลักสูตรการอบรมและพัฒนาครูตลอดจนผู้สนใจแนวทางการศึกษาแบบวอลดอล์ฟ ของรู돌์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) โดยจัดเป็นโครงการอบรมนอกเวลาแบบต่อเนื่อง

นอกจากนั้น ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง (ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง, 2555) จัดประเภทของการศึกษาทางเลือก จากการสำรวจวรรณกรรมการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย พบว่า การจัดประเภทของการศึกษาทางเลือกในประเทศไทยมีอย่างน้อย 2 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์แรก คือ ฐานการเรียนรู้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (สุชาติ จักรพิสุทธิ์ 2548) ใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทการศึกษาและรูปแบบการเรียนรู้ เช่น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

เกณฑ์ที่สอง คือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การนำเสนอของ ประภาภัทร นิยม (ประภาภัทร นิยม, 2553) ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา เช่น การเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และการเรียนรู้ตามระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่มีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไป เป็นต้น ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การจัดแบ่งประเภทการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย

เกณฑ์ฐานการเรียนรู้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์และคณะ (2546)	เกณฑ์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประภาภัทร นิยม (2553)
1. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว เช่น กลุ่ม Home School	1. การจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน เช่น กลุ่ม Home School
2. การศึกษาทางเลือกที่อิงกับระบบรัฐ	2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบแต่มี

<p>ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนทางเลือก</p> <p>3. การศึกษาทางเลือกสายครูภูมิปัญญา</p> <p>4. การศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม</p> <p>5. การศึกษาทางเลือกที่เป็นสถาบันนอกระบบรัฐ และเน้นการจัดกิจกรรมการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ เช่น มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน</p> <p>6. การศึกษาทางเลือกของกลุ่มการเรียนรู้ผ่าน กิจกรรม เช่น กลุ่มกิจกรรมแพทย์พื้นบ้าน</p> <p>7. การศึกษาทางเลือกผ่านสื่อการเรียนรู้และแหล่ง เรียนรู้</p>	<p>เป้าหมายและกระบวนการเรียนรู้ที่ต่างออกไป เช่น โรงเรียนทางเลือก</p> <p>3. กลุ่มศึกษาตามอัธยาศัยอื่นๆ ที่เน้นบริบท ท้องถิ่นและการจัดการการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง</p> <p>4. กลุ่มอุดมศึกษาทางเลือกที่เน้นหลักสูตรพิเศษ ทั้งในระดับปริญญาตรีและโท เช่น สถาบัน อาศรมศิลป์ ศูนย์จิตปัญญาศึกษา</p>
--	---

ที่มา : ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง (2555: 6)

จากประเภทการจัดการศึกษามีนักวิชาการทั้งสองท่านที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า รูปแบบ การศึกษาทางเลือก มีความยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและ กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเนื้อหาสาระที่เรียนรู้สำหรับการวิจัยใน ประเภทของการศึกษาทางเลือกใน ประเทศไทยมีอย่างน้อย 2 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์แรก คือ ฐานการเรียนรู้ งานศึกษาของ สุชาติ จักร พิสุทธ์ (สุชาติ จักรพิสุทธ์ 2548) ใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทการศึกษา และรูปแบบการเรียนรู้ เช่น ครอบครั้ว โรงเรียน กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น เกณฑ์ที่สองคือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การนำเสนอของ ประภาภทร นิยม (ประภาภทร นิยม, 2553) ให้ความสำคัญ กับเป้าหมายของการจัดการศึกษา เช่น การเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และการเรียนรู้ตาม ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่มีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไป เป็นต้น

5.3 องค์ประกอบการศึกษาทางเลือก

องค์ประกอบการศึกษาทางเลือกเป็นการบอกถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือก ซึ่ง ราชณี ังไชย (ราชณี ังไชย, 2553) ได้นำเสนอแนวคิดหรือคุณลักษณะที่บอกถึงการเป็นสถานศึกษา ทางเลือกที่ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสถานศึกษาใดเป็นหรือไม่เป็นสถานศึกษาทางเลือก โดยนำเสนอเป็นตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 องค์ประกอบที่บอกถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือก

องค์ประกอบ	สถานศึกษาแบบแผนเดิม	นวัตกรรมสถานศึกษาทางเลือก
ปรัชญาและ จุดมุ่งหมาย	เน้นความเป็นพลเมือง เพื่อความเป็น ทรัพยากร มนุษย์ที่ดี ตอบสนองต่อ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตอบสนองตลาดการจ้างงาน	ให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์ และความ หลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มี อิศระทางปัญญา มีความสุขและสร้างสรรค์ สามารถ

		ประสบความสำเร็จได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของแต่ละคน
หลักสูตร	ยึดตามหลักสูตร มาตรฐาน และ 8 กลุ่มสาระวิชาของส่วนกลาง	มีความสมดุลผสมผสาน ครอบคลุมองค์รวม ความเป็นทั้งหมดของชีวิต ทั้งวิชาการและวิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม ภูมิปัญญา ตะวันตกและตะวันออก ความเป็นสากลและความเป็นไทย พัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาการศึกษาใหม่ เช่น วอลดอร์ฟ มอนเตสเซอร์รี่ นีโอฮิวแมนนิส Constructionism วิถีพุทธ ฯลฯ และให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น
องค์ประกอบ	สถานศึกษาแบบแผนเดิม	นวัตกรรมสถานศึกษาทางเลือก
วิธีการเรียน	เน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูเป็นศูนย์กลาง เรียนเป็นวิชาๆ ตามตารางสอน อยู่ในห้องเรียน ใช้หนังสือ แบบเรียน สื่อการเรียนการสอนเป็นหลัก ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับไปตามแผนการสอนของครู	เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ ให้สามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ผู้เรียนสร้างทางเลือกและวิธีการเรียนรู้ของตัวเองได้ เน้นเรียนรู้จากความเป็นจริง นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความสุขในการเรียนจนเกิดความรักที่จะเรียนรู้จากทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบใจ เกิดความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง และเรียนรู้ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต
การวัดและประเมินผล	ยึดมาตรฐานกลาง เพื่อคัดคนเก่งทางเทคนิควิชาการเข้าสู่ตลาดการจ้างงาน จึงกลายเป็นระบบการแข่งขัน กวดวิชา มุ่งแสวงหาความสำเร็จส่วนตัว และทำลายความมั่นใจของคนที่มีศักยภาพด้านอื่นๆ ที่แตกต่างจากมาตรฐานกลาง	เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน อย่างตระหนักในความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของตัวผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล/กลุ่ม สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถที่จะประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้เสมอกัน
การบริหาร	เป็นสถานศึกษาของรัฐ หรือในกำกับ	กระจายอำนาจให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติ

ของรัฐ ภายใต้การควบคุมทั้งในทางวิชาการ มาตรฐาน การวัด ประเมินผล การบริหารงานบุคคล การเงิน และอื่นๆ	บุคคลอย่างแท้จริง มีอิสระทั้งในทางวิชาการ และการบริหารจัดการอื่นๆ เปลี่ยนบทบาทของรัฐไปมุ่งการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำ
--	---

ที่มา: ปรับปรุงจากรัชนี ธงไชย, (2553)

จากตารางดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถระบุตัวแปรในการสำรวจสถานศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กพิการในประเทศไทยโดยใช้นวัตกรรม หรือคุณลักษณะที่บอถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือกของรัฐนี้ ธงไชย เป็นหลัก ประกอบกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของการศึกษาทางเลือกของผู้วิจัยนำข้อมูลมาสังเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อนำไปสร้างและพัฒนาเป็นเครื่องมือใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

5.4 แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางเลือก

แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทางเลือกที่พบอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน มี 6 แนวคิด ดังนี้

1. วอลดอร์ฟ (Waldorf)

แนวการศึกษาแบบวอลดอร์ฟคิดค้นโดยรูดอร์ฟ สไตเนอร์ นักปรัชญาชาวออสเตรีย ซึ่งได้ออกแบบหลักสูตรการศึกษาให้กับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในโรงงานยาสูบวอลดอร์ฟ แอสโทเรียปี 1919 แนวคิดวอลดอร์ฟมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยให้มนุษย์บรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตน สร้างตัวตนของแต่ละคนเพื่อเข้าใจในชีวิตของตนเองและความสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างสมดุล รวมทั้งเคารพในลักษณะปัจเจกของเด็กเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้พัฒนาตนเอง ดังนั้น แนวคิดการศึกษาวอลดอร์ฟจึงให้จึงให้การศึกษแก่เด็กแบบองค์รวม ทั้งสมอง (Head) หัวใจ (Heart) และมือ (Hand) การจัดการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาไปตามช่วงอายุ และสร้างสมดุลระหว่างวิชาการ ศิลปะ และการฝึกฝนด้านปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟจะไม่รีบเร่งให้เด็กเรียนการอ่านหนังสือหรือสอนวิชาการจนกระทั่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หรือ 3 แต่จะสอนความรู้ผ่านสื่อศิลปะและการเล่าเรื่อง เพื่อกระตุ้นความรักการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ ยังไม่มีการแข่งขันหรือการให้คะแนนกับเด็กแต่จะใช้การประเมินของครู รวมทั้งจำกัดการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ก่อนช่วงวัยที่เหมาะสม โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิดวอลดอร์ฟมาใช้ เช่น โรงเรียนปัญญาอุทัย โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะ และโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก เป็นต้น

2. มอนเตสซอริ (Montessori)

แนวคิดการศึกษาแบบมอนเตสซอริพัฒนาขึ้นมาโดยมาเรีย มอนเตสซอริ ฐานคิดของแนวคิดมอนเตสซอริก็คือ การศึกษาควรเป็นการปลูกฝังให้เด็กได้เจริญเติบโตไปตามความต้องการตามธรรมชาติของเขาและสอดคล้องกับพัฒนาการช่วงวัยโดยการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ประโยชน์จากช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยให้มากที่สุด วิธีการหลักของแนวคิดมอนเตสซอริก็คือการจัดสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ให้เด็กได้มีอิสระในการเรียนรู้และการทำงานด้วยตนเอง

ตัวอย่างเช่นแนวคิดนี้เชื่อว่า เด็กเล็กควรจะได้เรียนรู้ด้วยร่างกายทั้งหมดโดยเน้นทางด้านการฝึกฝนทางประสาทสัมผัสต่างๆ ตั้งแต่การเห็น การได้ยิน และการสัมผัส รวมทั้งกิจกรรมหรืองานที่เด็กทำจะต้องมีความหมายหรือการเรียนรู้แฝงอยู่ อุปกรณ์ที่ใช่ก็เช่น รูปทรงเลขาคณิตเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และจดจำสิ่งของจากประสบการณ์สัมผัส โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิดมอนเตสซอริมาใช้ เช่น โรงเรียนปิติศึกษา โรงเรียนมอนเตสซอริร์ภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว โรงเรียนสมบุญวิทย์ และโรงเรียนอนุบาลยุวมิตร

3. ซัมเมอร์ฮิลล์(Summerhill)

แนวคิดการศึกษาแบบซัมเมอร์ฮิลล์ริเริ่มโดยอเล็กซานเดอร์ นีล (A.S.Neil) ชาวอังกฤษ ฐานคิดของแนวคิดนี้ก็คือ เด็กทุกคนเป็นสิ่งมีชีวิตที่ดีและเกิดมาพร้อมกับความฉลาด ดังนั้น การศึกษาจึงต้องให้เสรีภาพกับเด็กในการเลือกที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามที่ได้ต้องการภายใต้สิทธิและความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียน การเรียนในโรงเรียนแบบซัมเมอร์ฮิลล์จะไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบคำสั่งที่เคร่งครัด เช่น นักเรียนมีสิทธิที่จะเลือกที่จะเรียนนานเท่าใดก็ได้หรือเรียนวิชาใดก็ตามที่เด็กสนใจโดยไม่จำกัดช่วงชั้น เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเคารพในการเลือกของเด็กหรือการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของเด็ก ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุดมากกว่าการเรียนด้วยการบังคับหรือความกลัว โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิดซัมเมอร์ฮิลล์มาใช้ก็คือ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

4. นีโอ-ฮิวแมนนิสต์ (Neo-Humanist)

แนวคิดการศึกษาแบบนี้โอ-ฮิวแมนนิสต์ริเริ่มโดย พี.อาร์.ซาร์การ์ (P.R. Sarkar) ชาวอินเดีย ฐานคิดของแนวคิดนี้ คือ ความเป็นคนที่สมบูรณ์นั้นเกิดจากศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ร่างกาย (Physical) จิตใจ(Mental) ความมีน้ำใจ (Spiritual) และวิชาการ (Academic) กระบวนการสำคัญของการศึกษาแบบนี้โอ-ฮิวแมนนิสต์ คือ คลื่นสมองต่ำ เช่น การทำสมาธิหรือเล่นโยคะก่อนเข้าห้องเรียนจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของสมองสูงขึ้นมาก การประสานของเซลล์สมอง ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า เซลล์ประสานประสาทจะขยายตัวได้ดี เมื่อมือกับเท้าของเด็กทำงานมาก ดังนั้น เด็กจึงต้องเรียนและเล่นหรือเคลื่อนไหวไปพร้อมๆ กัน ภาพพจน์ต่อตนเอง ความรู้สึกที่มีต่อตนเองจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่น เด็กที่มีภาพพจน์ต่อตนเองก็จะมีพฤติกรรมดีไปด้วย โดยครูมีบทบาทสำคัญต่อภาพพจน์ที่เด็กมีต่อตนเองและการให้ความรัก ถ้าความรักของเด็กเต็ม มันย่อมไหลเผื่อแผ่ไปถึงผู้อื่น แต่ถ้าเด็กขาดความรักก็จะเรียกร้องจากผู้อื่น โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิดนีโอ-ฮิวแมนนิสต์มาใช้ เช่น โรงเรียนทอรัค โรงเรียนอนุบาลยุวกวี และโรงเรียนอมตยกุล เป็นต้น

5. แนวคิด Constructivism

แนวคิดการศึกษาแบบ Constructivism หรือการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ปัญญาค้นคิดโดยเซมัวร์ เปเปอร์ท (Seymour Papert) แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้แบบลงมือทำ(Learning by doing) เช่นการทำโครงการ (Project-based Learning) โดยเด็กจะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่สนใจศึกษา วางแผนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลไปจนถึงวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา ครูจะมีบทบาทในการแนะนำหรือให้ข้อคิดเห็นแก่เด็กเท่านั้น โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิด Constructivism มาใช้ เช่น ดรณสิกขาลัย เป็นต้น

6. แนวคิดพุทธธรรมประยุกต์

แนวคิดการศึกษาแบบพุทธธรรมประยุกต์เป็นการนำหลักสำคัญในศาสนาพุทธมาประยุกต์เข้ากับการเรียนรู้เชิงวิชาการในโรงเรียนอย่างสมดุล และครอบคลุมทั้งกาย จิตใจ และปัญญา ตามแนวพุทธศาสนา เช่น หลักไตรสิกขาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ความรู้ไปประกอบอาชีพและที่สำคัญก็คือการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การจัดการเรียนการสอนจึงใช้สิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมชาติเป็นแหล่งการเรียนรู้ใหญ่ ผนวกรวมกับการค้นคว้าการประมวลความรู้เข้ากับความคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และบันทึกข้อมูลข้ออรรถ ข้อธรรม มีความหลากหลายในรูปแบบต่างๆ ที่สื่อถึงคุณค่าและสามารถทำงานชิ้นนั้นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การแสดงโลกต่อผู้เกี่ยวข้องในชีวิตของครู เด็ก และผู้ปกครอง โรงเรียนทางเลือกในประเทศไทยที่นำแนวคิดพุทธธรรมประยุกต์มาใช้ เช่น โรงเรียนทอสี โรงเรียนสยามสามไตร และโรงเรียนมีนประสาธ เป็นต้น

5.5 การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นอกจากมีการนำแนวคิดการศึกษาทางเลือกไปใช้กับเด็กทั่วไปแล้วยังพบว่า มีการนำแนวคิดการศึกษาทางเลือกมาใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและนำเสนอ 7 ประเทศ ในตารางที่ 6 ดังนี้

ประเทศ	กฎหมายรองรับ/ การปฏิรูป	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	หลักการ/ กระบวนการ
ฟินแลนด์	กฎหมาย การศึกษาขั้น พื้นฐาน(1998)	1. การเรียนการสอน ผ่านทางโปรแกรม (web-based) หรือ Home- schooling(The Phoenix School) Democratic School มีบริการทาง การศึกษาเพื่อ สนับสนุนการเรียนรู้	- ออกแบบมาเฉพาะสำหรับ ผู้เรียน - กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ชมรม ศิลปะ การ ทำอาหารและการจัด นิทรรศการ เป็นต้น	เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง
		2. การศึกษาของ Tervavayla School มีการเรียนรู้ที่ หลากหลาย (การเรียนการสอน การบริการดูแลรักษา และการให้คำปรึกษา)	- สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางของประเทศ โดย คำนึงถึงความหลากหลาย และความต้องการต่าง กันของผู้เรียนเป็นหลัก	เน้นความ หลากหลายและ ความต้องการ ของผู้เรียนเป็น หลัก
เนเธอร์แลนด์	รัฐธรรมนูญ 1848 มาตรา 22 (2) (5) (6) (7)	1. การศึกษาแบบ Sudbury education รูปแบบ การจัดการเรียนรู้โดย ผู้เรียนเลือกเรียนด้วย ตนเองว่าจะเรียน อะไรและเรียนเวลา ไหน	ไม่มีหลักสูตรหรือคอร์สเรียน เป็นตัวกำหนด ขึ้นอยู่กับ ผู้เรียนเลือกและกำหนดเอง	เน้นความ เป็นอิสระ
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/ การปฏิรูป	2. การศึกษาแบบ Wonderfij's มีการ ติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้คำปรึกษา เพื่อการเรียนการสอน	- การจัดการเรียนการสอน ตามความต้องการของ ผู้เรียนเป็นหลัก - การจัดการเรียนการสอน เฉพาะบุคคล	เน้นรูปแบบการ เรียนรู้ของ ผู้เรียนที่ แตกต่างกัน

	การกำกับดูแลและ ให้ความช่วยเหลือ		- การจัดการเรียนการสอน จากทักษะพื้นฐานและ รูปแบบการเรียนรู้ของ ผู้เรียน	
	3. มอนเตสซอรี (Montessori)		- ควรปลูกฝังให้เด็กได้ เจริญเติบโตตามความ ต้องการตามธรรมชาติและ สอดคล้องกับพัฒนาการ ช่วงวัย - จัดสภาพแวดล้อมและ อุปกรณ์ให้เด็กได้มีอิสระใน การเรียนรู้และการทำงาน ด้วยตนเอง - เน้นการฝึกฝนทางประสาท สัมผัสต่างๆรวมถึงกิจกรรม หรืองานที่เด็กทำต้องมีความ หมายหรือการเรียนรู้ แฝงอยู่	เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ
สหรัฐอเมริกา	- Individuals with disabilities Education Act (IDEA) 1997	1. โปรแกรม Alternative Education Disruptive Youth (AEDY)	1. การทดสอบสมรรถภาพ และความสามารถ 2. หลักสูตรที่มีเนื้อหาพัฒนา ทักษะด้านต่างๆ	สร้างการ เปลี่ยนแปลง สำหรับผู้เรียนที่ อยู่ในโปรแกรม อย่างเป็นระบบ
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/ การปฏิรูป	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	หลักการ/ กระบวนการ
	- The Individuals with Disabilities Education Improvement Act: IDEA 2004,2005		3. เทคนิคด้านการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล 4. การสร้างโปรแกรม สำหรับการย้ายนักเรียน อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล 5. ระบบที่มี เนื้อหาครอบคลุมและเป็น ที่ เข้าใจร่วมกัน 6. มีกระบวนการป้องกันที่ เหมาะสม เจ้าหน้าที่มี	

			คุณภาพและมีทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง	
			7. มีวัฒนธรรมทางการศึกษาที่เกื้อหนุนต่อความต้องการของนักเรียนในแง่ของสังคมและอารมณ์ (Quinn, 1998)	
		2. การศึกษาแบบ CHILD (Children's Institute for Learning Differences) เป็นสถานศึกษาและเป็นคลินิกบำบัด	- ด้านศิลปะ - IEPs / ISPs - การอ่าน - การบริการทางคลินิก (การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต กิจกรรมบำบัด และการบำบัดการพูดและภาษา)	การให้การศึกษาและการบำบัดรักษา
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/การปฏิรูป	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	หลักการ/กระบวนการ
ออสเตรเลีย	Employment, Education and Training Act 1988, Department of Employment, Education and Training Act 1990, 1995	1. การศึกษาแบบ Kinma (Democratic School)	- เน้นผู้เรียนเกิดความสมดุลในการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม - เน้นการเข้าใจผู้เรียนและความเท่าเทียมกันของผู้เรียน	ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอิสระ มีแรงจูงใจในตนเองและเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
		2. การศึกษาแบบ Village School (Democratic School) - Home-Schooling	- เน้นหลักสูตรแบบบูรณาการ	เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
		3. การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Rudolf)	- การจัดการเรียนการสอนเป็น 5 โมดูล การให้บริการ	ผู้เรียนมีสิทธิเลือกเรียน

		Steiner) ของ Warrah school	7 หน่วยงานและกิจกรรม เสริมพัฒนาการ	รูปแบบ การศึกษาที่ สมดุล ไม่ควร ถูกปิดกั้นจาก หลักสูตร ส่วนกลาง
นิวซีแลนด์	-Education Act 1964 และ 1989 -Private Schools Conditional	1. การศึกษาแบบ Seven Oaks (Organization/Fou ndation)	หลักสูตรที่มีชื่อเรียกว่า Brilliance ประกอบด้วย ศิลปะ ทักษะการอยู่ในสังคม พลศึกษาและนันทนาการ ภาษาวิเทศ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	เน้นการรู้ หนังสือและ ความรู้พื้นฐาน ด้านการคำนวณ
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/ การปฏิรูป	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	หลักการ/ กระบวนการ
	Integration Act 1975 Special Education 2000			
		2. การศึกษาแบบ Wilson School (State School for Disabilities)	-หลักสูตร ดังนี้ 1) หลักสูตรการศึกษาระดับ ต้น เน้นการสร้างทักษะ ต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ความรู้สึกละและทักษะสังคม 2) หลักสูตรการศึกษาขั้นสูง ประกอบด้วยการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น โปรแกรม ทักษะชีวิต โปรแกรมการ เรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นต้น - การบำบัดรักษา โดยมีทีม ผู้เชี่ยวชาญในการให้ คำปรึกษาและการรักษาต่าง ๆ	มีความสามารถ ในการเรียนรู้ มี ความสามารถใน การสื่อสารและมี มีความสามารถ ด้าน คณิตศาสตร์
เกาหลีใต้	- Special Education Promotion Act. 1977,1994	1. โรงเรียนใน โรงพยาบาลและศูนย์ การศึกษาทางไกล	สามารถเรียนและมีความสุข กับสิทธิทางการศึกษา	สร้างระบบ สนับสนุน การศึกษาพิเศษ ระดับท้องถิ่นขึ้น

	-Special Education for Disabled Persons Act 2008			- ขยายการบริการให้กับนักเรียนที่มีความพิการในระดับท้องถิ่น
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/การปฏิรูป	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	หลักการ/กระบวนการ
		2. การศึกษาแบบ Yangpyeong Curative Steiner School แนวทางการศึกษาเพื่อการเยียวยา/การศึกษาบำบัด (curative education)	เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่มีความพิการและไม่มีโอกาสได้มีโอกาสเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึง	สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนทั่วไปได้
ไทย	-รัฐธรรมนูญ 2550 -พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 -พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 2550	1. การศึกษาเพื่อการเยียวยาหรือการศึกษาบำบัด (Curative education)ตามแนวมนุษยปรัชญา (มูลนิธิโรงเรียนต้นรัก และ ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดลำพูน)	กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะในการบำบัด เช่น งานปั้น งานวาด งานสี น้ำและงานผ้า การใช้ดนตรี บำบัดและกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา หรือจิตตลีลาเป็นต้น	กระบวนการในการช่วยกระตุ้นให้เด็กรู้สึกตัวและมีคุณค่าในตัวเอง เพื่อสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับคนทั่วไปในสังคมได้อย่างปกติสุข
	-พ.ร.บ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 2551 -พ.ร.บ.ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551			
	-ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา			
ประเทศ	กฎหมายรองรับ/	รูปแบบ	หลักสูตร/แนวการจัด	หลักการ/

การปฏิรูป	กิจกรรมการเรียนรู้	กระบวนการ
ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)		
2. การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (โรงเรียนโสตโสตศึกษา)	เน้นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยให้มีความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้	การศึกษาที่ดีต้องเป็นไปเพื่อให้มนุษย์บรรลุซึ่งความดี ความงามและความจริงไปพร้อมกัน
3. การศึกษาตามแนวคิดแบบ BIG PICTURE SCHOOL	การจัดตารางเรียนโดยอิงโครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง 2551	เน้นการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล

ตารางที่ 6 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศต่างๆ 7 ประเทศ ดังนี้

5.5.1 ฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์ มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ สาธารณรัฐฟินแลนด์ (Republic of Finland) ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของทวีปยุโรป มีเมืองหลวงคือ กรุงเฮลซิงกิ (Helsinki) มีประชากรประมาณ 5.4 ล้านคน (ปี 2555) และมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยกึ่งประธานาธิบดี มีรัฐสภา และมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ (2012c) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการ คือ ภาษาฟินแลนด์ และภาษาสวีเดน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา Evangelical Lutheran Church การศึกษาของสาธารณรัฐฟินแลนด์ รับผิดชอบโดยกระทรวงศึกษาธิการมีคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานนโยบาย ประเมินผลการบริการการศึกษา และสนับสนุนการจัดทำระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่สำคัญได้แก่ การให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การจัดการศึกษาของฟินแลนด์มีกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน (1998) กำหนดไว้ว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานมีระยะเวลาทั้งหมด 9 ปี และเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในการนี้เมื่อเด็กทุกคนอายุ 7 ปี จะต้องอยู่ในระบบการศึกษาเป็นเวลา 9 ปี อย่างไรก็ตามการศึกษาภาคบังคับของฟินแลนด์ไม่ใช้การบังคับเข้าเรียนในโรงเรียน แต่เป็นการกำหนดไว้ว่าช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงที่เด็กจะต้องได้รับการศึกษาตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มีการกำหนดเป้าหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์คือ การส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความเป็นมนุษย์และเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบในทางจริยธรรมต่อสังคม พร้อมทั้ง

ตระเตรียมทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อชีวิต ลักษณะเด่นการศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์คือ ไม่มีการแยกสายวิชา (Comprehensive School)

จากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้มีการจัดตั้งโรงเรียนแบบไม่แยกสายวิชา (Comprehensive School- Peruskoulu) เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระยะเวลา 9 ปี ขึ้นมาแทนที่ Folk School, Civic School, และ Lower Secondary School ขณะเดียวกัน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper Secondary School – Lukio) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (General Upper Secondary School – Lukio) กับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (Vocational Upper Secondary School) และการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คู่ขนานกันไป คือ มหาวิทยาลัย และ Polytechnics ซึ่งฟินแลนด์มีการปฏิรูปการศึกษาพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรและเพิ่มโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษาให้กับประชาชนของประเทศ (2010b)

การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศฟินแลนด์มีแนวทางและวิวัฒนาการเช่นเดียวกับการศึกษาทางเลือกของเด็กทั่วไป โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนผ่านทางโปรแกรม (web-based) หรือเรียกอีกอย่างคือ Home-schooling โดยมีหน่วยงานที่ชื่อว่า Feeniks-Koulu (The Phoenix School) เป็น Democratic School ซึ่ง The Phoenix School เป็นโรงเรียนแห่งแรกของฟินแลนด์ที่จัดการเรียนการสอนการเรียนการสอนผ่านโปรแกรม Data Builder ซึ่งออกแบบมาเฉพาะสำหรับผู้เรียน โดยเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตลอดเวลา นอกจากนี้ The Phoenix School ยังจัดการบริการทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย ตัวอย่าง อัตราค่าเรียนผ่าน Data Builder Builders information system usage (การเข้าใช้งานระบบ) ไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าใช้งาน แนะนำสำหรับครอบครัวที่สมัครใจบริจาคเงินเป็นรายเดือนละประมาณ 30 ยูโร ตีผ่านสไกป์ น้อยกว่า 30 นาที 12 ยูโร/ครั้ง จัดการเรียนการสอนผ่านสไกป์ 30-60 นาที 24 ยูโร/ครั้ง จัดการเรียนการสอนผ่านสไกป์ 60-120 นาที 37 ยูโร/ครั้ง เยี่ยมบ้าน ตามตกลง นอกจากนี้ The Phoenix School ยังได้มีกิจกรรมนอกหลักสูตรเตรียมเอาไว้สำหรับผู้เรียนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นชมรม ร้านกาแฟ ศิลปะ การทำอาหาร และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น (2012a)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของ Tervavayla School ซึ่ง Tervavayla เป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษที่เปิดมานานกว่า 100 ปี ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และนอกเหนือจากเปิดทำการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษแล้ว Tervavayla ยังเปิดบริการดูแลรักษาและให้คำปรึกษาแก่เด็กพิเศษอีกด้วย อาทิเช่น เด็กที่มีปัญหาด้านการพูดและภาษา ปัญหาด้านการได้ยิน พิการ และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการของสมอง หลักสูตรและการสอน โดยหลักสูตรของโรงเรียนจะสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาของประเทศ แต่จะคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้ Tervavayla ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน ดังต่อไปนี้ 1) ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย (แอปพลิเคชัน/ ซอฟต์แวร์) 2) รูปแบบของการสื่อสาร(อวัจนภาษา ระบบสัญลักษณ์ การ

สื่อสารผ่านการแลกเปลี่ยนรูปภาพ และภาษามือ) 3) ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับสังคม (การบรรยาย ภาพสังคม การให้คำปรึกษา บทสนทนาต่างๆ และการเรียนรู้ผ่านการร่วมกิจกรรม) 4) พลศึกษา 5) กลยุทธ์การเรียนรู้ 6) การเรียนรู้การมองเห็น/การเรียนรู้การใช้สายตา 7) ภาษาต่างประเทศ 8) การเรียนรู้พฤติกรรมที่คุกคามคุณภาพชีวิต/พฤติกรรมที่ทำทนาย (2014b)

5.5.2 เนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์ (the Netherlands) หรือที่เรียกว่า ฮอลแลนด์ (Holland) มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ (Kingdom of the Netherlands) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของทวีปยุโรป มีเมืองหลวงคือ อัมสเตอร์ดัม (Amsterdam) และมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การจัดการศึกษาในเนเธอร์แลนด์ เน้นความเป็นอิสระเสรี กล่าวคือ มีเสรีภาพทางการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ 1848 ให้การรับรองไว้ในมาตรา 23 (2) ทุกคนมีเสรีภาพที่จะจัดการศึกษาโดยปราศจากอคติในการตรวจสอบของหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย สิทธิในการพิจารณาความสามารถและจรรยาของครูให้เป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภา (5) การกำหนดมาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐทั้งเต็มจำนวนหรือบางส่วนให้เป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภา ในกรณีของโรงเรียนเอกชนให้คำนึงถึงเสรีภาพในการจัดการศึกษาตามความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่ออื่นด้วย (6) รัฐให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของโรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินสนับสนุนเต็มจำนวนจากรัฐและของโรงเรียนรัฐบาล การจัดสรรในเรื่องที่เกี่ยวข้องจะเคารพต่อเสรีภาพของโรงเรียนเอกชนที่จะเลือกอุปกรณ์ช่วยสอนและแต่งตั้งครูผู้สอนตามที่เห็นสมควร และ(7) โรงเรียนเอกชนขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายจะได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐในมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนรัฐบาล

จากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวส่งผลให้เนเธอร์แลนด์มีเสรีภาพทางการจัดการศึกษาอย่างมากจึงมีโรงเรียนหลากหลายประเภทเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ เมื่อพิจารณาถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ การคมนาคม และความเสมอภาคทางการเงินทำให้พ่อแม่สามารถนำลูกเข้าโรงเรียนเอกชนโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนเกิดโรงเรียนที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ มีการแข่งขันกันเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอยู่เสมอเกิดการพัฒนาศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนโรงเรียนเอกชนมีการขยายเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นส่วนใหญ่ของระบบการศึกษาเนเธอร์แลนด์ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็มีโรงเรียนทางเลือกหลายรูปแบบ หลายประเภทที่จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ วิธีการ ความคิด ความเชื่อของตนที่ต่างไปจากความเชื่อในเรื่องศาสนา โดยพ่อแม่สามารถเลือกรูปแบบการเรียนการสอนตามที่ตนต้องการได้ นอกจากการศึกษาสำหรับคนทั่วไปแล้วเนเธอร์แลนด์ยังสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในปี 1997 รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการเรียนร่วมเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับโรงเรียนสำหรับเด็กทั่วไปเนื่องจากไม่ต้องการให้มีจำนวนโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนแบบร่วมกันระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กทั่วไป (2010a)

การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศเนเธอร์แลนด์มีแนวทางและวิวัฒนาการเช่นเดียวกับประเทศในยุโรป โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการศึกษาแบบ Sudbury education มีหลักการสำคัญ กล่าวคือเป็นรูปแบบการศึกษาโดยยึดรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยที่ผู้เรียนเลือกเรียนด้วยตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองว่าอยากเรียนอะไร และอยากใช้เวลาอย่างไรในโรงเรียน โดยการเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่มีหลักสูตร หรือคอร์สการเรียนมาเป็นตัวกำหนด โดยมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษใช้รูปแบบการศึกษาแบบ Sudbury education คือ De Kampanje, Sudbury school in Amersfoort (Democratic School) ซึ่ง De Kampanje เป็นโรงเรียนขนาดเล็กสำหรับเด็กอายุ 4-19 ปี โดยโรงเรียนจะยึดหลักปรัชญาที่ว่า

1. เด็กจะเกิดมาด้วยความมุ่งมั่นที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อมของพวกเขาเอง
2. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นตลอดทั้งวัน และเกิดขึ้นในหลายๆสิ่งๆที่ผู้เรียนปฏิบัติ
3. การเล่นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาสุขภาพ
4. การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้ที่จะรู้จักความรับผิดชอบ
5. ผู้เรียนมีสิทธิ์ในการกำหนดชีวิตของตนเอง

ตัวอย่างกิจกรรมการใช้ชีวิตในโรงเรียนเริ่มต้นวันในเวลา 09.00 ผู้เรียนเดินทางมาถึงโรงเรียน ตัดสินใจว่าอยากเรียนอะไร หรืออยากทำอะไร หลังจากนั้นผู้เรียนก็จะเริ่มทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ อาทิเช่น เกมส้อมพิวเตอร์ Puzzle การทำอาหารและทำขนมเค้ก การทัศนศึกษา เล่นดนตรี หรือการแสดง เป็นต้น (2013b)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกแบบ Wonderwijs เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะประกอบด้วยกลุ่มผู้เรียนที่มีวัยต่างกัน เด็กและผู้ใหญ่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เด็กจะเลือกเรียนรู้จากสิ่งพวกเขาสนใจ โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในสถานการณ์แตกต่างกันไป ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนผู้ใหญ่จะเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆในสาขาวิชาต่างๆ นอกจากนี้ผู้ใหญ่ยังมีภาระหน้าที่ในการกำกับดูแลเด็กๆอีกด้วย โดยมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษใช้รูปแบบการศึกษาแบบ Wonderwijs กล่าวคือ Wise School Wonder (Democratic School) จะมีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะได้ติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้คำปรึกษาหลายคน ในบทบาทที่แตกต่างกัน (การเรียนการสอน การติดตาม กำกับดูแล และการให้ความช่วยเหลือ) และยังสามารถติดต่อกับผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุอีกด้วย โรงเรียนจะจัดการเรียนการสอนจากทักษะขั้นพื้นฐานและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (ไม่ใช่จากข้อบกพร่องของผู้เรียน) และให้โอกาสในการเรียนรู้กับผู้เรียนในกลุ่มอายุที่แตกต่างกันอีกด้วย ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลด้วย เช่น การเรียนรู้ด้านสังคม อารมณ์ และการพัฒนาด้านสติปัญญา โดยมีเวลาเรียนคือ วันจันทร์ อังคาร พฤหัสบดี และ ศุกร์ เริ่มเวลา 08.45-14.30 วันพุธ เริ่มเวลา 08.45-12.15 และกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน อาทิเช่น วิชาคณิตศาสตร์ การปลูกผักและทำสวน ศิลปะ ดนตรี การละเล่น การทำอาหาร กีฬา และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (2012b)

3. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่ใช้แนวคิดการศึกษาแบบ มอนเตสซอรี (Montessori) เป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่เหมาะกับเด็ก ทั้งเด็กพิเศษและเด็กปกติ จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาขึ้นมา โดยมีแพทย์หญิงมาเรียมอนเตสซอรี (Dr. Maria Montessori) เป็นผู้ริเริ่มจัดการเรียนการสอนแบบนี้ขึ้นมา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มอนเตสซอรี ได้ใช้วิธีการที่คิดขึ้นเองนี้ จนประสบผลสำเร็จ และได้พัฒนาวิธีการสอนต่อมาจนสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นวิธีการสอนสำหรับเด็กทั่วไป โดยฐานคิดของแนวคิดมอนเตสซอรีคือ การศึกษาควรเป็นการปลูกฝังให้เด็กได้เจริญเติบโตไปตามความต้องการตามธรรมชาติของเขาและสอดคล้องกับพัฒนาการช่วงวัยโดยการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ประโยชน์จากช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยให้มากที่สุด วิธีการหลักของแนวคิดมอนเตสซอรีคือ การจัดสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ให้เด็กได้มีอิสระในการเรียนรู้และการทำงานด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น แนวคิดนี้เชื่อว่า เด็กเล็กควรจะเรียนด้วยร่างกายทั้งหมดโดยเน้นทางด้านการฝึกฝนทางประสาทสัมผัสต่างๆ ตั้งแต่การเห็น การได้ยิน และการสัมผัส รวมทั้งกิจกรรมหรืองานที่เด็กทำจะต้องมีความหมายหรือการเรียนรู้แฝงอยู่ (Nagler, M., and Wilson, W. 1995)

5.5.3 สหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐ 50 มลรัฐ มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ และมีความศรัทธาในความเป็นอิสระเสรีภาพร่วมกัน เป็นประเทศใหญ่ มีประชากรประมาณ 320 ล้านคน จากสภาพความหลากหลายเชื้อชาติการจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกาเน้นความสนใจของแต่ละบุคคล ทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาจึงมีความหลากหลายและยืดหยุ่น การจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นหน้าที่ของแต่ละรัฐที่มีอำนาจในการควบคุมทั้งการกำหนดหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งได้มาจากความคิดเห็นของประชาชนทุกกลุ่มและทุกอาชีพ โดยรัฐบาลกลางมีหน้าที่ให้ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นผู้ควบคุมการจัดการศึกษา แต่ละรัฐจึงมีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับของตนซึ่งแตกต่างกันไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งแต่ละรัฐจะมีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับของตนแตกต่างกันไป บางรัฐเริ่มต้นที่ 5 ขวบ ในขณะที่บางรัฐก็เริ่มที่ 8 ขวบ และเด็กจะต้องอยู่ในโรงเรียนไปจนถึงอายุระหว่าง 14 – 18 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละรัฐ Massachusetts เป็นรัฐแรกที่ใช้กฎหมายการศึกษาภาคบังคับในปี 1852 (2010c) การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสหรัฐอเมริกาเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษาของผู้มีความบกพร่อง (Individuals with disabilities Education Act (IDEA) ในปี 1997 กฎหมายดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้เด็กเรียนที่มีปัญหาในระบบการศึกษาแบบพิเศษที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมอย่างรุนแรง และเพื่อกระตุ้นความสนใจในการออกแบบโปรแกรมการศึกษาแบบทางเลือกที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการอาศัยให้ผู้มีความบกพร่องเรียนที่บ้านหรือสถานที่อื่นๆ ที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดสูง (1994) ต่อมามีการปฏิรูปกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยใช้ชื่อว่า กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ (The Individuals with Disabilities Education Improvement Act: IDEA 2004) ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่ให้หลักประกันทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อให้ได้รับการศึกษาและสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยมีการกำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความพิการของเด็กแต่ละคน การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับความพิการแต่ละบุคคล และมีวิธี

วัดความก้าวหน้าของเด็กตามวัตถุประสงค์ (ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, 2553) นอกจากนี้ The Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) หลักการสำคัญมีการมอบอำนาจให้มลรัฐ และท้องถิ่นจัดโปรแกรมให้ความช่วยเหลือสำหรับการศึกษาพิเศษและบริการที่เกี่ยวข้องสำหรับเด็กที่มีความพิการในวันที่ 3 ธันวาคม 2004 ประธานาธิบดีได้ลงนามออกกฎหมาย the Individuals with Disabilities Education Improvement Act (P.L. 108-446) ฉบับปรับปรุงใหม่กฎหมายใหม่จะรักษาโครงสร้างพื้นฐานและรับรองสิทธิพลเมืองของ IDEA นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในกฎหมายและที่สำคัญมีการกล่าวถึงให้มีการจัดระบบการศึกษาทางเลือกให้กับเด็กที่มีความพิการอีกด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2005 เป็นต้นมา (Jones, 2005)

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายรูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก ในโปรแกรม Alternative Education Disruptive Youth (AEDY) เขตการศึกษาไม่ว่าจะใช้โปรแกรมการเรียนการสอนของตนเอง หรือทำสัญญากับหน่วยงานกลาง หรือจ้างบริษัทเอกชน ยังคงต้องดูแลเรื่องพัฒนาการของนักเรียนในโปรแกรม Alternative Education Disruptive Youth (AEDY) โดยโปรแกรม AEDY ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษาของผู้มีความบกพร่อง (Individuals with disabilities Education Act (IDEA) และกฎระเบียบของรัฐและสหพันธรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาของนักเรียนที่มีความบกพร่อง เขตการศึกษาที่ส่งนักเรียนมา ยังคงมีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงสุดในการให้ความมั่นใจว่านักเรียนที่อยู่ระบบการศึกษาแบบพิเศษของโปรแกรม AEDY ได้รับการศึกษาของรัฐที่มีความเหมาะสมและปราศจากค่าใช้จ่าย (FAPE) ซึ่งสอดคล้องกับกฎระเบียบและกฎหมายของรัฐและมลรัฐในอดีตที่ผ่านมา มีการเน้นเทคนิคที่มีผลต่อด้านพฤติกรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมในการเรียนของเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องหรือมีความผิดปกติทางด้านอารมณ์ เทคนิคนี้มีปัญหาอย่างเห็นได้ชัดในแง่ของการสร้างแรงจูงใจภายในเนื่องจากเป็นเทคนิคที่แทบจะไม่ได้ช่วยเด็กนักเรียนริเริ่มและควบคุมพฤติกรรมภายในของตนเองได้ (Deci, 1985)

นักเรียนวัยรุ่นที่มีความบกพร่องที่อยู่ในสถานศึกษาแบบทางเลือกมีลักษณะคล้ายกันดังนี้ มีทักษะทางวิชาการและความสามารถทางการอ่านและเขียนในระดับต่ำมาก มีทักษะด้านอารมณ์ พฤติกรรม และการเข้าสังคมที่ยังไม่ดีพอ ไม่สนใจการเรียน ขาดความเคารพตัวเอง ทักษะทางภาษาอังกฤษที่ไม่ดี การเหยียดเชื้อชาติและชาติพันธุ์ การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่น ขาดการสนับสนุนจากครอบครัว มีการต่อต้านสังคม และขาดผู้ใหญ่ที่จะเป็นแบบอย่างที่ดี (Gardner, 1993) ความจริงแล้วมีนักเรียนวัยรุ่นในเปอร์เซ็นต์ที่สูงที่มีความบกพร่องทางสมอง การรับรู้ อารมณ์ และการเรียนรู้ (Murphy, 1986; Winster, 1997) ในขณะที่มีแบบจำลองจำนวนมากที่ออกแบบมาเพื่อให้นักเรียนที่มีความบกพร่องในโปรแกรมการศึกษาแบบทางเลือก แต่มีองค์ประกอบ 7 ประการ เป็นหลักการสำหรับโปรแกรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1) การทดสอบสมรรถภาพและความสามารถ
- 2) หลักฐานที่มีเนื้อหาพัฒนาทักษะด้านต่างๆ
- 3) เทคนิคด้านการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- 4) การสร้างโปรแกรมสำหรับการย้ายนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
- 5) ระบบที่มีเนื้อหาครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน
- 6) มีกระบวนการป้องกันที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่มีคุณภาพ และมีทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง
- 7) มีวัฒนธรรมทางการศึกษาที่เกื้อหนุนต่อความต้องการของนักเรียนในแง่ของสังคมและอารมณ์ (Quinn, 1998)

กระบวนการทดสอบสมรรถภาพและความสามารถบ่งบอกจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสำเร็จทางการศึกษาและการปรับตัวด้านอารมณ์และสังคม รูปแบบของการประเมินขึ้นอยู่กับการระบุความต้องการของนักเรียนตามหลักสูตรการเรียนการสอนและโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) มากกว่าจะเป็นเรื่องการประสบความสำเร็จในทุกสิ่งอย่างและ/หรือ การวัดขีดความสามารถของนักเรียน กระบวนการทดสอบสมรรถภาพและความสามารถเป็นกระบวนการที่ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่องและผลที่ได้สามารถใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสำหรับนักเรียนที่อยู่ในโปรแกรมอย่างเป็นระบบ (Howell, 1993)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของ CHIL (Children's Institute for Learning Differences) ซึ่ง CHIL เป็นสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 5-17 ปี นอกจากนั้นยังเป็นคลินิกบำบัดพัฒนาการของผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งการให้การรักษาล้วนแต่เป็นการขจัดอาการที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ได้แก่ 1) การเกิดปัญหาด้านการสื่อสาร 2) การไม่สามารถควบคุมตนเองได้ 3) ความวิตกกังวล 4) อาการหุนหันพลันแล่น และ 5) ความผิดปกติของการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ด้านวิชาการ หลักสูตรการเรียน และการบริการ ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

1. ด้านศิลปะ การจัดโปรแกรมนี้นั้นขึ้นเพื่อต้องการกระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของผู้เรียน พร้อมทั้งช่วยพัฒนาความมั่นใจ สถิติปัญญา และการแก้ปัญหาของผู้เรียนอีกด้วย กิจกรรมด้านศิลปะที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนมีความหลากหลายมาก อาทิเช่น ศิลปกรรม การผลิตวิดีโอ การทำอาหาร ดนตรี หรือการจัดตั้ง Wednesday Clubs ในทุกวันพุธ

2. IEPs/ISPs ทางโรงเรียนจะจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ตามความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งพิจารณาจากผลการวัดและประเมินผลของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแต่ละแผนการศึกษา โรงเรียนจะพิจารณาจากความผิดปกติของผู้เรียนหรือความกังวลทางพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ รวมทั้งโรงเรียนจะกำหนดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นๆทางการศึกษา ที่สอดคล้องเหมาะสมกับการเรียนรู้ และกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน

3. การอ่านการจัดกลุ่มพัฒนาการอ่านขึ้นอยู่กับประเมินผลและความเหมาะสมของผู้เรียน โดยการจัดกลุ่มการอ่านจะแบ่งออกเป็น 19 กลุ่ม โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนการอ่านกับอาจารย์ที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นนอกเหนือจากเพื่อนร่วมชั้นของตนเอง กลุ่มพัฒนาการอ่านจะแบ่งโดยยึดจากหลักสูตรการเรียน ได้ดังนี้ 1) การพัฒนาภาษาและคณิตศาสตร์ 2) Wright Group Guided Reading และ 3) Wright Group Fast Track โปรแกรมที่คิดค้นขึ้นสำหรับผู้ที่ปัญหาในการอ่านซ้ำ

4. การบริการทางคลินิก การให้บริการสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 3-18 ปี โดยแบ่งการรักษาออกเป็น 3 ด้าน คือ การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต กิจกรรมบำบัด และการบำบัดการพูดและภาษา

4.1. การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียด โรควิตกกังวล โรคซึมเศร้า ทักษะในการเผชิญกับความเครียด อาการหุนหันพลันแล่น (สมาธิสั้น) ปัญหาด้านพฤติกรรม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และความสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัว

4.2. กิจกรรมบำบัด ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกของประสาทสัมผัส การกำกับตนเอง การมีส่วนร่วมทางสังคม ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการจัดการและวางแผนและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน (2013a)

5.5.4 ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ ครอบคลุมทวีปออสเตรเลียเป็นเกาะทวีป (Island Continent) อยู่ในซีกโลกใต้ ตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก มีประชากรจำนวนประมาณ 23.3 ล้านคน (ปี 2557) (2012-2014) รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสหพันธ์ (Federal Democracy) และเป็นประเทศในเครือจักรภพ การจัดการศึกษาในออสเตรเลียนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชากรมีคุณภาพ มีงานทำและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ประชากรทุกคนไม่เลือกเชื้อชาติ รวมทั้งเด็กพิการทางร่างกายและจิตใจต้องได้รับการศึกษาที่ดี เมื่อจบการศึกษาแล้วต้องมีอาชีพที่ดีเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเจริญให้กับประเทศได้ ทั้งนี้รัฐบาลกลางโดยกระทรวงการจ้างงาน การศึกษา การฝึกอบรมและกิจการเยาวชน (Department of Employment, Education, Training and Youth Affairs = DEETYA) กำหนดโครงสร้างและเครือข่ายของระบบการศึกษาและหลักสูตร โดยให้อำนาจโรงเรียนและท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรและระบบงานให้มีความยืดหยุ่นตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ รัฐกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา 10 ประการ ในด้านต่างๆ และมีการออกกฎหมายที่สำคัญหลายฉบับที่สำคัญคือ Employment, Education and Training Act 1988 กฎหมาย Department of Employment, Education and Training Act 1990 ปรับปรุง 1995 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีหลายรูปแบบ เนื่องจากประเทศออสเตรเลียนั้นมีอาณาบริเวณกว้างขวางมีประชากรกระจายอยู่ทั่วประเทศในแต่ละรัฐทั้ง 6 มลรัฐและเขตการปกครอง 2 เขต การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แม้ว่าจะมีการดำเนินการดำเนินงานเดียวกัน แต่ละมลรัฐต่างๆ สามารถดำเนินการได้โดยอิสระภายใต้กรอบที่กำหนด จึงทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของออสเตรเลียนั้นมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของ Kinma (Democratic School) โดยหลักสูตรการเรียนการสอนของ Kinma มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสมดุลในการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงการที่ผู้เรียนสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และหลักสูตรของ Kinma จะเน้นไปที่การเข้าใจในตัวผู้เรียนและการเท่าเทียมกันของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียน มีความอิสระมีแรงจูงใจในตนเอง และเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ระบบการเรียนของ Kinma School แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับก่อนเข้าเรียน และระดับประถม

หลักสูตรของระดับก่อนเข้าเรียน Kinma preschool จะเน้นที่การเล่นของผู้เรียน และการที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในสภาพแวดล้อมของการเรียนที่สนุก ตื่นเต้น และท้าทาย การเล่นและจินตนาการถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของ Kinma Kinma เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกที่จะมีส่วนร่วมในการเลือกทำกิจกรรม ที่ตนเองสนใจได้ผ่านทาง Play-based curriculum (กิจกรรมการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะของเด็ก) การส่งเสริมการเล่นในหลักสูตรของผู้เรียนระดับก่อนเข้าเรียนสามารถทำได้โดย 1) ให้ผู้เรียนมีพื้นที่และมีเวลาในการเล่น 2) จัดเตรียมทรัพยากรและอุปกรณ์ไว้ให้ผู้เรียนให้ได้มีโอกาสจัดการ สำรวจ ค้นพบ และปฏิบัติด้วยตนเอง 3) เคารพและเห็นคุณค่าของการแสดงความเป็นเจ้าของของผู้เรียน ให้อิสระในการเรียนรู้และการเล่นแก่ผู้เรียน 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง และ 5) สะท้อนผลการสังเกตให้แก่ผู้เรียน เพื่อจะได้ช่วยกันวางแผนและขยายรูปแบบการเรียนรู้และการเล่นของผู้เรียน ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเล่น คือ ทักษะด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความคิดที่แตกต่าง 2) การทำความเข้าใจแนวคิด 3) การแก้ปัญหา 4) จินตนาการ 5) การเลียนแบบ 6) การวางแผน 7) การมีสมาธิ 8) การเชื่อมโยงเหตุและผล 9) การยอมรับมุมมองของผู้อื่น 10) การเลือกและการใช้ทรัพยากร และ 10) การจัดการหน่วยความจำ เป็นต้น

หลักสูตรระดับประถม สาระการเรียนรู้ของระดับประถม ประกอบด้วย 7 สาระการเรียนรู้ คือ 1) ความสามารถในการอ่านและเขียน 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) สังคมและสิ่งแวดล้อม 5) การพัฒนาสุขภาพและพลศึกษา 6) ภาษาต่างประเทศ และ 7) ศิลปะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความสามารถในการอ่านและเขียน สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ภาษาอย่างกว้างขวางในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น การให้ผู้เรียนนำเสนอรายงานของพวกเขาผ่านทางวิดีโอ เทป การได้วาดที่ ละคร เกมส์ หรือเป็นเรื่องราว เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบของการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนของผู้เรียนที่ Kinma จัดไว้ คือ การพูด การอ่าน การสะกดคำ และการเขียน

1.2 คณิตศาสตร์ โปรแกรมการเรียนคณิตศาสตร์จะถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียน 1) สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความรู้ที่มีก่อนหน้านี้ 2) สามารถใช้ควมคุมการเรียนรู้ของตนเองและ 3) สามารถใช้คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งในการเรียนคณิตศาสตร์ที่ Kinma ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้จากผู้อื่นที่มีความสามารถที่แตกต่างจากตน การทำงานเป็นกลุ่ม และเรียนรู้การรับผิดชอบความสำเร็จของกลุ่มตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ และเป็นเจ้าของผลผลิตร่วมกัน

1.3 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจุบัน Kinma กำลังพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้ทันสภาพการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในเรื่องไฟฟ้า ของเสียหรืออาหาร เป็นต้น โดยที่ผู้เรียนจะเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ เท่านั้น โดยจะเริ่มเรียนจากระดับพื้นฐานไปจนถึงเชิงลึก ซึ่งการรับรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกับการเรียนภาษา

1.4 สังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบและโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรม

1.5 การพัฒนาสุขภาพและพลศึกษา Kinma มุ่งเน้นการสร้างความสุขที่มาจากการเล่นกีฬา เพื่อพัฒนาทักษะการใช้กล้ามเนื้อ เช่น การเคลื่อนไหว การขว้างลูกบอล การล่าสัตว์และการดักสัตว์ นอกจากนี้ยังตระหนักดีว่า ผู้เรียนบางคนให้ความสำคัญในการเล่นกีฬาที่เฉพาะเจาะจง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง เช่น ผู้เรียนเลือกเล่นกีฬาบาสเกตบอล การวิ่งระยะไกล ฟุตบอล และยิมนาสติก เป็นต้น

1.6 ภาษาต่างประเทศ เปิดสอนภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่งสำหรับผู้เรียน

1.7 ศิลปะ ผู้เรียน จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะที่หลากหลายรูปแบบ และนำศิลปะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในทุกพื้นที่ของการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนที่นำเสนอโครงการในวิชาคณิตศาสตร์อาจเลือกที่จะถ่ายทอดการเรียนรู้ของพวกเขาโดยการเขียน หรือการวาดภาพบนกระดาษ หรือโดยการทำแบบจำลองในเทพเสียง หรือผ่านทาง การแสดงละคร เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เรียนยังจะได้เรียนรู้ศิลปะเกี่ยวกับการปั้น การแต่งเพลง การร้องเพลง เป็นต้น (2013c)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของ Village School (Democratic School) โดย Village School เป็นสถานศึกษาทางเลือก มีขนาดเล็ก การจัดการเรียนการสอนจะใช้ครู 1 คน ต่อผู้เรียนไม่เกิน 20 คน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ โดยมีหลักการสำคัญเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์มนุษยศาสตร์ สุขภาพและพลศึกษา เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และการออกแบบเทคโนโลยี และศิลปะนอกจากนี้เรายังมีสาระการเรียนรู้ที่เพิ่มเข้ามา คือ การเรียนรู้กับสัตว์ การขี่ม้า การพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการสื่อสาร

สาระสำคัญของหลักสูตรแบบบูรณาการ มีดังนี้ 1) โรงเรียนจะจัดการเรียนการสอนให้สดชื่น และมีชีวิต โดยมีการบูรณาการในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง 2) โรงเรียนมุ่งเน้นวิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้ และ 3) โรงเรียนจะไม่มี การจัดลำดับขั้นของผลลัพธ์ความรู้ที่ได้ หากแต่มองถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นทั้งด้านทัศนคติและความถนัด เช่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน หรือความสนใจส่วนบุคคล เป็นต้น

การเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการวางแผน การวางโครงสร้าง การจัดการตนเอง รวมถึงการประเมินการจัดการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ Village School จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเอง ดังนั้นโรงเรียนจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนลองเรียนรู้ที่จะเสี่ยงในสถานการณ์ที่ไม่เป็นอันตราย เรียนรู้การดูแลสุขภาพแวดล้อม เรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหา

Home – Schooling นอกเหนือจากการเรียนปกติ Village School ได้จัด Home-schooling เพื่อช่วยเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกเหนือจากเวลาปกติด้วย ตามรายละเอียด ดังนี้ วัน/เวลา: วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00- 15.30 น. ค่าใช้จ่าย: ค่าเล่าเรียนประจำปี 3000 \$ ต่อคน โดยมีตัวอย่างกิจกรรมของ Home-schooling ดังนี้

วันพุธ

เช้า กิจกรรมในชั้นเรียน อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ เกมส์คณิตศาสตร์ ทำโครงการที่ได้รับการออกแบบมาเฉพาะบุคคล (ซึ่งโครงการเหล่านี้ ครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนจะปรึกษาร่วมกันก่อน โดยยึดตามความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ)

บ่าย กิจกรรมที่โรงเรียนทั้งวัน เช่น ยิมนาสติก ศิลปะการต่อสู้ หรือเกมส์ เป็นต้น

วันพฤหัสบดี

เช้า ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะแบ่งกันออกไปทำกิจกรรมตามฐานต่างๆ ดังนี้ ดนตรี การแสดงละคร ห้องสมุด และสิ่งแวดล้อม

บ่าย กิจกรรมในวันนี้จะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนจะเสนอขึ้นมาในแต่ละสัปดาห์ อาทิเช่น โยคะ ชั้นเรียนศิลปะ ทำอาหาร ยิงธนู แสดงละคร เกมส์กระดาน และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งในช่วงนี้ผู้ปกครองจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับลูกๆของตนด้วย โดยการแบ่งปัน ไอเดีย หรือทักษะต่างๆ ในกิจกรรมที่ตนเองกำลังทำอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความหลากหลายของกิจกรรม

กิจกรรม Village School จัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้ 1) การเยี่ยมชมโรงเรียน เยี่ยมชมส่วนต่างๆของโรงเรียน 2) การทำฟาร์มของโรงเรียน ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตอบแทนสังคม สอนให้ผู้เรียนรู้จักความรับผิดชอบ ให้อาหารสัตว์ และรู้จักการบริหารเวลา 3) อาหารกลางวันมื้อพิเศษ ผู้เรียนจะได้รับอาหารกลางวันมื้อพิเศษตามที่พวกเขาต้องการ (1 มื้อ/อาทิตย์) 4) การแสดงละครประเพณี ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการสร้างละคร ตั้งแต่การเขียนบท ไปจนถึงการแสดง 5) การออกค่าย และ 6) เรียนการขี่ม้า (2013)

3. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของโรงเรียน Warrah เป็นโรงเรียนเอกชน สำหรับเด็กที่มีความพิการทางปัญญา ถือว่าเป็นโรงเรียนทางเลือกและสถาบันบำบัดตามแนวทางการศึกษาของ Rudolf Steiner การจัดการศึกษาของ Warrah school มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพสูง และเป็นการศึกษารายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง หรือพิการทางปัญญา บนพื้นฐานของปรัชญาการศึกษา ของ รูดอล์ฟ สไตเนอร์ เป้าหมายของ โรงเรียนคือการให้สภาพแวดล้อม และคุณภาพของการศึกษาช่วยให้นักเรียนแต่ละคนประสบความสำเร็จที่ดีที่สุดตามความสามารถของนักเรียน

Warrah เชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคน มีสิทธิที่จะเลือกเรียนรูปแบบการศึกษาที่สมดุล และไม่ควรถูกกีดกันจากหลักสูตรการศึกษาของส่วนกลาง เนื่องจากความพิการ หรือ การพัฒนาทางปัญญาของนักเรียนแต่ละคน หลักสูตรควรมีแผนการศึกษารายบุคคล ที่มีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอสำหรับตัวผู้เรียน

Warrah จัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 5 โมดูล โดยจะคิดค่าธรรมเนียมการศึกษา 600 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อ 1 โมดูล ซึ่งประกอบด้วยนี้ (การจัดการเรียนการสอนนี้จะสำหรับครู บุคลากรทางการศึกษาพิเศษ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียน)

หัวข้อ/รายการสอน มีดังนี้

1. การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีดังนี้ 1) หลักการ 3 ประการในการเป็นมนุษย์ 2) หลักการ 4 ประการในเรื่องธรรมชาติและสัจฐานวิทยาของร่างกายมนุษย์ 3) ระยะเวลาชีวิต และการพัฒนาของเด็ก 4) การสังเกตพฤติกรรม 5) วิวัฒนาการของปัญหาและสติสัมปชัญญะ และแบบฝึกหัด:

การทำกิจกรรมร่วมกันในห้องเรียน: ปฏิกริยาอัตโนมัติของเด็ก กิจกรรม: ร้องเพลง บันดินน้ำมัน วาดภาพ

2. สัมผัส 12 ประการ และการรบกวน มีดังนี้ 1) การพัฒนาความรู้สึก การรบกวน และการบูรณาการด้านความรู้สึก 2) ด้านกระบวนการสอนและการทำงานภายในของระบบความรู้สึก 3) การศึกษาเด็กที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึก และแบบฝึกหัด: ตรวจสอบความรู้สึกด้านต่างๆ กิจกรรม: ศิลปะการเคลื่อนไหว เพื่อฝึกและพัฒนาร่างกาย สติ สัมผัสัญญะ ชีวิต

3. การวินิจฉัยและการบำบัดรักษา 1 มีดังนี้ 1) โรคลมชักและฮิสทีเรีย 2) กลุ่มอาการดาวน์และความผิดปกติอื่น ๆ ทางพันธุกรรม 3) ความพิการและความผิดปกติอื่นๆ 4) การนอนหลับและจิตวิญญาณของมนุษย์ 5) การศึกษาพฤติกรรมเด็ก และแบบฝึกหัด: การสำรวจกิจกรรมการศึกษาบำบัดด้านต่างๆกิจกรรม: การพูดและการเคลื่อนไหว

4. การวินิจฉัยและการบำบัดรักษา 2 มีดังนี้ 1) โรคออทิสติก 2) ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม 3) ADD/ADHD อาการสมาธิสั้น/โรคสมาธิสั้น 4) การศึกษาหลักสูตรการศึกษาบำบัด และแบบฝึกหัด: การสำรวจกิจกรรมการศึกษาบำบัดด้านต่างๆ กิจกรรม: การพูดและการเคลื่อนไหว

5. ห้องเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความยากลำบากในการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนรู้ 2) ADD/ADHD อาการสมาธิสั้น/โรคสมาธิสั้น 3) ความเข้าใจในการวาดภาพของเด็ก 4) การศึกษาพฤติกรรมเด็ก และแบบฝึกหัด: สำรวจรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งหลักสูตรพิเศษต่างๆ กิจกรรม: รูปแบบการวาดภาพและการทำผ้าสักหลาด

นอกจากนี้โรงเรียน Warrah ยังมีการให้บริการผู้ที่มีความผิดปกติทางสติปัญญา โดยมีบริการที่แบ่งการให้บริการออกเป็น 7 หน่วยงาน ที่รู้จักกันในชื่อ Merriwa, Towilla, Cooinda, Waaia, Yandina, Diramu and the Farm ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละคนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่มีองค์ประกอบที่ต้องใช้ในกิจกรรมส่วนใหญ่ของพวกเขา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมสันตนาการ ศิลปะและการสร้างสรรค์ โปรแกรมบำบัด ทักษะวิชาชีพ และการทำฟาร์ม: ซึ่งสามารถอธิบายให้เห็นชัดเจนขึ้น ดังนี้

Merriwa มุ่งเน้น การเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ใหญ่

Towilla มุ่งเน้น การมีส่วนร่วมของชุมชน

Cooinda มุ่งเน้น ความคิดสร้างสรรค์และศิลปะ

Waaia มุ่งเน้น การให้สภาพแวดล้อมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีอายุมาก หรือ ชอบการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย

Yandina มุ่งเน้น การให้สภาพแวดล้อมตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ชื่นชอบวิถีชีวิตที่คาดเดาได้และปลอดภัย

Diramu มุ่งเน้น การฝึกอบรมวิชาชีพ การเปลี่ยนแปลงในการทำงานและกิจกรรม รวมไปถึง การทำฟาร์ม ซึ่งการทำฟาร์ม the Farm จะมุ่งเน้นไปที่การให้ผู้เรียนมีอาชีพ การให้บริการของแต่ละหน่วยงานที่กล่าวมาจะมีเกณฑ์การเข้ารับบริการ คือ จะต้องมียุอย่างน้อย 18 ปี และมีความผิดปกติทางร่างกายหรือสติปัญญา หรือผู้เรียนที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมพัฒนาการดังตัวอย่างกิจกรรมเสริมพัฒนาการ (Warrah School Annual Report 2010) ได้แก่ 1) ห้องเรียนสำหรับเด็กอนุบาล 2) กิจกรรมปั่นจักรยาน 3) กิจกรรมต้อนน้ำชาตอนเช้า 4)

กิจกรรมเย็บผ้า หรือตุ๊กตา 5) กิจกรรมดนตรี 6) กิจกรรมด้านการเคลื่อนไหว 7) กิจกรรมเทศกาลฤดูหนาว 8) กิจกรรมทำอาหาร 9) กิจกรรมขี่ม้า และ 10) กิจกรรมทัศนศึกษาสวนสัตว์ (2013f)

5.5.5 นิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์ตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของเส้นศูนย์สูตรโอบล้อมด้วยมหาสมุทรแปซิฟิกทางด้านตะวันออกและทะเลที่สมันด้านตะวันตกอยู่ใกล้กับประเทศออสเตรเลีย มีเมืองหลวงชื่อเวลลิงตัน มีประชากรประมาณ 4 ล้านคน ประชากรส่วนใหญ่ผิวขาวสืบเชื้อสายมาจากชาวยุโรปปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย ตามระบบรัฐสภา กล่าวคือผู้มีสิทธิออกเสียงเลือก สมาชิกรัฐสภาและสมาชิกรัฐสภาเลือกนายกรัฐมนตรี ตามลำดับ (2013h) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในนิวซีแลนด์ ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ถึงแม้นิวซีแลนด์จะมีกฎหมายด้านการศึกษา จำนวน 16 ฉบับ แต่มีพระราชบัญญัติการศึกษา Education Act 1964 และ Education Act 1989 ถือว่าเป็นกฎหมายหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย (2014a)

นอกจากนี้การศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งรัฐบาลนิวซีแลนด์เองก็ได้ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาซึ่งระบุว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และพ่อแม่มีสิทธิที่จะเลือกรูปแบบการศึกษาให้กับบุตรหลานของตน (มาตรา 26) พร้อมกับนำสิทธิดังกล่าวนำมาสู่การปฏิบัติด้วยรูปการจัดการศึกษาที่หลากหลายในระบบการศึกษาของตนเองทำให้กฎหมายด้านการศึกษาของนิวซีแลนด์มีการพัฒนาและปรับปรุงมาโดยตลอด ทั้งกฎหมายการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอื่น เช่นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือก คือ กฎหมาย Private Schools Conditional Integration Act 1975 นับว่าเป็นกฎหมายสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการศึกษาทางเลือกในนิวซีแลนด์ (2010d)

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศนิวซีแลนด์ อาจกล่าวได้ว่ามีหลากหลายตามความจำเป็นมีทั้งดำเนินการโดยรัฐ ดำเนินการโดยเอกชน และดำเนินการโดยประชาชน นอกจากนี้ยังมีส่วนที่รัฐเข้าไปทำความเข้าใจความตกลงกับเอกชนโดยที่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงความเป็นอิสระของเอกชน ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนที่นอกเหนือไปจากโรงเรียนของรัฐจัดการเรียนการสอนในแบบปรกติ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาของ Seven Oaks (Organization/Foundation) โดยหลักสูตรของ Seven Oaks มีการออกแบบให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยหลักสูตรของจะเน้นที่การรู้หนังสือ (ความสามารถในการอ่านและเขียน) และความรู้พื้นฐานด้านการคำนวณ (คณิตศาสตร์) หลักสูตรการเรียนการสอนของ Seven Oaks มีชื่อเรียกเฉพาะว่า Brilliance ประกอบด้วย 1. ศิลปะ 2. ทักษะการอยู่ในสังคม 3. พลศึกษาและนันทนาการ 4. ภาษานิเวศ (Ecological Literacy หรือ Eco-literacy) ความสามารถที่จะเข้าใจระบบต่างๆของธรรมชาติที่อยู่รอบตัว 5. วิทยาศาสตร์ และ 6. เทคโนโลยี

Seven Oaks มีการแบ่งช่วงชั้นการเรียนออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถม ระดับกลาง และระดับมัธยมศึกษา

1.1 ระดับประถม

- อายุ 5-6 ปี (เกรด 1-2) โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้การจดจำสิ่งต่างๆ การจำชื่อ และการแสดงความรู้สึก รวมไปถึงการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้เรียนรู้การพัฒนาความสัมพันธ์ผ่านทางการทำงานกิจกรรมนอกสถานที่

- อายุ 7-8 ปี (เกรด 3-4) โดยผู้เรียนจะเริ่มได้เรียนการอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนการสอนจะจัดให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนี้ผู้เรียนจะเริ่มได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ได้เรียนรู้การตัดสินใจในเรื่องเล็กๆน้อยๆ

- อายุ 9-10 ปี (เกรด 5-6) ในช่วงอายุนี้ผู้เรียนจะได้เรียนการอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์แบบจริงจังขึ้น และจะเริ่มได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทบทวนรูปแบบการเรียนและแนวทางการเรียนของตนเอง ผู้เรียนเริ่มจะได้ทำโครงการที่ตนเองสนใจร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2 ระดับกลาง

- อายุ 11-12 ปี (เกรด 7-8) ในช่วงนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การสืบค้นข้อมูลการแหล่งการเรียนรู้ต่างๆภายนอก คอมพิวเตอร์แบบพกพาถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็นอย่างมาก ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวิชาการมากขึ้น เพื่อช่วยกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน และทักษะด้านคณิตศาสตร์ของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงและทักษะการใช้เหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในตนเอง และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนของตัวผู้เรียนเอง

1.3 ระดับมัธยมศึกษา

- อายุ 13-14 ปี (เกรด 9-10) ในช่วงนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การตัดสินใจและผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การสังเคราะห์และประเมินข้อมูล รวมไปถึงเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางความคิดเห็นในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม จรรยาบรรณ เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ในช่วงนี้จะเน้นในรูปแบบของ e-learning ให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มรูปแบบ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียน

- อายุ 15-18 ปี เป็นช่วงการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสออกแบบการเรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มที่ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน ประยุกต์ ใช้เหตุผลในการออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง (2013d)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาของ Wilson School (State School for Disabilities) ซึ่ง Wilson School เป็นโรงเรียนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โดยจะแบ่งการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 2 หลักสูตรคือ หลักสูตรการศึกษาระดับต้น และหลักสูตรการศึกษาขั้นสูง

หลักสูตรการศึกษาระดับต้น ผู้เรียนจะเริ่มการเรียนรู้จากการสร้างทักษะต่างๆให้เกิดขึ้นกับตนเอง หลักสูตรจะเน้นไปที่การสร้างทักษะการสื่อสาร ความรู้สึก และทักษะทางสังคม

หลักสูตรการศึกษาขั้นสูง ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน อาทิเช่น โปรแกรมทักษะชีวิต โปรแกรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นต้น

สาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ประกอบด้วย ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการสื่อสาร และความสามารถด้านคณิตศาสตร์ โดยหน่วยการเรียนรู้ที่อยู่ในสาระการเรียนรู้จะถูกแบ่งออกเป็นวิทยาศาสตร์ สังคม พลศึกษา เทคโนโลยี และศิลปะ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนประกอบด้วย 1) ผู้เรียนสามารถใช้ภาษา สัญลักษณ์และข้อความได้ 2) ผู้เรียนมีทักษะด้านการคิด 3) ผู้เรียนสามารถดูแลจัดการตัวเองได้ 4) ผู้เรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและ 5) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสังคม และอุทิศตนเพื่อส่วนร่วม

การบำบัดรักษา

นอกจากการจัดการเรียนการสอน Wilson School ยังมีทีมผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษา และรักษาผู้เรียนที่มีความบกพร่องด้านกายภาพ ด้านการสื่อสาร และผู้ที่ประสบความยากลำบากทางด้านประสาทสัมผัส ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งทีมผู้เชี่ยวชาญจะประกอบไปด้วย นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักบำบัดการพูดและภาษา นักดนตรีบำบัด และนักจิตวิทยา โดยทีมผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะคอยจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อาทิเช่น ดนตรีบำบัด การเต้นและการละเล่น ชี่ม้า ยิมนาสติก หรือกิจกรรมกีฬา เป็นต้น (Wilson School, 2013)

5.5.6 เกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้มีชื่อทางการ คือ สาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea) หรือเกาหลีใต้ (South Korea) เป็นประเทศในเอเชียตะวันออก มีพื้นที่ครอบคลุมส่วนใต้ของคาบสมุทรเกาหลี พรมแดนทางเหนือติดกับประเทศเกาหลีเหนือ มีประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้โดยมีทะเลญี่ปุ่นและช่องแคบเกาหลีกั้นไว้ มีเมืองหลวงคือ กรุงโซล (Seoul) ปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข (2013๑) มีประชากรประมาณ 49 ล้านคน (ปี 2554) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นไปตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาพิเศษหลังจากออกกฎหมายในปี 1977 และมีการปรับปรุงอย่างสมบูรณ์ ประกาศใช้ในปี 1994 โดยเน้นการแนะนำวิธีการสอนที่มีความหลากหลายและการคุ้มครองสิทธิที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความพิการ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาพิเศษ (The National Institute for Special Education) ในปี 1994 โดยเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการวิจัยและทดลอง การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ การพัฒนา และจัดท้าววัสดุการเรียนการสอนและการเรียนรู้ การฝึกอบรมครูผู้สอนสำหรับผู้พิการ เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาพิเศษให้ดียิ่งขึ้น (Minister of Education Republic of Korea, 2014) ต่อมากระแสการตระหนักถึงสิทธิของคนพิการกับการศึกษามีมากขึ้น จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ (Special Education for Disabled Persons Act 2008) ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2008 พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ริเริ่มให้มีการสนับสนุนระบบการศึกษาที่สามารถกำหนดเองสำหรับช่วงชีวิตของคนพิการที่มีความแตกต่างกัน คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาฟรีตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาถือว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับนักเรียนพิการ และสนับสนุนมากขึ้นสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนพิการด้วย

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเกาหลีใต้เริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการปี 2008 (

Special Education for Disabled Persons Act 2008) เป็นการปรับปรุงมาจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาพิเศษปี 1977 ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการปี 2008 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์สนับสนุนการศึกษาพิเศษ 180 แห่ง เป็นสถาบันเฉพาะกิจสังกัดสำนักงานท้องถิ่นด้านการศึกษาอย่างเป็นทางการ ในการเปลี่ยนผ่านจำเป็นที่จะต้องส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษามายังศูนย์สนับสนุนการศึกษาพิเศษ เพื่อสร้างระบบสนับสนุนการศึกษาพิเศษระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการขยายบริการให้กับนักเรียนที่มีความพิการในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กล่าวคือ

1. โรงเรียนในโรงพยาบาล และศูนย์การเรียนรู้ทางไกล โดยมีรูปแบบการศึกษา ซึ่งมีการจัดตั้งโรงเรียนในโรงพยาบาลจำนวน 30 แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ทางไกลทั่วประเทศ จำนวน 4 ศูนย์ เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กที่มีปัญหาด้านสุขภาพ และเด็กที่อยู่ในความต้องการการป้องกัน ซึ่งเด็กไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้ เหตุอันเนื่องมาจากปัญหาด้านสุขภาพ พวกเขาสามารถเรียนและมีความสุขกับสิทธิทางการศึกษาที่พวกเขาควรพึงจะได้รับ กล่าวคือ เด็กที่มีปัญหาด้านสุขภาพ เป็นเด็กที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้ เพราะพวกเขาต้องการได้รับการดูแลทางการแพทย์ในระยะยาวมากกว่าสามเดือน (ในโรงพยาบาลหรือการรักษาผู้ป่วยนอก) เด็กที่อยู่ในความต้องการการป้องกัน เป็นเด็กที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้ เพราะพวกเขาต้องการได้รับการดูแลทางการแพทย์ในระยะเวลายาวนานมากกว่าสามเดือนเนื่องจากได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรงที่เกิดจากการถูกไฟไหม้หรืออุบัติเหตุทางรถยนต์ (2013e)

2. รูปแบบการศึกษาทางเลือกของ Yangpyeong Curative Steiner School ก่อตั้งขึ้นในปี 2009 ในเมือง Yangpyeong ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกของกรุงโซล Yangpyeong Curative Steiner School เปิดสอนตั้งแต่เกรด 1-8 มีนักเรียน 20 คน มีการสอนทั้งเด็กทั่วไปที่ไม่พิการและเด็กพิการ สอนใน 3 กลุ่ม โรงเรียนตั้งอยู่ในหุบเขาสีเขียวที่เต็มไปด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จุดมุ่งหมายของครูคือ การสร้าง Camphill การอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในอนาคต โรงเรียนการศึกษาเพื่อการเยียวยา/การศึกษาบำบัด (The curative educational school) เป็นสถาบันที่ก่อตั้งตามแนวคิดมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) แห่งแรกในเกาหลีใต้ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ทั้งเด็กและเยาวชนที่มีความพิการและไม่มีอาการพิการได้มีโอกาสที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึงเช่นเดียวกัน ในทวีปเอเชีย สิ่งอำนวยความสะดวกกำลังได้รับการพัฒนา และหนึ่งสิ่งคือ เราสามารถรู้สึกถึงจิตวิญญาณของผู้บุกเบิกในประเทศต่างๆจากหลากหลายประเทศได้ตั้งแต่ประเทศจีนจนถึงประเทศเกาหลี

เลขาธิการสหประชาชาติ บันคีมูน (Ban Ki-moon) กล่าวว่า ต่อไปนี้ในปี 2012 เป็นทศวรรษคนพิการภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก หรือรู้จักกันในนามสากลทั่วโลกว่า "Asian and Pacific Decade of Disabled Persons, 2003-2012:

“สองทศวรรษที่ผ่านมาในภูมิภาคได้มุ่งเน้นความสนใจไปที่สิทธิของคนพิการ และหน้าที่ที่จะต้องเปิดโอกาสพวกเขาให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน ในสังคม ความพยายามเหล่านี้ได้บังเกิดเกิดผล ครั้งหนึ่งของประเทศในภูมิภาคได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ คนพิการ[...] แต่อุปสรรคที่สำคัญยังคงอยู่ ประชากร 650 ล้านคนยากจน ส่วนใหญ่มีความพิการ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

แม้ประเทศที่ ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาบางประเทศยังไม่สอดคล้องกับกฎหมาย แห่งชาติของพวกเขา [...] "

ประสบการณ์การใช้ชีวิตทุกวันตลอดระยะเวลาปีสามของของนักเรียนจำนวน 16 คนของ Yangpyeong Steiner School ได้กล่าวถึงโรงเรียนว่า: “โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ความฝันของเราเป็นจริง” นี่คือนี่ที่เรียบง่ายแต่เป็นความจริงที่สำคัญสำหรับนักเรียน ถึงแม้ว่ามันอาจจะดูเหมือนเล็กน้อย และไม่มีรสนิยมที่ดี แต่สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขาเป็นชนกลุ่มน้อยในเกาหลีใต้ ด้วยความคิดริเริ่ม Yangpyeong เป็นหนึ่งในสถานที่ไม่กี่แห่งใน เกาหลีใต้ที่ได้ถูกสร้างขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษและไม่มีความต้องการพิเศษ จะสามารถ เติบโตขึ้นไปด้วยกัน แผนการในอนาคตของโรงเรียน รวมถึงรากฐานของชุมชน Camphill คือเพื่อให้ แน่ใจว่าคนที่มีความต้องการพิเศษสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนทั่วไปได้ภายหลังจากจบจาก โรงเรียน (2014c)

5.5.7 ไทย

ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ เริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้สาน ต่อเจตนารมณ์ที่ได้เพิ่มเติมสาระสำคัญต่อจากรัฐธรรมนูญ ปี 2540 ทั้งในหมวดที่เกี่ยวกับสิทธิและ เสรีภาพในการศึกษา และแนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม สิทธิและเสรีภาพในการศึกษามาตรา 49ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อย กว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการ ศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือองค์กรเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความ ค้ำจุนและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ และมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไข เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 ซึ่งถึงแม้จะไม่ได้กล่าวถึงการศึกษาทางเลือกโดยตรง แต่ก็มีเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ หลายประการที่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการการศึกษา ทางเลือก โดยสามารถพิจารณาได้จากบทบัญญัติในหมวดและมาตราต่างๆ ดังนี้ความมุ่งหมายและ หลักการ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 18 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.25550 พระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 - 2559 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555- 2559)โดยกฎหมาย นโยบายและแผนงานดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นหากศึกษาในละเอียดแล้วจะพบว่า มีการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในหลายรูปแบบ

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยอาจจะถูกกล่าวได้ว่ายังไม่แพร่หลายมากนักจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพบรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาบำบัดหรือการศึกษาเพื่อการเยียวยา (Curative education) ตามแนวมุขยปรัชญาของมูลนิธิโรงเรียนต้นรักเพื่อเด็กพิเศษ แรกเริ่มนั้น เป็นเพียง “ห้องเรียนต้นรัก” ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของพ่อแม่ที่มีลูกเป็นเด็กที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษในโรงเรียนวรรณสว่างจิต กลุ่มผู้ปกครองเหล่านี้ต่างเห็นถึงปัญหาบางประการของการเรียนร่วมเมื่อลูกเติบโตขึ้น เนื่องจากความแตกต่างในการรับรู้โลกของเด็กแต่ละคน และด้วยสภาพความเป็นจริงในระบบการศึกษาไทยที่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการของเด็กๆ เหล่านี้ได้ คณะครูและกลุ่มผู้ปกครองจึงเห็นพ้องกันว่า ควรมีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และมีความมั่นใจว่าตนเองก็เป็นปัจเจกชนคนหนึ่ง สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ หากได้รับโอกาสและวิธีการสอนที่เหมาะสมจากการศึกษาร่วมกัน และมีความเห็นตรงกันว่า การศึกษาบำบัด (Curative education) ตามแนวมุขยปรัชญา โดย ดร. รูดอล์ฟ สไตเนอร์ เป็นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษ ดังที่มีตัวอย่างการดำเนินการอย่างได้ผลมาแล้วในหลายประเทศ เช่น เยอรมัน อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ในที่สุดโครงการจัดองค์ความรู้แก่เด็กที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษโดย “ห้องเรียนต้นรัก” ก็เกิดขึ้นภายใต้ความอนุเคราะห์ของ ดร. วัฒนาและคุณณลินี มัคคสมันเจ้าของโรงเรียนวรรณสว่างจิต และความร่วมมืออย่างยินดีและเต็มใจจากกลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษที่เกี่ยวข้องและต่อมาจึงได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิโรงเรียนต้นรักเพื่อเด็กพิเศษขึ้นในเดือนกรกฎาคม ปี 2551 โดยมีการจัดวางหลักสูตรเบื้องต้นใช้องค์ความรู้ 2 ส่วนสำคัญ และการเตรียมการอย่างใส่ใจในรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมาย คือ ส่วนที่ 1 องค์ความรู้ด้านการศึกษาบำบัดตามแนวมุขยปรัชญาสำหรับเด็กที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษนั้น มีพื้นฐานมาจากหลักสูตรการศึกษาออลดอร์ฟสำหรับเด็กทั่วไป ส่วนที่ 2 องค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้วิจัย การจัดหลักสูตรนั้นอยู่บนฐานคิดหลักว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยให้เด็กเกิดสำนึกในตัวตน ‘Ego’ หรือ ‘I’ ได้ เพราะสำนึกนี้จะเกิดขึ้นมิใช่เพียงหน้าที่ของสมองเท่านั้น แต่อวัยวะทุกส่วนในร่างกายจะส่งผลให้เกิดสำนึก เกิดความตระหนักรู้ในตัวตนได้ หากอวัยวะบางอย่างทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ ก็จะมีผลต่อความสามารถในการรับรู้โลก มีผลต่อความรู้สึกภายใน และสุดท้ายคือการเตรียมการ คือ การศึกษาข้อมูลต่างๆ ในบริบทและสถานการณ์จริงเพื่อให้มีข้อมูลเชิงลึกและมีคุณภาพต่อการวิเคราะห์เพื่อสร้างหลักสูตร และจากความคิดเรื่อง “พื้นฐานจังหวะที่ดีในการดำรงอยู่ในโลก” ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่จะสร้างหลักสูตร ฯ ต้องทราบ ว่ากลุ่มเป้าหมายหลัก หรือ เด็กที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษเหล่านี้ เป็นใครและอยู่ในวัยใด มีโลกทัศน์อย่างไร รวมถึงบริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวเด็ก ทั้งเรื่องอารมณ์ ความคิด ประสบการณ์ การรับรู้ การโต้ตอบ และบริบททางสังคมครอบครัวด้วย (อัญชญา สุนทรพิทักษ์, 2552)

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในหน่วยงานของรัฐที่นำรูปแบบการศึกษาเพื่อการเยียวยาหรือการศึกษาบำบัด (Curative education) ตามแนวมุขยปรัชญามาใช้ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นสถานศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภทสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ได้รับการประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 มีหน้าที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และจัดการศึกษาอบรมผู้ดูแล คนพิการ ครู บุคลากร ชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนพิการ รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ เทคโนโลยี บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่คนพิการ เหตุผลที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูนได้นำแนวคิดการศึกษาเพื่อการเยียวยา (Curative Education) มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการ เนื่องมาจากการทำงานที่ผ่านมาพบปัญหา ภาพรวมแรกๆจัดอบรมให้ความรู้กับ ครู ผู้ปกครองทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ จึงพบปัญหาในการทำงาน คือ ผู้ปกครองไม่สามารถมาตามนัดหมายเนื่องจากปัญหาไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เมื่อมาที่ศูนย์แล้วอ้างว่ารอานาน ไม่คุ้มค่ากับการต้องเสียเวลามา ผู้ปกครองทำงานรับจ้างรายวันปลื้กเวลามาไม่ได้ ถ้ามาตามนัดก็ทำให้ขาดรายได้ไปหนึ่งวัน เพราะผู้ปกครองต้องดูแลลูกและหารายได้ด้วย และเมื่อศูนย์ฯได้ทำโครงการปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู มอบหมายให้ไปฟื้นฟูบุตรหลานที่บ้าน ผู้ปกครองทำไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ ทำให้การฟื้นฟูเด็กกลับไม่ต่อเนื่อง และมองว่าศูนย์ฯ เอาภาระไปให้ผู้ปกครองมากเกินไป เพื่อจะหาแนวทางพัฒนาการทำงานของคุณยฯ บุคลากรเห็นชอบจึงได้มีการอบรมการศึกษาเพื่อการเยียวยา และแนวทางการบริหารจัดการงานของคุณย

หลังจากนำวอลดอร์ฟมาใช้ในการทำงานแล้ว สิ่งที่ได้เห็นเป็นรูปธรรม คือ ผู้ปกครองและครูมีส่วนร่วมในการทำงานกับเด็กอย่างเท่าเทียม เป็นการสร้างความเข้มแข็งและกำลังใจให้กับผู้ปกครองที่จะทำงานกับลูกจัดห้องเรียนได้สวยงาม กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลากหลาย มีทั้งการเคลื่อนไหว และจังหวะ บทเพลง บทกลอน ศิลปะ ทั้งการวาดภาพพระบายสี การปั้น การเล่นิทาน ดนตรี จิตตลีลา การนวด และงานฝีมือเย็บปักถักร้อยเป็นการฝึกการใช้มือ เพื่อเตรียมการเข้าสู่การทำอาชีพต่อไป ส่งผลให้เด็กและผู้ปกครองมีความสุขมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการนำลูกมารับบริการของคุณยฯ จากร้อยละ 40 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 95 เกิดเครือข่ายความร่วมมือของผู้ปกครอง เช่น การรวมกันเดินทางมารับบริการที่ศูนย์ฯ อบต./เทศบาลให้การสนับสนุน ใช้บ้านของผู้ปกครองที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การเรียนรู้ของผู้ปกครองที่อยู่บริเวณใกล้เคียง (รุจิรา โสภาศรี เรียบเรียง, 2557)

3. รูปแบบการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ในโรงเรียนสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบางแห่ง (โรงเรียนโสตศึกษา) ของสำนักบริการงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ซึ่งได้ดำเนินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการจัดการศึกษาวอลดอร์ฟใช้สอนในโรงเรียนที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (โรงเรียนโสตศึกษา) โดยเริ่มสอนนำร่องตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา และปัจจุบันอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโสตศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โดยโครงการดังกล่าว ได้นำเอารูปแบบการศึกษาแบบ “วอลดอร์ฟ” ของนักปรัชญาชื่อ ดร.รูดอล์ฟ สไตเนอร์ ที่เน้นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ ร่วมกับวิธีการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกสอนภาษามือเป็นภาษาแรก สอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สอนโดยครูหูหนวกและครูที่มีการได้ยินร่วมกัน โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การศึกษาที่ดี ที่ถูกต้องนั้น ต้อง

เป็นไปเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์รอบด้าน และบ่มเพาะให้เกิดความใฝ่รู้ตลอดชีวิต การศึกษาที่ดีควรเป็นไปเพื่อให้มนุษย์บรรลุซึ่งความดี ความงาม และความจริงพร้อมไปด้วยกัน โดยเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนสามารถสัมผัส เรียนรู้และเข้าใจมิติต่างๆของความเป็นมนุษย์อย่างรอบด้านและมีความสมดุลภาพทั้งกายใจและปัญญา (โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม 2552)

4. รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวคิดแบบ BIG PICTURE SCHOOL ซึ่งเป็นโครงการจัดรูปแบบห้องเรียนขอบฟ้ากว้างของโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง เทศบาลนครขอนแก่น โดยมีแนวคิดแบบ BIG PICTURE SCHOOL เป็นหลักและประยุกต์จากสี่แนวทางการศึกษา กล่าวคือ แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน BIG PICTURE SCHOOL ในอเมริกา แนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน MONTESERY แนวทางการจัดการศึกษาแบบ HOME SCHOOL วิถีจิตวิวัฒน์ของสถาบันขวัญเมืองที่จังหวัดเชียงราย และแนวทางการจัดการเรียนรวมการศึกษาพิเศษ ซึ่งทุกแนวทางมีจุดเน้นการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นพัฒนาเป็นแนวทางการศึกษา จัดรูปแบบห้องเรียนขอบฟ้ากว้าง ซึ่งอาจารย์วิศิษฐ์ วังวิญญูเป็นผู้ที่ใช้ชื่อนี้ “ห้องเรียนขอบฟ้ากว้าง” ตามแนวคิดแบบ BIG PICTURE SCHOOL โดยมีความเชื่อและมั่นใจว่า การจัดห้องเรียนเฉพาะกลุ่ม โดยแยกเด็กที่มีความต้องการพัฒนาเป็นพิเศษอยู่ร่วมกับเด็กกลุ่มเป้าหมายของโครงการในจำนวนที่พอเหมาะ น่าจะเป็นทางเลือกในการดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงตามสภาพความต้องการพัฒนาและมีความเป็นไปได้จริงในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนรายบุคคลอย่างแท้จริง ทั้งนี้การจัดการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมีรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้รายภาคหรือรายสัปดาห์หรือรายวัน ดังต่อไปนี้

แนวการจัดการเรียนรายภาคเรียน ประกอบด้วย 1) การประชุมผู้ปกครองเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) รายภาคเรียน ร่วมกับคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง 2) การเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความพร้อมวางแผนการเรียนด้วยตนเอง และ 3) การวางพื้นฐานด้านอาชีพสู่การฝึกเรียนรู้กับครูนอกห้องเรียน โดยเพิ่มจำนวนชั่วโมง/วัน ตามศักยภาพของนักเรียน แนวการจัดการกิจกรรมประจำสัปดาห์ ประกอบด้วย 1) การฝึกวิถีจิตวิวัฒน์ เป็นการรับรู้ถึงพื้นที่และเสียงภายในตนเอง โดยวิธีการฝึกความกล้าพูดในสิ่งที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่เหมาะสม มีการเปิดพื้นที่และฝึกอย่างต่อเนื่อง 2) การฝึกวินัยในการทำงานให้สำเร็จ (จากเรื่องเล็กๆ) โดยทุกวันจันทร์ (สำหรับนักเรียนที่พร้อมตั้งแต่ระดับชั้น ป.4 ขึ้นไป) นักเรียนเสนอแผนการเรียนประจำสัปดาห์ ทุกวันศุกร์ ฝึกการวางแผนด้วยตนเองก่อน แล้วนำไปปรึกษาหรือขอความเห็นจากครูและผู้ปกครอง หลังจากนั้นนักเรียนสรุปผลการเรียนที่สำเร็จตลอดสัปดาห์ ด้วยวิธีการบอกความสำเร็จตามเป้าหมาย มีส่วนใดที่ต้องการปรับเพิ่มหรือลด วันเสาร์-อาทิตย์ เตรียมแผนการเรียนของสัปดาห์ต่อไป นำเสนอในวันจันทร์ หมายเหตุ สำหรับนักเรียน ป.1- ป.3 ครูจะเปิดโอกาสให้ฝึกเลือกและฝึกวางแผนการเรียนเองตามศักยภาพ ตลอดจนเปิดพื้นที่ให้ออกแบบการเรียนด้วยตนเอง 3) การฝึกการกล้าคิดหรือคิดเป็น โดยวิธีการส่งเสริมให้กล้าคิด คิดอะไรก็ไม่ผิด และฝึกการคิดสร้างสรรค์หรือวิเคราะห์ได้ และ 4) การฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยการเรียนรู้จักตนเองและผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพ กระบวนการคิด ตัดสินใจและการแก้ปัญหา การวางแผนและการจัดการ การแสวงหาข้อมูลและใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า การทำงานเป็นทีมและการจัดการกับอารมณ์ (จุไร ทัพวงษ์และคณะ, 2554)

5.6 บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศต่าง ๆ รวม 7 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้และไทย ที่นำเสนอในส่วนที่หนึ่ง ผู้วิจัยสรุปสาระเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญรวม 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปการศึกษา และการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศเกือบทุกประเทศ เป็นผลอันเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนั้นๆ โดยการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ต้องอาศัยกระบวนการการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยมีการจัดทำการศึกษาสำรวจผลของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา การจัดประชาวิจารย์ หรือระดมความคิดเห็นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรให้โอกาสเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเลือกรูปแบบการศึกษาที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ จึงทำให้ผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความก้าวหน้า และที่สำคัญคือ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันจากทุกภาคส่วนในประเทศ จึงจะทำให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศประสบความสำเร็จ

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในภาพรวม ทั้ง 7 ประเทศมีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1 เน้นสถานศึกษารูปแบบพิเศษ ได้แก่ Sudbury education การศึกษาแบบ Wonderfij's CHILD (Children's Institute for Learning Differences) การศึกษาแบบ Kinma (Democratic School) การศึกษาแบบ Village School (Democratic School) - Home-Schooling การศึกษาแบบ Seven Oaks (Organization/ Foundation) การศึกษาแบบ Wilson School (State School for Disabilities) การศึกษาแบบ BIG PICTURE SCHOOL และโรงเรียนในโรงพยาบาล เป็นต้น

2.2 เน้นนวัตกรรมทางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาเพื่อการเยียวยาหรือการศึกษาบำบัด (Curative education) ตามแนวมนุษยปรัชญา การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) และการศึกษาแบบมอนเตสซอริ (Montessori)

2.3 เน้นการจัดโปรแกรมพิเศษ เช่น โปรแกรม Alternative Education Disruptive Youth (AEDY) การจัดบริการทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายประกอบด้วย การเรียนการสอน การบริการดูแลรักษาและการให้คำปรึกษา

2.4 เน้นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ได้แก่ การเรียนการสอนผ่านทางโปรแกรม (web-based) หรือ Home-schooling และ ศูนย์การศึกษาทางไกล เป็นต้น

3. หลักสูตรการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า หลักสูตรการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน และการบำบัดรักษา ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง เน้นทางด้านวิชาการ ส่วนที่สองเน้นการสร้างทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ความรู้สึกและทักษะ

สังคม และส่วนที่สาม เน้นการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมทักษะชีวิต โปรแกรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โปรแกรมทักษะการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนการบำบัดรักษา ประกอบด้วย ทีมผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาและการรักษาต่างๆ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะในการบำบัด เช่น งานปั้น งานวาด งานสีน้ำ งานผ้า ดนตรีบำบัดและกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา หรือ จิตตลีลา เป็นต้น

4. หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า ส่วนใหญ่ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนี้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการตระหนักถึงความแตกต่าง หลากหลายและความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนเป็นหลัก เน้นความเป็นอิสระ โดยการส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอิสระมีแรงจูงใจในตนเอง ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ควรให้ออกาสผู้เรียนมีสิทธิเลือกเรียนรูปแบบการศึกษาที่สมดุลง ไม่ควรถูกปิดกั้นจากหลักสูตรส่วนกลางของภาครัฐ เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกตัวและมีคุณค่าในตัวเอง เพื่อสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับคนทั่วไปในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคำนึงถึงว่าการศึกษาที่ดีต้องเป็นไปเพื่อให้มนุษย์บรรลุซึ่งความดี ความงามและความจริงไปพร้อมกัน เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ความสามารถในการสื่อสารและความสามารถด้านคณิตศาสตร์ และประเด็นสุดท้าย เน้นการกระจายโอกาสทางการศึกษาและสร้างระบบสนับสนุนการศึกษาพิเศษให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในระดับท้องถิ่นในมากยิ่งขึ้น

5. การร่วมมือของภาคีเครือข่าย พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของทุกประเทศมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือก ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรอิสระ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ และเนเธอร์แลนด์มีหน่วยงานที่มากและมีความหลากหลาย หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวส่วนหนึ่งจะอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ส่วนหนึ่งจะเป็นหน่วยงานเอกชน และส่วนหนึ่งเป็นองค์กรการกุศลที่ไม่แสวงหาผลกำไร นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย ทุกหน่วยงานเน้นความสำคัญด้านการศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

บทที่ 6

กรณีศึกษา

ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีการคัดเลือกพื้นที่ (Field) กรณีศึกษา (Case study) จากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 2 โรงเรียน ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ เป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และผ่านการคัดเลือกกรณีศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 กรณีศึกษา

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี (กรณีศึกษาที่ 1) และโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (กรณีศึกษาที่ 2) ภายใต้ชื่อโครงการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ

6.2 รูปแบบการจัดการศึกษา

การศึกษาทางเลือกอิงระบบรัฐ (จักรพิสูทธิ์, 2548)

6.3 การริเริ่มและผู้ริเริ่ม

เริ่มเมื่อปีการศึกษา 2547 ในโครงการโรงเรียนต้นแบบ: การทดลองสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ โดย ดร.จิตประภา ศรีอ่อน ผู้อำนวยการวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล และประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหูหนวกศึกษา วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ในโครงการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย ระหว่างวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล กับ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

6.4 ความเป็นมา

โครงการโรงเรียนต้นแบบ: การทดลองสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษา วอลดอร์ฟริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ซึ่ง ดร.จิตประภา ศรีอ่อน ได้เล่าถึงความเป็นมาของโครงการว่า...โครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พัฒนามาจากโครงการห้องเรียนสาธิตการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกในโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม (ปีการศึกษา 2542-2545) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย ระหว่างวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดลกับโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนหูหนวกไทยและแก้ไขปัญหาที่พบจากสภาพการจัดการศึกษาของเด็กหูหนวก

ในปีการศึกษา 2547-2551 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้อนุมัติงบประมาณสนับสนุน การดำเนินโครงการโรงเรียนต้นแบบ: การทดลองสอนแบบสองภาษา สำหรับเด็กหูหนวก ตามแนว การศึกษาวอลดอร์ฟ ในโรงเรียนโสตศึกษา 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานีและ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในโครงการความร่วมมือทางวิชาการและวิจัย ระหว่าง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

ต่อมาในปีการศึกษา 2552 - 2555 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้อนุมัติให้ขยาย โครงการเป็นระยะที่ 2 มีโรงเรียนโสตศึกษา โรงเรียนเรียนร่วมที่มีเด็กหูหนวกเรียนร่วมกับเด็กปกติ และโรงเรียนที่มีเด็กหูหนวกเรียนร่วมกับเด็กสติปัญญา รวมเป็น 18 โรงเรียน

ในปีการศึกษา 2556 สำนักงานคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำโครงการ ดังกล่าวเสนอต่อรัฐบาลในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพกลยุทธ์ (งบแลกเปลี่ยน 20 % สพฐ.) และปรับชื่อ เป็น โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษา วอลดอร์ฟ และโครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ สำหรับกลุ่ม โรงเรียนพิการทางสติปัญญา กลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ศึกษาสงเคราะห์ และศูนย์การศึกษา พิเศษ มีโรงเรียนเข้าร่วมรวม 42 โรงเรียน และศูนย์การศึกษาพิเศษ 5 ศูนย์ (จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

6.5 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน

โครงการดังกล่าวใช้แนวคิดบนพื้นฐานของมนุษย์ปรัชญา (Anthroposophy) ทฤษฎี การศึกษาวอลดอร์ฟ (Waldorf Education) ซึ่งริเริ่มโดย รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner: ค.ศ. 1861-1925) ชาวเยอรมัน ปรัชญาทวิภาษา (Bilingualism) และแนวคิดสองภาษาสองวัฒนธรรม สำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual-Biculture Education for the Deaf)

มนุษย์ปรัชญา หรือ Anthroposophy มาจากรากศัพท์ของคำสองคำ คือ anthro แปลว่า มนุษย์ sophy แปลว่าปัญญา (wisdom) Anthroposophy เป็นแนวปรัชญาที่ Dr.Rudolf Steiner คิดค้นขึ้นมา จากการไต่สวนเฝ้าสังเกตทางวิทยาศาสตร์ สไตเนอร์มีความคิดว่าวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ อธิบายมนุษย์ได้เพียงแค่อวัยวะกายภาพ ปฏิเสธสิ่งที่จับต้องไม่ได้ และยึดติดทัศนคติทางด้านวัตถุนิยม เกินไป เช่นการมองว่าหัวเป็นแค่เครื่องปั๊มเลือดให้ไหลเวียนในร่างกาย สมองเป็นดังเครื่องจักรแปร สัญญาณเท่านั้น สไตเนอร์ อธิบายว่า ถ้าต้องการทำความเข้าใจมนุษย์นั้น ต้องมองดูให้ทั่วทั้งสามด้าน คือ กาย ใจ และจิตวิญญาณ (Body – Soul – Spirit) และมนุษย์นั้นประกอบด้วยกายสี่กาย ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับอาณาจักรธรรมชาติสี่อาณาจักร คือ มนุษย์มีกายร่างที่จับต้องได้ (Physical body) เช่นเดียวกับอาณาจักรแร่ธาตุ พืช และสัตว์ มนุษย์มีกายชีวิต (Ethereic body) ซึ่งเป็นพลังทำงานอยู่ในกายร่างเช่นเดียวกับอาณาจักรพืชและสัตว์ มนุษย์มีกายแห่งความรู้สึก (Astral body) เช่นเดียวกับอาณาจักรสัตว์ แต่มนุษย์เป็นหนึ่งเดียวในธรรมชาติที่มีกายแห่งความสำนึกตัวตน แบบปัจเจกชน (Spirit body or the Ego) ซึ่งทำให้มนุษย์แต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน แม้จะมี ชาติพันธุ์ และอยู่ในวัฒนธรรมสังคมเดียวกันก็ตาม มนุษย์สามารถพัฒนาอารยธรรม ขณะเดียวกันก็ สามารถทำลายได้เช่นกัน มนุษย์ปรัชญาเสนอแนวทางให้มนุษย์ได้ค้นหาและเรียนรู้ตามเส้นทางที่ตน

เลือก เป็นวิถีปฏิบัติสู่ปัญญาญาณ มากกว่าที่จะเป็นศาสนา หรือเป็นข้อสรุป แต่เป็นผลจากการศึกษาด้วยตนเอง (Self education) มากกว่า (Playgroup, 2009)

การศึกษาวอลดอร์ฟ (Waldorf Education) คือ การศึกษาบนพื้นฐานแนวคิดมนุษยปรัชญา ที่เชื่อว่า มนุษย์สามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี สามารถกำหนดตามมุ่งหมายและแนวทางชีวิตของตนได้อย่างอิสระ ตามกำลังความสามารถของตน แต่มนุษย์จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนไม่ได้ ถ้าเขายังไม่มีโอกาสได้สัมผัสหรือค้นพบส่วนต่างๆ หลายส่วนในตนเอง โดยให้การศึกษาเรื่องมนุษย์และความเชื่อมโยงของมนุษย์กับโลกและจักรวาล การสร้างความสมดุลใน 3 วิธีที่มนุษย์สัมพันธ์กับโลก ผ่านกิจกรรมทางกาย อารมณ์ ความรู้สึกและการคิด การศึกษาวอลดอร์ฟมุ่งพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่มีบุคลิกภาพที่สมดุลกลมกลืน และให้เด็กได้ใช้พลังทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ศิลปะและการฝึกปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายในการให้การศึกษาแบบองค์รวม ทั้ง หัว หัวใจ และมือ (Head Heart and Hand) การจัดการเรียนรู้อัตนคัลเลอร์กับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ และสร้างความสมดุลระหว่างวิชาการ ศิลปะและการฝึกฝนด้านการปฏิบัติ

การศึกษาวอลดอร์ฟ ให้ครูประจำชั้นคนเดิมตามสอนเด็ก 8 ปี (ป.1 - ม.2) ซึ่งการศึกษาวอลดอร์ฟ เห็นว่า ในระหว่างอายุ 7-14 ปี เด็กเรียนรู้ได้อย่างมากจากการยอมรับและการเลียนแบบ ในช่วงแรกของเด็ก เด็กจะเรียนรู้จากเลียนแบบ ในชั้นประถมต้นเป็นช่วงที่เด็กเพิ่งเริ่มพบกับประสบการณ์ใหม่เพิ่มเติมจากที่บ้านและครอบครัว ชั้นเรียนเปรียบเสมือนครอบครัวอีกครอบครัวหนึ่ง และครูก็เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ด้วยแนวคิดเช่นนี้ เด็กและครูได้เรียนรู้กันและกัน และตลอดช่วงหลายปีที่อยู่ด้วยกัน ครูจะค่อยๆ เรียนรู้และค้นพบแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการช่วยพัฒนาเด็กแต่ละคนแต่ละคนไป ครูประจำชั้นเปรียบเสมือนสมาชิกคนหนึ่ง ของครอบครัวของชั้นเรียนของเด็กๆ ความรู้สึกและความมุ่งมั่นตั้งใจของครูถูกถ่ายทอดสู่เด็กโดยตรงด้วยพลัง ทั้งหมดในตัวครู ครูไม่ใช่เพียงแค่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก ครูมิใช่เป็นผู้เรียกร้องหรือสร้างกฎเกณฑ์การกระทำของเด็ก แต่ครูเป็นผู้ส่งพลังความมุ่งมั่นที่มีในตัวทั้งหมดให้แก่เด็กโดยการเป็นแบบอย่างของบุคคลที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ในตัวเองตลอดเวลา พลังความมุ่งมั่นตั้งใจของครูจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาและจิตวิญญาณของเด็กทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ (Fahkwang Waldorf Preschool and Playgroup, อ้างถึงแล้ว)

ปรัชญาทวิภาษา (Bilingualism) ซึ่ง Bilingualism กล่าวถึง ความสามารถในการใช้ทั้งสองภาษาได้ ทั้งการพูด (การร้อง), การฟัง (การดู), การอ่าน และการเขียน Second language learning หมายถึง การเรียนภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาของตนเอง คือ ไม่ใช่ภาษาที่หนึ่ง หรือภาษาที่ใช้ที่บ้าน การเรียนภาษานี้สามารถเกิดได้ในสภาวะการจัดการเรียนการสอนทั่วไป และสภาวะการเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ หากภาษาที่สองไม่เป็นภาษาประจำชาติของประเทศหรือไม่ได้ใช้อย่างแพร่หลายในประเทศนั้น สามารถจัดได้เป็นภาษาต่างประเทศ

ประเด็นหลักๆ ในรูปแบบการศึกษาแบบสองภาษา คือ การศึกษาการสอนแบบสองภาษา เพื่อให้เข้าใจโมเดลของการศึกษาแบบสองภาษามากขึ้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่

เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสองภาษา ดังนี้ ผู้เรียนเป็นใคร (Type of student), เป้าหมายทางภาษา (Language goals), รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Type of program)

Type of student ผู้เรียนผู้เรียนที่ใช้ภาษากลาง (Majority-language students) คือ ผู้เรียนที่ใช้ภาษากลางเป็นภาษาหลัก ผู้เรียนที่ใช้ภาษารอง (Minority-language students) คือ ผู้เรียนที่ใช้ภาษารองซึ่งเป็นคนละภาษาเป็นภาษาหลัก เช่น เด็กหูหนวกถือได้ว่าเป็นผู้ซึ่งใช้ภาษารอง

Language goals เป้าหมายทางภาษา มี 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนภาษา (Language shift), การธำรงรักษาภาษา (Language maintenance), ความรู้มรดกทางภาษา (Language enrichment)

การเปลี่ยนภาษา (Language shift) หมายถึง การเปลี่ยนภาษาจากภาษาบ้าน (home language) ซึ่งเป็นภาษารอง ไปสู่ภาษาเป้าหมายคือภาษากลาง

การจัดการเรียนการสอน Submersion program การสอนจะดำเนินด้วยภาษากลางเพียงอย่างเดียว แต่ transitional program bilingual program ภาษาบ้านหรือภาษาใช้ในชีวิตประจำวัน จะนำมาใช้เพื่อช่วยในการแปลความหมายไปสู่ภาษากลางหรือภาษาเป้าหมาย

การธำรงรักษาภาษา ให้ความสำคัญกับการป้องกันการสูญเสียทักษะทางการใช้ภาษาของภาษาที่หนึ่งหรือภาษาบ้าน และในขณะเดียวกันก็พัฒนาความสามารถในการรู้ภาษาที่สองหรือภาษาเป้าหมาย การอ่านจะถูกนำมาสอนเป็นหลักในการเรียนภาษาที่สองนี้

ความรู้มรดกทางภาษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของทั้งภาษารองและภาษากลางในระดับสูง (Peter V. Paul, 2001: 434-438)

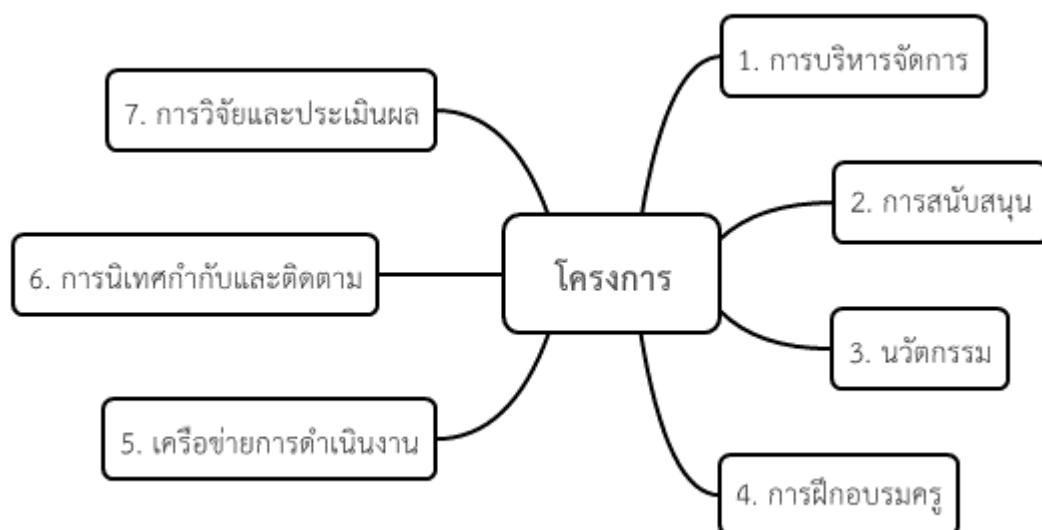
แนวคิดสองภาษาและสองวัฒนธรรมสำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual-Biculture Education for the Deaf) เป็นปรัชญาการสอนที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการเข้าใจว่า เด็กหูหนวกเรียนรู้ได้ดีจากการมองเห็นทางตา มากกว่าการใช้การได้ยินทางหู และภาษาที่ใช้ในการรับรู้ด้วยตาได้ดี คือ ภาษามือของคนหูหนวก (ภาษามือไทย) ไม่ใช่ภาษามือตามไวยากรณ์ภาษาพูด (ภาษามือประดิษฐ์) การสอนใช้ครูผู้สอน 2 คน คือ ครูหูหนวกและครูที่มีการได้ยิน โดยครูหูหนวกเป็นต้นแบบของการใช้ภาษามือไทยและวัฒนธรรมของคนหูหนวก ส่วนครูที่มีการได้ยินเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาและวัฒนธรรมของคนไทยที่มีการได้ยิน ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน ใช้ภาษามือไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง ภาษาไทยในรูปของการการเขียนการอ่านและหรือการพูด เป็นภาษาที่สอง

ในการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ ใช้ครูสอนร่วมกัน 2 คนต่อห้องเรียน คือ ครูหูหนวกและครูที่มีการได้ยินที่สามารถใช้ภาษามือสื่อสารได้ดี ทั้งนี้โดยครูหูหนวกทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนหลักในทุกวิชา ส่วนครูที่มีการได้ยินทำหน้าที่ครูผู้ช่วย ที่มีการวางแผนการสอนร่วมกันกับครูหูหนวกในทุกชั้นตอน (จิตประภา ศรีอ่อน และคณะ, 2547)

6.6 วิธีดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการ มีการดำเนินงานในรูปของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีส่วนร่วมของเครือข่ายการบริหารงานมีผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ดร.จิตประภา ศรีอ่อน เป็นที่ปรึกษา และแม่ข่ายดังกล่าวจะสับเปลี่ยนกันทุก 3 ปี ดังนี้

ปีงบประมาณ 2547 – 2549 วิทยาลัยราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นแม่ข่าย
 ปีงบประมาณ 2550 – 2554 โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม เป็นแม่ข่าย
 ปีงบประมาณ 2554 – 2556 โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดอุดรธานี เป็นแม่ข่าย
 ซึ่งการดำเนินงานโครงการนี้มีปัจจัยสนับสนุน 7 ด้าน ดังต่อไปนี้ ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ปัจจัยสนับสนุนโครงการ

1) การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการ รองประธาน กรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ และคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นคณะกรรมการระดับโรงเรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธาน คณะทำงานและเลขานุการ

หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ กำหนดนโยบาย วางแผนและติดตามการดำเนินงานของโครงการ โดยประธานทำหน้าที่ เป็นหัวหน้าโครงการบริหารงานโครงการ มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาการดำเนินงาน

“...การมีส่วนร่วม เรียนรู้ไปด้วยกัน สร้างความเข้มแข็งที่จุดที่เป็นแม่ข่าย มีการประสานงานระหว่างเครือข่าย เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งด้านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้และด้านเอกสาร...ครูที่สอนอนุบาลจะพบกันปีละ 2 ครั้ง นอกจากแลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้วยังมีการแบ่งปันสื่อและวัสดุท้องถิ่น ด้วย เช่น ครูจากจังหวัดตากนำลูกสะบ้าไปแบ่งปันเพื่อน ครูจากลำปางนำดินปั้นชั้นดีซึ่งใช้ปั้นเซรามิคและนูนไปแบ่งปันเพื่อน ครู

จากนครศรีธรรมราชพาลูกยางมา ครูจากมุกดาหารนำหินจากแม่น้ำโขง
ใส่ถุงมาฝากเพื่อน เป็นภาพที่งดงามมาก...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...บริบทในการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีความเข้าใจ แต่เรายังไม่ชัดเจน
มาก แต่ที่สำคัญเลยคือ ครูเรายังไม่รู้เรื่องเลย เพราะฉะนั้นกระบวนการการศึกษา
ทางเลือกตรงนี้ต้องยอมรับว่าทางสถาบันวิทยาลัยราชสุดาได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน
เป็นกระบวนการมากก็คือมีการพัฒนาผู้บริหารให้ผู้บริหารไปปรับทราบ่วิธีการนี้มัน
เป็นอย่างนี้ มีคณะกรรมการบริหารส่วนกลางและระดับหน่วยงาน...”

(อำนาจ ชนชนะชัย, สัมภาษณ์: 3 มกราคม 2557)

2) การสนับสนุน

การสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานโครงการ ทั้งเรื่องนโยบาย งานวิชาการ
งบประมาณ และคน ในการดำเนินงานดังกล่าว ดร.จิตประภา ศรีอ่อน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ในการดำเนินโครงการระยะแรก ได้รับการสนับสนุนทั้งด้าน
นโยบายวิชาการ งบประมาณและคน เต็ม 100 % ตามที่เสนอโครงการ
โดยใช้เงินสนับสนุนการศึกษาของกองสลาก หรือที่เรียกกันว่าห่วยบนดิน
ทำให้การดำเนินงานในช่วงแรก อยู่ในระดับก้าวหน้ามาก ต่อมาเมื่อมี
เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 2549 ถูกระงับการสนับสนุน
งบประมาณ มีปัญหาเรื่องการจ้างคน ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมและ
ค่าใช้จ่ายในการนิเทศ พวกเราทั้ง 6 หน่วยงาน คือ โรงเรียนโสต 5
โรงเรียนและวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา
อยู่ 2 ปีจนในที่สุดผลงานที่ปรากฏของโครงการ ทำให้สำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษให้สนับสนุนโครงการนี้ และปัจจุบันโครงการนี้เป็นนโยบาย
ของสำนักงานคณะกรรมการบริหารงานการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว...”

...ด้านนโยบาย ไม่มีปัญหา แต่ปัญหาเกิดจากการสนับสนุนให้
เป็นไปตามนโยบาย เช่น งบประมาณสนับสนุนด้านต่างๆไม่เป็นไปตามที่
วางแผนไว้ เจ้าหน้าที่ ไม่เข้าใจวิธีการทำงาน ซึ่งต้องแก้ปัญหาเป็นเรื่องๆ...
ด้านงานวิชาการ ดิฉันเป็นหัวหน้าทีม เราจ้างที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้าน
อนุบาลวอลดอร์ฟและการศึกษาวอลดอร์ฟระดับประถม รวม 3 คน โดยมี
ทีมงานของวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นคณะทำงานที่ปรึกษา
และทีมงานวิทยาลัยราชสุดา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสานความรู้
ความเข้าใจกันระหว่างแนวคิดทฤษฎีการศึกษาวอลดอร์ฟ กับการสอนแบบ
สองภาษาสองวัฒนธรรมสำหรับคนหูหนวก จนสามารถพัฒนารูปแบบและ
กระบวนการจัดการเรียนรู้ของเราขึ้นมาได้ เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่
ผสมผสานการศึกษาวอลดอร์ฟกับการสอนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรม

สำหรับคนหูหนวกไทยที่ลงตัว และใช้ได้ผลดี การออกแบบหลักสูตร ออกแบบบทเรียน ทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน วิธีการวัดผลและ ประเมินผล มีห้องเรียนสาธิตที่วิทยาลัยราชสุดา ในชั้นอนุบาลและชั้นป. 1 เพื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลที่ได้นำไปฝึกอบรมครูและผลิตแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และสื่อการสอนสำหรับครูและสำหรับเด็ก นำไปใช้ในโรงเรียน องค์ความรู้ที่ได้ นำไปใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหูหนวกศึกษาด้วย ซึ่งนักศึกษาที่จบหลักสูตรนี้เป็นบัณฑิตที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ในโรงเรียนโสตศึกษา...

...ด้านงบประมาณ ค่อนข้างจะมีปัญหา จำนวนชั้นเรียน และห้องเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปี จากอนุบาล 1-2 จนปัจจุบัน ม.2 และโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมากขึ้นจาก 5 โรงเรียน เป็น 18 โรงเรียน และปัจจุบัน เป็น 42 โรงเรียนมีเงินเพิ่มขึ้นนิดหน่อย งบประมาณจ้างครูยังคงเดิม ทำให้ไม่สามารถจ้างครูหูหนวกให้กับโรงเรียนทุกชั้นได้ งบประมาณอบรมครูเพิ่มขึ้น 5 % ทั้งที่จำนวนครูเพิ่มขึ้น 3 เท่า ทำให้โรงเรียนต้องรับภาระหนี้ โรงเรียนบางโรงเรียนไม่มีเงิน ครูได้อบรมไม่ครบทุกคน หรือบางโรงเรียนมีเงินแต่ต้องใช้ เพื่อกิจกรรมอื่น กระทบถึงงบประมาณในการนิเทศ ห้องเรียนเพิ่ม โรงเรียนเพิ่ม ผู้นิเทศก็ต้องเพิ่มจำนวนคนแต่งบประมาณ นิเทศยังเท่าเดิม...ผู้ที่ดูแลเรื่องนี้ต้องเข้าใจและใส่ใจที่จะสนับสนุนอย่างจริงจังเงินเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการทำงาน เราจะเสียเงินมากมายกับเรื่องที่ทำครั้งเดียวเลิก แต่สิ่งที่ยั่งยืนไม่ค่อยสนใจลงทุน...

...ด้านคน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องช่วยกันดูแล และให้ความสำคัญ ทั้งการจัดหาคนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครูหูหนวกให้ครบทุกชั้นเรียน และการรักษาคนที่ทำงานกับเราไว้ทั้งครูหูหนวกและครูที่มีการได้ยิน โครงการนี้ทำให้ผู้บริหารและครูเห็นว่า ครูหูหนวกมีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับโรงเรียนหูหนวกและห้องเรียนสองภาษา ต้องขอขอบคุณอาจารย์พะโยม ชินฉะวงค์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของครูหูหนวก โดยได้มีการบรรจุครูหูหนวกเป็นข้าราชการอย่างถูกต้อง ตามกฎหมายเป็นครั้งแรกของประเทศไทยไปแล้ว 1 รุ่น ขณะนี้เรามีครูหูหนวกสอนในโครงการ 80 คน เราต้องพัฒนาเขา ทั้งด้านความรู้ทั่วไป ทักษะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เขามีความเท่าเทียมกับครูทั่วไป และการให้เขามีเส้นทางความก้าวหน้าทางวิชาชีพ มีความมั่นคงในการทำงาน สำหรับครูที่มีการได้ยิน มีการโยกย้ายหรือเปลี่ยนงานบ่อยมาก ทำให้เราสูญเสียคนดีและคนเก่งไป เพราะไม่มีตำแหน่งบรรจุงานให้เขา คงไม่มีใครเสียสละมากจนลืมคิดถึงตัวเอง ครูที่มีการได้ยินบางคนทำงานกับโครงการมาตั้งแต่ต้น 10 ปีแล้ว เป็นลูกจ้างโครงการหรือบางคนเป็น

พนักงานราชการ เวลาที่มีตำแหน่งไม่ใช่ตำแหน่งนั้นบรรจุเขา เอาไปบรรจุตำแหน่งอื่นๆ เขาก็ไม่อยู่กับเรา ดิฉันเองได้แต่มองดู แต่ก็ทำอะไรไม่ได้...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารเป็นอย่างดี โดยท่านผู้อำนวยการได้ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน...”

(นงคราญ เสาร์ฟอง, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...ได้รับการสนับสนุนเยอะ ผู้อำนวยการให้การสนับสนุนทุกอย่างเพราะเด็กอนุบาลเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในชั้นถัดไป...”

(ณัฐชуда ชาวบ้านตาล, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...การทำงานนับว่าโชคดีเพราะว่าผู้อำนวยการก็มีการสนับสนุนในเรื่องจัดหาวस्तุอะไรต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนในแวนนี้ เราเขียนอะไรไปก็สนับสนุนเต็มที่ สะดวกง่ายต่อการ แบบว่าบริหารงานของเราในห้องเรียนถ้าเรามีอุปกรณ์ครบทำให้การเรียนการสอนเราเป็นไปตามขั้นตอนไม่ค้างคา...”

(ราตรี ศรีวรกุล, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...คิดว่าได้รับอย่างมากเพราะท่านผู้อำนวยการได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ทุกอย่างพร้อมที่จะให้การจัดการเรียนการสอน...”

(ดาวนภา ถานผดุง, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...ผู้บริหารต้องให้ความสนับสนุนในทุกๆ ด้าน อาคารสถานที่ / สื่อ / และอุปกรณ์มีความพร้อม มีงบประมาณให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...ผมสนับสนุนทุกเรื่องให้มาบอกโดยเฉพาะ ผมพัฒนาทั้งหลังเลยแต่ก่อนนี้เป็นตึกธรรมดา แต่ถามว่ามั่นใจผมยัง ยังไม่แน่ใจ แต่มันต้องแบ่งทรัพยากรออกมาค่อยๆ พัฒนาตัวอื่นไปด้วย...ไปฟังปรัชญาการศึกษาจากส่วนกลางมา และก็มาปรับให้เหมาะ โดยสนับสนุนเต็มที่เท่าที่ทรัพยากรเรามี และก็ให้ความยุติธรรมกับการศึกษาหลักด้วย ผมไม่ได้แบ่งว่าคุณเอาทรัพยากรไปมากอย่างนี้ไม่ใช่ ผมเอาความยุติธรรมว่าการศึกษาหลักก็เท่าเทียมกันมันอาจจะไม่เท่ากันแต่เท่าเทียม...”

(สัญญา ศรีสัทยาสน์, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

“...เป็นไปตามทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่ดี งบประมาณตามที่ได้รับก็พอประมาณกับการที่ว่าเรื่องอย่างนี้ต้องเริ่มจากฐานผู้ปฏิบัติเป็นผู้ร้องขอมาเป็นผู้เสนอมาให้เรื่องของการขอสนับสนุนเรื่องงบประมาณ...”

(บัณฑิตขันธ์ ศรีเงิน, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

3) นวัตกรรม

นวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาใช้ในกรณีศึกษาทั้งสองแห่งคือ การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ

“...ในการเลือกนวัตกรรมนี้ อยู่บนพื้นฐานการทำวิจัยระหว่างปี 2542-2544 ที่เราทำโครงการห้องเรียนสาธิต การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ที่โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม เราพบว่า การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก มีปรัชญาพื้นฐาน คือ ทวิภาษา (Bilingualism) มีวิธีสอนคือ สอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก แต่ขาดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทำให้เราเริ่มต้นไม่ได้และไปต่อไปไม่เป็น ดิฉันจึงเสาะแสวงหากระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งศึกษาเอกสารงานวิจัย และไปดูงาน ในที่สุดจึงเลือกการศึกษาวอลดอร์ฟกับการสอนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรม สำหรับเด็กหูหนวก โดยใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการโรงเรียนต้นแบบการทดลองสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ”...เป็นการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ของวอลดอร์ฟ และสองภาษาสองวัฒนธรรมสำหรับเด็กหูหนวกมาผสมกัน เป็นนวัตกรรมใหม่ ตอนนี่ยังไม่ได้ตั้งชื่อใช้ชื่อโครงการไปก่อน แต่ขอจดลิขสิทธิ์ไว้แล้ว... นวัตกรรมนี้เป็นการปฏิวัติการจัดการศึกษาเด็กหูหนวก ไม่ใช่ปฏิรูป...เราออกแบบหลักสูตรใหม่ทุกชั้นเรียน ไม่ใช่ของที่มีอยู่ แต่มีมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรแกนกลางต้องการทำให้คนไม่เข้าใจเรื่องหลักสูตร กล่าวหาว่าเราไม่ทำตามหลักสูตร เราพยายามให้ความรู้เรื่องนี้กับครูของเรา เพื่อให้เขาเป็นผู้อธิบาย แต่คนบางคนก็ไม่ยอมทำความเข้าใจ ต้องปล่อยเขาไป...ออกแบบบทเรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอนการวัดผลและประเมินผลการรายงานผลการจัดการเรียนรู้เป็นหน่วยและทำวิจัย...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...สังคมต้องการคนดี คนเก่ง แนวทางการศึกษาวอลดอร์ฟเป็นการพัฒนาเด็กทุกๆด้านสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง...”

(อนัญญา บัวเทิง, สัมภาษณ์: 22 สิงหาคม 2556)

“...การสอนตามแนวการจัดการศึกษาแนววอลดอร์ฟไม่ได้สอนโดยเน้นในเด็กไปทำข้อสอบได้ เราเน้นให้เด็กมีทักษะพื้นฐานที่จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามศักยภาพของเด็ก..เราต้องมีการประเมินที่ตรงกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและก็ประเมินตามศักยภาพและความสามารถของเด็กจริงๆ เพราะเด็กแต่ละคนก็มีความแตกต่างกันเฉพาะตัวของแต่ละคนอยู่แล้ว...”

(ขจรยศ จันทภูมิ, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...เป็นการพัฒนาคน มันไม่ใช่แค่จะให้วิชาการ ให้ความรู้อย่างเดียว มันครอบคลุมร่างกาย อารมณ์ สังคมเด็กได้หมดทุกอย่าง เด็กเขาก็มีจิตใจที่อ่อนโยน เรียบร้อยสุภาพ เข้าได้กับทุกคน เขาเข้าไปคุยกับผู้ใหญ่ เขาไปได้หมด...เราจะไม่มีการทำการสอบเราจะมีประเมินจากการสังเกต สังเกตผลงานเด็กการทำงานหรือการเรียนการสอนในห้องเรียน เด็กเข้าใจไหม เด็กตอบคำถามได้ไหม กล้าแสดงออกไหม เรื่องราวที่ครูสอนเด็กสามารถเล่าได้หรือเปล่า หรือแม้กระทั่งการทำงาน เวลาเราให้เด็กทำงาน เด็กทำออกมาได้ไหม เราก็จะประเมินโดยการสังเกตการณ์ สอนกิจกรรมแต่ละแผนในแต่ละวัน เราก็จะมีการประเมินแต่ละคน เราก็จะดูว่าเราจะประเมินอะไรบ้าง วันนี้ประเมินว่าเด็กคนนี้ได้อะไรเราก็จะมีการประเมินในแต่ละวัน และทุกแผนที่เราสอน...”

(ราตรี ศรีวรรกุล, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...แนวทางการศึกษาวอลดอร์ฟ หลักวิถีชาวพุทธ ทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในหลักสูตร หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ร่วมกับหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวันแบบพอเพียงของครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียน นำหลักวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นและกิจกรรมทางชุมชนมาร่วมกับหลักสูตรการสอนหลักของโรงเรียน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...วิธีสอนใช้ครู 2 คน ครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและครูที่มีการได้ยิน โดยจะใช้ครู 2 คน เพราะว่าครูที่มีการได้ยินสอนเรื่องภาษาไทย ส่วนครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินก็จะสอนเรื่องภาษามือไทย...”

(ณัฐชуда ชาวบ้านตาล, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...วิธีสอนจะมีคุณครูในห้องเรียน 2 คน ปกติถ้าเป็นโรงเรียนทั่วไปมีคุณครูคนเดียว แต่เนื่องจากว่าเราเอาการจัดการศึกษาทางเลือกวอลดอร์ฟมาผนวกเข้ากับการสอนแบบสองภาษาเราจำเป็นต้องมีคุณครู

2 คน คือ ครูหูหนวก กับครูที่มีการได้ยิน เขาจะสอนคู่กับทำงานด้วยกัน ตลอด...แต่การศึกษาแบบนี้เราจะไม่มีการทดสอบเด็ก แต่คุณครูจะมีการประเมินผลงานของเด็กในชั้นเรียนตามสภาพจริงว่า ในแต่ละหน่วยหรือแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้คุณครูจะประเมินว่าเด็กทำผลงานเป็นยังไง ใช้ภาษามือตามรายวิชา คือมันวัดผลและได้ผลที่แท้จริง บางทีการวัดผลแบบเดิมเราสอนตั้งแต่ต้นเทอม พอมาวัดผลปลายเทอมเด็กอาจจะลืมเนื้อหาไป...”

(กรรณิการ์ บุญประเสริฐ, สัมภาษณ์: 20 พฤศจิกายน 2556)

“...การสอนแบบสองภาษา โดยมีครูที่มีการได้ยิน สอนคู่กับครูที่ไม่มีการได้ยิน เน้นการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้ลงมือทำ มีสื่อการสอนประกอบการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็นภาพ มีจินตนาการ และช่วยให้เข้าใจได้มากยิ่งขึ้น มีการแสดงบทบาทสมมติ เช่น การเล่านิทาน การแสดงละคร การสอนโดยครูพาทำ โดยครูจะเป็นผู้นำนักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ พานักเรียนทำสิ่งต่างๆ กิจกรรมต่างๆ ใช้วิธีการสอนแบบซ้ำๆ ย้ำทวน บ่อยๆ เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ และจำจำได้ดียิ่งขึ้น สอนให้เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรง ด้วยตัวเอง...การวัดและประเมินผลจากชิ้นงานของนักเรียน การพัฒนาการของเด็ก ครูสังเกตนักเรียน มีการสังเกตพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก โดยใช้แบบทดสอบ การทดสอบนักเรียน การซักถาม สัมภาษณ์(แก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครูท่านอื่นๆ) การตอบคำถาม...การวัดและประเมินผลหลังการสอน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...ตอนเช้ามีกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษาให้เด็กเรียนรู้เรื่องจังหวะการเคลื่อนไหวและเรียนวิชาหลัก ช่วงบ่ายก็จะเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ หลักเล็กเรียนก็จะเป็นกิจกรรมอิสระเป็นวันสำคัญต่างๆ เช่น วันวิทยาศาสตร์ก็ได้พาเรียนรู้นอกสถานที่ครับ เด็กๆก็ได้รับความรู้เพิ่มเติมครับ...”

(อดิศักดิ์ ศรีจันทร์, สัมภาษณ์: 21 สิงหาคม 2556)

4) การฝึกอบรมครู

การฝึกอบรมครูกรณีศึกษาทั้งสองแห่งเข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะเป็นรูปแบบของโครงการที่วางแผนการดำเนินงานที่ครูจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยมีรูปแบบการฝึกอบรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมตัวครู การทำงานกับเด็ก การจัดทำเครื่องมือสำหรับภาคเรียนต่อไป เช่น หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สื่อการสอน การวัดการประเมินผล และการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

“...ครูของเรามี 3 กลุ่ม กลุ่มแรก ที่เราเริ่มต้นโครงการ คือ ครูโครงการเป็นครูหูหนวก 2 คน ครูที่มีการได้ยิน 2 คน ที่จบการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหูหนวกศึกษา ของวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ครูกลุ่มนี้มีพื้นฐานเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมของคนหูหนวก และวิธีสอนแบบสองภาษา แต่ยังขาดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟ ครูกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่ทำร่วมกับโครงการในชั้นอนุบาล เมื่อได้รับการฝึกอบรมและใช้หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และคู่มือครูที่เราจัดทำให้ ครูกลุ่มนี้พัฒนาไปด้วยดี ปัจจุบันครูกลุ่มนี้มีพัฒนาการในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับก้าวหน้าถึงก้าวหน้ามาก สามารถเป็นตัวอย่างได้ แต่จุดอ่อนอยู่ที่ครูหูหนวก ซึ่งมีปัญหาด้านความรู้พื้นฐาน ด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยไม่ดี ความรู้ในรายวิชาต่างๆ ไม่สามารถนำมาใช้ได้ (ความรู้จากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) ทำให้เกิดปัญหา เรื่องการใช้แผนการจัดการเรียนรู้...ทั้งด้านการอ่านและการนำไปใช้ ครูหูหนวกที่เป็นครูหลักตั้งแต่ชั้น ป.1 พอสอนถึง ป.4 ไม่สามารถเป็นครูหลักได้ ครูที่มีการได้ยินต้องทำหน้าที่เป็นครูหลักแทน... กลุ่มที่ 2 ครูที่สอนอยู่ในระบบเดิมที่ต้องการหาทางเลือกใหม่ให้กับการจัดการเรียนการสอนเด็กหูหนวก ครูกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครูที่มีการได้ยินที่ต้องการพัฒนาตนเองและเด็กหูหนวก ปัจจุบันครูกลุ่มนี้ที่ยังคงเหลืออยู่มีความชำนาญในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นตัวอย่างและผู้นำได้หลายคน กลุ่มที่ 3 ครูที่สอนอยู่ในระบบเดิมที่เข้ามาสอนในโครงการด้วยเหตุผลส่วนตัว และนโยบายของผู้บริหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูที่มีการได้ยินที่มีประสบการณ์การสอนเกิน 10 ปี...การฝึกอบรมครู มีหลักสูตรการฝึกอบรมครูของโรงเรียนออลดอร์ฟ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนปัญญาทัยโดยนายแพทย์ พร พันธุ์โอสถ ประธานเครือข่ายโรงเรียนออลดอร์ฟ ประเทศไทย เป็นผู้ให้การฝึกอบรมครูในโครงการ ระยะการฝึกอบรม ฝึกอบรมปีละ 2 ครั้งๆ ละ 10 วัน ระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 หลักสูตรการฝึกอบรม เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา เนื้อหาของหลักสูตร แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการพัฒนาตัวครู ในด้านแนวคิด ทฤษฎีมนุษยปรัชญา การศึกษาออลดอร์ฟและงานศิลปะ เพื่อพัฒนาตัวตนของครู เช่น การวาดภาพ การระบายสี การปั้นดิน การร้องเพลงและการเล่านิทาน เป็นต้น ส่วนที่ 2 เป็นการทำงานกับเด็ก ในด้านการจัดการเรียนรู้ในทุกวิชาของภาคเรียนนั้น งานศิลปะสำหรับเด็ก งานฝีมือ งานไม้และดนตรี ส่วนที่ 3 เป็นการจัดทำเครื่องมือสำหรับภาคเรียนต่อไป เช่น หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สื่อการสอน การวัด

การประเมินผล และการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ส่วนที่ 4 เป็นการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...อบรมปีละ 2 ครั้งที่โรงเรียนปัญญาทึย เขาไปแบ่งเป็นช่วงชั้นเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพการเรียนการสอน อบรมปีละ 2 ครั้ง เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีช่วยให้เราสามารถนำมาปรับใช้กับเด็ก...”

(อาทิตย อูษารกิจ, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...ตอนนี้ก็เทอมละครั้ง ระยะเวลาที่ 5 วัน จะแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกการอบรมก็จะเป็นทางด้านวิชาการและก็ไปฝึกปฏิบัติ อีก 5 วัน หลังก็จะเป็นการทำแผน ทำสื่อเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคเรียนที่เราจะทำการเรียนการสอนต่อไป...ครูเปรียบเสมือนแม่อยู่ข้างนอกก็เหมือนกันเวลาเราอยู่นอกห้องเรียนเขาก็จะวิ่งมาหาเราเหมือนแม่ที่คอยให้ความปลอดภัยกับเขา เราก็ไม่ใช่ทำหน้าที่ตั้งอยู่ตลอดเวลา เราก็ต้องเป็นกันเองกับเด็กบ้างให้ความสนิทสนมในเรื่องนี้ แต่ก็ต้องมีขอบเขต... . ที่แรกก็ไม่มีความรู้ทางด้านภาษามือเลย เด็กหูหนวกเราก็ไม่เคยมีประสบการณ์เลยพอหลังจากเข้ามาแล้ว เขาก็ส่งเราไปอบรม แล้วก็จะมีคณะวิทยากรมาอบรมที่โรงเรียนและให้ความรู้ เราก็ศึกษาคู่มือ เอกสารอะไรไปด้วย เขาก็จัดให้เราไปอบรม พ.ศ.ศ. โรงเรียนก็ส่งเราไปอบรมเกี่ยวกับการศึกษา ด้านการศึกษาเกี่ยวกับเด็กพิการ เด็กหูหนวกนี้เป็นประจำ...”

(ราตรี ศรีวรกุล, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...โรงเรียนก็จะส่งให้ไปอบรมทุกภาคเรียนคะปีหนึ่งก็ 2 ครั้งคะ ช่วงแรกก็จะอบรมที่โรงเรียนปัญญาทึย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการสอนแต่ละช่วงชั้นมีทั้งตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนงานฝีมือต่างๆที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้นช่วงที่ 2 จะเป็นการจัดทำแผนการสอนก็จะแบ่งเป็นชั้นเรียนแต่ละชั้นก็จะช่วยกันจัดทำแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน...”

(นงคราญ เสาร์พอง, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม

2556)

“...ในการเรียนการสอนแต่ละชั้นเรียนบทบาทจะไม่เหมือนกัน เช่น อนุบาลครูก็จะเหมือนครูพ่อแม่ ในชั้นประถมครูเหมือนกับพี่

เพื่อน พร้อมที่จะนำเขาไปสู่โลกของการเรียนรู้ บทบาทของครูจะมีส่วนต่อเด็กเยอะ การวางตัวครู พฤติกรรมของครูจะมีส่วนยิ่ง ถ้าเราตามเด็กไปสังเกตแนวการจัดการศึกษานี้บุคลิกของครูเป็นอย่างไร เด็กก็จะซึมซับบุคลิกภาพของครูซึมซับไปในตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นการเดิน การพูด การคุย การสื่อสาร การใช้ภาษามือก็จะเหมือนครู...”

(ขจรยศ จันทมณี, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...ครูต้องเป็นแบบอย่างในด้านต่างๆ ปฏิบัติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก ครูเป็นเสมือน พ่อ แม่ ให้กับนักเรียนในชั้นอนุบาล ครูเป็นผู้นำที่ดีให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการสอน การประกอบอาชีพ ครูควรรู้บทบาทในความเป็นครู มีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพครู มีการเตรียมความพร้อมก่อนการสอน เช่นเตรียมแผนการสอน เตรียมเอกสาร เตรียมเนื้อหา เตรียมสื่อการสอนต่างๆ ครูต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ใฝ่รู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอตลอดเวลา ครูควรมีกระบวนการหรือเทคนิคการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความคิด คิดวิเคราะห์ แยกแยะ คิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

5) เครือข่ายการดำเนินงาน

การดำเนินงานในรูปของเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของคณะทำงานทุกคน โดยมีผู้บริหารโครงการเป็นหลักหรือเป็นแม่ข่ายในการบริหารงานโครงการ ร่วมมือกันในการดำเนินโครงการในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน

“...การดำเนินงานโครงการในรูปแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม โดยมีแม่ข่ายเป็นผู้บริหารโครงการและมีการผลัดเปลี่ยนโรงเรียนที่เข้มแข็งเป็นแม่ข่าย ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การร่วมมือกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้...ทุกโรงเรียนใช้หลักสูตร แผนการเรียนรู้ สื่อและวิธีการวัดผลเหมือนกัน ครูได้รับการฝึกอบรมเหมือนกัน แต่ต่างกันตรงการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ซึ่งทำให้ผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน ครูนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน แบ่งปันกันเป็นภาพที่งดงามมาก...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...ผู้ปกครองมีการติดต่อประสานงานกันอยู่เสมอและช่วงปิดภาคเรียน เราก็จะมีการประชุมผู้ปกครองอยู่เป็นประจำเพื่อช่วยกันปรับกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและช่วยกันหาวิธีการ

ปรับพฤติกรรมของลูกๆ ได้มีการพัฒนาทั้งด้านการเรียนรู้การใช้ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพและเรียนรู้อย่างมีความสุขมากขึ้น...”

(นางคราญ เสาร์ฟอง, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม

2556)

“...โรงเรียนเราจะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนภายนอก การเข้ามาให้การศึกษาสำหรับนักเรียน โรงเรียนเราก็ส่งเสริมเกี่ยวกับอาชีพก็คือ งานศิลปหัตถกรรมที่เป็นงานฝีมือของนักเรียน จากหลักสูตรวอลดอร์ฟเขาสามารถถักถุงเท้า ถักกระเป๋า ถักตุ๊กตา งานเย็บปักถักร้อย ซึ่งตรงนี้ก็สร้างรายได้เป็นอาชีพให้กับนักเรียน...”

(ศรินารณ มุตศิริ, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และโรงเรียนกับชุมชน ความร่วมมือกันของเครือข่าย และความร่วมมือกันขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนต้นแบบ สถาบัน หรือองค์กรที่จัดอบรมให้ความรู้ เช่น วรส. ปัญญาทัย...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

6) การนิเทศ กำกับและติดตาม

จากการดำเนินโครงการห้องเรียนสาธิต การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม (พ.ศ. 2542-2545) (จิตประภา ศรีอ่อน และคณะ, 2547) พบว่า ในช่วง 2 ปีแรกของการดำเนินงาน ได้รับการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนในช่วง 2 ปี มีการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญน้อย ไม่ต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเกิดปัญหา เพราะครูผู้สอนยังต้องการคำแนะนำในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการชั้นเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นในการดำเนินโครงการระยะต่อมา จึงให้ความสำคัญกับการนิเทศที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการนิเทศแบบ Mentoring

การนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน เป็นวิธีการนิเทศการศึกษาวิธีหนึ่ง คือ การไปเยี่ยมชั้นเรียนในขณะที่ครูกำลังสอน ทำให้เป็นสภาพที่เป็นจริง และปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่ เพื่อร่วมมือกับครู หาทางปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนการสอนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ผู้นิเทศก็ไปเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือครู เป็นพี่เลี้ยงครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน สาธิตการสอนเพื่อให้ครู ได้เห็นตัวอย่างที่ดี และถูกต้องเกี่ยวกับการสอนวิชาต่างๆ เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามทางวิชาชีพแก่ครู หลักการเยี่ยมชั้นเรียน มีการให้คำปรึกษารายบุคคลและแบบกลุ่ม

การนิเทศแบบ Mentoring คือ การกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ หากมีสัญญาณบ่งชี้ว่ากำลังเกิด

ปัญหาขึ้น จะได้เตรียมหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้ถูกต้อง และทันเวลา จนบรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้นิเทศก์ มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริม หรือพี่เลี้ยง (Mentor)

“...มีการนิเทศ อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ นิเทศ ภายนอก โดยทีมงานของดิฉันและผู้เชี่ยวชาญการศึกษาออลดอร์ฟ มี แผนการนิเทศประจำภาคเรียน มีบันทึกผลและรายงานผลการนิเทศทุก ภาคเรียน เป็นรายงานภาพ เอกสารและการวิจัย มีการนำเสนอ Best Practice...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...การนิเทศภายนอกเหมือนกับเราได้เติมเต็มความรู้ตลอด ก็ดี เหมือนกับว่าถ้าเราทำของเรา อ่านแต่งงานเรา เราจะไม่เห็นข้อบกพร่อง ของตนเอง แต่ถ้ามีคนภายนอกมาดูเหมือนเป็นกระจกให้เรา สะท้อนเรา อีกที แต่ก็ด้วยบริบทของเรา ว่าเราอาจทำได้มากได้น้อย ถ้าผู้นิเทศ แนะนำ เราก็อาจทำไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็ทำให้คุณครูเกิดความคิด และการ แก้ปัญหาในห้องเรียนได้ดีขึ้น การจัดการเรียนการสอนจะดีขึ้น ถ้าไม่มี ระบบการนิเทศเข้ามา ก็อาจทำได้ แต่อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร เพราะเราก็ไม่ได้เชี่ยวชาญในเรื่องการศึกษาของคนหมู่นวมมา ...”

(กรรณิการ์ บุญประเสริฐ, สัมภาษณ์: 20 พฤศจิกายน 2556)

“...เตรียมผู้นิเทศภายในของโรงเรียนเอง เวลาเรานิเทศไม่ถือชั้น วรรณะคุณจะเป็นราชการ คุณจะเป็นรุ่นพี่ รุ่นน้อง ให้ถือว่าทุกคนเท่ากัน แต่เอาประสบการณ์ ให้ครู ป.2 ไปนิเทศ ป.1 เอาประสบการณ์ไปนิเทศ ไปปรับวิธีการสอน การนิเทศ เมื่อก่อนเราจะใช้ภาพรวม แต่ตอนนี้เรา ปรับใหม่ ใช้การนิเทศเพิ่งเริ่มในเทอมนี้ การนิเทศภายนอกส่งผลดีมาก เป็นการสะท้อนการทำงานของครู ของผู้บริหารได้อย่างชัดเจน ก็จะมีจาก ดร.จิตประภา และทีมงาน ที่มาช่วยนิเทศให้ คณะนิเทศเขานิเทศจริงๆ เราเลยเชื่อว่าผลการนิเทศค่อนข้างจะไม่เบี่ยงเบน วิธีการนิเทศ ทั้งสาธิต การสอน ทั้งนั่งดูวิธีการสอน ดู 2-3 วันต่อเนื่อง และคณะนิเทศพูดคุยกับ ครูผู้สอน ดูเด็กด้วย สัมภาษณ์เด็กด้วย และจึงสรุปการนิเทศสำคัญ คิดว่า ควรมีผู้เชี่ยวชาญ มาดู มาให้คำปรึกษา ทำโดยลำพังจะหลงทิศทางไปก็ อยากรให้มีตรงนี้มาช่วยเรา การนิเทศต่างจากแต่ก่อน เขาไม่รู้บริบทเรา นิเทศไปก็ได้แนวเขา ตอนนี้อย่างงานนิเทศของสำนักเราไม่มี มีแต่นิเทศ ของสำนัก แต่ไม่ได้ลงการเรียนการสอนเอาจุดเน้นของสำนักส่วนมาก...”

(กัลยาณี ธนาสุวรรณ, สัมภาษณ์: 19 พฤศจิกายน 2556)

“...เรามีกระบวนการติดตาม เรามีกระบวนการที่ให้ความสำคัญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญคือไมโตดเดี่ยว ในขนาดที่มีกระบวนการอย่างนี้ แต่ถ้าถามว่ามันใจใหม่ว่า กระบวนการนี้จะดีต่อคนหูหนวกจริงๆ ถ้าเราลดการติดตามจากภายนอกผมไม่มั่นใจ แต่ถ้าในระดับนี้ ขณะนี้เรามีคณะติดตาม เรามีการอบรมครูเรามีคนช่วยเหลือทำกับเป็นกลุ่มอย่างนี้มีคุณภาพดีแน่ ...”

(สัญญา ศรีสียาสน์, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

7) การวิจัยประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนในโครงการมีการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยออกมาเป็นระยะๆ

“...มีการวิจัยประเมินผลทุกระยะทั้งในระดับโรงเรียนและระดับโครงการและเผยแพร่ผลงานวิจัย ทั้งเอกสารและมัลติมีเดียในปีการศึกษา 2556 เป็นปีที่ครบรอบ 10 ปีของกลุ่มโรงเรียนต้นแบบ 4 โรงเรียนที่เหลือคือ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานีและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีการทำวิจัยในทุกมิติ และการวิจัยประเมินผล แต่จะสรุปผลได้ต้องรอเด็กจบ ม.3 จึงจะตอบโจทย์ทั้งหมด ซึ่งเป็นปีที่ 11 รายงานผลการวิจัยคงจะเป็นปีการศึกษา 2558...”

(จิตประภา ศรีอ่อน, สัมภาษณ์: 10 มกราคม 2557)

“...นโยบายที่เห็นคือก็จะกำหนดไว้เลยว่าคุณครูทุกคนที่โรงเรียน ต้องรู้เรื่องการศึกษาवलดอร์ฟ มีความรู้ ความเข้าใจ ถึงแม้ว่าคุณไม่ได้สอนในห้องเรียนนั้น ถ้ามีคนมาถามคุณต้องตอบได้ และตอนนั้นถึงแม้ว่าเวลาเราไปอบรมอาจไม่ได้ไปทุกคน คนที่ไปกลับมาแล้วจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการขยายผลอบรม มีการสรุปรายงาน ครูที่ไม่ได้ไปก็จะศึกษาเพิ่มเติม และวิธีการของ ผอ. ในระยะแรกที่ให้เอาวิธีการมานี้คือครูทุกคนที่อยู่ระดับชั้นอื่นให้เข้าไปสังเกตการณ์สอนว่าพูดแบบนี้โอเคมั้ย ฝ่ายวิชาการจะกำหนดว่าครูคนนี้ไปวันนี้นะ และเขาจะสะท้อนผลออกมาว่าข้อดี ข้อเสียของการจัดการศึกษาแบบนี้เป็นยังไงบางเรื่องจัดทำเป็นงานวิจัยประเมินผล เขามีความพึงพอใจมั๊ย ถ้าเด็กได้เรียนแบบนี้ วิชาการศึกษาจะกำหนดให้ครูเขียนรายงานทุกคน...”

(กรรณิการ์ บุญประเสริฐ, สัมภาษณ์: 20 พฤศจิกายน 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก
จากกรณีศึกษาดังนี้ ตามตารางที่ 7

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 7 สรุปสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลืออกจากกรณีศึกษา

ที่	ปัจจัยสนับสนุน	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ข้อคิดเห็น
1	การบริหารจัดการ	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นคณะกรรมการระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธาน คณะทำงานและเลขานุการ</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <p>- ครูลาออก หรือ ย้าย หรือ สอบบรรจุ ได้ทำงานที่อื่น</p>	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นคณะกรรมการระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธาน คณะทำงานและเลขานุการ</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <p>- บางครั้งขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานเนื่องจาก ผู้บริหารย้าย</p>	<p>การที่มี คณะ กรรมการ อำนวยการและคณะกรรมการทำงานระดับโรงเรียน ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับนโยบายและการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น</p>
2	การสนับสนุน	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการสนับสนุนปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานคือ นโยบาย วิชาการและทรัพยากร</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <p>- ได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน</p> <p>- จำนวนครูมีไม่เพียงพอ</p>	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการสนับสนุนปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานคือ นโยบาย วิชาการและทรัพยากร</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <p>- ได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน</p> <p>- จำนวนครูมีไม่เพียงพอ</p>	<p>การสนับสนุนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นนโยบาย วิชาการ และทรัพยากร ต้องมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสม</p>
ที่	ปัจจัยสนับสนุน	กรณีศึกษาที่ 1(อุดรฯ)	กรณีศึกษาที่ 2 (นครศรีฯ)	ข้อคิดเห็น
3	นวัตกรรม	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการใช้การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็ก</p>	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการใช้การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็ก</p>	<p>การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหุนวก ตามแนวการศึกษา</p>

		<p>หุหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนครูมีไม่เพียงพอ <p>ครูมีความรู้ในนวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาใช้ไม่เพียงพอ</p>	<p>เด็กหุหนวก ตามแนวการศึกษา วอลดอร์ฟ</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนครูมีไม่เพียงพอ - ครูมีความรู้ในนวัตกรรมทางการศึกษาที่นำมาใช้ไม่เพียงพอ 	<p>วอลดอร์ฟ ส่งผลต่อการพัฒนา</p> <p>นักเรียน และพัฒนาตัวครูไปด้วย พร้อมกัน ส่วนระดับมัธยมศึกษา ควรเพิ่มโอกาสให้เด็กมีทางเลือกมากขึ้น</p>
4	การฝึกอบรมครู	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการฝึกอบรมครู อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ช่วงปิดภาคเรียน ปีละ 2 ครั้ง</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถแล้ว ไม่สามารถรักษาครูเหล่านั้นให้ทำงานต่อเนื่องไปได้ - ครูหุหนวก มีปัญหาด้านความรู้พื้นฐานด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยไม่มีความรู้ในรายวิชาต่างๆ ไม่สามารถนำมาใช้ได้ 	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>มีการฝึกอบรมครู อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ช่วงปิดภาคเรียน ปีละ 2 ครั้ง</p> <p><u>ปัญหา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อฝึกอบรมครูให้มีความรู้ความสามารถแล้ว ไม่สามารถรักษาครูเหล่านั้นให้ทำงานต่อเนื่องไปได้ - ครูที่มีการไต่ฮิน มีปัญหาขาดทักษะภาษามือไทยระดับสูง และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนหุหนวก - นักเรียนมีความพิการซ้ำซ้อน 	<p>มีรูปแบบการฝึกอบรมประกอบด้วย 1. การฝึกอบรมตัวครู 2. การทำงานกับเด็ก 3. การจัดทำเครื่องมือสำหรับภาคเรียนต่อไป เช่น หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สื่อการสอน ฯลฯ และ 4. การวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ครูสามารถนำไปใช้ในการสอนและได้ผลเป็นอย่างดี เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการฝึกอบรม</p>
ที่	ปัจจัยสนับสนุน	กรณีศึกษาที่ 1 (อุตรา)	กรณีศึกษาที่ 2 (นครศรีฯ)	ข้อคิดเห็น
		<ul style="list-style-type: none"> - ครูที่มีการไต่ฮิน มีปัญหาขาดทักษะภาษามือไทยระดับสูง และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนหุหนวก 		ครูแบบเดิมๆ ที่มีเพียงวิธีการบรรยาย
5	เครือข่ายการดำเนินงาน	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>การดำเนินงานรูปของเครือข่ายแบบมี</p>	<p><u>สภาพปัจจุบัน</u></p> <p>การดำเนินงานรูปของเครือข่าย</p>	การทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายเป็นสิ่งที่ดี เพื่อจะทำให้ทุกจุดที่เป็นแม่

	<p>ส่วนร่วมโดยมีผู้บริหารโครงการเป็นหลัก หรือเป็นแม่ข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน โดยกรณีศึกษาที่ 1 มีโอกาสทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย ใน ปีงบประมาณ 2554 - 2556</p> <p><u>ปัญหา</u> - ไม่มี-</p>	<p>แบบมีส่วนร่วมโดยมีผู้บริหารโครงการ เป็นหลักหรือเป็นแม่ข่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยน ทรัพยากรกัน ซึ่งกรณีศึกษาที่ 2 อาจจะทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2557 เป็นต้นไป</p> <p><u>ปัญหา</u> - ไม่มี-</p>	<p>ช่วยเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการโครงการ และ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ซึ่งกันและกัน</p> <p>ปัจจุบันมีเครือข่ายการทำงาน ขยายมากขึ้น เช่นกลุ่มพิการทางสติปัญญา กลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ศึกษา สงเคราะห์และศูนย์การศึกษา พิเศษ</p>	
ที่	ปัจจัยสนับสนุน	กรณีศึกษาที่ 1 (อุดรฯ)	กรณีศึกษาที่ 2 (นครศรีฯ)	ข้อคิดเห็น
6	การนิเทศ กำกับและติดตาม	<p>สภาพปัจจุบัน</p> <p>มีรูปแบบการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการนิเทศแบบ Mentoring ทั้งการนิเทศภายนอก จากผู้เชี่ยวชาญและการนิเทศภายใน จากครูที่มีประสบการณ์สอนในระดับนั้นมาก่อน</p> <p><u>ปัญหา</u> -ไม่มี-</p>	<p>สภาพปัจจุบัน</p> <p>มีรูปแบบการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการนิเทศแบบ Mentoring ทั้งการนิเทศภายนอก จากผู้เชี่ยวชาญและการนิเทศภายใน จากครูที่มีประสบการณ์สอนในระดับนั้นมาก่อน</p> <p><u>ปัญหา</u> -ไม่มี-</p>	<p>การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปได้ ด้วย ดี เนื่องจากมีกระบวนการนิเทศที่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสม และมีทีมนิเทศก์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญให้การแนะนำ และเป็นทีปรีक्षा</p>

7 การวิจัยประเมินผล	<u>สภาพปัจจุบัน</u> มีการวิจัยประเมินผลทุกระยะในระดับ โรงเรียน การวิจัยในชั้นเรียน และเผยแพร่ ผลงานวิจัย <u>ปัญหา</u> -ไม่มี-	<u>สภาพปัจจุบัน</u> มีการวิจัยประเมินผลทุกระยะในระดับ โรงเรียน การวิจัยในชั้นเรียน และ เผยแพร่ผลงานวิจัย <u>ปัญหา</u> -ไม่มี-	การวิจัยประเมินผล นอกจาก จะเป็นการพัฒนาการเรียนการ สอนให้ดีขึ้น ยังส่งผลต่อ ความก้าวหน้าในอาชีพครู มี การใช้ผลงานวิจัยประกอบการ พิจารณาความดีความชอบหรือ การเลื่อนวิทยฐานะอีกด้วย
---------------------	--	--	---

6.7 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ของสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุลและคณะ (2540) 26 ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 23 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 3 ข้อ คือ ข้อ 2 9 11 และแต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบ

กลุ่มที่ 1	ข้อความทางลบ	3	ข้อ					
กลุ่มที่ 2	ข้อความทางบวก	23	ข้อ					
กลุ่มที่ 1	แต่ละข้อให้คะแนนดังต่อไปนี้			กลุ่มที่ 2	แต่ละข้อให้คะแนนดังต่อไปนี้			
ตอบ	ไม่เลย	ให้	5 คะแนน	ตอบ	ไม่เลย	ให้	1	คะแนน
ตอบ	เล็กน้อย	ให้	4 คะแนน	ตอบ	เล็กน้อย	ให้	2	คะแนน
ตอบ	ปานกลาง	ให้	3 คะแนน	ตอบ	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ตอบ	มาก	ให้	2 คะแนน	ตอบ	มาก	ให้	4	คะแนน
ตอบ	มากที่สุด	ให้	1 คะแนน	ตอบ	มากที่สุด	ให้	5	คะแนน

การแปลผล

คะแนนคุณภาพชีวิตมีคะแนน ตั้งแต่ 26-130 คะแนน โดยเมื่อผู้ตอบรวมคะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไร สามารถเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนด ดังนี้

คะแนน	26 – 60	คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี
คะแนน	61 – 95	คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตกลางๆ
คะแนน	96 – 130	คะแนน	แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

แบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต แยกออกเป็นองค์ประกอบต่างๆ ตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบ	การมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี	การมีคุณภาพชีวิตกลางๆ	การมีคุณภาพชีวิตที่ดี
1. ด้านสุขภาพกาย	7 - 16	17 - 26	27 - 35

2. ด้านจิตใจ	6 - 14	15 - 22	23 - 30
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3 - 7	8 - 11	12 - 15
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	8 - 18	19 - 29	30 - 40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	26 - 60	61 - 95	96 - 130

องค์ประกอบด้านสุขภาพกาย ได้แก่ ข้อ 2,3,4,10,11,12,24

องค์ประกอบด้านจิตใจ ได้แก่ ข้อ 5,6,7,8,9,23

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม ได้แก่ ข้อ 13,14,25

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อ 15,16,17,18,19,20,21,22

ส่วนข้อ 1 ข้อ 26 เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม จะไม่รวมอยู่ในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้

6.8 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษาที่ 1

ผลการประเมินคุณภาพชีวิตของนักเรียนกรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี รายละเอียด ตามตารางที่ 9

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

จากตารางที่ 9 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา

ลำดับที่	1. ด้าน	ผล ประเมิน คุณภาพ ชีวิต	2. ด้าน	ผล ประเมิน คุณภาพ ชีวิต	3.ด้าน	ผล ประเมิน คุณภาพ ชีวิต	4. ด้าน	ผล ประเมิน คุณภาพ ชีวิต	คุณภาพ ชีวิตโดย ภาพรวม	ผล ประเมิน คุณภาพ ชีวิต
	สุขภาพ กาย		จิตใจ		สัมพันธภาพ ทางสังคม		สิ่งแวดล้อม			
	คะแนน		คะแนน		คะแนน		คะแนน		คะแนน	
คนที่ 1	30	ดี	25	ดี	14	ดี	32	ดี	101	ดี
คนที่ 2	31	ดี	24	ดี	13	ดี	30	ดี	98	ดี
คนที่ 3	28	ดี	26	ดี	14	ดี	34	ดี	102	ดี
คนที่ 4	32	ดี	24	ดี	12	ดี	34	ดี	102	ดี
คนที่ 5	30	ดี	24	ดี	13	ดี	31	ดี	98	ดี
คนที่ 6	33	ดี	28	ดี	12	ดี	33	ดี	106	ดี
คนที่ 7	27	ดี	22	กลางๆ	11	กลางๆ	31	ดี	91	กลางๆ
คนที่ 8	34	ดี	29	ดี	12	ดี	28	กลางๆ	103	ดี
คนที่ 9	31	ดี	26	ดี	13	ดี	32	ดี	102	ดี
คนที่ 10	29	ดี	24	ดี	12	ดี	32	ดี	97	ดี
คนที่ 11	30	ดี	25	ดี	12	ดี	35	ดี	102	ดี
คนที่ 12	30	ดี	27	ดี	13	ดี	33	ดี	103	ดี
คนที่ 13	32	ดี	27	ดี	14	ดี	36	ดี	109	ดี
คนที่ 14	27	ดี	21	กลางๆ	10	กลางๆ	31	ดี	89	กลางๆ
คนที่ 15	29	ดี	24	ดี	13	ดี	35	ดี	101	ดี
คนที่ 16	32	ดี	23	ดี	14	ดี	33	ดี	102	ดี
คนที่ 17	30	ดี	28	ดี	13	ดี	32	ดี	103	ดี
คนที่ 18	31	ดี	29	ดี	13	ดี	33	ดี	106	ดี
คนที่ 19	30	ดี	26	ดี	12	ดี	32	ดี	100	ดี
คนที่ 20	28	ดี	28	ดี	13	ดี	30	ดี	99	ดี
									100.7	ดี

จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 คน พบว่า ทุกองค์ประกอบคุณภาพชีวิตทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยภาพรวม ทั้ง 4 องค์ประกอบ นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวม 100.7 คะแนน ผลประเมินคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดี

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การสนทนาได้ตอบนักเรียนสามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น สามารถใช้ภาษามือในการอธิบายได้อย่างคล่องแคล่ว มีปฏิภาณไหวพริบสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี บุคลิกภาพ นักเรียนส่วนใหญ่กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง มีการวางตนได้เหมาะสม รู้จักกาลเทศะ มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนรู้อย่างขยันหมั่นเพียรเพื่อพ่อแม่ การแต่งกายเสื้อผ้า ถูงเท้า รองเท้า สะอาดเรียบร้อย มีวินัยในตนเอง มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง มีจิตนาการสูง เช่น ถ้ามองเรื่องการประกอบอาชีพ นักเรียนบางคนอยากเป็นครู ทำงานบริษัท ทำธุรกิจส่วนตัว ทำงานโรงแรม ไปต่างประเทศ เป็นวิศวกร ทำอาชีพเย็บผ้า ทำงาน 7-11 เรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทำบริษัทรถทัวร์ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กกลุ่มนี้มีจินตนาการกล้าคิดกล้าฝันมีจินตนาการ มีความมั่นใจและความภาคภูมิใจ

ในตนเอง และมีความรู้รอบตัวที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวันตามฤดูกาลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี รู้จักวิธีการป้องกันและการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น

“...เด็กๆ ตั้งใจเรียน นิ่ง พอเกิดการเรียนรู้เด็กมีจินตนาการที่สามารถสื่อกับเพื่อน เด็กเข้าใจและเกิดการเรียนรู้...”

(กฤษณา สันเหลือ, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการพูดการซักถามเมื่อก่อนไม่กล้า แต่ตอนนี้เด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น...”

(พิชยา โคตรมงคล, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...เด็กมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกมากขึ้นจากเมื่อก่อน เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง และเห็นคุณค่าของผู้อื่นมากขึ้น เด็กกล้าที่จะเป็นผู้นำมากขึ้น เด็กมีพัฒนาการด้านภาษามือมากขึ้น ใช้ภาษามือได้ดีขึ้น เด็กมีจิตสาธารณะมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนที่รอให้ครูเป็นผู้ป้อนความรู้ให้อย่างเดียว เด็กมีความมุ่งมั่นความพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ เด็กมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง และงานที่ได้รับมอบหมาย และเด็กรู้จักการจัดสรร แบ่งเวลา และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

6.9 คุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษาที่ 2

ผลการประเมินคุณภาพชีวิตของนักเรียนกรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช รายละเอียด ตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับที่	1. ด้านสุขภาพกาย	ผลประเมินคุณภาพชีวิต	2. ด้านจิตใจ	ผลประเมินคุณภาพชีวิต	3.ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	ผลประเมินคุณภาพชีวิต	4. ด้านสิ่งแวดล้อม	ผลประเมินคุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิตโดยภาพรวม	ผลประเมินคุณภาพชีวิต
	คะแนน		คะแนน		คะแนน		คะแนน			
คนที่ 1	31	ดี	24	ดี	14	ดี	33	ดี	102	ดี
คนที่ 2	33	ดี	23	ดี	12	ดี	32	ดี	100	ดี
คนที่ 3	29	ดี	27	ดี	12	ดี	29	กลางๆ	97	ดี

คนที่ 4	33	ดี	26	ดี	13	ดี	31	ดี	103	ดี
คนที่ 5	30	ดี	26	ดี	15	ดี	33	ดี	104	ดี
คนที่ 6	32	ดี	28	ดี	13	ดี	32	ดี	105	ดี
คนที่ 7	28	ดี	23	ดี	14	ดี	33	ดี	98	ดี
คนที่ 8	32	ดี	23	ดี	13	ดี	32	ดี	100	ดี
คนที่ 9	30	ดี	27	ดี	14	ดี	33	ดี	104	ดี
คนที่ 10	31	ดี	24	ดี	13	ดี	32	ดี	100	ดี
คนที่ 11	31	ดี	23	ดี	12	ดี	36	ดี	102	ดี
คนที่ 12	26	กลางๆ	28	ดี	13	ดี	31	ดี	98	ดี
คนที่ 13	28	ดี	25	ดี	13	ดี	30	ดี	96	ดี
คนที่ 14	31	ดี	24	ดี	13	ดี	33	ดี	101	ดี
คนที่ 15	30	ดี	26	ดี	12	ดี	32	ดี	100	ดี
									100.6	ดี

จากตารางที่ 10 สรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียนของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัด นครศรีธรรมราช จำนวน 15 คน พบว่า ทุกองค์ประกอบคุณภาพชีวิต ทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยภาพรวม ทั้ง 4 องค์ประกอบ นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวม 100.6 คะแนน ผลประเมินคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดี

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม พบว่า นักเรียนสามารถมีความสามารถคุยโต้ตอบเป็นภาษามือได้อย่างคล่องแคล่ว และตอบคำถามตรงประเด็น สามารถใช้ภาษามือในการอธิบายได้ได้อย่างชัดเจน คุณลักษณะทั่วไปของเด็กได้แก่ ความขยัน อดทน มีความมุ่งมั่น ซื่อสัตย์ มีวินัย รู้จักกาลเทศะ รู้จักวิธีการทำงาน กระบวนการทำงานและกระบวนการจัดการ มีความสมดุล ใฝ่เรียนรู้ กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ กล้าตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งของต่างๆ และมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

“...ถ้าเกิดห้องเรียนสวยงาม มีของ มีสื่อพร้อม เด็กมีความกระตือรือร้นแน่นอนค่ะ ดิฉันคิดว่าพอใจแล้วค่ะ ถ้าเกิดว่ามีปัญหาหรือมีอุปสรรคอะไร ดิฉันก็พยายามที่จะแก้ไขค่ะ ของที่จะใช้ในการนับวิชาคณิตศาสตร์อย่างอื่นก็ไม่มีปัญหาอะไรค่ะ พอใจ...”

(มยุรี ศรีใหม่, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

“...พอใจระดับหนึ่ง พอสอนแล้วเด็กมีความสุข เด็กสามารถพัฒนาในการเรียนการสอนไปตามธรรมชาติได้ ผมก็ประสบความสำเร็จพอสมควร..”

(ไพฑูรย์ เทพรัตน์, สัมภาษณ์: 18 กันยายน 2556)

“...วาดรูปและมีสมาธิ การเย็บปักถักร้อย เด็กออทิสติกยังทำได้ เด็กที่มีทั้งปัญหาทั้งออทิสติก ทั้งหูสามารถทำได้ เขาเรียนได้ ถึงจะช้าๆ แต่เขาก็ทำได้เหมือนเพื่อน ก็พอใจ...”

(ศิริพร แป้นสุข, 18 กันยายน 2556)

“...ครูมีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี ครูมีความเป็นกันเองกับผู้ปกครองและนักเรียน ลักษณะของบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียนมีความสุข สนุกสนานสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีบรรยากาศที่ดี...”

(เพ็ญศรี แก้วสมศรี ผู้ปกครอง, 24 ธันวาคม 2556)

“...โรงเรียนมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมห้องพักที่ดี ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยมีความสวยงามอบอุ่น แมารู้สึกดีที่ได้พาลูกมาเรียนที่นี่...”

(จิตรา ถาวรมงคล ผู้ปกครอง, 24 ธันวาคม 2556)

“...เด็กมีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีวินัย รู้จักกาลเทศะ รู้จักวิธีการทำงาน ภาระบวการทำงานและกระบวนการจัดการ มีความสมดุล ใฝ่เรียนรู้ กล้าแสดงออก เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดใหม่ๆ รู้จักเรียนรู้ กล้าตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งของ มีความมุ่งมั่น อดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากใดๆและมีจิตสาธารณะ ...”

(การสนทนากลุ่ม, 25 ธันวาคม 2556)

6.10 การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาเป็นระยะ เริ่มตั้งแต่ การสอนพูด (Oral Method) จนกระทั่งปัจจุบันมีการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ (Bilingual Waldorf inspired Education for the Deaf) และยังมีวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินวิธีอื่นที่ยังใช้สอนอยู่ นอกเหนือจาก 2 วิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอตารางการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในอดีตที่ผ่านมากับการจัดการศึกษาทางเลือกในกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้ ตารางที่ 11

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ที่	ประเด็น	การศึกษาทั่วไป	การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	การศึกษาทางเลือก	กรณีศึกษา
1	ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย	เน้นความเป็นพลเมือง เพื่อความเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและตลาดแรงงาน	เน้นความเป็นพลเมือง เพื่อความเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและตลาดแรงงาน	ให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์	ให้คุณค่าต่อความเป็นมนุษย์และความหลากหลาย เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
2	หลักสูตร	ยึดหลักสูตรตามมาตรฐาน และ 8 สาระวิชาของส่วนกลาง หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	ยึดหลักสูตรตามมาตรฐาน และ 8 สาระวิชาของส่วนกลาง หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	มีความสมดุล ครอบคลุมองค์รวมทั้งวิชาการ วิถีชีวิต ความรู้และ คุณธรรม	มีความสมดุล ลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งวิชาการ วิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรม
3	ครูผู้สอน	ครูที่มีการได้ยิน	ครูที่มีการได้ยิน	ครูที่มีการได้ยิน	ครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นครูหลักและครูที่มีการได้ยินเป็นครูรอง ทำงานร่วมกันเป็นทีม
4	วิธีสอน	ครู 1 คนต่อห้องเรียนส่วนใหญ่สอนหนังสือ ลักษณะการบรรยาย เน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูเป็นศูนย์กลาง เรียนเป็นวิชาต่างๆตามตารางสอน	การสอนแบบระบบรวม (T.C.) ครู 1 คนต่อห้องเรียน ส่วนใหญ่สอนหนังสือ ลักษณะการบรรยายเน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูเป็นศูนย์กลาง เรียนเป็นวิชาต่างๆตามตารางสอน	เน้นวิธีเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ สามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เน้นการเรียนรู้จากความจริงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้	การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกตามแนวการศึกษาอัลดอร์ฟ โดยใช้ครู 2 คน เน้นวิธีเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ สามารถเลือกใช้และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เน้นการเรียนรู้จากความจริงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
5	ภาษาที่ครูใช้ในการเรียนการสอน	ภาษาพูดไทย	ภาษาพูดไทย และท่ามือตามไวยากรณ์ภาษาพูดไทย	ภาษาพูดไทย	ภาษามือไทย
6	ภาษาที่นักเรียนใช้ในการสื่อสาร	ภาษาพูดไทย	ภาษามือไทย	ภาษาพูดไทย	ภาษามือไทย

ที่	ประเด็น	การศึกษาทั่วไป	การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	การศึกษาทางเลือก	กรณีศึกษา
7	การวัดผลและประเมินผล	ยึดมาตรฐานกลาง เพื่อคัดคนเก่งทางเทคนิควิชาการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ด้วยแบบทดสอบตามมาตรฐานต่างๆ	ยึดมาตรฐานกลาง เพื่อคัดคนเก่งทางเทคนิควิชาการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ด้วยแบบทดสอบตามมาตรฐานต่างๆ	เป็นกระบวนการต่อเนื่องให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ตระหนักในความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	เป็นกระบวนการต่อเนื่องให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ตระหนักในความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

6.11 การวิพากษ์

1. ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เน้นความเป็นพลเมืองเพื่อความเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นไปในแนวทางปรัชญาและจุดมุ่งหมายการศึกษาสำหรับคนทั่วไป แต่แท้ที่จริงแล้วเด็กแต่ละคนมีความแตกต่าง ความหลากหลาย ความเป็นปัจเจก (Individual) ดังนั้นปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายของกรณีศึกษาจึงให้ความสำคัญกับความหลากหลาย และเป็นไปเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. หลักสูตร เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ยึดหลักสูตรตามมาตรฐาน และ 8 สารวิชาของส่วนกลาง หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เหมือนกับการศึกษาที่จัดให้กับคนที่มีการได้ยินทั่วไป ดังนั้นจึงทำให้มีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนเด็กทั่วไป ซึ่งธรรมชาติของคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ส่วนใหญ่จะใช้ตาในการรับรู้หรือเรียนรู้โลก การมองจะมองในลักษณะภาพกว้างก่อนแล้วค่อยใส่รายละเอียดทีหลัง ซึ่งกรณีศึกษาหลักสูตรจะมีความสมดุล ลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งวิชาการ วิถีชีวิต ความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนเป็นหลัก

3. ครูผู้สอน เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการได้ยินรับผิดชอบเป็นครูหลักเพียงคนเดียวในการสอนต่อห้องเรียน หากมีครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบ้างก็จะทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง ซึ่งการศึกษาจากกรณีศึกษาพบว่า ครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นครูหลักและครูที่มีการได้ยินเป็นครูรอง ทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเป็นต้นแบบของการใช้ภาษามือไทยที่ถูกต้องและถ่ายทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนหูหนวกให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ส่วนครูที่มีการได้ยินจะเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมคนที่มีการได้ยินทั่วไป จากการทำงานเป็นทีมและการให้ครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นครูหลักในการสอนทำให้พวกเขาเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทัดเทียมกับคนทั่วไป

4. วิธีสอน เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบระบบรวม (T.C.) โดยใช้ครู 1 คนต่อห้องเรียน ส่วนใหญ่ใช้การสอนหนังสือ ลักษณะการบรรยายเน้นการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูเป็นศูนย์กลาง เรียนเป็นวิชาต่างๆ ตามตารางสอน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเหมือนกับวิธีการสอนเด็กทั่วไป ซึ่งวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรมีความต่างจากเด็กทั่วไปเนื่องจากสภาพความบกพร่องทางการได้ยิน การสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาออลดอร์ฟเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยให้ความสำคัญกับภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ ของเด็กหูหนวกคือภาษามือไทย และเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองเช่น การเขียน การอ่าน และหรือการพูด เป็นต้น ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวสอนโดยใช้ครู 2 คน เน้นวิธีเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ สามารถเลือกใช้และก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลง เน้นการเรียนรู้จากความจริงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

5. ภาษาที่ใช้ในการเรียนสอน เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ผ่านมา ครูที่มีการได้ยินเป็นผู้สอนเพียงคนเดียว ดังนั้นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนคือ ภาษาพูดไทย และทำมือตามไวยากรณ์ภาษาพูดไทย ซึ่งเมื่อดูภาษาที่นักเรียนใช้ในการสื่อสารแล้ว นักเรียนจะ

ใช้ภาษามือไทยในการสื่อสาร ดังนั้นช่องทางในการสื่อสาร ระหว่างครูและนักเรียนเกิดปัญหาไม่ตรงกันทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน นักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูกำลังอธิบายหรือสื่อสาร และครูก็ไม่สามารถอธิบายเนื้อหาวิชาการต่างๆด้วยภาษามือไทยอย่างลึกซึ้งได้ คำศัพท์ยากเนื้อหายาก ถูกตัดออกจากบทเรียน นักเรียนเรียนในสิ่งที่ครูสามารถสื่อสารได้เท่านั้น

6. การวัดผลและประเมินผล เห็นได้ว่า การศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ผ่านมามีรูปแบบหรือวิธีการเหมือนกันกับการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไปคือ ยึดมาตรฐานกลาง เพื่อคัดคนเก่งทางเทคนิควิชาการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ส่วนใหญ่จะใช้แบบทดสอบตามมาตรฐานต่างๆในการวัดผล ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนักเรียนมีความแตกต่างหลากหลาย จึงไม่ควรใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวในการตัดสินนักเรียนว่าคนไหนผ่านไม่ผ่านเพราะว่าสภาพความบกพร่องทางการได้ยินเป็นลักษณะเฉพาะปัจเจก ซึ่งการวัดผลควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริงไม่ใช่ใช้แบบทดสอบวัดเพียงอย่างเดียว จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

ตารางที่ 12 วิเคราะห์ข้อดี และข้อด้อยของกรณีศึกษา

ข้อที่	ข้อดี	ข้อด้อย
1	เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลง มีจินตนาการ สามารถสื่อสารด้วยภาษามือได้อย่างคล่องแคล่ว รู้จักการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และมีกิริยามารยาทดี บุคลิกภาพดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนสำเร็จ	รูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวยังจำกัดแค่การศึกษาในระบบ (โรงเรียนโสตศึกษา) ซึ่งยังมีผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา
2	ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาความรู้ความสามารถหลายด้าน เช่น การวาด การ	ระดับมัธยมต้น และมัธยมปลาย ความรู้พื้นฐานทางวิชาการของครูที่บกพร่องทางการได้ยินมีไม่

	ขั้น และการระบายสี เป็นต้น อีกทั้งการทำสื่อการสอนและการทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน	พอ
3	มีวิธีการสอนที่เป็นระบบเป็นขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และวิธีการสื่อสารที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน	หน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นภาระของภาครัฐ ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาด้วย
4	มีวิธีการวัดผลและประเมินผล การวัดพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน	
5	มีการนิเทศ กำกับและติดตามอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยทีมผู้เชี่ยวชาญ ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ	

6.12 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จากผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดทำแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้สรุปเป็นประเด็นด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดการศึกษา หลักสูตรควรเพิ่มเติมรายวิชาด้านวิชาชีพมากขึ้น เช่น การจัดดอกไม้ แกะสลัก เป็นต้น เน้นด้านอาชีพ เพื่อเด็กจะได้มีงานทำเลี้ยงครอบครัว ช่วยเหลือตนเองและได้อยู่ใกล้ครอบครัว ควรเพิ่มทักษะด้านการสื่อสาร การเขียนประโยค การเขียนเพื่อการสื่อสาร และพัฒนาด้านกีฬา และพัฒนาด้านอื่นๆควบคู่ไปพร้อมๆกันในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ควรมีการฝึกปฏิบัติมากขึ้น การเรียนรู้นอกสถานที่ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เมื่อเรียนจบสามารถมีอาชีพเป็นของตนเอง ถ้าเด็กเรียนเก่งก็สนับสนุน ให้ศึกษาต่อ ส่วนการวัดและประเมินผลหากมีการเชิญวิทยากรภายนอกควรให้หน่วยงานหรือผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้กับเด็กมาเป็นผู้วัดผลประเมินผล หรือเป็นผู้ร่วมในการวัดผลประเมินผลด้วย เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้สอนหรือเป็นผู้ให้ความรู้เด็กและเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็ก นอกจากนี้ควรลดภาระหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายของครูให้น้อยลง นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่น ไปราชการ สัมมนา อบรม และโครงการต่างๆ เป็นต้น เพื่อจะได้มีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

“...อยากให้เพิ่มในสิ่งที่เด็กสนใจ เช่น การจัดดอกไม้ แกะสลัก หรืออาจจะเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เพื่อที่เด็กจะไปสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นธุรกิจส่วนตัวของเขาได้ ...”

(โชติมณี คชประดิษฐ์, สัมภาษณ์: 21 สิงหาคม 2556)

“...รูปแบบควรเน้นด้านอาชีพสำหรับเด็กหุนวณะคะ เพื่อที่เด็กจะมีงานทำ ได้เลี้ยงครอบครัว ได้ใกล้ชิดกับครอบครัวและช่วยเหลือตนเองได้ หน่วยงานต่างๆที่เขารองรับด้านอาชีพอยากให้เรา มาสนใจกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมากขึ้นคะ...”

(พิสมัย ชื่นจ่อหอ, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...เด็กหุนวณะจะไปทางด้านอาชีพมากกว่าประมาณ 70-80 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือก็จะเป็นทักษะที่สามารถเรียนต่อได้...”

(ณัฐชуда ชาวบ้านตาล, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...อยากให้มิมหาวิทยาลัยต่างๆ เขามีส่วนร่วมเพราะถ้า เด็กเราจบไปจะมีทางเลือกมากขึ้น จากที่เรามองประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ จะเลือกอาชีพมากกว่าการเรียนต่อ...”

(อาทิตย์ อุษาวารกิจ, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...เด็กจะมี 3 ประเภทครับ อย่างแรกเลยคือเรียนต่อปริญญาตรี อย่างที่สองคือทำงานอาชีพต่อ อย่างที่สามก็คือไม่ได้ทำงานครับ เด็กหุนวณะที่จบส่วนใหญ่ก็จะมีความรู้ไม่ค่อยเยอะครับ ก็จะคุยในเรื่องยากๆ เด็กๆก็ตอบไม่ค่อยได้ครับ มีเปอร์เซ็นต์ด้านอาชีพ 80% ผมคิดว่าเรียนในระดับสูงๆก็จะมีจำนวนเด็กนักเรียนที่น้อยลงครับ...”

(ดำรง เกลี้ยงจันทร์, สัมภาษณ์: 18 กันยายน 2556)

“...ผมว่าโรงเรียนน่าจะเป็นอิสระมากขึ้นจากหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาเพราะอะไรครับอิสระยังไงครับ หมายถึงว่าเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นคือนโยบายบางครั้งอาจจะครอบคลุมเกินไป แต่เราก็นะมาปรับปรุงที่เป็นนโยบายของสถานศึกษาเอง...”

(ไพฑูรย์ เทพรัตน์, สัมภาษณ์: 18 กันยายน 2556)

“...แต่ด้านอาชีพอยากให้พวกกลุ่มส่งเสริมอาชีพครับ ถ้าเกิดเด็กเก่งๆอยากให้เขาไปเรียน แต่บางกลุ่มเขาจะเรียนไม่ได้เหมือนในห้องหลายคนเรียนไม่เก่ง แต่ว่าเรื่องซ่อมแซมตรงโน้นตรงนี้ได้หมด...”

(นิภา แก้วประคอง, สัมภาษณ์: 19 กันยายน 2556)

“...เพราะฉะนั้นตัวหลักสูตรเราต้องเน้นอาชีพ... ช่วงซักประมาณประถมปลาย ป.5 ป.6 พี่ว่าใส่อาชีพให้เขาได้แล้ว อย่างเกษตร อาชีพเสริมสวย ทำอาหาร เย็บปักถักร้อยแกะสลักก็น่าจะไปใช้ อาชีพขอเขาได้ และนำไปดูที่ว่าเขาปฏิบัติจริง และให้เขาเห็นจริงๆ ว่าเขาประกอบอาชีพนั้นะให้เขาอยู่ในสังคมได้ให้เขารู้ว่ามีช่องทางทำมาหากิน... พี่ว่าน่าจะส่งเสริมอาชีพนั้นแหละ อย่างอาชีพ วิชาการก็คือเด็กไปได้ก็ไปได้ แต่ส่วนที่ไม่ค่อยแข็งพี่ว่าน่าจะไปสายอาชีพคือมายถึงรับช่วงต่อ ทำงานร่วมกัน คือเราจะฝึกไปที่โรงเรียนเรานี้แหละ จะมีฝึกไปคือแยกไป จะมีแผนกเกี่ยวกับอาชีพะ มีคหกรรม มีสารพัดช่าง อะไรประเภทนี้ ที่เขาจบไปแล้ว สามารถประกอบอาชีพได้ อย่างน้อยๆก็เป็นลูกมือเขาได้”

(โธนั้น ทองชัย, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

“...ถ้าเด็กได้มีการฝึกปฏิบัติแล้ว แต่ว่าในเรื่องของวิชาการไม่ได้ก็ให้ส่งเสริมในเรื่องของอาชีพนะครับ เพราะว่าย้อนไปดูสมัยก่อนคนสมัยก่อนก็ทำงานในอาชีพได้ดี อยากจะให้เป็นคนที่ทำงานในอาชีพได้ดี เป็นตัวอย่างได้นะครับ สมัยก่อนคุณครูที่ฝึกสอนอยากจะให้เชิญคนที่เป็นมืออาชีพจริงๆนะครับมาสอน และถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กๆ เด็กๆจะได้ปฏิบัติและทำได้ครับ...”

(วิโรจน์ แก้วไกล, สัมภาษณ์: 18 กันยายน 2556)

“...คิดว่าในเรื่องของอาชีพมีมากกว่าครับ ในเรื่องของปริญญาตรีน้อยกว่าครับ เพราะเด็กที่เก่งๆมีไม่กี่คนนะครับ ประมาณ 6-7 คนได้ แต่ถ้าเกิดเรื่องของอาชีพสัก 10 คนได้ครับ ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ในด้านของอาชีพประมาณ 60% ครับ และในด้านของที่จะเรียนปริญญาตรีต่อ 40% ครับ...”

(ทิพย์ ศรีวิทยากุล, สัมภาษณ์: 18 กันยายน 2556)

“...น่าจะเป็นพวกวิชาการก่อน เพราะวิชาการของประถมก็ไม่น่าหนักเกินไป สำหรับเด็กหุนหวกนะ แต่มัธยมน่าจะเริ่มมีอาชีพให้เด็กเหมือน สมมติว่าเด็กชั้น ม.1 เนี่ยะ เด็กบางคนสนใจที่จะทำอาชีพมากกว่าเรียนหนังสือ พอ ม.3 บั๊บ ก็ให้เขาไปอาชีพเลย ก็คือไม่ต้องมาบังคับให้เขาเรียนวิชาการตั้งแต่อุนบาลถึง ม.6 ให้เขามีทางเลือกของเขา และรู้ว่าความสามารถของเขาแค่ไหน...”

(รุ่งทิวา ยาเถิน, สัมภาษณ์: 17 กันยายน 2556)

2. ด้านบุคลากร ซึ่งบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา คือ ครู ครูที่มีการไต่ถามควรมีความรู้เกี่ยวกับคนหูหนวกและภาษามือ และมีทักษะการใช้ภาษามือไทยอย่างคล่องแคล่วสามารถใช้ภาษามือสื่อสารหรือสอนนักเรียนได้ และครูที่มีความบกพร่องทางการไต่ถามควรมีพัฒนาความรู้ด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์อัตรากำลัง ระหว่างครูต่อนักเรียน ภายในห้องเรียน ครู 1 คนต่อนักเรียน 8 คน ควรปรับเปลี่ยนครูหูหนวก เช่น ครู 1 คนต่อนักเรียน 5 คน เพื่อให้ครูหูหนวกที่เรียนจบได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในโรงเรียนมากขึ้น และสามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูเฉพาะด้านภาษามือ และควรเพิ่มอัตราครูผู้ช่วย ครูข้าราชการต่างๆ ทั้งครูที่มีการไต่ถาม และครูที่ไม่มีการไต่ถาม ให้เพียงพอกับระดับชั้นในโรงเรียน

“...พัฒนาให้ครูหูที่มีความรู้ มีความสามารถ ศักยภาพด้านภาษามือให้เข้มแข็ง ให้ได้ภาษามือที่ดี สามารถใช้ภาษามือสื่อสารหรือสอนนักเรียนได้ ส่วนครู หูหนวกต้องพัฒนาความรู้ด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้น...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...ปรับเปลี่ยนเกณฑ์อัตรากำลัง ระหว่างครูต่อนักเรียน ภายในห้องเรียน ครู 1 คน ต่อนักเรียน 8 คน ควรจะปรับเปลี่ยนครูหูหนวก เช่น ครู 1 คน ต่อนักเรียน 5 คน เพื่อให้ครูหูหนวกที่เรียนจบได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในโรงเรียนมากขึ้น และสามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูเฉพาะด้านภาษามือด้วย...เพิ่มอัตราครูผู้ช่วย ครูข้าราชการต่างๆ ทั้งครูที่มีการไต่ถาม และครูที่ไม่มีการไต่ถาม ควรเพิ่มอัตรา หรือตำแหน่งครูหูหนวก ให้เพียงพอกับระดับชั้นในโรงเรียน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...จัดสรรครูให้มีความเพียงพอ เหมาะสม กับชั้นเรียนที่เปิดการสอนแบบสองภาษา...จัดอบรมภาษามือให้ครู เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการสอน...ครูต้องมีเจตคติที่ดี...การมอบหมายงานพิเศษลดลง ให้ครูที่สอนแบบสองภาษา เพื่อจะได้มีเวลาให้กับการสอนเต็มที่...ขออัตรากำลังครูตามความต้องการจำเป็น (ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้)...”

(การสนทนากลุ่ม, 25 ธันวาคม 2556)

3. ด้านความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้หลายหน่วยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมร่วมมือกันเป็นภาคี โดยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการไต่ถาม ด้วยวิธีการทำข้อตกลงระหว่างสถาบันศึกษาอื่นๆ เช่น อาชีวะ เทคนิค สารพัดช่าง ให้เด็กเข้าไปฝึกอบรมและเรียนรู้ด้านทักษะทางอาชีพ หรือ จัดทำข้อตกลงระหว่างกัน.

สกอ. อาชีวะเพื่อให้เด็กไปเรียนต่อสายอาชีพหรือการประกอบอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อช่วยเหลือเด็กที่อยู่ตามชนบทที่ไม่ได้รับการศึกษา การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (กศน.) สอนเนื้อหาความรู้ หรือสอนทักษะการทำงานอาชีพเพื่อให้กับเด็กที่ไม่ได้เข้ามาเรียนในระบบที่อยู่ตามบ้านได้รับโอกาสทางการศึกษามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องมีการสนับสนุน หรือกิจกรรม อื่นๆ เช่น การอบรมภาษามือไทย สื่อการเรียนการสอน คู่มือเกี่ยวกับศัพท์ภาษามือในวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และล่ามภาษามือ เป็นต้น

“...ต้องมีหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนหรือหน่วยงานที่เราไม่ได้มาสัมผัสกับการสอนแนวนี้ เขาอาจจะไม่รู้ว่าจะสอนไปทำไม เพื่ออะไรจึงอยากให้หน่วยงานที่สูงกว่าเราได้รับรู้ในส่วนนี้ด้วยค่ะ...”

(ดาวนภา ถานผดุง, สัมภาษณ์: 20 สิงหาคม 2556)

“...ถ้าหน่วยงานข้างนอกก็ตั้งแต่ อบต. ชุมชนที่มีเด็กที่ต้องพัฒนาในแนวนี้ ใครที่มีความรู้ในนี้บ้างก็จัดกิจกรรมอบรมให้เขานำความรู้ อาจจะเป็นการให้ความรู้พื้นฐานทั่วไป การดำเนินชีวิตกับเด็กกลุ่มนี้...”

(ราตรี ศรีวรรกุล, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...อาจจะมีโครงการสำหรับคนพิการที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ อาจจะเป็นการนำรูปแบบการจัดการศึกษานี้ไปลงที่บ้าน ที่หน่วยงานเทศบาล อบต. อบจ. หรือถ้าเป็น อบต. ก็จะเป็นศูนย์เด็กเล็ก คนในสังคมก็จะอยู่อย่างมีความสุขขึ้น...”

(ขจรยศ จันทมณี, สัมภาษณ์: 19 สิงหาคม 2556)

“...ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญ ดูแลเอาใจใส่ลูก หรือให้ความรู้กับลูกในการประกอบอาชีพ...มีการจัดการอบรมภาษามือ ให้กับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองได้สื่อสารกับลูกหลานของตนเองได้ อาจจะเป็นภาษามือพื้นฐาน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...ทำข้อตกลงระหว่างสถาบันศึกษาอื่นๆ เช่น อาชีวะเทคนิค สารพัดช่าง ให้เด็กเข้าไปอบรม ไปเรียนรู้ เมื่อเด็กจบหลักสูตรให้รับเด็กเข้าทำงานที่นั่นเลย เป็นข้อตกลง ข้อสัญญาระหว่างกัน. สกอ. อาชีวะ เพื่อให้เด็กไปเรียนต่อด้านสายอาชีพ / การประกอบอาชีพ...”

อบต. สำหรับช่วยเหลือเด็กที่อยู่ตามชนบท ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษ
...กศน. สอนเนื้อหาความรู้ หรือสอนการประกอบอาชีพให้กับเด็กที่ไม่ได้
เข้ามาเรียนในโรงเรียนเป็นเด็ก ที่อยู่ตามบ้าน...มีการพูดคุย ตกลงกัน
ระหว่างองค์กร หน่วยงาน ภาคเครือข่ายในการรับเด็กเข้าไปเรียน หรือ
ทำงาน ไม่ใช่แย่งเด็กกัน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...ขาดแคลนล่ามภาษามือ ในการออกไปช่วยเหลือ
ช่วยแปลในหน่วยงานต่างๆ ประกอบคู่กับเด็ก ในการเข้าไปอบรม
หลักสูตรในสถานประกอบการ...ชุมชน หรือ สมาคม ควรมีล่ามไว้ประจำ
เพื่อคอยช่วยเหลือคนหูหนวก พ่อแม่จะได้ไม่ต้องกลับขอความช่วยเหลือ
ครูที่โรงเรียน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...มีองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันของส่วนกลางช่วย
พัฒนาด้านภาษามือ เช่น การจัดอบรมภาษามือ จัดการสอนภาษามือ
หลักสูตรเร่งรัด...ทำคู่มือเกี่ยวกับภาษามือในแต่ละวิชาของกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่น ทำภาษามือคำศัพท์ใน
บทเรียน...”

(การสนทนากลุ่ม, 3 มกราคม 2557)

“...หน่วยงานที่จะมาสนับสนุนให้ความร่วมมือรับผิดชอบได้แก่
สกอ. กศน. พมจ. ปกอ สถาบันวิทยาลัย มหาวิทยาลัย อบต. อบจ.
พก. สถานประกอบการต่างๆ หน่วยการจัดหางานส่วนจังหวัด องค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมคนพิการ...”

(การสนทนากลุ่ม, 25 ธันวาคม 2556)

“...เด็ก ม. 3 ที่จะขึ้นเรียน ม. 4 วันรับสมัครหรือวันสอบ จะต้อง
มีการแนะนำให้ความรู้เด็กเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือก มีการเชิญสถาบัน
ประกอบการต่างๆ เข้ามาให้ความรู้แก่นักเรียน และเชิญผู้ประกอบการรับ
ฟังความคิดหรือความรู้ แนวทางการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ...”

(การสนทนากลุ่ม, 25 ธันวาคม 2556)

“...โสดๆ นครศรีธรรมราช ได้เชิญ KFC และการจัดหางาน
ประจำจังหวัดมาให้ความรู้แล้ว 2 ครั้ง...ทางโรงเรียนอาจจะนำหลักสูตร

มาเปิดการสอนที่โรงเรียนก็ได้ หรือจะพานักเรียนไปเรียนร่วมก็ได้กับ
สถาบันประกอบอาชีพ อาชีวะ เทคนิคต่างๆ...”

(การสนทนากลุ่ม, 25 ธันวาคม 2556)

6.13 บทสรุป

ผลจากการศึกษากรณีศึกษาจะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากอดีตจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน กรณีศึกษาทั้งสองแห่งใช้นวัตกรรมการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทย โดยมีความแตกต่างจากรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแบบเดิมในอดีต นวัตกรรมทางการศึกษาแนวใหม่นี้ มีครู 2 คนทำงานร่วมกันเป็นทีม ครูที่บกพร่องทางการได้ยินเป็นครูหลัก และครูที่มีการได้ยินเป็นครูรอง จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ซึ่งถือได้ว่ารูปแบบการศึกษาดังกล่าวเป็นการปฏิวัติการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์เคน โรบินสัน นักการศึกษาอังกฤษที่ทรงอิทธิพลมากคนหนึ่งของโลกการศึกษาในปัจจุบัน ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า ...“ต้องมีการปฏิวัติระบบการเรียนการสอน” จะต้องมีนวัตกรรมใหม่ทั้งหมด จะคิดแต่ปฏิรูปตามสิ่งที่เคยมีมานับร้อยปีคงจะไม่พอ เมื่อเราทำงานและถูกตีกรอบอยู่ในระบบมานานก็จะเป็นทาสของความคิด แต่สามัญสำนึกโดยคิดแค่ปรับปรุงระบบที่มีอยู่ปัจจุบันให้ดีขึ้นเท่านั้น (บุญมาก ศิริเนาวกุล, 2556)นอกจากสภาพปัญหาและข้อดีของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแล้วยังมีแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เสนอไว้แล้วข้างต้น นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ฉบับสมบูรณ์ที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 7 ต่อไป

บทที่ 7

การนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก และข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากบทที่ 6 มาพัฒนาเป็น (ร่าง 1) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตรวจสอบ (ร่าง 1) โดยผู้แทนกรณีศึกษา 2 แห่ง แห่งละ 5 คน รวมจำนวน 10 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็น (ร่าง 2) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตรวจสอบ (ร่าง 2) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่สมบูรณ์ นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

การนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญ ส่วนที่ 2 นิยามศัพท์ที่ใช้ในรูปแบบ ส่วนที่ 3 การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย และส่วนที่ 5 การอธิบายรูปแบบฯ ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม รายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 ได้ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย วรรคสอง ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น วรรคสาม การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระปรัชญาที่มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 4 ได้ให้ความหมายแก่การศึกษาใหม่ หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาทางเลือกของประชาชน นอกจากนี้ในมาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย วรรคสอง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาอารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือ

มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม การศึกษา สำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคล ดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงและวรรคสี่ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมี ความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล นั้น

อีกทั้งในมาตรา 12 ระบุว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง นอกจากนี้ยังมี มาตรา 8(2), มาตรา 9(6), มาตรา 13, มาตรา 14, มาตรา 18(3), มาตรา 29, มาตรา 60 และมาตรา 61 กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก สังคมมีส่วนร่วม การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกับสถานศึกษา โดยกำหนดให้จัดใน ลักษณะศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากรัฐในรูปแบบหรือวิธีการต่างๆตามความ เหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรงและที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาใน มาตรา 20 (2) ได้ระบุ การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมใน สถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดย ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทาง การศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม นอกจากนี้พระราชบัญญัติการจัด การศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 ถือว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาของคนพิการโดยตรง มาตรา 5 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาในเรื่องการได้รับ การศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ไม่ได้ระบุคำว่าการศึกษาทางเลือกโดยตรงแต่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษา ทางเลือกของประชาชน ซึ่งปรากฏใน (2) ว่าคนพิการมีสิทธิเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการ จำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัด หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น พิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล และมาตรา 8 วรรคสอง สถานศึกษาในทุกสังกัดและ ศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกระบบ และตาม อริยาถัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการ ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่ จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด วรรคสาม ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม

ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ วรรคหก ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับหรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

จากพระราชบัญญัติดังกล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีอนุบัญญัติ ประกาศ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 - 2559 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555- 2559) เป็นต้น และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกเป็นข้อมูลสนับสนุนให้การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยรูปแบบดังกล่าวเกิดจากการพัฒนาผ่านกระบวนการดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในต่างประเทศและประเทศไทย รวม 7 ประเทศ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการ การศึกษาภาคสนาม (Field Study) กรณีศึกษา (Case Study) 2 แห่ง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion-FGD) แต่ละแห่ง รวม 2 ครั้ง การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion-FGD) ครั้งที่ 3 ประกอบด้วยผู้แทนจากกรณีศึกษา 2 แห่ง แห่งละ 5 คน รวม 10 คน เพื่อร่วมพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง 1) รูปแบบฯ นำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาเป็น (ร่าง 2) รูปแบบฯ และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion-FGD) ครั้งที่ 4 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง 2) รูปแบบฯ และข้อเสนอเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่คาดว่าจะมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบในการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญคือการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้เพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 2 นิยามศัพท์ที่ใช้ในรูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ เชื่อมโยงขององค์ประกอบที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เพื่อง่ายต่อการอธิบายและการทำความเข้าใจ โดยอาจแสดงด้วยภาพ การบรรยาย หรือแบบจำลอง

การศึกษาทางเลือก หมายถึง ระบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มีความสอดคล้องกับ ธรรมชาติ กระบวนการเรียนรู้และตรงตามความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เป็นทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ครอบครัวและองค์กรสังคมอื่น ซึ่งการศึกษายืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง เน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับเนื้อหาเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในลักษณะการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพปัญหาและชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน

การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีรูปแบบ วิธีการ หรือแนวทางการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากรัฐ เอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษตามระบบปกติ ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกระบบหรือกำหนดหลักสูตรหรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ได้ด้วยตนเอง โดยมีการกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมตรงความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 2) การบริการสนับสนุน 3) ทักษะชีวิตและความร่วมมือ และ 4) ปัจจัยพื้นฐาน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง เด็กที่มีข้อจำกัดด้านการได้ยิน ไม่สามารถรับรู้ได้จากการฟังเหมือนเด็กทั่วไป แต่รับรู้ได้ด้วยการมองเห็น โดยใช้ตาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้โลกผ่านภาษามือ ซึ่งเป็นภาษาท่าทางที่เชื่อมโยงกับความหมายของภาพที่มองเห็น เด็กกลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ได้และสามารถสื่อสารได้เหมือน คนทั่วไป โดยใช้ภาษามือและ/หรือภาษาพูด

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกหรือความพึงพอใจในชีวิต ประเมินโดยแบบประเมินที่สร้างโดยองค์การอนามัยโลกและพัฒนาเป็นภาษาไทยโดยสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุลและคณะ (2540) จำนวน 26 ข้อ 4 องค์ประกอบ คือ 1. ด้านสุขภาพกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4. ด้านสิ่งแวดล้อมและ 1 หมวด ได้แก่ หมวดคุณภาพและสุขภาพโดยรวม

ส่วนที่ 3 การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 2) การบริการสนับสนุน 3) ทักษะชีวิตและความร่วมมือ และ 4) ปัจจัยพื้นฐาน ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งลักษณะของแนวทางการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นการบูรณาการ มีความยืดหยุ่นและความเป็นอิสระ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) โดยจะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมตรงความต้องการของผู้เรียน ประเด็นสำคัญ คือ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized

Education Program หรือ IEP) ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและกำหนดรูปแบบ วิธีการได้ด้วยตนเอง โดยมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างเฉพาะบุคคล โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะการบูรณาเนื้อหาทั้ง 3 ส่วน เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในลักษณะการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพปัญหาและชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้การบูรณาการแนวการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเป็นองค์รวมจะประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1.1 ทักษะทางวิชาการ (Academic Skill)

เป็นทักษะทางวิชาการที่เป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเพิ่มเติมความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตรงตามความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล โดยการจัดการเรียนรู้ทักษะทางความรู้จะต้องมีความหลากหลายเหมาะสำหรับผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ความถนัด ความสะดวกและความสนใจ ซึ่งทักษะทางวิชาการที่เป็นความรู้พื้นฐาน ได้แก่ 1) การใช้ภาษามือไทยในชีวิตประจำวัน 2) การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร(การอ่านและการเขียน) 3) การคำนวณ (คณิตศาสตร์) 4) กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 5) การใช้ภาษามือต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น

1.2 ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skill)

เป็นทักษะที่เตรียมเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้มีทักษะทางอาชีพพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เข้าสู่การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญจนสามารถไปประกอบอาชีพหรือแรงงานที่มีความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะรายบุคคล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนเป็นหลัก การจัดทำทักษะอาชีพมีรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ 1) ช่างซ่อมเครื่องยนต์ 2) ช่างไฟฟ้า 3) ช่างเย็บผ้า 4) ช่างตัดผม 5) ช่างเสริมสวย 6) การจัดดอกไม้ 7) การประดิษฐ์ดอกไม้ 8) การถักไหมพรม 9) การทำอาหาร(คาวและหวาน) 10) การทำขนม (ชาลาเปา ปั่นสับ กะหรี่ปั๊บ ปาท่องโก๋ เบอร์เกอร์ ฯลฯ) 11) การทำน้ำเต้าหู้ ชา กาแฟและโอวัลติน 12) การขับรถยนต์ และ13)การเป็นไกด์นำเที่ยว เป็นต้น

1.3 ทักษะทางสังคม (Social Skill)

เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะสังคมด้านต่างๆที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม การวิเคราะห์ปัญหาหรือข้อบกพร่อง มีการส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน ซึ่งแนวทางการเรียนรู้ทักษะทางสังคมคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนเป็นหลัก แนวทางการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ 1) การสื่อสารในชีวิตประจำวัน (อวัจนภาษา ระบบสัญลักษณ์ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม) 2) การแก้ปัญหา 3) การควบคุมอารมณ์ 4) การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม(สภาพบริบทสังคม การให้คำปรึกษา บทสนทนาต่างๆ มารยาททางสังคม ศิลปะ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี) 5) การรักษาสุขภาพและอนามัยเบื้องต้น 6) การพลศึกษาและกีฬา 7) การเรียนรู้พฤติกรรมที่เป็นภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิต 8) การใช้

เทคโนโลยีเบื้องต้น 9) การใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการสื่อสารที่หลากหลาย(แอฟพลิเคชั่นหรือซอฟต์แวร์) เป็นต้น

2. การบริการสนับสนุน (Support Services)

การบริการสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามความต้องการจำเป็นและความสามารถของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่มีความแตกต่างหลากหลายเพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย การบริการสนับสนุน 6 ประเภทดังต่อไปนี้

2.1 การให้คำปรึกษา (Counseling)

การให้คำปรึกษาเป็นบริการที่จัดให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีทีมงานประกอบด้วยผู้ให้คำปรึกษาและทีมผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านนุชนวศึกษา ด้านการแพทย์ ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการศึกษาทางเลือก ด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ด้านกิจกรรมบำบัด ด้านจิตวิทยาคลินิก เป็นต้น โดยมีแนวทางการจัดบริการให้คำปรึกษาเรื่องต่างๆ ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การรักษาสุขภาพอนามัย ครอบครัว เพศศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัวและอื่นๆ เป็นต้น

2.2 การสนับสนุนการเรียนรู้ (Learning Support)

2.2.1 การประสานงาน โดยมีผู้ประสานงาน (Coordinator) เป็นผู้จัดการให้บริการด้านต่างแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามที่ต้องการตั้งเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ อีกทั้งยังมีการประสานภายนอกหน่วยงาน เช่น สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือ กศน. หากผู้เรียนต้องการวุฒิการศึกษาสามารถใช้กลไกของการเทียบระดับการศึกษาตามมาตรา 16 วรรคสี่ และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษาในจังหวัดและอำเภอ หลายแห่งในปี 2555 มีสำนักงาน กศน. ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษา จำนวน 470 แห่ง เป็นหน่วยประเมินเพื่อให้ได้การรับรองวุฒิการศึกษา ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นต้น

2.2.2 การจัดหาและให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) โดยมีคณะทำงานที่มีความเกี่ยวข้องพิจารณาจาก องค์ประกอบ 4 ด้าน (SETT framework) ต่อไปนี้(อริสา สุวรรณรัตน์และดุสิตา ทินมาลา, 2555: 122-123)

1. ผู้เรียน : Student
2. สภาพแวดล้อม : Environment
3. กิจกรรมการเรียนรู้ : Tasks
4. อุปกรณ์ : Tools

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ทบทวนระดับความสามารถในปัจจุบันของนักเรียน

การพิจารณาความสามารถและข้อจำกัดของการปฏิบัติงานในทักษะต่างๆ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เช่น ภาษาและการสื่อสาร (ภาษามือและภาษาไทย) การอ่าน การเขียน ท่าธรรมชาติ การอ่านปาก เป็นต้น รวมถึงบริบทที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และสำรวจรายการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการสนับสนุนอื่นๆ ที่ผู้เรียนเคยได้รับ และสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถมาถึงในปัจจุบัน

2. ทบทวนเป้าหมายการศึกษาระยะยาวใน IEP

การพิจารณาเป้าหมายระยะยาวที่ระบุไว้ใน IEP ว่า เป้าหมายแต่ละข้อจะใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกใดเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายนั้นๆ ได้ ทั้งนี้ทุกคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินพึงตระหนักไว้เสมอว่า เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาผู้เรียน คือ การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องเหมาะสมและตรงความต้องการของผู้เรียน

3. ตรวจสอบสภาพแวดล้อมและระบุกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง (ที่จะนำไปสู่เป้าหมายใน IEP)

การพิจารณาสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดชั้นเรียน รูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ รวมถึงบริบทอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน อาทิเช่น การเล่านิทานด้วยภาษามือ กิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา เป็นต้น ในขั้นตอนนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องควรระบุรายการกิจกรรมย่อยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ พร้อมวิเคราะห์พฤติกรรมเป้าหมายและพฤติกรรมย่อย

4. ประเมินปัญหาและอุปสรรค

การพิจารณาแนวโน้มที่ผู้เรียนอาจจะประสบกับปัญหา อุปสรรคและความยากลำบากใดๆ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางกายภาพและข้อจำกัดทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีข้อจำกัดช่องทางการเรียนรู้ทางการได้ยิน เรียนรู้ผ่านการเห็น ต้องใช้ภาษามือไทยเป็นภาษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังนั้นขั้นตอนนี้จะพิจารณาว่า บริการและอุปกรณ์เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกจะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวมาแล้วได้

5. กำหนดบริการและอุปกรณ์เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

ในขั้นตอนนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินรายการอุปกรณ์ วิธีการ และบริการต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสนับสนุนให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบรรลุเป้าหมายการศึกษาที่ระบุไว้ใน IEP พร้อมระบุรายการบริการหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกตั้งแต่ no-technology ไปจนถึง high-technology เพื่อเป็นทางเลือกที่เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ล่ามภาษามือ (Interpreter) ผู้จดคำบรรยาย (Note Taker) ผู้สอนเสริม (Tutors) ผู้บันทึกวีดิทัศน์

(Video Recorders) หรืออุปกรณ์ช่วยในการได้ยินและการฟัง(เครื่องช่วยฟัง ระบบขยายเสียง FM loop) เป็นต้น

2.3 การสอนและการเรียนรู้ (Teaching & Learning)

การสอนและการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ครูหรือผู้สอน วิธีสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ครูหรือผู้สอน ประเด็นสำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งการจะนำรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไปใช้ ซึ่งครูจะต้องมีบทบาท 3 บทบาท ได้แก่ ครูเป็นพ่อหรือแม่ ครูเป็นต้นแบบ และครูเป็นที่ปรึกษา เป็นต้นแล้ว นอกจากนี้ครูหรือผู้สอนควรมีคุณลักษณะกล่าวคือ มีคุณธรรม จริยธรรมและมารยาทดี มีความเชื่อมั่นในการสอนตามแนวการศึกษาทางเลือก มีเจตคติที่ดีต่อแนวทางการศึกษาทางเลือกที่นำมาใช้ในการสอน มีความรักและสามัคคี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง มีความรู้ทางวิชาการ การศึกษาทางเลือก และมีทักษะภาษาไทย และต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเอง ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ

2.3.2 วิธีสอน ต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่หรือสภาพของแนวทางการจัดการเรียนรู้หรือศักยภาพของหน่วยที่จัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งอาจจะมีหลายวิธี ได้แก่ การสอนแบบสองภาษาสำหรับคนหูหนวก (Bilingual Education for the Deaf) คือ การเรียนการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก โดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแรกและภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หรือ การจัดการเรียนการสอนที่มีผู้สอนและมีล่ามภาษามือในกระบวนการ

2.3.3 การจัดการเรียนการสอนทั้งการบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานและกิจกรรมเสริมการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของหน่วยจัด ช่วงวัยของเด็ก และความต้องการของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย

2.3.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process) เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินรับรู้ผ่านช่องทางการเห็น โดยการใช้วิธีการต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะประกอบได้ด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษาเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจังหวะและความสมดุล กิจกรรมการเรียนการสอน เริ่มต้นจากการสนทนา/พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวันหรือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วไป เพื่อเป็นการเชื่อมโยงความรู้ของผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมภายนอก หลังจากนั้นทบทวนความรู้เดิมที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้วเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่จะเรียนต่อไป เป็นต้น

2.3.5 การวัดและการประเมินผล เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง เพื่อให้เห็นพัฒนาการตามสภาพจริง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียน ซึ่งตระหนักในความแตกต่างกันของทักษะ ปัญญา ความถนัด ความสามารถ ความสนใจตามธรรมชาติของตัวผู้เรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อสร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถที่จะประสบ

ความสำเร็จทางการศึกษาได้เสมอกัน ด้วยวิธีการหลากหลายวิธีได้แก่ การสังเกต การประเมินผลงานตามชิ้นงาน การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการประเมินผลหลังสอน เป็นต้น

2.4 เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT)

เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้รับบริการทางการศึกษาและการสื่อสารกับคนทั่วไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) ไว้ว่า “เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ หรือบริการที่ใช้สำหรับคนพิการโดยเฉพาะ หรือที่มีการดัดแปลงหรือปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละบุคคล เพื่อเพิ่ม รักษา คงไว้ หรือพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่จะเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การสื่อสาร รวมถึงกิจกรรมอื่นใดในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิตอิสระ” ในที่นี้จำกัดเฉพาะเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ อุปกรณ์ช่วยในการได้ยินและการฟัง (เครื่องช่วยฟัง ระบบขยายเสียง FM loop)ระบบสัญญาณไฟ (เตือนภัย เปลี่ยนเวลา การเรียก ฯลฯ) เครื่องแสดงข้อความติดตั้งโทรศัพท์ โปรแกรมช่วยในโทรศัพท์มือถือ (Tango ,Facetime, Line, Vimeo, Sky ฯลฯ) คำบรรยาย (Caption) เป็นต้น

2.5 การบริการพิเศษ (Special Service)

เป็นการบริการพิเศษที่จัดให้ตามความต้องการของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ การบริการเครื่องช่วยฟัง (Hearing aid) สำหรับคนหูตึงที่มีระดับการได้ยินเหลืออยู่ใช้เครื่องช่วยฟัง ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาเครื่องช่วยฟังและอุปกรณ์เสริมหลากหลายรูปแบบมีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นและบริการด้านอื่นๆ ได้แก่ การฝึกการฟัง การฝึกการพูดและใช้ประสาทสัมผัสอื่น ๆ การฝีกอ่านริมฝีปาก (Lip reading) ฝีกการสังเกตการณ์ใช้สีหน้า ท่าทางและการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมบำบัด การรับรู้ความรู้สึกของประสาทสัมผัส การกำกับตนเอง การมีส่วนร่วมทางสังคม ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการจัดการ การวางแผน และการใช้ชีวิตประจำวัน โดยทีมผู้เชี่ยวชาญให้การรักษาด้านต่างๆมีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะบำบัด เช่น งานปั้น งานวาด งานสีน้ำ งานผ้า ดนตรีบำบัด กิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา และยูริธมี (Eurhythmy) เป็นต้น และมีการฝีกอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับคนพิการ คนหูหนวก ภาษามือไทยและการฝีกอบรมภาษามือไทยและฝีกอบรมล่ามภาษามือให้กับผู้ที่สนใจในท้องถิ่นอีกด้วย

2.6 การนิเทศ กำกับ และติดตาม (Supervision)

การนิเทศ กำกับ และติดตามเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้า ซึ่งผลของการดำเนินงานตามแผนการจัดการศึกษาทางเลือกที่กำหนดไว้ การดำเนินงานจำเป็นต้องได้รับการประสานงานและความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ตลอดจนความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะนิเทศก์ หัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกและผู้รับการนิเทศ โดยมีการนิเทศ กำกับ และติดตาม ทั้งการนิเทศภายในและภายนอก มีรูปแบบการนิเทศ ดังต่อไปนี้

การนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน คือ การไปเยี่ยมชั้นเรียนในขณะที่ครูกำลังสอน ทำให้เป็นสภาพที่เป็นจริง และปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่ เพื่อร่วมมือกับครู หาทางปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนการสอนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ผู้นิเทศก็ไปเพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือครู เป็นพี่เลี้ยงครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน สาธิตการสอนเพื่อให้ครู ได้เห็นตัวอย่างที่ดี และถูกต้องเกี่ยวกับการสอนวิชาต่างๆ เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามทางวิชาชีพแก่ครู หลักการเยี่ยมชั้นเรียน มีการให้คำปรึกษารายบุคคลและแบบกลุ่ม

การนิเทศแบบ Mentoring คือ การกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ หากมีสัญญาณบ่งชี้ว่ากำลังเกิดปัญหาขึ้น จะได้เตรียมหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้ถูกต้อง และทันเวลา จนบรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้นิเทศก็มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริม หรือพี่เลี้ยง (Mentor)

3. ทักษะคติและความร่วมมือ (Attitude & Cooperation)

การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษากลับและมีความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อมุ่งการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากการจัดการศึกษาทางเลือก ดังนั้น ทัศนคติและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นสิ่งที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ทักษะคติ (Attitude)

เป็นทัศนคติต่อการศึกษากลับในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษากลับที่ภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ต้องเข้าใจให้ตรงกันในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการศึกษา กบฏีเครือข่ายต้องเปลี่ยนมุมมองว่าการศึกษาคือ การเรียนหนังสือจากหลักสูตรแบบเรียนและมาตรฐานรายวิชาในโรงเรียน เพื่อเป้าหมายทางอาชีพการงานในอนาคตของตัวบุคคลเป็นสำคัญเพียงอย่างเดียว เปลี่ยนเป็น การศึกษาคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นความหมายตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการศึกษาไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียน หรือจากแบบเรียนที่รัฐกำหนดเพียงอย่างเดียวและการศึกษาสามารถมีได้หลากหลายรูปแบบ

1.2 ความสามารถในหน่วยงานปฏิบัติการ ภาคีเครือข่ายต้องมีความรู้และความเข้าใจว่าการจัดการศึกษากลับของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันอื่นๆในสังคมสามารถจัด

การศึกษาทางเลือกได้เพราะ เป็นไปตามสิทธิใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ในระดับพื้นที่

1.3 การยึดติดกับมาตรฐาน วิธีการวัดและประเมินผลแบบเดิมๆ ภาศึเครือข่ายต้อง มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวัดและการประเมินผลการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยเฉพาะการสอบวัดความรู้ในสาระวิชาตามหลักสูตร ในระบบโรงเรียน ซึ่งเมื่อปรับเปลี่ยนไปสู่การวัดประเมินผลที่สามารถสะท้อนพัฒนาการที่เป็นจริงของตัวผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมในคุณลักษณะหลายด้าน จึงไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา ซึ่งภาศึเครือข่ายต้องมีความรู้และความเข้าใจ หลังจากมีการกระจายอำนาจในปี พ.ศ. 2540 อำนาจในการจัดระบบการศึกษาได้ถูกถ่ายโอนมายังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งการปกครองออกเป็น 4 รูปแบบได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) และการปกครองรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยให้มีอำนาจในการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้อำนาจองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไว้สามารถปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกับองค์ความรู้และความต้องการของชุมชน สามารถคิดแนวทางการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่แตกต่างกันได้ทั่วประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ระบบการศึกษาที่เป็นการศึกษากระแสหลักของกระทรวงศึกษาธิการได้

2. ความร่วมมือ (Cooperation)

ความร่วมมือระหว่างภาศึเครือข่ายด้วยวิธีการประสานความร่วมมือภาศึเครือข่ายในการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง โดยมีวิธีการ 4 วิธี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การประสานความร่วมมือภาศึเครือข่ายด้วยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้เริ่มทำความรู้จักและสร้างความสนิทสนมกัน โดยการเข้าร่วมงานประจำปี วันสำคัญทางศาสนา ประเพณี กิจกรรมต่างๆในสังคม เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณี สงกรานต์ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

2.2 การประสานความร่วมมือภาศึเครือข่ายด้วยวิธีการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือและสอบถามความคิดเห็นประเด็นปัญหา อุปสรรคและความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ซึ่งนอกจากจะได้พูดคุยแล้วยังเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้กับหน่วยงานอื่นๆ เช่น ติตป้ายประกาศ ประชาสัมพันธ์ตามเวทีต่างๆ การจัดทำเว็บไซต์ เป็นต้น

2.3 การประสานความร่วมมือระหว่างภาศึเครือข่ายด้วยใช้วิธีจัดเวทีเสวนาประเด็นปัญหาด้านการศึกษาและแนวทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักถึงปัญหาด้านการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและร่วมกันนำเสนอแนวทางการจัดการจัดการศึกษาทางเลือกที่เกิดขึ้น

จริงได้ในบริบทท้องถิ่นและวิธีการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกด้านต่างๆ จากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

2.4 การประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายด้วยวิธีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งทักษะทางความรู้ ทักษะทางอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นภาคีเครือข่ายร่วมมือในการสนับสนุนและความช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ บุคลากร การบริการ สื่อและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

4. ปัจจัยพื้นฐาน

ปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อใช้เป็นเป็นแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกตามรูปแบบนี้จึงจำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการเตรียมการด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้ กล่าวคือ องค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ของภาคีเครือข่าย ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรคนพิการ สมาคม/ชมรมคนหูหนวก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เขตและจังหวัด) โรงเรียนโสตศึกษา สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศุนย์ กศน. จังหวัด/อำเภอ/ตำบล) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสถานประกอบการ เป็นต้นจะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ “การศึกษาทางเลือก” ในความหมาย หลักการ แนวทาง วิธีการ และกระบวนการจัดการศึกษาทางเลือกที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อีกทั้งขจัดอคติต่อแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยภาพรวมต่อไป

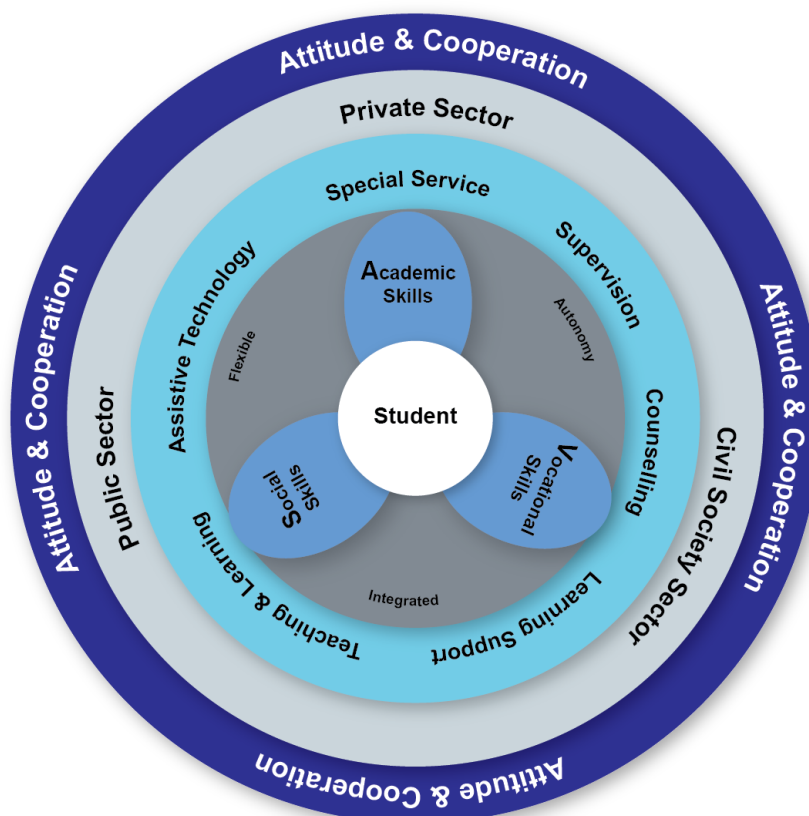
2. ด้านความเข้มแข็ง กล่าวคือ เป็นความเข้มแข็งของหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หน่วยจัดการศึกษาทางเลือกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ หน่วยจัดสามารถแก้ไขปัญหา ค้นพบความต้องการและบริหารจัดการเรื่องต่างๆ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกนั้น ในเบื้องต้นนี้หากยกตัวอย่างหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นองค์กร เพื่อคนพิการหรือองค์กรของคนพิการ เช่น สมาคมหรือชมรมคนหูหนวกที่มีศักยภาพ ที่มีความเข้มแข็งในเบื้องต้นอาจจะใช้เกณฑ์องค์กรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ(มอพ.) ตามประกาศสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติสามารถเป็นหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกและมีสิทธิได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานในการจัดการศึกษา

ทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย หรืออาจจะมีหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกประเภทอื่นที่มีความเข้มแข็งสามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้

3) ด้านความร่วมมือ กล่าวคือ การได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรคนพิการ สมาคม/ชมรมคนหูหนวก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เขตและจังหวัด) โรงเรียนโสตศึกษา สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศุนย์ กศน. จังหวัด/อำเภอ/ตำบล) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสถานประกอบการ เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4) ด้านความชัดเจน กล่าวคือ ความชัดเจนของ กฎหมาย นโยบาย แผนงานและแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและมีความสอดคล้อง สามารถกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากปัจจุบันการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาในลักษณะรูปแบบการศึกษาในระบบ หากเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ไม่มีโอกาสอยู่ในรูปแบบการศึกษาในระบบสามารถได้รับสิทธิทางการศึกษาในรูปแบบอื่น อย่างเช่น การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น โดยเครื่องมือสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกให้เป็นรูปธรรมได้นั้น คือ กฎหมาย นโยบาย แผนงานและแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลในทุกฝ่ายตระหนักและมีทัศนคติที่ดีและให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อไป

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปและอธิบายโดยแผนภาพทางความคิด ซึ่งผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกว่า **AVS Model** ดังต่อไปนี้ ภาพที่ 10

AVS Model

ภาพที่ 10 AVS Model

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบด้วย ข้อเสนอเชิงนโยบายแก่ภาคเครือข่าย แบ่งออกเป็น ข้อเสนอต่อภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐ

1.1 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนโสตศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เขตและจังหวัด) สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการพลศึกษา เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในด้านต่างๆ ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1.2 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(ศุนย์ กศน. จังหวัด/อำเภอ/ตำบล) เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในด้านต่างๆ ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และการเทียบระดับการศึกษาตามมาตรา 16 วรรคสี่ และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษาในจังหวัดและอำเภอ ปี 2555 มีหน่วยประเมินจำนวน 470 แห่ง เป็นเพื่อให้ได้การรับรองวุฒิการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายกระจายอยู่ทั่วประเทศ

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการปกครองรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมือง พัทยาเป็นแกนกลางสำคัญและเป็นตัวประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ด้วยกลไกระบบการทำงานสามารถสามารถออกระเบียบการบริหารงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ทางเลือกได้ด้วยตนเอง และเป็นพลังสำคัญที่มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น มีความสามารถในการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหลายด้าน ได้แก่ การจัดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน สามารถ จัดสรร งบประมาณ บุคลากรในการดำเนินงาน สถานที่ และสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา ได้

1.4 สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัดต่างๆ สามารถมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในด้านต่างๆ ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนการ ดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือก สนับสนุนค่าตอบแทนล่ามภาษามือ เป็นต้น

1.5 กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงระบบการให้เงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ เพื่อความคล่องตัวและเพิ่มทรัพยากรให้กับระบบการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งอาจช่วยเพิ่มจำนวนหน่วยงานหรือองค์กรให้มีความสามารถในการจัดการศึกษาทางเลือกมากขึ้นได้ รัฐควรลดเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ผูกพันมากับการรับเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ รัฐควรปรับเกณฑ์การคำนวณเงินอุดหนุนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการใช้ ทรัพยากรในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น กระจายบทบาทให้ ท้องถิ่นมีส่วนในการสนับสนุนและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ

2. ภาคเอกชน

2.1 สมาคมคนพิการ สมาคมเพื่อคนพิการ มูลนิธิ เช่น สมาคมคนหูหนวกแห่ง ประเทศไทยสมาคม/ชมรมคนหูหนวกประจำจังหวัดต่างๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยสามารถจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่ มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกๆ ด้าน ได้แก่ เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา หรือ อาจจะทำดำเนินการในลักษณะเป็นธุรกิจ เพื่อสังคม (Social Enterprise) แม้ไม่ได้มุ่งทำกำไรสูงสุด แต่องค์กรต้องสามารถดำเนินการต่อไปด้วย ตนเองอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนด้วย

2.2 สถานประกอบการหรือบริษัทหรือองค์กรธุรกิจที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกได้หลายด้าน ได้แก่ สามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้เอง หรือฝึกอบรมเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเมื่อเกิดความชำนาญก็มีระบบส่งต่อเข้าทำงานในสถานประกอบการ หรือ อาจสนับสนุนเป็นเงินทุน หรือวัสดุอุปกรณ์ โดยรัฐกำหนดมาตรการในการยกเว้นภาษีหรือยกเว้นการจ่ายเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นต้น

2.3 สถานประกอบการหรือบริษัทหรือองค์กรธุรกิจที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเป็นการบริการสังคมและเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานประกอบการ หรือบริษัท หรือ องค์กรธุรกิจ(Corporate Social Responsibility: CSR)

3. ภาคประชาสังคม

3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเวทีประชาคมทุกชุมชนหรือตำบลหรืออำเภอหรือจังหวัด เพื่อจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและหาแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยให้ประชาคมเข้ามามีส่วนร่วมในดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกในทุกขั้นตอน

3.2 รณรงค์ให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการศึกษา ทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจัดให้เหมาะสมสอดคล้องตรงตามความต้องการ โดยสนับสนุนให้ทุกคนมีบทบาทร่วมกันในการสร้างและสนับสนุนการศึกษาทางเลือกให้เกิดขึ้น

3.3 ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะครอบครัวที่มีเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินทุกพื้นที่สร้างและพัฒนาเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือก โดยเฉพาะ นักปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา ผู้ที่มีผลงานโดดเด่นหรือสำเร็จในการประกอบอาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ มีการประสานงานและจัดระบบการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่าย

3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น ด้วยวิธีการหารายได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อลดภาระทางเงินของผู้ปกครอง และลดการพึ่งพิงจากรัฐ เช่น การใช้ประโยชน์จากงบประมาณด้านกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ของบริษัทเอกชน การบริจาคได้รับการลดหย่อนภาษีเป็นสองเท่า และการออกพันธบัตรเพื่อระดมเงินลงทุน เป็นต้น

ส่วนที่ 5 การอธิบายรูปแบบฯ ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

การนำข้อค้นพบจากการนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะมาอธิบายตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ได้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) เป้าหมายของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งผู้วิจัยจำแนกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกเป็นสองกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนาเรียนรู้และช่วยเหลือตนเองได้ ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพสอดคล้อง เหมาะสมตามความต้องการจำเป็น

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้แต่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากคนอื่น ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และบุคคลพิการซ้อน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพลดภาระการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559): ฉบับสรุป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 18 (3) และมาตรา 29 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 20 (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556)

2. การปรับตัวหรือประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ของสังคม (Adaptation) หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการหรือแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การปรับและการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมตามรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษฯ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

2.1 มีการปรับแนวการจัดการเรียนรู้ซึ่งลักษณะของแนวการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นการบูรณาการ มีความยืดหยุ่นและความเป็นอิสระ โดยจะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมตรงความต้องการของผู้เรียน ประเด็นสำคัญ คือ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและกำหนดรูปแบบ วิธีการได้ด้วยตนเอง โดยมีการออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างเฉพาะบุคคล โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับเนื้อหาทั้ง 3 ทักษะเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในลักษณะการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพปัญหาและชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้การบูรณาการแนวการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเป็นองค์รวมจะประกอบด้วยเนื้อหา 3 ทักษะ ดังต่อไปนี้ 1) ทักษะทางวิชาการ (Academic Skill) 2) ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skill) และ 3) ทักษะทางสังคม (Social Skill)

2.2 ปรับให้มีการบริการสนับสนุน (Support Services) ที่จะช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การบริการสนับสนุน 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) การให้คำปรึกษา (Counseling) 2) การสนับสนุนการเรียนรู้ (Learning Support) ประกอบด้วย การประสานงาน การจัดหาและให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) 3) การสอนและการเรียนรู้ (Teaching & Learning) การสอนและการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4 องค์ประกอบ คือ ครูหรือผู้สอน วิธีสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) 5) การบริการพิเศษ (Special Service) และ6) การนิเทศ กำกับ และติดตาม (Supervision)

2.3 ปรับบทบาทภาคเอกชนและภาคประชาสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากขึ้นหรือเป็นผู้จัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง โดยได้รับการสนับสนุน ด้านวิชาการ งบประมาณ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกจากทางภาครัฐ โดยปรับบทบาทให้ภาคเอกชน หรือประชาสังคมสามารถจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่ม โอกาสทางการศึกษาหรือเพิ่มโอกาสการมีงานทำให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น

3. การบูรณาการเชื่อมโยงกระบวนการ (Integration) เป็นวิธีการในการ แก้ปัญหาในเรื่องการขาดโอกาสทางการศึกษาและการศึกษาที่ความสอดคล้องและเหมาะสมตาม ความต้องการจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งกระทำได้ตามรูปแบบการจัดการศึกษา ทางเลือกๆ ดังนี้

3.1 การบูรณาการเชื่อมโยงหลักสูตรหรือแนวการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเป็น องค์กรรวมประกอบด้วยเนื้อหา 3 ทักษะ 1) ทักษะทางวิชาการ (Academic Skill) 2) ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skill) และ 3) ทักษะทางสังคม (Social Skill) จัดทำเป็นแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน การออกแบบ และกำหนดรูปแบบวิธีการ ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นได้ด้วยตนเอง การบูรณาการเชื่อมโยง แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) กับการบริการ สนับสนุน (Support Services) ประกอบด้วย การบริการสนับสนุน 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) การให้ คำปรึกษา (Counseling) 2) การสนับสนุนการเรียนรู้ (Learning Support) ประกอบด้วย การ ประสานงาน การจัดหาและให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) 3) การสอนและการเรียนรู้ (Teaching & Learning) การสอนและการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ครูหรือผู้สอน วิธีสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) 5) การบริการพิเศษ (Special Service) และ6) การนิเทศ กำกับ และ ติดตาม(Supervision) เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมตรงความ ต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และสุดท้ายหลักสูตรหรือแนวการจัดการเรียนรู้เป็น องค์กรรวมประกอบด้วย 3 ทักษะ 1) ทักษะทางความรู้ (Academic Skill) 2) ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skill) และ 3) ทักษะทางสังคม (Social Skill) ต้องบูรณาการเชื่อมโยงกับสภาพสังคม และชีวิตจริง

3.2 การบูรณาการเชื่อมโยงทัศนคติและความร่วมมือของภาคเครือข่าย ด้านทัศนคติ (Attitude) ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกที่ภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องเข้าใจให้ตรงกันในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ภาคีเครือข่ายต้องเปลี่ยนมุมมองว่าการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อ ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทาง วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัด สภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ซึ่งสอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ซึ่งการศึกษาไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือจากแบบเรียนที่รัฐกำหนดเพียงอย่างเดียว และการศึกษาสามารถมีได้หลากหลายรูปแบบ

3.2.2 ภาคีเครือข่ายต้องมีความรู้และความเข้าใจว่าการจัดการศึกษาทางเลือกของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันอื่นๆในสังคมสามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้เพราะเป็นไปตามสิทธิใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ในระดับพื้นที่

3.2.3 ภาคีเครือข่ายต้อง มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวัดและการประเมินผลการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยเฉพาะการสอบวัดความรู้ในสาระวิชาตามหลักสูตรในระบบโรงเรียน ซึ่งเมื่อปรับเปลี่ยนไปสู่การวัดประเมินผลที่สามารถสะท้อนพัฒนาการที่เป็นจริงของตัวผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมในคุณลักษณะหลายด้าน จึงไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

3.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา ซึ่งภาคีเครือข่ายต้องมีความรู้และความเข้าใจ หลังจากมีการกระจายอำนาจในปี พ.ศ. 2540 อำนาจในการจัดระบบการศึกษาได้ถูกถ่ายโอนมายังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งการปกครองออกเป็น 4 รูปแบบได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) และการปกครองรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยให้อำนาจในการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้อำนาจองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไว้สามารถปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกับองค์ความรู้และความต้องการของชุมชน สามารถคิดแนวทางการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่แตกต่างกันได้ทั่วประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ระบบการศึกษาที่เป็นการศึกษากระแสหลักของกระทรวงศึกษาธิการได้

ด้านความร่วมมือ (Cooperation) ระหว่างภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมด้วยวิธีการประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง โดยมีวิธีการ 4 วิธี ดังนี้ 1) การประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้วยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้เริ่มทำความรู้จักและสร้างความสนิทสนมกัน โดยการเข้าร่วมงานประจำปี วันสำคัญทางศาสนา ประเพณี กิจกรรมต่างๆในสังคม 2) การประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้วยวิธีการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือและสอบถามความคิดเห็นประเด็นปัญหา อุปสรรคและความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) การประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายด้วยวิธีจัดเวทีเสวนา ประเด็น ปัญหาด้านการศึกษาและแนวทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 4) การประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายด้วยวิธีการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน(MOU) ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4. การควบคุมความตึงเครียดหรือความขัดแย้ง (Latency) พบว่า การจะรักษาคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกฯ ภายใต้กฎเกณฑ์หรือกติกาที่สังคมตระหนักและเห็นพ้องต้องกัน ได้แก่

4.1 หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ภาครัฐ เช่น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนโสตศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เขตและจังหวัด) สถาบันอุดมศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการพลศึกษา เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านต่างๆ ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(ศุนย์ กศน. จังหวัด/อำเภอ/ตำบล) เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในด้านต่างๆ ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และการเทียบระดับการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการปกครองรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาเป็นแกนกลางสำคัญและเป็นตัวประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ด้วยกลไกระบบการทำงานสามารถสามารถออกระเบียบการบริหารงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือกได้ด้วยตนเอง และเป็นพลังสำคัญที่มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น มีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหลายด้าน ได้แก่ การจัดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน สามารถจัดสรร งบประมาณ บุคลากรในการดำเนินงาน สถานที่ และสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาได้ ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 มาตรา 54 มาตรา 80 (3) (4) และมาตรา 289 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 9(2) มาตรา 41 และมาตรา 42 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 มาตรา 5 และมาตรา 10 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (2) และมาตรา 21 อีกทั้งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัดต่างๆ สามารถมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในด้านต่างๆ ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือก สนับสนุนค่าตอบแทนล่ามภาษามือ เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (2) และมาตรา 21 และกระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงระบบการให้เงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อความคล่องตัวและเพิ่มทรัพยากรให้กับระบบการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งอาจช่วยเพิ่มจำนวนหน่วยงานหรือองค์กรให้มีความสามารถในการจัดการศึกษาทางเลือกมากขึ้นได้

รัฐควรลดเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ผูกพันมากกับการรับเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รัฐควรปรับเกณฑ์การคำนวณเงินอุดหนุนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น กระจายบทบาทให้ท้องถิ่นมีส่วนในการสนับสนุนและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 1 และนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ภาคเอกชน หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมคนพิการ สมาคมเพื่อคนพิการ มูลนิธิ สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย สมาคมหรือชมรมคนหูหนวกประจำจังหวัดต่างๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยสามารถจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกๆ ด้าน ได้แก่ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา หรือ อาจจะดำเนินการในลักษณะเป็นธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) แม้ไม่ได้มุ่งทำกำไรสูงสุด แต่องค์กรต้องสามารถดำเนินการต่อไปด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนด้วย นอกจากนี้สถานประกอบการ หรือบริษัทหรือองค์กรธุรกิจที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกได้หลายด้าน ได้แก่ สามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้เอง หรือ ฝึกอบรมเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เมื่อเกิดความชำนาญก็มีระบบส่งต่อเข้าทำงานในสถานประกอบการ หรือ อาจสนับสนุนเป็นเงินทุน หรือวัสดุอุปกรณ์ โดยรัฐกำหนดมาตรการในการยกเว้นภาษีหรือยกเว้นการจ่ายเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อเป็นการบริการสังคมและเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานประกอบการ หรือบริษัท หรือองค์กรธุรกิจ (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 80 (4) และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 35 ว่าด้วยเรื่องการจัดจ้างงานคนพิการ ภาคประชาสังคมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มิเวที่ประชาคมทุกชุมชนหรือตำบลหรืออำเภอหรือจังหวัด เพื่อจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและหาแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับความต้องของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยให้ประชาคมเข้ามามีส่วนร่วมในดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกในทุกขั้นตอน รณรงค์ให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดการศึกษา การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจัดให้เหมาะสมสอดคล้องตรงตามความต้องการ โดยสนับสนุนให้ทุกคนมีบทบาทร่วมกันในการสร้างและสนับสนุนการศึกษาทางเลือกให้เกิดขึ้น ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะครอบครัวที่มีเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินทุกพื้นที่ สร้างและพัฒนาเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือก โดยเฉพาะนักปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา ผู้ที่มีผลงานโดดเด่นหรือสำเร็จในการประกอบอาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ มีการประสานงานและจัดระบบการทำงานร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดย

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น ด้วยวิธีการหารายได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อลดภาระทางเงินของผู้ปกครอง และลดการพึ่งพิงจากรัฐ เช่น การใช้ประโยชน์จากงบประมาณด้านกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ของบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 18 (3) และมาตรา 29 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 35

4.2 ปัจจัยพื้นฐานของรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกๆ จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวต้องประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ กล่าวคือ องค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินของภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ “การศึกษาทางเลือก” ในความหมาย หลักการ แนวทาง วิธีการ และกระบวนการจัดการศึกษาทางเลือกที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อีกทั้งยังสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยภาพรวมต่อไป 2) ด้านความเข้มแข็ง กล่าวคือ เป็นความเข้มแข็งของหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หน่วยจัดการศึกษาทางเลือกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรได้ด้วยตนเอง เช่น สมาคมหรือชมรมคนหูหนวกที่มีศักยภาพ ที่มีความเข้มแข็งในเบื้องต้นอาจจะใช้เกณฑ์องค์กรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ(มอพ.) ตามประกาศสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติสามารถเป็นหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกและมีสิทธิได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย หรืออาจจะมีหน่วยจัดการศึกษาทางเลือกประเภทอื่นที่มีความเข้มแข็งสามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้ 3) ด้านความร่วมมือ กล่าวคือ การได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และ 4) ด้านความชัดเจน กล่าวคือ ความชัดเจนของ กฎหมาย นโยบาย แผนงานและแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและมีความสอดคล้อง สามารถกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ยิบให้เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยเครื่องมือสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกให้เป็นรูปธรรมได้นั้น คือ กฎหมาย นโยบาย แผนงานและแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลในทุกฝ่ายตระหนักและมีทัศนคติที่ดีและให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อไป

เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในลักษณะเป็นพลวัตประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน จากปัจจัยพื้นฐานดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยให้ชื่อ รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นี้ว่า “ AVS_s Model”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งบทนี้จะนำเสนอเนื้อหาประกอบด้วย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศต่าง ๆ รวม 7 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้และไทย มีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษา และการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศเกือบทุกประเทศ เป็นผลอันเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนั้นๆ โดยการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ต้องอาศัยกระบวนการการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยมีการจัดทำผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา การจัดประชาพิจารณ์ หรือระดมความคิดเห็นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรให้โอกาสเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเลือกรูปแบบการศึกษาที่มีความสอดคล้องเหมาะสม ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ จึงทำให้ผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความก้าวหน้า และที่สำคัญคือ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันจากทุกภาคส่วนในประเทศ จึงจะทำให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศประสบความสำเร็จ

2. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในภาพรวม ทั้ง 7 ประเทศมีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

2.4 เน้นสถานศึกษารูปแบบพิเศษ ได้แก่ Sudbury education การศึกษาแบบ Wonderfij's CHILD (Children's Institute for Learning Differences) การศึกษาแบบ Kinma (Democratic School) การศึกษาแบบ Village School (Democratic School) - Home-Schooling การศึกษาแบบ Seven Oaks (Organization/ Foundation) การศึกษาแบบ Wilson School (State School for Disabilities) การศึกษาแบบ BIG PICTURE SCHOOL และโรงเรียนในโรงพยาบาล เป็นต้น

2.5 เน้นนวัตกรรมทางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาเพื่อการเยียวยาหรือการศึกษาบำบัด (Curative education) ตามแนวมนุษยปรัชญา การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) และการศึกษาแบบมอนเตสซอริ (Montessori)

2.6 เน้นการจัดโปรแกรมพิเศษ เช่น โปรแกรม Alternative Education Disruptive Youth (AEDY) การจัดบริการทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายประกอบด้วย การเรียนการสอน การบริการดูแลรักษาและการให้คำปรึกษา

2.7 เน้นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ได้แก่ การเรียนการสอนผ่านทางโปรแกรม (web-based) หรือ Home-schooling และ ศูนย์การศึกษาทางไกล เป็นต้น

3. หลักสูตรการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า หลักสูตรการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน และการบำบัดรักษา ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง เน้นทางด้านวิชาการ ส่วนที่สองเน้นการสร้างทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ความรู้สึกและทักษะสังคม และส่วนที่สาม เน้นการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมทักษะชีวิต โปรแกรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โปรแกรมทักษะการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนการบำบัดรักษา ประกอบด้วย ทีมผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาและการรักษาต่างๆ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะในการบำบัด เช่น งานปั้น งานวาด งานสีน้ำ งานผ้า ดนตรีบำบัดและกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา หรือ จิตตลีลา เป็นต้น

4. หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือก พบว่า ส่วนใหญ่ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนี้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการตระหนักถึงความแตกต่าง หลากหลายและความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนเป็นหลัก เน้นความเป็นอิสระ โดยการส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอิสระ มีแรงจูงใจในตนเอง ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ควรให้ออกาสผู้เรียนมีสิทธิเลือกเรียนรูปแบบการศึกษาที่สมดุลง ไม่ควรถูกปิดกั้นจากหลักสูตรส่วนกลางของภาครัฐ เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกตัวและมีคุณค่าในตัวเอง เพื่อสามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับคนทั่วไปในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคำนึงถึงว่าการศึกษาที่ดีต้องเป็นไปเพื่อให้มนุษย์บรรลุซึ่งความดี ความงามและความจริงไปพร้อมกัน เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ความสามารถในการสื่อสารและความสามารถด้านคณิตศาสตร์ และประเด็นสุดท้าย เน้นการกระจาย

โอกาสทางการศึกษาและสร้างระบบสนับสนุนการศึกษาพิเศษให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในระดับท้องถิ่นในมากยิ่งขึ้น

5. การร่วมมือของภาคีเครือข่าย พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของทุกประเทศมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือก ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรอิสระ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ และเนเธอร์แลนด์มีหน่วยงานที่มากและมีความหลากหลาย หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวส่วนหนึ่งจะอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ส่วนหนึ่งจะเป็นหน่วยงานเอกชน และส่วนหนึ่งเป็นองค์กรการกุศลที่ไม่แสวงหาผลกำไร นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย ทุกหน่วยงานเน้นความสำคัญด้านการศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

กรณีศึกษาทั้งสองแห่งมีรูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกอิงระบบรัฐ ภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวัลดอร์ฟ ซึ่งโครงการดังกล่าวใช้แนวคิดบนพื้นฐานของมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) ทฤษฎีการศึกษาวัลดอร์ฟ (Waldorf Education) ซึ่งริเริ่มโดย รูดอล์ฟ สไตน์เนอร์ (Rudolf Steiner: ค.ศ. 1861-1925) ชาวเยอรมัน บilingualism) และแนวคิดสองภาษาสองวัฒนธรรมสำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual-Biculture Education for the Deaf)

การดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 7 ประการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการระดับประเทศและระดับหน่วยงาน ซึ่งการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการ รองประธาน กรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ และคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นคณะกรรมการระดับโรงเรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธาน คณะทำงานและเลขานุการ

2. การสนับสนุนในด้านนโยบาย วิชาการและทรัพยากร ซึ่งด้านนโยบาย ไม่มีปัญหา แต่ปัญหาเกิดจากการสนับสนุนให้เป็นไปตามนโยบาย เช่น งบประมาณสนับสนุนด้านต่างๆมีไม่เพียงพอ ด้านคน ต้องให้ความสำคัญ ทั้งการจัดหาคนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครูหูหนวกให้ครบทุกชั้นเรียน และการรักษาคนที่ทำงานมานานทั้งครูหูหนวกและครูที่มีการได้ยิน

3. นวัตกรรมการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวัลดอร์ฟ นวัตกรรมดังกล่าวเกิดจากการใช้แนวคิดบนพื้นฐานของมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) ทฤษฎีการศึกษาวัลดอร์ฟ (Waldorf Education) บilingualism) และแนวคิดสองภาษาสองวัฒนธรรมสำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual-Biculture Education for the Deaf)

4. การฝึกอบรมครูที่เป็นระบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะเป็นรูปแบบของโครงการที่วางแผนการดำเนินงานที่ครูจะต้องเข้ารับการพัฒนาอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยมีรูปแบบการฝึกอบรมประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมตัวครู 2) การทำงานกับเด็ก 3) การจัดทำเครื่องมือสำหรับภาคเรียนต่อไป เช่น หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สื่อการสอน การวัดการประเมินผล และการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และ 4) การวิจัยในชั้นเรียน

5. เครือข่ายการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะทำงานทุกคน โดยมีผู้บริหารโครงการเป็นหลักหรือเป็นแม่ข่ายในการบริหารงานโครงการ ร่วมมือกันในการดำเนินโครงการในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน

6. การนิเทศ กำกับและติดตามที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน คือ การไปเยี่ยมชั้นเรียนในขณะที่ครูกำลังสอน ทำให้เห็นสภาพที่เป็นจริง และปัญหาที่ครูกำลังเผชิญอยู่ เพื่อร่วมมือกับครู หาทางปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนการสอนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และการนิเทศแบบ Mentoring คือ การกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ หากมีสัญญาณบ่งชี้ว่ากำลังเกิดปัญหาขึ้น จะได้เตรียมหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้ถูกต้อง และทันเวลา

7. การวิจัยประเมินผลมีการวิจัยประเมินผลทุกระยะ ทั้งระดับโรงเรียน ระดับโครงการ ระดับบุคคล และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะในลักษณะของทั้งเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย

สภาพปัญหามีดังนี้ อัตรากำลังครูและงบประมาณดำเนินงานไม่เพียงพอ ความรู้และความสามารถของครูยังไม่พอกับครูที่มียุทธศาสตร์และครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งครูที่มียุทธศาสตร์ไม่มีความชำนาญในการใช้ภาษาไทยที่จะอธิบายเนื้อหาวิชาการระดับสูงได้ ส่วนครูที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีพื้นฐานความรู้ทางวิชาการไม่เพียงพอในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังพบปัญหานักเรียนมีความพิการซ้ำซ้อน ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปได้ช้าและต้องใช้เวลากลับนักเรียนกลุ่มนี้มากเป็นพิเศษ

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาการรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีชื่อเรียกว่า AVS Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) แนวการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระและมีการบูรณาการเนื้อหา 3 ส่วนเข้าด้วยกันได้แก่ ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยมีบริการสนับสนุน 6 บริการ ได้แก่ 1) การให้คำปรึกษา 2) การสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การสอนและการเรียนรู้ 4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 5) การบริการพิเศษ และ 6) การนิเทศ กำกับและติดตาม ทั้งนี้ต้องมีทัศนคติที่ดีและได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความรู้ ความเข้มแข็ง ความร่วมมือและความชัดเจน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการบูรณาการ มีความยืดหยุ่นและเป็นอิสระ โดยจะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมตรงความต้องการของผู้เรียน ประเด็นสำคัญ คือ มีการ

จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและกำหนดรูปแบบ วิธีการได้ด้วยตนเอง โดยมีการออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างเฉพาะบุคคล โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับเนื้อหาทั้ง 3 ทักษะเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมในลักษณะการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพปัญหาและชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้การบูรณาการแนวการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเป็นองค์รวมจะประกอบด้วยเนื้อหา 3 ทักษะ ดังนี้ คือทักษะทางวิชาการ (Academic Skill) ทักษะทางอาชีพ (Vocational Skill) และทักษะทางสังคม (Social Skill)

2. การบริการสนับสนุน (Support Services) การบริการสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเพื่อให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตามความต้องการจำเป็นและความสามารถของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่มีความแตกต่างหลากหลายเพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย การบริการสนับสนุน 6 ประเภท ดังนี้ 1) การให้คำปรึกษา (Counseling) 2) การสนับสนุนการเรียนรู้ (Learning Support) 3) การสอนและการเรียนรู้ (Teaching & Learning) 4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology: AT) 5) การบริการพิเศษ (Special Service) และ 6) การนิเทศ กำกับ และติดตาม (Supervision)

3. ทศนคติและความร่วมมือ (Attitude & Cooperation) การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาทางเลือกและมีความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อมุ่งการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากการจัดการศึกษาทางเลือก ดังนั้น ทัศนคติและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นสิ่งที่สำคัญ

4. ปัจจัยพื้นฐาน เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อใช้ในเป็นแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกตามรูปแบบนี้จึงจำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการเตรียมการด้านต่างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านความเข้มแข็ง (Strength) 3) ด้านความร่วมมือ (Cooperation) และ 4) ด้านความชัดเจน (Clarity)

8.2 อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปราย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศต่าง ๆ รวม 7 ประเทศ จำแนกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้ (1) การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศเกือบทุกประเทศเป็นผลอันเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาต้องอาศัยกระบวนการการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และ

ความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรให้ออกาสเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเลือกรูปแบบการศึกษาที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงทำให้ผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความก้าวหน้า และที่สำคัญคือ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันจากทุกภาคส่วนในประเทศ จึงจะทำให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของประเทศประสบความสำเร็จ (2) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งผู้วิจัยจำแนกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) เน้นสถานศึกษารูปแบบพิเศษ 2) เน้นนวัตกรรมทางการศึกษา 3) เน้นการจัดโปรแกรมพิเศษ และ 4) เน้นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยพบทั้ง 4 รูปแบบ ส่วนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยนั้น พบว่า มีลักษณะการจัดการศึกษาที่เน้นนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบที่เน้นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนา และอีก 2 รูปแบบคือ เน้นสถานศึกษารูปแบบพิเศษ และเน้นการจัดโปรแกรมพิเศษ พบว่ามีน้อยอาจจะเป็นผลอันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านการสื่อสาร การอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และที่สำคัญคือ ภาษามือไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งทั้งสองรูปแบบอาจจะไม่มีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาได้ (3) หลักสูตร การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน และการบำบัดรักษา ดังนี้ 1) เน้นทางด้านวิชาการ 2) เน้นการสร้างทักษะต่างๆ และ 3) เน้นการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่วนการบำบัดรักษา ประกอบด้วยทีมผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาและการรักษาด้านต่างๆ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะในการบำบัด เช่น งานปั้น งานวาด งานสีน้ำ งานผ้า ดนตรีบำบัดและกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อการศึกษา หรือ จิตตลีลา เป็นต้น ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่วนใหญ่จะยึดแนวทางเดียวกับการศึกษาของเด็กทั่วไป คือ ยึดมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 8 สาระการเรียนรู้ ดังนี้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา ภาษาต่างประเทศ และศิลปะ เมื่อตระหนักถึงความเป็นปัจเจก มีแตกต่างหลากหลายแล้วเห็นว่า หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีความพิเศษสอดคล้องเหมาะสมตรงตามธรรมชาติของผู้เรียน รวมถึงแผนการสอน วิธีการสอนและการวัดและประเมินผลด้วย (4) หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาทางเลือก ส่วนใหญ่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล เน้นความเป็นอิสระ เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกตัวและมีคุณค่าในตัวเอง เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และประเด็นสุดท้าย เน้นการกระจายโอกาสทางการศึกษา และสร้างระบบสนับสนุนการศึกษาพิเศษให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในระดับท้องถิ่นในมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาทัดเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม จึงควรมีหน่วยงานอื่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น (5) การร่วมมือของภาคีเครือข่าย การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของทุกประเทศมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือกประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรอิสระ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม

ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 และมาตรา 80 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกระจายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากภาครัฐที่จะจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังมีน้อย

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต:

กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

กรณีศึกษาใช้รูปแบบจัดการศึกษาทางเลือกอิงระบบรัฐ ภายใต้ชื่อโครงการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุน 7 ประการ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการระดับประเทศและระดับหน่วยงาน 2) การสนับสนุนในด้านนโยบาย วิชาการ และทรัพยากร เช่น งบประมาณ คนและสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก 3) นวัตกรรมการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ นวัตกรรมดังกล่าวเกิดจากการใช้แนวคิดบนพื้นฐานของมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) ทฤษฎีการศึกษาวอลดอร์ฟ (Waldorf Education) ปรัชญาทวิภาษา (Bilingualism) และแนวคิดสองภาษาสองวัฒนธรรมสำหรับเด็กหูหนวก (Bilingual-Biculture Education for the Deaf) 4) การฝึกอบรมครูที่เป็นระบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยมีรูปแบบการฝึกอบรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมตัวครู การทำงานกับเด็ก การจัดทำเครื่องมือสำหรับภาคเรียนต่อไป เช่น หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สื่อการสอน การวัดการประเมินผล และการรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน 5) เครือข่ายการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะทำงานทุกคน โดยมีผู้บริหารโครงการเป็นหลักหรือเป็นแม่ข่ายในการบริหารงานโครงการ ร่วมมือกันในการดำเนินโครงการในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน 6) การนิเทศ กำกับและติดตามที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเยี่ยมชั้นเรียน และการนิเทศแบบ Mentoring 7) การวิจัยประเมินผล มีการวิจัยประเมินผลทุกระยะ ทั้งระดับโรงเรียน ระดับโครงการ ระดับบุคคล และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะในลักษณะของทั้งเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย

ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษา แบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวก ตามแนวการศึกษาวอลดอร์ฟ ถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความพิการทางการได้ยินในประเทศไทย ซึ่งมีความแตกต่างจากรูปแบบเดิม ทั้งหลักสูตร แผนการสอนและการวัดผลและประเมินผล ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตรงตามธรรมชาติของผู้เรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยสอนนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับอุดมศึกษาที่ผ่านรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเดิมมาเปรียบเทียบกับเด็กที่ผ่านการเรียนการสอนนวัตกรรมใหม่มาเพียง 10 ปี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีการใช้ภาษามือไทยที่สวยงาม การสนทนาโต้ตอบโดยการใช้ภาษามือไทยมีความคล่องแคล่ว การมีไหวพริบปฏิภาณ แต่จากการดำเนินงานดังกล่าวยังประสบปัญหา ดังนี้ อัตรากำลังครู และงบประมาณดำเนินงานมีไม่เพียงพอ ความรู้และความสามารถของครูยังไม่พอกับครูที่มีการได้ยินและครูที่มีความบกพร่องทางการ

ไต้ยีน ซึ่งครูที่มีการไต้ยีนไต้มีความชำนาญในการใช้ภาษาไทยที่จะอธิบายเนื้อหาวิชาการระดับสูงไต้ ส่วนครูไต้มีความบกพร่องทางการไต้ยีนมีพื้นฐานความรู้ทางวิชาการไต้เพียงพอในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนไต้มีความพิการซ้ำซ้อน จากปัญหาหลายประการไต้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นไต้มาในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กไต้มีความบกพร่องทางการไต้ยีนต่อไป

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กไต้มีความบกพร่องทางการไต้ยีน

รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กไต้มีความบกพร่องทางการไต้ยีน มีชื่อเรียกว่า AVS Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) แนวการเรียนรู้ไต้มีลักษณะยืดหยุ่น มีความเป็นอิสระและมีการบูรณาการเนื้อหา 3 ส่วนเข้าด้วยกันไต้แก่ ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยมีบริการสนับสนุน 6 บริการ ไต้แก่ 1) การให้คำปรึกษา 2) การสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การสอนและการเรียนรู้ 4) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 5) การบริการพิเศษ และ 6) การนิเทศ กำกับและติดตาม ไต้นี้ไต้ต้องมีทัศนคติไต้ดีและไต้ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยมีปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความรู้ ความเข้มแข็ง ความร่วมมือและความชัดเจน

ผู้วิจัยใช้ฐานคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กไต้มีความบกพร่องทางการไต้ยีน มาจาก 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 ไต้ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไต้ไม่น้อยกว่าสิบสองปีไต้รัฐจะไต้จัดให้ไต้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไต้เก็บค่าไต้จ่าย วรรคสอง ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ไต้ไต้ได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อไต้ไต้ได้รับการศึกษาโดยไต้ทัดเทียมกับบุคคลอื่น วรรคสาม การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมไต้ได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมไต้เหมาะสมจากรัฐ 2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ไต้ให้ไต้ความหมายแก่การศึกษาใหม่ หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ไต้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาทางเลือกของประชาชน มาตรา 10 มาตรา 12 มาตรา 8(2), มาตรา 9(6), มาตรา 13, มาตรา 14, มาตรา 18(3), มาตรา 29, มาตรา 60 และมาตรา 61 กล่าวโดยสรุปไต้ได้ว่า การจัดการศึกษาให้ไต้ยึดหลัก สังคมมีส่วนร่วม การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ไต้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกับสถานศึกษา โดยกำหนดให้จัดในลักษณะศูนย์การเรียน รวมทั้งไต้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในรูปแบบหรือวิธีการต่างๆตามความเหมาะสมและความจำเป็น 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 20 (2) 3) พระราชบัญญัติการจัด

การศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 มาตรา 5 มาตรา 8 4) นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 - 2559 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555- 2559) และ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกเป็นข้อมูลสนับสนุนให้การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทย

ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาที่ชื่อว่า AVS Model นี้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดพื้นฐานของกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มี 2 ประเภท คือ 1. หูหนวก โดยมีค่าระดับการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป และ 2. หูตึง โดยมีค่าระดับการสูญเสียการได้ยินอยู่ระหว่าง 26 – 90 เดซิเบล ทั้งนี้หากกลุ่มเด็กหูตึงจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ก็สามารถนำไปใช้ได้แต่มีปัจจัยเงื่อนไข คือ ต้องเลือกการบริการสนับสนุนที่เหมาะสมตรงตามความต้องการเฉพาะกลุ่ม ยกตัวอย่างกลุ่มเด็กหูตึงอาจจะเลือกบริการสนับสนุน เช่น อุปกรณ์ช่วยในการได้ยินและการฟัง (เครื่องช่วยฟัง ระบบขยายเสียง FM loop) หรือ คำบรรยาย (Caption) เป็นต้น หรือกลุ่มเด็กหูหนวกอาจจะเลือกการบริการสนับสนุนที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของกลุ่มเด็กหูหนวก เช่น ล่ามภาษามือ หรือผู้ช่วยจดคำบรรยาย เป็นต้น ซึ่งประเด็นสำคัญรูปแบบนี้จะช่วยในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้ได้รับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษามากยิ่งขึ้น หากพิจารณาแล้วรูปแบบดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเท่านั้น แต่สามารถใช้ได้กับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทรวมถึงเด็กชายขอบที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยในรายละเอียดแต่ละประเภทประเด็นสำคัญต้องเลือกบริการสนับสนุนที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมตรงตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ทั้งนี้เป็นการสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกได้

8.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจต่อหน่วยงานทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเกี่ยวกับ “การศึกษาทางเลือก” ในความหมาย หลักการ แนวทาง วิธีการ และกระบวนการจัดการศึกษาทางเลือกที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อมั่น ความศรัทธาและทัศนคติต่อแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่ถูกต้อง สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องเหมาะสมและตรงตามความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทได้

2. หน่วยงานที่จะจัดการศึกษาทางเลือกจะต้องมีทีมงานที่มีความเข้มแข็งที่มีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรที่มีศักยภาพ เนื่องจากเรื่องการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษค่อนข้างเป็นเรื่องที่ทุกคนยังไม่รู้จักในวงกว้างบางครั้งอาจจะเกิดปัญหาและ

อุปสรรคต่างๆ มากมายในการดำเนินการ หากหน่วยจัดมีความเข้มแข็งและมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกประสบความสำเร็จได้

3. การจัดการศึกษาทางเลือกจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งความร่วมมือ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรสร้างความชัดเจนเรื่องการจัดการศึกษาทางเลือก มีการออกกฎหมาย นโยบาย แผนงานและแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางเลือกให้เป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เป็นรูปธรรมเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้พวกเขาได้มีสิทธิเลือกรูปแบบ แนวทางหรือวิธีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมและตรงความต้องการจำเป็นได้มากยิ่งขึ้น

5. รูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกในระยะแรก ควรจัดทำเป็นลักษณะโครงการและมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Based Research) ควบคู่ไปกับการดำเนินงาน โดยให้ผู้ปฏิบัติการในโครงการมีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Based Society) ให้เกิดขึ้นในหน่วยจัดบริการการศึกษาทางเลือกตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท เช่น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเภทความบกพร่องมีความต้องการจำเป็นพิเศษแตกต่างกัน จึงควรศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดบริการการศึกษาให้มีคุณภาพและทั่วถึง

2. ควรมีการศึกษาการนำรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ไปสู่การปฏิบัติด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นนอกเหนือจากภาครัฐสามารถจัดการศึกษาทางเลือกได้

3. ควรมีการศึกษาการนำรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นำไปประยุกต์ใช้กับบุคคลที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ ว่าแต่ละประเภทมีความแตกต่างหรือมีข้อจำกัดในด้านใดเป็นพิเศษเพื่อพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทุกประเภทได้

4. ควรมีการศึกษาประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะที่ครอบคลุมเนื้อหาการจัดการศึกษาทางเลือกในทุกมิติ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายการอ้างอิง

1994. U.S. Public Schools and Classroom [Online]. Available: <http://www.nces.ed.gov/pubs2001/internet>.
- 2010a. Network of alternative education. Overview alternative education of International [Online]. Available: <http://choice2learn.net/blog/2010/05/24/>
- 2010b. การปฏิรูปการศึกษาประเทศฟินแลนด์ [Online]. Available: <http://choice2learn.net/blog/2010/05/24/>.
- 2010c. ข้อมูลทั่วไปประเทศสหรัฐอเมริกา [Online]. Available: <http://www.census.gov/popclock/>.
- 2010d. เครือข่ายการศึกษาทางเลือก [Online]. Available: <http://choice2learn.net/blog/2010/05/24/>.
- 2012a. Feeniks-koulu [Online]. Available: <http://www.feeniks-koulu.fi> [Accessed Mar 16 2014].
- 2012b. Wonderwijs [Online]. Available: <http://www.wonderwijs.org/cms/>.
- 2012c. ข้อมูลทั่วไปประเทศฟินแลนด์ [Online]. Available: <http://www.mfa.go.th/main/th/world/74/10413>.
- 2012-2014. ความรู้ทั่วไปประเทศออสเตรเลีย [Online]. Available: <http://www.mfa.go.th/main/th/world/75/26794-.html>.
- 2013a. Children's Institute for Learning Differences [Online]. Available: <http://www.childnow.org>.
- 2013b. Dekampanje [Online]. Available: <http://www.dekampanje.org/EN/home.php> [Accessed Mar 16 2014].
- 2013c. Kinma preschool [Online]. Available: <http://www.kinma.nsw.edu.au/>.
- 2013d. Seven Oaks [Online]. Available: <http://www.sevenoaks.school.nz/cms/>.
- 2013e. United Nations [Online]. Available: www.un.org/disabilities.
- 2013f. Warrah school [Online]. Available: <http://www.warrah.org/#>.
- 2013g. ข้อมูลทั่วไปประเทศเกาหลีใต้ [Online]. Available: <http://www.2by4travel.com/home/Data-travel/korea>.
- 2013h. ข้อมูลทั่วไปประเทศนิวซีแลนด์ [Online]. Available: <http://nzeducation.net/2013/08/18/>.
- 2014a. Education Act 1964 [Online]. Available: <http://minedu.govt.nz/Ministry/Annualreport/otherinfo/legislation.html>.
- 2014b. feeniks-koulu.fi [Online]. Available: <http://www.feeniks-koulu.fi>.

- 2014c. Yangpyeong Curative Steiner School [Online]. Available: <http://www.freunde-waldorf.de/en/waldorf-worldwide/organisations>.
- 2013 Village School [Online]. Available: <http://www.villageschool.vic.edu.au/>.
- CALIFORNIA DEPARTMENT OF EDUCATION 2007. California Department of Education, 2007.
- DECI, E. L., &YAN, R. M. 1985. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior.
- GARDNER, R. C. M. 1993. A student's contributions to second-language learning.
- HOWELL, K. W., FOX, S. L., MOREHEAD, M. K 1993. Curriculum-Based Evaluation. Pacific Grove, Brooks/Cole Publishing Company.
- JONES, R. N. A. A. N. L. 2005. Individuals with Disabilities Education Act (IDEA): Analysis of Changes Made by P.L.: Congress Received through.
- MARSCHARK, M. 2006. Educating Deaf Students: Is Literacy the Issue? In: KAY JURSIK, M. A. (ed.) Roots & Wings 2006 PEPNet Conference Proceedings. University of Tennessee: Center on Deafness
- MITCHELL, R. E. 2008. Academic achievement of deaf students. 38-50.
- MOORS, D. F. 2000. Educating the Deaf: Psychology, Principles, and Practices.
- MORLEY, R. E. 1991. Alternative education: Drop out prevention research reports. The National Dropout Prevention Center Clemson University.
- PLAYGROUP, F. W. P. A. 2009. Available: <http://www.fahkwang.com/>.
- QUINN, M. M., & RUTHERFORD, R.B. 1998. Alternative Programs for Students with Social, Emotion, and Behavioral Problem. Council for Children with Behavioral Disorders.
- ROSS E. MITCHELL 2008. Academic achievement of deaf students. 38-50.
- SCHIRMER, B. R. 2001. Psychological, Social, and Educational Dimensions of Deafness.
- WALTER, M. A. O. 2002. Psychological Outcome of Living Donors After Living Donor Liver Transplantation: A Pilot Study. 16.
- WILSON SCHOOL. 2013. Available: <http://www.wilson.school.nz/base-school>.
- YOUNG, T. W. 1990. Public alternative education: Options and choice for today's schools.
- จิตประภา ศรีอ่อน และคณะ. 2547. รูปแบบและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุไร ท้าววงศ์และคณะ 2554. แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ชนิศา อภิชาติบุตร 2553. นโยบายการจัดการศึกษาพิเศษและสิทธิหน้าที่ของคนพิการ” ในชุดฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษในโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดารณี ศักดิ์ศิริผล 2546. เด็กที่มีความต้องการพิเศษในการศึกษาพิเศษ. In: ไพรัตน์, บ. (ed.) สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับรวมเล่มเฉพาะเรื่อง อันดับที่ 4. ธนัชการพิมพ์.
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย 2553. สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาของคนพิการในระดับอุดมศึกษา: ศึกษากรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย 2542. รูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง : การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย 2545. กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน.
- นันทิยา ตันศรีเจริญ 2546. เส้นทางสู่สำนักอ่าน. วารสารสานปฏิรูป (กุมภาพันธ์-มีนาคม), 26-29.
- บุญมาก ศิริเนาวกุล. 2556 Available:
<http://www.dailynews.co.th/Content/IT/112375/%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81+-+%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B9%8C> [Accessed 13 มิถุนายน 2556].
- เบญจา ชลธารันนท์ 2548. รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่การปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ.
- เบญจา ชลธารันนท์ 2545. เอกสารการสอนรายวิชาการศึกษาแบบเรียนรวม รหัสวิชา 1083601 ตามหลักสูตรสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2543. 3 ed.
- ปกป้อง จันวิทย์ และสุนทร ตันมันทอง 2555. โรงเรียนทางเลือกกับทางเลือกในการศึกษาของประชาชน. In: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ed.) ยกเครื่องการศึกษาไทย: สู่การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (Revamping Thai Education System: Quality for All) ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ปี ชั้น 22 โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์.
- ประไพ เอกอุ้น 2542. การศึกษาไทย. สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประภาภักดิ์ นิยม 2553. แนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาด้วยการศึกษาทางเลือก.
- ผดุง อารยะวิญญู 2542. การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) 2542. หยาดเพชร หยาดธรรม : ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย, ครูสภาลาดพร้าว.

- พันเอก ชูเกียรติ มุ่งมิตร แปล. 2545. ประวัติย่อของจ้อ [Online]. Available: พันเอก ชูเกียรติ มุ่งมิตร 2557].
- พิภพ ธงไชย 2543. การศึกษาทางเลือก: การศึกษาที่นำไปสู่อิสรภาพ” ปฏิวัติการศึกษาไทย, อัมรินทร์ พรินตัง กรู๊ป.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย 2545. รูปแบบและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- รัชณี ธงไชย 2553. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยการศึกษาทางเลือกเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพ เอกสารชุดที่ 1 เรื่อง การศึกษาทางเลือกในสังคมไทย ข้อเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ราชกิจจานุเบกษา 2553.
- ราชบัณฑิตยสถาน 2555. พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
- รุจิรา โสภาศรี เรียบเรียง 2557. ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดลำพูน.
- รุสนีย์ การิอุมา. 2546. ปรัชญาการศึกษาของเพลโต. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม 2552. นวัตกรรมการเรียนการสอนการศึกษาสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกที่จะศึกษาการศึกษาอาลดอร์.
- วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา 2545. การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการปฏิรูปการศึกษา. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์, 143.
- วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล: วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550. แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2548. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการ พ.ศ. 2548-2551. พรินทวนกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2551. สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2550. สำนักวิจัยและพัฒนากการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2553. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). 1 ed.: บริษัท พรินทวนกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2554. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2554. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2552. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของ
คนพิการ. หจก ไอเดีย สแควร์.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ 2556.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2555. แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ระยะ 5 ปี
(พ.ศ.2555-2559). In: กระทรวงศึกษาธิการ (ed.). ตูลย์สตูดิโอกราฟฟิก.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ 2555. แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคน
พิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555-2559). In: กระทรวงศึกษาธิการ, ส. (ed.). สำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ: หจก. ตูลย์สตูดิโอกราฟฟิก.

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ 2548. การศึกษาทางเลือก : โลกแห่งการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อัญชญา สุนทรพิทักษ์ 2552. การจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษตาม
แนวมุขยปรัชญาของ มูลนิธิโรงเรียนต้นรักเพื่อเด็กพิเศษ

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการ
พิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวิมล ใจงาม
คณบดีคณะครุศาสตร์
อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกยูร วงศ์ก้อม
อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพา ขจรธรรม
อาจารย์ประจำภาควิชาฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเริญ สัมมุสิกันนธ์
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างจดหมายขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย
และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ตัวอย่าง -

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1695

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

29 พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

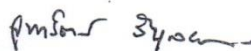
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์า ขจรธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รักษ์พลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิดา ตันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จuthาร์ตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 608

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/56-1697

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

29 พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

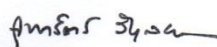
เรียน ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รัชชพลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิดา ตันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับผู้อำนวยการและบุคลากรในหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 608

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/56-1701

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

29 พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน นายกษมาคมคนโทหนักแห่งประเทศไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับนายกษมาคมฯ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อ ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จuthาร์ตัน วิบูลสมร)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 608

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/56- 1704

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

29 พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน นายกษมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับนายกษมาคมฯ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จuthาร์ตัน วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 608

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/56-1934

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

15 กรกฎาคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิตา ตันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิต มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับท่านและบุคลากรในหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/56-1935

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

15 กรกฎาคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโสทรศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และ อาจารย์ ดร.ชนิตา ดันติเฉลิม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้นิสิต มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับท่านและบุคลากรในหน่วยงานของท่าน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

Amrit Singh

(อาจารย์ ดร.จตุรรัตน์ วิบุลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สำหรับผู้บริหาร.....

แบบสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็ก
ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ชื่อ-สกุลผู้รับการสัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. สภาพการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในโรงเรียน
 - 1.1 การจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนของท่านโดยทั่วไป ท่านพอใจหรือไม่อย่างไร
 - 1.2 โรงเรียนกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้หรือไม่ กำหนดไว้อย่างไร
 - 1.3 การนำแนวคิดจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาใช้ในโรงเรียนเริ่มต้นเมื่อไร ใครเป็นผู้ริเริ่ม มีประวัติความเป็นมา (โดยย่อ) อย่างไร แต่ละปีโรงเรียนใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาทางเลือกเท่าไร ใช้ในด้านใดบ้าง และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างไร
 - 1.4 โรงเรียนนำแนวคิดการศึกษาทางเลือกมาใช้จัดการศึกษาในรูปแบบอย่างไร โปรดอธิบาย
 - 1.5 โรงเรียนมีหลักสูตรหรือแผนการสอนสำหรับการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างไร โปรดอธิบาย
 - 1.6 วิธีการสอน การวัดผลและประเมินผลสำหรับการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินใช้วิธีใด โปรดอธิบาย
 - 1.7 โรงเรียนมีแนวทางในดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกอย่างไร เช่น รูปแบบการจัดการศึกษา การจัดสรรครูรับผิดชอบการจัดการศึกษาทางเลือก การพัฒนาครูให้มีคุณวุฒิหรือผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างไร โปรดอธิบาย
 - 1.8 บุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาทางเลือกอย่างไรบ้าง
 - 1.9 โรงเรียนสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียน อย่างไร
 - 1.10 ท่านคิดว่าในภาพรวมโรงเรียนมีความพร้อมในการนำแนวคิดจัดการศึกษาทางเลือกมาใช้ในโรงเรียนหรือไม่ พิจารณาทั้งในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร (จำนวน ความรู้ และทักษะ) การเงิน และวัสดุอุปกรณ์
 - 1.11 ผลการจัดการศึกษาทางเลือกในปีการศึกษา 2555 ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร
 - 1.11.1 นักเรียนมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากน้อยเพียงใด มีหลักฐาน/ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง อย่างไร
 - 1.11.2 ครูมีความพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียนหรือไม่
 - 1.11.3 ผู้ปกครองพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียนหรือไม่
 - 1.11.4 ท่านพอใจผลการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
 - 1.12 ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีชื่อเสียง และได้รับความชื่นชมจากหน่วยงานภายนอกมากน้อยเพียงใด (ในประเด็นเกี่ยวกับการนำแนวคิดการศึกษาทางเลือกมาใช้ในโรงเรียน)

- 1.13 ผลงานเชิงประจักษ์ที่ท่านคิดว่าเกิดจากการนำแนวคิดการศึกษาทางเลือกมาจัดในโรงเรียนของท่านจนประสบความสำเร็จคืออะไร
- 1.14 ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนของท่านมีคุณภาพเป็นอย่างไร
2. ปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในโรงเรียน
 - 2.1 ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนของท่าน ปัจจุบันยังมีปัญหาหรือไม่อย่างไร โปรดอธิบาย
 - 2.2 ท่านคิดว่าสาเหตุของปัญหาคืออะไร โปรดอธิบาย
 - 2.3 ท่านมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร โปรดอธิบาย

3. ข้อเสนอแนะอื่น (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

สำหรับนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการ

แบบสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ชื่อ-สกุลผู้รับการสัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน/สถาบัน.....

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. สถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความเห็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะอะไร
2. ท่านเข้าใจว่า การศึกษาทางเลือก เป็นอย่างไร คืออะไร มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ทำไมจึงต้องมีการศึกษาทางเลือก
3. ท่านคิดว่า การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กพิการ เป็นอย่างไร เหมาะกับเด็กพิการหรือไม่ เพราะอะไร

4. ท่านคิดว่า ในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาทางเลือกให้กับเด็กพิการหรือไม่ ถ้ามีรูปแบบใดหน่วยงานที่จัด หรือ ประเภทเป็นอย่างไร ปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญที่ควรมีเพื่อให้การศึกษาทางเลือกมีประสิทธิภาพมีอะไรบ้าง
5. ท่านคิดว่า มีการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กพิการประเภทใดแล้วบ้าง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร
6. ท่านคิดว่า คุณภาพชีวิตของเด็กพิการ คืออะไร (เช่น ได้รับการศึกษา มีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ ฯลฯ) เป้าหมายการศึกษาของเด็กพิการคืออะไร แตกต่างจากเด็กทั่วไปหรือไม่
7. ท่านคิดว่า คุณภาพชีวิตของเด็กพิการแต่ละประเภทมีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่ เพราะอะไร อย่างไร
8. ท่านมีประเด็น/ข้อเสนอแนะอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

สำหรับครู.....

แบบสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ชื่อ-สกุลผู้รับการสัมภาษณ์.....สภาพการได้ยิน.....

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครู

- 1.1 ท่านมีประสบการณ์การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาแล้วกี่ปี
- 1.2 ท่านมีประสบการณ์การจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาแล้วกี่ปี
- 1.3 ท่านมีคุณวุฒิหรือได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างไร โปรดอธิบาย
- 1.4 ท่านเข้าใจความหมายของ การศึกษาทางเลือก อย่างไร

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานปกติและงานสอนของครู

- 2.1 ทำไมท่านจึงเข้ามาทำงานจัดการศึกษาทางเลือก (สมัครใจ/ถูกกำหนด/มอบหมาย
- 2.2 ท่านมีแรงจูงใจ หรือ ความสนใจที่จะปฏิบัติงานสอนตามแนวทางการศึกษาทางเลือกอย่างไร โปรดอธิบายถึงเหตุผลที่ท่านเลือกเข้ามาทำงานสอนตามแนวทางนี้

- 2.3 ท่านมีความพร้อมในการปฏิบัติงานสอนตามแนวทางการศึกษาทางเลือกมากน้อยเพียงไร ในด้านความรู้ เวลา และความสามารถ
- 2.4 หน้าที่ความรับผิดชอบของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 2.4.1 งานครูประจำชั้นเรียนและงานสอน
- ท่านเป็นครูประจำชั้นเรียนหรือไม่ ท่านทำหน้าที่สอนวิชาอะไร ระดับชั้นใด และชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์เป็นเท่าไร ลักษณะการจัดชั้นเรียนเป็นแบบใด(การจัดโต๊ะเรียน สภาพภายในและภายนอกห้องเรียน)
- 2.4.2 งานอื่นที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการสอน เช่น งานประสานงาน ครูหอพัก ครูเวร จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ โปรดระบุหน้าที่ ขอบข่ายงาน และจำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานนั้นต่อสัปดาห์
- 2.5 กรุณาระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน วิธีการสอน การวัดและประเมินผล และกิจกรรมอื่นๆที่ท่านใช้ และอธิบายว่าต่างจากวิธีการสอนที่ใช้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแบบเดิมอย่างไร
- 2.6 ในการปฏิบัติงานสอน ท่านได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน และผู้ปกครองหรือไม่ อย่างไร
- 2.7 คุณภาพผลการปฏิบัติงานสอนตามแนวการศึกษาทางเลือกของท่าน ท่านมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร
- 2.8 ท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสอนตามแนวทางการศึกษาทางเลือกหรือไม่ อย่างไร หากมีปัญหาอุปสรรคท่านต้องการความช่วยเหลือจากใคร ด้านใดบ้าง อย่างไร
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียน
- 3.1 ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาตามแนวทางการศึกษาทางเลือกควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้
- 3.1.1 จุดมุ่งหมายทางการศึกษา
 - 3.1.2 หลักสูตร
 - 3.1.3 บทบาทของผู้สอน
 - 3.1.4 บทบาทของผู้เรียน
 - 3.1.5 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.1.6 การวัดและประเมินผล
- 3.2 ท่านคิดว่ารูปการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในอนาคตควรจะเป็นอย่างไร หน่วยงานใดบ้างที่ควรรับผิดชอบ

- 3.3 หากมีโรงเรียนสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอื่นสนใจจะนำแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกไปใช้ ควรมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร โปรดอธิบาย
- 3.4 ท่านมีข้อมูล ความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ที่ต้องการให้ผู้วิจัยได้รับทราบหรือไม่ อย่างไร โปรด

สำหรับผู้ปกครอง.....

แบบสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ชื่อ-สกุลผู้รับการสัมภาษณ์.....

ผู้ปกครองของนักเรียน ชื่อ-สกุล..... ชั้น.....

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์เวลา.....สถานที่.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ท่านทราบหรือไม่ว่าบุตรของท่านอยู่ในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก (หากทราบโปรดให้เหตุผล และวิธีการนำบุตรเข้ามาศึกษาในรูปแบบนี้)
2. ท่านทราบวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้ามาศึกษาในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกหรือไม่ หากทราบ จงอธิบายวิธีการคัดเลือกตามความเข้าใจ
3. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้บุตรเข้ามาศึกษาในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านทราบเรื่องแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) หรือไม่ และท่านมีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร
5. ในการนำรูปแบบการศึกษาทางเลือกมาจัดในโรงเรียนที่บุตรของท่านศึกษาอยู่ในปัจจุบัน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร และมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเลือก ดังกล่าว
6. โปรดอธิบายกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าที่ท่านทราบ (จากการสอบถามครู การสังเกต หรือนักเรียนหรือบุคคลอื่นเล่าให้ฟัง) ในประเด็นต่อไปนี้
 - 3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
 - 3.2 กิจกรรมที่จัดมีลักษณะอย่างไร (ตัวอย่าง กิจกรรม ตารางประจำวัน สัปดาห์ ภาคเรียน หนึ่งปี)
 - 3.3 ลักษณะของบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นอย่างไร

3.4 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนเป็นอย่างไร

7. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
8. ท่านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนในภาพรวมหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย
9. ท่านมีปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาทางเลือกของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร ถ้ามี ท่านต้องการได้รับความช่วยเหลือจากโรงเรียน (คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ) อย่างไร
10. ข้อคิดเห็นอื่นต่อรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกในโรงเรียนเพิ่มเติม

สำหรับกลุ่มนักเรียน

การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

วัตถุประสงค์ สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ชื่อโรงเรียน.....นักเรียนชั้น.....จำนวน.....คน

ชาย.....คน หญิง.....คน

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์เวลา.....สถานที่.....

คำอธิบาย

ผู้วิจัยกำหนดจัดสัมภาษณ์กลุ่ม 1 กลุ่มต่อ 1 โรงเรียน คือกลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนอยู่ในชั้นเดียวกันที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผ่านการเรียนการสอนตามแนวการศึกษาทางเลือก โดยกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนา 8-10 คน ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนเวลาประมาณ 15.00-17.00 น. รูปแบบการสนทนามีการแปลจากภาษาพูดเป็นภาษามือไทย และภาษามือไทยเป็นภาษาพูด ผ่านล่ามภาษามือ

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 นักเรียนเรียนอยู่ชั้นอะไร เพื่อนนักเรียนในห้องมีกี่คน แบ่งเป็นชายกี่คน หญิงกี่คน
- 1.2 เพื่อนในห้องมีใครบ้าง(แนะนำชื่อ) แต่ละคนมีนิสัยหรือบุคลิกลักษณะเฉพาะคนเป็นอย่างไร โปรดช่วยกันอธิบาย
- 1.3 นักเรียนมีความรู้สึกเกี่ยวกับนิสัยหรือบุคลิกลักษณะเฉพาะคน ของเพื่อนเป็นอย่างไร

2. ความรู้ทั่วไป

- 2.1 นักเรียนทราบหรือไม่ว่าประเทศไทยมีกี่ฤดูกาล ฤดูอะไรบ้าง
- 2.2 นักเรียนทราบหรือไม่ว่าเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและตก ตามฤดูกาลต่างกันอย่างไร
 - 2.2.1 ฤดูกาลใดพระอาทิตย์ ขึ้นช้าและตกช้า
 - 2.2.2 ฤดูกาลใดพระอาทิตย์ ขึ้นเร็วและตกเร็ว
- 2.3 เมื่อถึงฤดูกาลต่างๆ แล้ว นักเรียนสังเกตว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลนั้นๆ อย่างไร
- 2.4 นักเรียนมีวิธีการดูแลตัวเองให้เหมาะสมกับฤดูกาลต่างๆ อย่างไร(การแต่งกาย อาหาร ฯลฯ)
- 2.5 นักเรียนเคยได้รับทราบข่าววันโลกแตกไหม อย่างไร ด้วยวิธีการใด
- 2.6 นักเรียนเชื่อกับข่าวนั้นมากน้อยเพียงใด เพราะอะไร
- 2.7 เมื่อเกิดเหตุการณ์โลกแตกจริงๆ นักเรียนจะทำอย่างไร เพราะอะไร

3. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาทางเลือก

- 3.1 นักเรียนทราบหรือไม่ว่าตนเองได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษาทางเลือก
- 3.2 สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร

- 3.3 นักเรียนมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างเกี่ยวกับวิธีหรือเนื้อหาการเรียนการสอน
ในโรงเรียน
- 3.4 นักเรียนต้องการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องใดบ้าง
อย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ง
แบบบันทึกเอกสาร

แบบบันทึกเอกสาร

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัด..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประเด็นที่ศึกษา

1. ประวัติของการนำการศึกษาทางเลือกมาใช้ในโรงเรียน

.....
.....
.....
.....
.....

2. จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา

.....
.....
.....
.....

3. จำนวนนักเรียน/จำนวนชั้นเรียนที่มีการนำการศึกษาทางเลือกไปใช้

4. โครงการหรือกิจกรรม

5. ผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

6. ผลงานดีเด่น/รางวัล

7. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

ภาคผนวก จ

แบบสังเกตสภาพแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสังเกตสภาพแวดล้อม

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัด..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประเด็นที่สังเกต

1. สภาพที่ตั้ง

1.1 ที่ตั้งของโรงเรียน

.....

.....

.....

1.2 แผนที่ตั้งของโรงเรียน

.....

.....

.....

1.3 อาคารที่ตั้งของโรงเรียน

.....

.....

.....

2. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

2.1 โครงสร้างการบริหาร

.....

.....

.....

2.2 วัสดุทัศนั พันธกิจ และเป้าหมาย

.....

.....

2.3 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

3. บรรยากาศภายในห้องเรียน

3.1 สภาพภายในห้องเรียน

3.2 สื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

3.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนสอน

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินคุณภาพชีวิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินคุณภาพชีวิตนักเรียน

สำหรับนักเรียน

ชื่อ.....สกุล.....ชั้น.....

คำชี้แจง ข้อคำถามต่อไปนี้จะถามถึงประสบการณ์อย่างไรก็ตาม ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมาให้ท่านสำรวจตัวท่านเอง และประเมินเหตุการณ์หรือความรู้สึกของท่าน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก คือ

ไม่เคย หมายถึง ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก

เล็กน้อย	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนาน ๆ ครั้งรู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อยรู้สึกไม่พอใจหรือรู้สึกแย่
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลาง ๆ หรือรู้สึกแยระดับกลาง ๆ
มาก	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อย ๆ รู้สึกพอใจหรือรู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกวามสมบูรณ์ รู้สึกพอใจมาก รู้สึกดีมาก

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1	ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้อย่างใด					
2	การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดทอง ปวดตามตัวทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักเพียงใด					
3	ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม (ทั้งเรื่องงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)					
4	ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากน้อยเพียงใด					
ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
5	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด					
6	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด					
7	ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากน้อยแค่ไหน					
8	ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม					
9	ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน					
10	ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไร ๆ ฝันไปได้ในแต่ละวัน					
11	ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากน้อยเพียงใดเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน					
12	ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคย					

	ทำมามากน้อยเพียงใด					
13	ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น อย่างที่ผ่าน มาแค่ไหน					
14	ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ แค่ไหน					
15	ท่านรู้สึกว้าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมใน แต่ละวัน					
16	ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อย เพียงใด					
17	ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด					
18	ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตาม ความจำเป็นเพียงใด					
19	ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวัน มากน้อยเพียงใด					
20	ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด					
21	สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด					
ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
22	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด					
23	ท่านรู้สึกว้าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน					
24	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด					
25	ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน? (ชีวิตทางเพศ หมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้น แล้วท่านมีวิธีจัดการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมถึง การ ช่วยตัวเองหรือ การมีเพศสัมพันธ์)					
26	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด					

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

แบบประเมินการตรวจสอบ
(ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยิน

เรียน ท่านผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขอความกรุณาท่านแสดงความคิดเห็นต่อ “ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” ดังประเด็นคำถามที่กำหนดให้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าให้ความร่วมมือในการประเมินและตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช
 นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง: เปรตทาเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตรงกับความ
 คิดเห็น ของท่าน โดยมีเกณฑ์การประเมินค่าไว้ดังนี้

ความเหมาะสม

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ความเป็นไปได้

5	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	มีความเป็นไปได้ปานกลาง

.....
 2. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.1 ความหมายของการศึกษาทางเลือก” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 3. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.2 การจัดการศึกษาทางเลือก” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 4. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.3 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 5. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.4 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 6. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.5 ความหมายของคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ”
 อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 7. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “2.6 ความหมายของคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 8. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “3.1 หลักสูตรการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 9. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “3.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้การศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 10. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “3.3 บทบาทครูการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-

.....
 11. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “3.4 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม

- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

12. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ 3.5 วิธีการประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

13. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ 3.6 คุณภาพชีวิตการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

14. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 1 คุณลักษณะของครูหรือผู้สอน ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

15. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 2 คุณลักษณะของหัวหน้าหรือคณะกรรมการ ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

16. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 3 การได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย”
อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

17. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 4 การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

18. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 5 บริการสนับสนุนทางวิชาการ” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

19. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 6 บุคลากรมีความเชื่อและศรัทธาต่อแนวทางการ
จัดการศึกษาทางเลือก” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

20. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 7 ครูหรือผู้สอนต้องมีความพร้อม” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
 ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
 เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น

.....

.....

.....

.....

21. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 4.8 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางเลือก”
อย่างไร

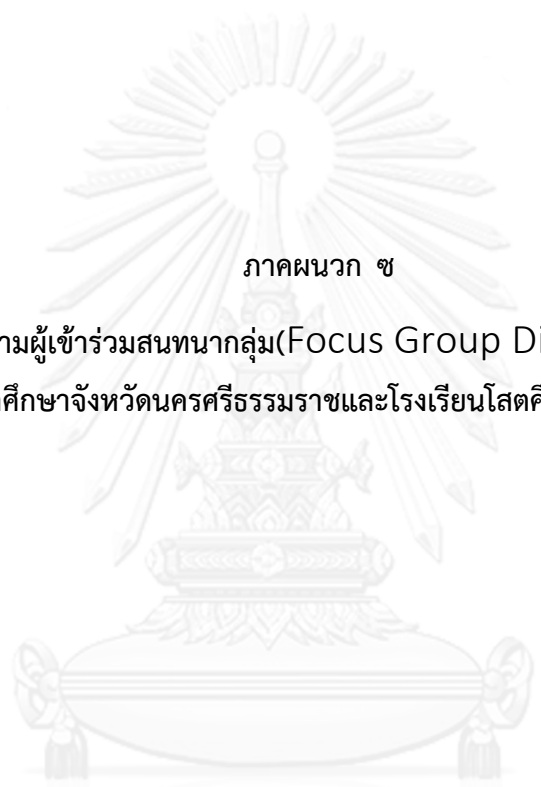
- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-
-
-

22. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ปัจจัยเงื่อนไข ข้อ 4.9 มีการกำหนดนโยบาย แผนงานหรือแนวทาง
ในการจัดการศึกษาทางเลือกที่ชัดเจน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-
-
-

23. ท่านมีความคิดเห็นต่อ “ส่วนที่ 5 การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก
ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” อย่างไร

- เห็นด้วยตามหลักการเดิม
- ควรเปลี่ยนแปลง (แก้ไข/เพิ่มเติม)
เหตุผลประกอบ/ควรเปลี่ยนแปลงเป็น
-
-
-

ภาคผนวก ซ

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)
โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้บริหารและคณะครูเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 25 ธันวาคม 2556 เวลา...09.00-12.00 น.....สถานที่.....ห้อง 201 อาคาร ๑๑.

ที่	ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
1	นางพริ้มเพรา	ธงไชย	รองผู้อำนวยการ	
2	นางสาวนิภา	แก้วประคอง	ครู ๓๗.๑	
3	นางกมลลานนท์	ทรงแก้ว	พนักงานราชการ	
4	นางสาวศิริพร	แป้นสุข	พษัดวิชาฯ	
5	นางโอรันัน	ทองชัย	ลูกจ้างประจำ	
6	นางสาวรุ่งทิวา	ยาเถิน	พนักงานราชการ	
7	นายวิโรจน์	แก้วไกร	ครู ๗๐๐๗	
8	นายดำรงค์	เกลี้ยงจันทร์	พนักงานราชการ	
9	นางสาวจันทร์อัมพร	เกตุแก้ว	พนักงานราชการ	
10	นางสาวมยุรี	ศรีใหม่	พนักงานราชการ	

รายชื่อผู้บริหารและคณะครูเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

วันที่ 3 มกราคม 2557 เวลา...09.00-12.00.....สถานที่...ห้องประชุมยูงทอง

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ที่	ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
1	นายอำนาจ	ชนชนะชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียน	
2	นางสาววรรณิการ์	บุญประเสริฐ	หน้าโครงการ+แผนและงบบฯ	
3	นางสาวเขาวนีย์	นาโควงศ์	ครู	
4	นางสาวราตรี	ศรีวรกุล	ครู	
5	นายขจรยศ	จันทมณี	ครู	
6	นายอาทิตย์	อุษารกิจ	พนักงานราชการ	
7	ว่าที่ ร.ต.ณัฐชุตดา	ชาวบ้านตาด	ครู ร.ร.โสตศึกษาบ้านตาด	
8	นางสาวกฤษณา	สันเหลือ	ครูผู้สอน	
9	นางสาวจารุภา	เพ็ชรภา	พนักงานราชการ	
10	นายวีระพงษ์	นครศรี	พนักงานราชการ	

ภาคผนวก ณ

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้แทนจากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้แทนจากโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

วันอาทิตย์ที่ 26 มกราคม 2557 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ร้าน Little Tree อ.สามพราน จ.นครปฐม

1. นางสาวนิภา แก้วประคอง

- หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. นางกมลลานนท์ ทรงแก้ว
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
 3. นางโอรันัน ทองชัย
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
 4. นายดำรง เกลี้ยงจันทร์
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
 5. นางสาวจันทร์อัมพร เกตุแก้ว
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
 6. นางสาวกรรณิการ์ บุญประเสริฐ
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
 7. นางราตรี ศรีวรกุล
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
 8. นางสาวกฤษณา ลั่นเหลือ
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
 9. นางสาวจรรุภา เพ็ชรภา
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
 10. นายขจรยศ จันทมณี
หน่วยงาน โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก ญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
: กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. อาจารย์ ดร.มลิวัลย์ ธรรมแสง
ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ประธานฝ่ายวิชาการ มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก ในพระบรมราชินูปถัมภ์
2. ดร.สมพร หวานเสร็จ
ผู้อำนวยการโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์
3. นางพจมาน พงษ์ไพบูลย์
ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส (นักวิชาการศึกษาทรงคุณวุฒิ)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
4. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์
นายกสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม(ไทย)/ประธานมูลนิธิออทิสติกไทย
ประธานฝ่ายการศึกษา สมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
5. นายแพทย์พร พันธุ์โอสถ
ผู้อำนวยการโรงเรียนปัญญาพิสุทธิ์ (โรงเรียนทางเลือก)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

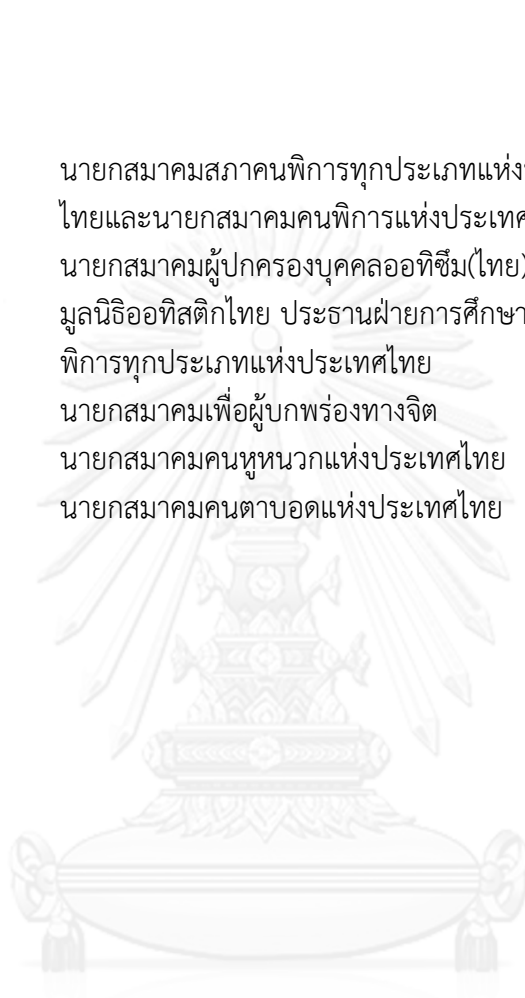
รายนามนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการที่ให้สัมภาษณ์

รายนามนักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการที่ให้สัมภาษณ์

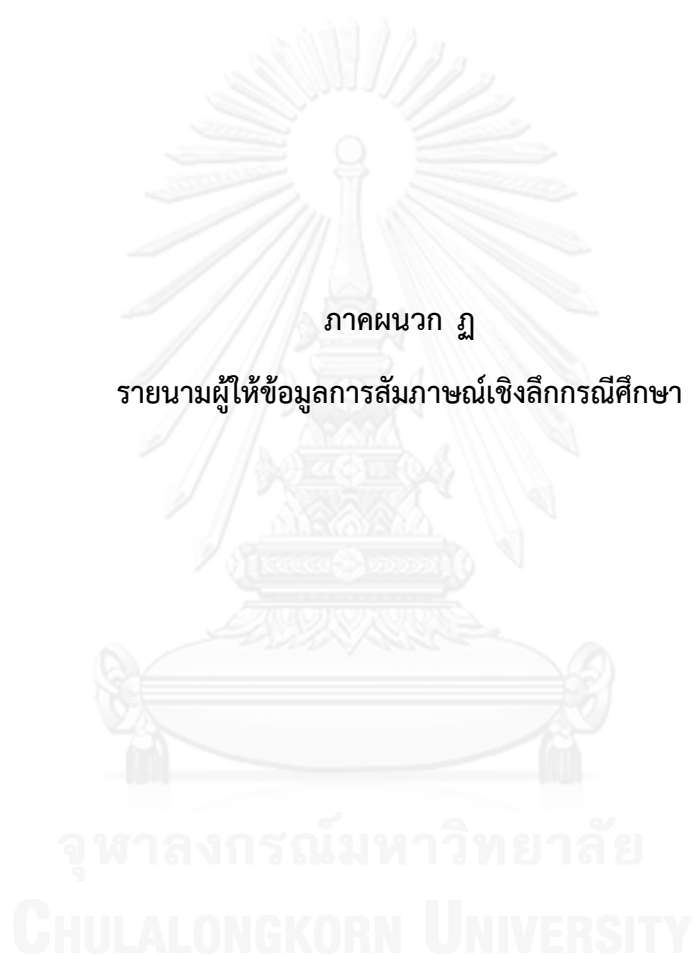
ชื่อนักวิชาการ	ตำแหน่ง/หน่วยงาน	วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์
1. ผศ.ดร.ศศิลักษณ์ ชัยนกิจ	ประธานสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	17 พฤศจิกายน 2556
2. อาจารย์ ดร.จิตประภา ศรีอ่อน	ผู้อำนวยการสถาบัน盲人ฟ้า เพื่อการวิจัยและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนหูหนวก	10 มกราคม 2557
3. ผศ.ดร.พิมพ์พา ขจรธรรม	อาจารย์ประจำภาควิชาฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล	15 มีนาคม 2557
4. น.ส.อัญชญา สุนทรพิทักษ์	นักวิจัยอิสระ มูลนิธิโรงเรียนต้นรักเพื่อเด็กพิเศษ	17 พฤศจิกายน 2556
5. ดร.พะโยม ชินวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	16 ธันวาคม 2556
6. น.ส.ศิริวรรณ ทองสกุล	หัวหน้ากลุ่มงานการจัดการศึกษานอกระบบ เพื่อ คนพิการ/ครูชำนาญการพิเศษ ศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมาย พิเศษ	12 ธันวาคม 2556
7. นายวรารุธ วดีวรวิทย์	หัวหน้ากลุ่มงานเครือข่ายการจัดการศึกษาใน สถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	17 กรกฎาคม 2556
8. นางพจมาน พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส (นักวิชาการศึกษาทรงคุณวุฒิ) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ	17 ธันวาคม 2556
9. นางพวงแก้ว กิจธรรม	ผู้จัดการมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทยและ คณะอนุกรรมการด้านคนพิการ	12 มกราคม 2557
10. นายไพโรจน์ ศรีนิล	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ จ.นราธิวาส	29 มกราคม 2557

ชื่อผู้นำองค์กรคนพิการ

11. นายศุภชีพ ดิษเทศ	นายกสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยและนายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย	16 ธันวาคม 2556
12. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	นายกสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม(ไทย)/ประธานมูลนิธิออทิสติกไทย ประธานฝ่ายการศึกษา สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย	19 ธันวาคม 2556
13. นางนุชจรี สว่างวรรณ	นายกสมาคมเพื่อผู้บกพร่องทางจิต	26 ธันวาคม 2556
14. นายอนุชา รัตนสินธุ์	นายกสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย	10 มกราคม 2557
15. นายต่อพงษ์ เสลานนท์	นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย	20 กุมภาพันธ์ 2557

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกรณีศึกษาที่ 1
โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

- ชื่อผู้บริหาร
1. อำนาง ชนชนะชัย

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์
3 มกราคม 2557

2. กัลยาณี ธนาสุวรรณ	19 พฤศจิกายน 2556
3. กรรณิการ์ บุญประเสริฐ	20 พฤศจิกายน 2556
ชื่อครู	
4. ราตรี ศรีวรรกุล	19 สิงหาคม 2556
5. ขจรยศ จันทมณี	19 สิงหาคม 2556
6. พิสมัย ชื่นจ่อหอ	19 สิงหาคม 2556
7. กฤติยา ศรีนุกูล	20 สิงหาคม 2556
8. ศรินารณ มุตศิริ	20 สิงหาคม 2556
9. น้ำฝน ประยูรเจริญ	20 สิงหาคม 2556
10. อาทิตย์ อุซาวรภิก	20 สิงหาคม 2556
11. พิชยา โคตรมงคล	20 สิงหาคม 2556
12. นงคราญ เสาร์ฟอง	20 สิงหาคม 2556
13. ดาวันภา ถานผดุง	20 สิงหาคม 2556
14. ว่าที่ ร.ต.ณัฐชุตตา ชาวบ้านตาล	20 สิงหาคม 2556
15. ธาตรี ศรีทอง	20 สิงหาคม 2556
16. อนัญญา บัวเทิง	22 สิงหาคม 2556
17. กฤษณา ลั่นเหลือ	20 สิงหาคม 2556
18. บุษบา บัวผาง	20 สิงหาคม 2556
19. โชติมณี คชประดิษฐ์	21 สิงหาคม 2556
20. วีระพงษ์ นครศรี	21 สิงหาคม 2556
21. อติศักดิ์ ศรีจันทร์	21 สิงหาคม 2556
ชื่อผู้ปกครอง	
22. คำฟอง ชาวตร	21 สิงหาคม 2556
23. เกลื้อน กองชนะ	22 สิงหาคม 2556
24. สมเกียรติ ภูมิพนา	22 สิงหาคม 2556
25. รุ่งนภา พิมพา	28 กันยายน 2556

รายนามผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกรณีศึกษาที่ 2

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อผู้บริหาร	วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์
1. สัญญา ศรีสัยยาสน์	17 กันยายน 2556
2. บัณฑิตชู ศรีเงิน	17 กันยายน 2556
ชื่อครู	
3. จันทร์อัมพร เกตุแก้ว	17 กันยายน 2556
4. ศุภวรรณ เสงประสาทพร	17 กันยายน 2556
5. วิโรจน์ แก้วไกร	17 กันยายน 2556

6. โอรันัน ทองชัย	17 กันยายน 2556
7. รุ่งทิวา ยาเถิน	17 กันยายน 2556
8. มยุรี ศรีใหม่	17 กันยายน 2556
9. แจ่มศรี บุญทองจันทร์	18 กันยายน 2556
10. ทิพย์ ศรีวิทยากุล	18 กันยายน 2556
11. ไพฑูรย์ เทพรัตน์	18 กันยายน 2556
12. วราภรณ์ จางวางกุล	18 กันยายน 2556
13. ดำรง เกลี้ยงจันทร์	18 กันยายน 2556
14. ศิริพร แป้นสุข	18 กันยายน 2556
15. กมลลานนท์ ทรงแก้ว	18 กันยายน 2556
16. นิภา แก้วประคอง	19 กันยายน 2556
ชื่อผู้ปกครอง	
17. เพ็ญศรี แก้วสมศรี	24 ธันวาคม 2556
18. ปุระเชษฐ์ ไชยสวัสดิ์	24 ธันวาคม 2556
19. จำลอง จันทร์นัย	24 ธันวาคม 2556
20. ปราณี อุบลจินดา	24 ธันวาคม 2556
21. สมโชค เกตุเจริญ	24 ธันวาคม 2556
22. จิตรา ถาวรมงคล	24 ธันวาคม 2556

 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างภาพถ่ายการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสนทนากลุ่ม กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี
วันที่ 3 มกราคม 2557

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม กรณีศึกษา 2 โรงเรียนสตรีศรีธรรมราช

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสนทนากลุ่ม กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
วันที่ 25 ธันวาคม 2556

CHULALONGKORN UNIVERSITY

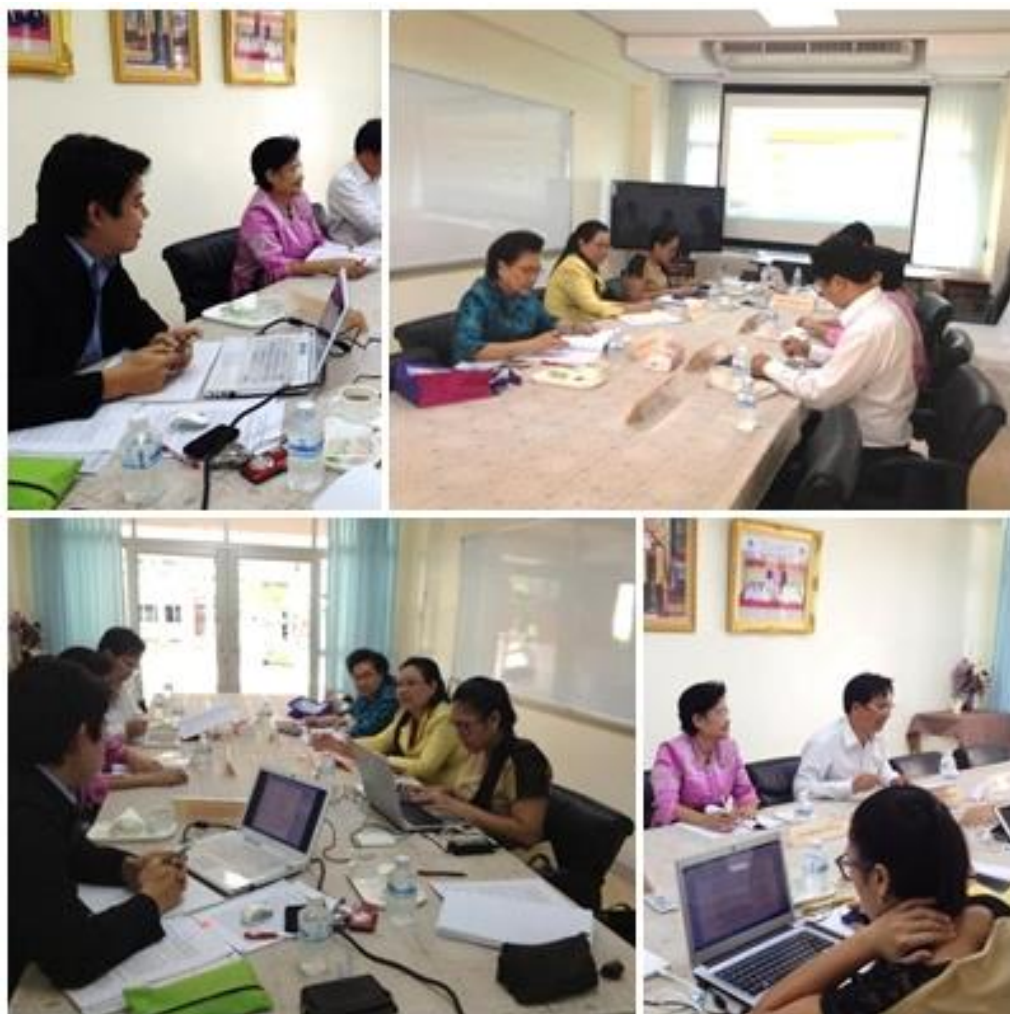
การสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการและผู้นำองค์กรคนพิการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสนทนากลุ่มผู้แทนจากโรงเรียน กรณีศึกษา 2 แห่ง จำนวน 10 คน
วันที่ 26 มกราคม 2557

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน
วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมโรงเรียนเสถียร ในพระราชูปถัมภ์

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช เกิดเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2518 ที่จังหวัดชัยภูมิ สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร สาขาวิชาล่ามภาษามือไทย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2540 และศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2556 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการงานสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2548 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2553

ปัจจุบัน นายโสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช เป็นอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษา พิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา